

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

9 2022

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 9/2022 vychází 16. 3. 2022

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

STANOVISKA.....	6
č. 3	
Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2022, sp. zn. Tpjn 301/2018	7
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	32
č. 46	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 11 Tdo 123/2022	33
č. 47	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2022, sp. zn. 4 Tdo 73/2022	44
č. 48	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 4/2022-I.	52
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	58
č. 85	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 30 Cdo 883/2021	59
č. 86	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 31 Cdo 2376/2021	69
č. 87	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 15/2021	82
č. 88	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 26 Cdo 740/2021	91
č. 89	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 591/2021	98
č. 90	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1361/2021	103
č. 91	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 28/2020.....	117
č. 92	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2021, sen. zn. 29 NSČR 125/2020.....	136
č. 93	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. 29 NSČR 42/2021.....	145

STANOVISKA

Č. 3

I. Léčivé přípravky humánní a léčivé přípravky veterinární určené pro léčebné účely u lidí nebo zvířat nelze považovat za prekursory ve smyslu § 283 odst. 1 a § 286 odst. 1 tr. zákoníku, a to ani v případě, že samy obsahují prekursor (např. efedrin a pseudoefedrin). Přitom není rozhodné, zda takové léčivé přípravky pochází z některého členského státu Evropské unie nebo z třetích zemí.

II. Neoprávněným nakládáním s léčivým přípravkem obsahujícím efedrin nebo pseudoefedrin, zejména jeho použitím k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, lze za splnění dalších podmínek naplnit zákonné znaky skutkové podstaty dokonání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, jeho pokusu podle § 21 tr. zákoníku k § 283 tr. zákoníku nebo přípravy k tomuto trestnému činu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k § 283 odst. 2 až 4 tr. zákoníku, popř. účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 283 tr. zákoníku.

Stejně se tato ustanovení uplatní, dojde-li k neoprávněnému dovozu, vývozu a průvozu léčivých přípravků obsahujících efedrin nebo pseudoefedrin za účelem jejich použití ke konkrétní nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek.

Jednání pachatele nelze posoudit jako trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku, neboť v těchto případech je trestný čin podle § 286 tr. zákoníku ve vztahu subsidiarity k trestnému činu podle § 283 tr. zákoníku, a je tak vyloučen jednočinný souběh těchto trestných činů.

III. Za „jiný předmět“ určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky než prekursor ve smyslu § 286 tr. zákoníku lze považovat též léčivé přípravky obsahující prekursor (např. efedrin a pseudoefedrin), které pachatel za tímto účelem sobě nebo jinému opatřil anebo přechovával.

***Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy,
Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu,
Prekursor***

§ 283 tr. zákoníku, § 286 tr. zákoníku

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2022, sp. zn. Tpjn 301/2018, ECLI:CZ:NS:2022:TPJN.301.2018.1

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2022, sp. zn. Tpjn 301/2018, k výkladu znaku „prekursor“ u trestných činů nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku a výroby a držení

předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku a k posuzování trestnosti držení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin a nakládání s nimi

I.

Zadání návrhu stanoviska a vymezení problému

1. Předseda Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 a § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a čl. 25 odst. 1 písm. f) jednacího řádu Nejvyššího soudu učinil dne 16. 10. 2018 návrh, pozměněný dne 9. 6. 2021, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 12 odst. 1 písm. c) jednacího řádu Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k výkladu znaku „prekursor“ u trestných činů nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku a výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku a k posuzování trestnosti držení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin a nakládání s nimi.

č. 3

2. K návrhu na zaujetí stanoviska přistoupil předseda Nejvyššího soudu s ohledem na závěry vyplývající z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), které sice nebylo na zasedání trestního kolegia Nejvyššího soudu dne 26. 4. 2018 schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, avšak byl jím pozměněn právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1363/2011](#) (uveřejněném pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr.), což mohlo rozkolísat stávající rozhodovací praxi, a proto by bylo vhodné, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu (dále též jen „trestní kolegium“) v zájmu vyjasnění dané problematiky a jednotného rozhodování soudů zaujalo k výše uvedeným otázkám sjednocující stanovisko. V souvislosti s dalším vývojem rozhodovací činnosti v posuzované oblasti a vzhledem k zásadním výhradám řady připomínkových míst vzneseným v průběhu let 2019 a 2020 k již dříve vypracovanému návrhu stanoviska přistoupil předseda Nejvyššího soudu k pozměnění svého návrhu na zaujetí tohoto stanoviska a k modifikaci vymezených otázek, které má řešit.

3. Impulsem pro návrh na zaujetí stanoviska byl tedy návrh na uveřejnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (materiál pro zasedání trestního kolegia Nejvyššího soudu dne 26. 4. 2018, sp. zn. Et 2/2018, rozhodnutí pod č. 10) s následujícími právními věty:

I. Léčivé přípravky obsahující látky, které by samy o sobě odpovídaly definici pojmu prekursor (např. efedrin nebo pseudoefedrin), s ohledem na změnu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, provedenou s účinností od 30. 12. 2013 nařízením ze dne 30. 11. 2013 č. 1258/2013, nelze pokládat za prekursor. Tím se mění právní názor obsažený v rozhodnutí uveřejněném pod č. [50/2012-I](#). Sb. rozh. tr.

II. Protože objektivní stránka trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku nepostihuje nedovolené nakládání s přípravky obsahujícími prekursor,

ale jen nedovolené nakládání s prekursorem, lze jednání pachatele, který si pouze opatřil nebo přechovával takové léčivé přípravky, za splnění dalších zákonných podmínek posoudit jako trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku, neboť jde o „jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu“ ve smyslu v něm uvedeného zákonného znaku.

III. V případě přeshraničního nakládání s takovými léčivými přípravky (tj. jejich dovoz, vývoz a průvoz přes „vnější“ hranice Evropské unie) se použije ustanovení o trestní odpovědnosti za nedovolené nakládání s prekursory ve smyslu § 283 tr. zákoníku (srov. rozhodnutí pod č. [50/2012-II](#). Sb. rozh. tr.).

č. 3

Tímto rozhodnutím mělo dojít ke změně právního názoru obsaženého v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1363/2011](#), publikovaném pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr. s následujícími právními větami:

I. Prekursor je definován v čl. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. 2. 2004 o prekursorech drog. Podle této definice se za prekursor považují všechny látky, které jsou uvedeny v příloze I citovaného nařízení včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, ale i takové látky obsažené v léčivých přípravcích, které jsou sice jinak z této definice vyloučeny, avšak odpovídající látku (prekursor) z nich lze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky.

Extrakcí snadno dostupnými prostředky ve smyslu této definice prekursoru se rozumí např. rozpuštění ve vodě nebo v jiném roztoku, zahřátí nad otevřeným ohněm nebo jiným tepelným zdrojem za použití zcela běžných nástrojů, náčiní či hospodářských zařízení apod. Může tedy jít o běžné úkony jednotlivce či skupiny osob v rámci individuální nebo manufakturní výroby, při nichž dojde k vyloučení nebo jinému oddělení prekursoru, aniž by k tomu bylo nutno použít složitých chemických, laboratorních nebo obdobných náročných postupů.

II. Úpravu dovozu a vývozu (a též zprostředkovatelských činností) prekursoru obsaženou v nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. 12. 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi (tj. přímo použitelný předpis Evropských společenství), lze aplikovat jen na jím předpokládané povolené a legální obchodní vztahy, nikoliv však na případy nezákonné distribuce drog včetně prekursorů za účelem toxikomanie. V těchto souvislostech se zásadně použije vnitrostátní právní úprava vztahující se na neoprávněný dovoz, vývoz a průvoz nejen prekursorů, ale i ostatních omamných a psychotropních látek nebo jedů, obsažená v ustanovení § 283 tr. zákoníku.

4. Shora uvedeným usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), evidentně došlo k odklonu od dosavadní rozhodovací praxe v otázce, zda lze považovat za prekursor i léčivý přípravek, který jinak obsahuje prekursor, resp. zda držení takového přípravku naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku.

5. Z odůvodnění výše citovaného usnesení senátu č. 11 trestního kolegia vyplývá, že ke změně judikatury, dosud založené na rozhodnutí publikovaném pod č. [50/2012-I](#). Sb. rozh. tr., vedl tento senát výsledek řízení u Soudního dvora Evropské unie. Nejvyšší soud totiž usnesením ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. [11 Tdo 212/2016](#), přerušil řízení a podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie požádal Soudní dvůr Evropské unie o zodpovězení předběžné otázky (poté byla tato věc nově vedena pod sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#)) tohoto znění: Lze léčivé přípravky podle definice stanovené ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES, které obsahují „uvedené látky“ stanovené nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004, na základě čl. 2 písm. a) tohoto nařízení považovat za vyloučené z jeho působnosti ve smyslu rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve spojených věcech [C-627/13 a C-2/14](#) i poté, co znění uvedeného ustanovení bylo změněno nařízením č. 1258/2013, a s přihlédnutím k tomu, že čl. 2 písm. a) nařízení č. 111/2005, ve znění nařízení č. 1259/2013, léčivé přípravky s obsahem efedrinu a pseudoefedrinu podřizuje režimu nařízení č. 111/2005?

6. Soudní dvůr Evropské unie v usnesení ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), k tomu sdělil následující: „Léčivé přípravky“ ve smyslu čl. 1 bodu 2. směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 6. 11. 2001 č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 31. 3. 2004 č. 2004/27/ES, obsahující „uvedené látky“ ve smyslu čl. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013, jako jsou efedrin a pseudoefedrin, jsou vyloučeny z působnosti posledně uvedeného nařízení i po vstupu v platnost nařízení č. 1258/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1259/2013, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

7. Odklon od dosavadní rozhodovací praxe vycházel z toho, že Nejvyšší soud, vázán podle § 9a odst. 4 tr. ř. závazným právním názorem Soudního dvora Evropské unie, v usnesení ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), uzavřel, že pod objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku nelze podřadit nedovolené nakládání s léčivým přípravkem obsahujícím prekursor, ale pouze nedovolené nakládání s prekursorem. Podle názoru Nejvyššího soudu vysloveného v tomtéž usnesení však nedovolené nakládání s přípravkem obsahujícím prekursor může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku, neboť „jiným předmětem určeným k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu“ může být i léčivý přípravek obsahující prekursor.

8. Dopad usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), které se promítlo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), podle senátu Nejvyššího soudu též údajně vedl k zavedení dvojkolejnosti při posuzování trestnosti držení těchto látek v závislosti na jejich původu (viz výše právní větu pod bodem III. návrhu na publikaci citovaného usnesení ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Vynětí léčivých přípravků obsahujících prekursor ze skupiny „uvedené látky“ ve smyslu čl. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech

drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013, se má údajně uplatňovat pouze v rámci unijního prostoru, zatímco v případě léčivých přípravků pocházejících ze třetích zemí se naopak uplatní nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 22. 12. 2004 č. 111/2005, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, podle kterého je na přeshraniční (ve smyslu přes vnější hranici Evropské unie) nakládání s léčivými přípravky obsahujícími (pseudo)efedrin nutno nahlížet jako na nedovolené nakládání s prekursorem. Takové jednání je pak postižitelné jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, tj. v podstatě ve shodě s rozhodnutím uveřejněným pod č. [50/2012](#) Sb. rozh. tr.

č. 3

9. Již při projednávání návrhu na uveřejnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), na zasedání trestního kolegia, kromě převažujícího nesouhlasu členů trestního kolegia, k tomu zazněly kritické připomínky ze strany např. Vrchního soudu v Olomouci a Nejvyššího státního zastupitelství, v nichž se poukazovalo na interpretační obtíže související s odlišnou právní kvalifikací nakládání s léčivými prostředky uvnitř hranic Evropské unie na straně jedné a přes její „vnější“ hranice na straně druhé.

10. Institut pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“) rovněž nesouhlasil se závěrem o odlišném posuzování přeshraničního nedovoleného nakládání s léčivými přípravky obsahujícími efedrin (pseudoefedrin). Podle zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, na který odkazuje § 289 odst. 1 tr. zákoníku, jsou totiž prekursory drog tzv. uvedené látky kategorie 1, 2 nebo 3, dále tzv. neuvedené látky ve smyslu přímo použitelných předpisů Evropské unie a pak tzv. výchozí nebo pomocné látky. Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 přitom zařazuje léčivé přípravky s obsahem (pseudo)efedrinu do kategorie 4 tzv. uvedených látek. Podle názoru IKSP tedy pod pojem „prekursor“ nelze pro účely trestního práva zařadit tzv. uvedené látky kategorie 4 ve smyslu nařízení Rady (ES) č. 111/2005. IKSP dále považuje za velmi problematický závěr vyslovený v navazujícím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [11 Tdo 461/2017](#), podle kterého lze za určitých okolností (např. při vynětí tablet z obalů, po němž jsou takové tablety z terapeutického hlediska znehodnoceny) považovat léčivé přípravky i nadále za prekursory ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004. Podle názoru IKSP totiž o povaze léčivého přípravku rozhodují léčivé a terapeutické vlastnosti dané látky [podle směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES], a pokud určitá látka těmito vlastnostmi disponuje, je vždy léčivým přípravkem.

11. Ministerstvo spravedlnosti upozornilo, že při řešení spočívajícím v posuzování léčivého přípravku obsahujícího (pseudo)efedrin jako „jiného přípravku“ podle § 286 tr. zákoníku jde též o problém subsidiarity trestného činu podle § 286 tr. zákoníku vůči trestnému činu podle § 283 tr. zákoníku. Jako příklad sporné situace uvádí případ, kdy pachatel doveze léčivý přípravek obsahující (pseudo)efedrin jako „překupník“. Za „jiný předmět“ podle § 286 tr. zákoníku se v praxi pokládají zejména chemické instrumenty (teploměry, varné baňky apod.), přičemž nakládání s léčivými přípravky obsahujícími (pseudo)efedrin lze považovat za mnohem závažnější jednání. Kriticky se staví i k závěru o dvojím posuzování nakládání s uvedenými přípravky v závislosti na jejich původu a vznáší otázku o možném založení kvalifikační nerovnosti dvou, jinak zcela srovnatelných pachatelů a případném narušení zásady rovnosti. Shodně s IKSP pak Ministerstvo spravedlnosti poukazuje na to, že pod pojem prekursor nelze pro účely trestního práva zařadit tzv. uvedené látky kategorie 4 ve smyslu

nařízení Rady (ES) č. 111/2005. Navíc Ministerstvo spravedlnosti upozornilo, že vymezení prekursorů podle obou nařízení (č. 273/2004 a č. 111/2005) je závazné pouze pro oblast jejich působnosti, mezi něž nepatří oblast trestní odpovědnosti za neoprávněné nakládání s nimi ani související trestní sankce.

12. Za účelem zjištění rozhodovací praxe soudů nižších stupňů v otázce, zda a za jakých skutkových okolností vychází tato praxe z jednoho či z druhého právního názoru (tj. z rozhodnutí uveřejněného pod č. [50/2012](#) Sb. rozh. tr., anebo z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#)), popřípadě zda řeší tyto případy jiným způsobem, byli požádáni o spolupráci a o zaslání příslušných rozhodnutí soudů v jejich působnosti všichni předsedové krajských soudů, předseda Městského soudu v Praze a předsedové obou vrchních soudů. Z jimi poskytnutých materiálů bylo zjištěno, že praxe skutečně není jednotná.

č. 3

13. Tak např. rozsudkem Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 1 T 157/2010, byla obviněná uznána vinnou trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustila kromě jiného tím, že opatřila spoluobviněným k výrobě pervitinu léky Modafen a Nurofen. Naproti tomu rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 10 T 50/2012, bylo jednání obviněného, který dovezl z Polska 81 balení po 10 ks tablet léku Claritine Active a 58 balení po 8 ks tablet léku Neo Afrin, posouzeno jako trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, tedy že dovezl a pro jiného přechovával prekursor a čin spáchal ve větším rozsahu.

14. Soudní praxe při posuzování neoprávněného nakládání s léčivými přípravky byla poté významným způsobem ovlivněna výše citovaným právním názorem vysloveným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1363/2011](#) (uveřejněném pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr.). V této trestní věci obviněná dovezla do České republiky 100 ks balení léku Sudafed po 12 ks v balení, s celkovým obsahem 72 000 mg pseudoefedrinu, a tedy neoprávněně dovezla prekursor a čin spáchala ve značném rozsahu. Soudy (Okresní soud v Liberci a Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci) posoudily její jednání podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, s tímto právním názorem se ztotožnil i Nejvyšší soud a jeho zmíněné rozhodnutí bylo uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

15. Po uveřejnění výše uvedeného judikátu došlo k posuzování případů, např. dovozu, nabízení, zprostředkování či opatření léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin, vesměs jako dokonání trestného činu podle § 283 tr. zákoníku s tím, že jde o neoprávněné nakládání s prekursorem. V tomto směru lze poukázat např. na usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. 4 To 173/2014, nebo na rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 1 T 41/2013, jímž byla obviněná uznána vinnou dokonáním trestným činem podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku na tom skutkovém podkladě, že v lékárnách zakoupila 22 balení léku Modafen a 30 balení léku Nurofen, vždy po 24 ks tablet, které předala spoluobviněnému za účelem výroby pervitinu, neboť jinému opatřila prekursor. Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. 4 T 69/2016, posoudil samotný dovoz 5 295 ks tablet léku Cirrus z Polska za účelem výroby pervitinu jako dokonání trestný čin podle § 283 tr. zákoníku. Okresní soud v Rakovníku rozsudkem ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 1 T 112/2018, posoudil jako trestný čin podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku jednání obviněného, který předal spoluobviněnému nejméně 250 krabiček léku Cirrus, s tím, že opatřil

jinému prekursor. Též Nejvyšší soud v řadě svých rozhodnutí navázal na rozhodnutí publikované pod č. [50/2012](#) Sb. rozh. tr. a např. v usnesení ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. [11 Tdo 130/2012](#), zaujal právní názor, že humánní lék Nurofen Stopgrip lze považovat za prekursor.

č. 3

16. Naproti tomu i poté např. Okresní soud v Prostějově rozsudkem ze dne 9. 9. 2014, sp. zn. 1 T 61/2014, posoudil jako pokus trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 tr. zákoníku jednání obviněných spočívající v podstatě v tom, že po předchozí vzájemné domluvě na výrobě pervitinu zakoupili v Polsku léky Sudafed (15 balení po 12 ks tablet) a Cirrus (29 balení po 14 ks tablet), z kterých by bylo možno vyrobit 41 g pervitinu, avšak k výrobě této drogy nedošlo v důsledku policejního zásahu. Současně pak tento soud v odůvodnění svého rozsudku odmítl právní názor obsažený v rozhodnutí pod č. [50/2012](#) Sb. rozh. tr., když dospěl k závěru, že léky Sudafed a Cirrus nelze pokládat za prekursor, neboť prekursorem je až pseudoefedrin a tyto léky nesplňují definici prekursoru.

17. K rozkolísání vcelku ustálené aplikační praxe došlo právě v důsledku právního názoru obsaženého v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), opřené o interpretaci usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#) (viz výklad níže). Řada soudů totiž i nadále vycházela (a dosud evidentně vychází) ze závěrů obsažených v rozhodnutí pod č. [50/2012](#) Sb. rozh. tr., a to zejména poté, co Nejvyšší soud usnesením ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [11 Tdo 461/2017](#), se pokusil modifikovat svůj právní názor vztahující se k posuzování léčivých přípravků (obsahujících efedrin nebo pseudoefedrin) nikoliv jako prekursoru, a to v závislosti na způsobu nakládání s nimi, tedy podle toho, zda jsou ještě (i nadále) použitelné k terapeutickým účelům, či nikoliv (otázka tzv. vyloupaných tablet). Nejsou-li léčivé přípravky použitelné k léčebným účelům (např. s ohledem na jejich vyloupaní z původních obalů, neexistenci příbalového letáku apod.), pak podle tohoto pozdějšího právního názoru Nejvyššího soudu již nešlo o lék, nýbrž o prekursor.

18. V tomto směru jde např. o rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 4 T 2/2018, jímž bylo jednání obviněného, který ve dvou plastových dózách dovážel z Polska 200 ks vyloupaných tablet léku Galpseud za účelem výroby pervitinu, posouzeno jako nedovolený dovoz prekursoru ve smyslu § 283 tr. zákoníku. Stejně tak obdobné případy kvalifikoval Vrchní soud v Olomouci v rozsudku ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 5 To 27/2018, a Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 18. 6. 2018, sp. zn. 15 To 24/2018. Toto posouzení léčivých přípravků jako prekursoru v závislosti na způsobu nakládání s nimi se tak v soudní praxi mnohdy i nadále uplatňuje, a to např. v rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 1. 2018, sp. zn. 50 T 8/2017, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 5. 2018, sp. zn. 1 To 21/2018, v rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 16 T 186/2019, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. 10 To 16/2020, a dalších.

19. Naproti tomu např. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci v rozsudku ze dne 27. 10. 2017, sp. zn. 31 To 363/2017, posoudil čin obviněných spočívající v tom, že dovezli z Polska celkem 1 407 ks tablet léku Cirrus bez originálních obalů a příbalových letáků, jen jako trestný čin podle § 286 odst. 1 tr. zákoníku.

20. Proto v zájmu odstranění zjištěné nejednotnosti ve výkladu a použití ustanovení § 283 a § 286 tr. zákoníku ve vztahu k posouzení léčivých přípravků obsahujících efedrin či pseudoefedrin jako prekursoru a v reakci na rozporné závěry ve výše citovaných rozhodnutích senátů č. 8 a č. 11 trestního kolegia Nejvyššího soudu bylo namístě přistoupit k zaujetí stanoviska trestním kolegiem Nejvyššího soudu.

21. Navíc v této souvislosti je třeba zdůraznit i význam řešení dané problematiky pro jednotný výklad předložených otázek v rámci Evropské unie. Vzhledem ke skutečnosti, že drogová trestná činnost je dlouhodobě páchána s extrateritoriálním přesahem a boj s ní představuje v rovině trestní politiky jeden z klíčových prvků spolupráce členských států Evropské unie, byla otázka nakládání s prekursory drog (léčivými přípravky obsahujícími prekursor) pojata též ve vztahu k praxi jiných členských států Evropské unie. V daném směru došlo prostřednictvím českého zastoupení Jednotky Evropské unie pro justiční spolupráci (EUROJUST) k položení otázek souvisejících s problematikou prekursorů, pokud jsou takové látky obsaženy v léčivých přípravcích, a s přístupem, který zastávají členské státy Evropské unie, a to i s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie.

č. 3

22. V rámci daného podnětu (vedeného u jednotky EUROJUST pod ID 50511) byly získané poznatky z celkem 18 členských států Evropské unie a dále od zástupců Norska, Švýcarska a Ukrajiny. Ačkoliv se může jevit problematika prekursorů jako nezávislá na určitých národních lokalitách, je třeba si uvědomit, že v daném kontextu je stěžejní pohled na prekursory obsažené v léčivých přípravcích, které jsou dostupné běžným uživatelům. Jejich zneužití se potom v drtivé většině případů pojí s výrobou specifických omamných a psychotropních látek, jako je tomu v případě výroby metamfetaminu (pervitinu) z prekursorů efedrinu či pseudoefedrinu. Výskyt této drogy je přitom pro některé státy více příznačný než pro jiné a tato skutečnost se promítla též do jejich praktických zkušeností v trestněprávní rovině.

23. Přes určité dílčí odlišnosti lze celkově konstatovat, že léčivé přípravky obsahující látky, které lze označit za prekursory, podléhají jistým kontrolním a povolovacím mechanismům. Současně je v rámci Evropské unie samozřejmě upraven trestněprávní postih nedovoleného nakládání s prekursory. Některé státy poukázaly na nemožnost trestně stíhat (jako tzv. drogové delikty) nakládání s léčivými přípravky obsahujícími prekursory, pokud neexistuje další poznatek, že tyto slouží (mají sloužit) k výrobě omamných a psychotropních látek. Není však vyloučen postih v rovině přestupkové, případně i trestněprávní, při nakládání s nimi bez příslušného povolení, zejména v podobě nedovoleného dovozu z jiného státu. V souvislosti s tím většina států, resp. státy, které poskytly odpověď na tuto otázku (Rakousko, Portugalsko, Lotyšsko, Řecko, Švédsko, Španělsko, Slovinsko, Finsko, Itálie), nerozlišují mezi tím, zda léčivý přípravek pochází z jiného členského státu Evropské unie či z třetího (nečlenského) státu. Stejně tak zůstává pro většinu států nepodstatné, zda pachatelé při nakládání s léčivými přípravky, které slouží k výrobě drog, s nimi disponují v podobě, v jaké tyto léčivé přípravky legálně získali, nebo zda je např. za účelem snazší přepravy či ztížení identifikace zbavily originálních balení, příbalových letáků apod. Podstatou protiprávního jednání zůstává tedy skutečnost, že pachatel bez příslušného povolení nakládá s takovými léčivými přípravky nikoliv k léčebným účelům.

24. Mezi členskými státy Evropské unie panuje shoda, že v případě zjištění, že tyto léčivé přípravky jsou zneužity k výrobě omamné a psychotropní látky, je takové jednání trestně

č. 3

postižitelné, a to minimálně v podobě pomoci k trestnému činu jejich výroby (Polsko), jeho přípravy (Finsko) či pokusu (Dánsko). Ve stejném duchu se nesla odpověď Spolkové republiky Německo, tedy členského státu Evropské unie, který je velmi úzce provázán s trestnou činností spočívající ve výrobě metamfetaminu, resp. jeho dovozu z České republiky. Spolková republika Německo přitom v minulosti rovněž adresovala Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, jako tomu bylo v případě České republiky a usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#). Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 5. 2. 2015 ve spojených věcech sp. zn. [C-627/13 a C-2/14](#) dovodil, že články 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) ze dne 22. 12. 2004 č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, musejí být vykládány v tom smyslu, že takový léčivý přípravek, jako je přípravek definovaný v článku 1 bodu 2. směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 6. 11. 2001 č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 12. 12. 2006 č. 1901/2006, nelze kvalifikovat jako „uvedenou látku“, a to i za předpokladu, že obsahuje látku stanovenou v příloze I nařízení č. 273/2004, jakož i v příloze nařízení č. 111/2005, kterou lze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky. Výše uvedené závěry pak vedou německé justiční orgány k posuzování případů, kdy dochází k nakládání s léčivými přípravky obsahujícími efedrin či pseudoefedrin (typicky v situacích, kdy pachatelé nakupují léky ve Spolkové republice Německo, tyto vyvážejí do České republiky, kde je z nich vyráběn metamfetamin), jako pomoc k trestným činům podle zákona o omamných látkách (Betäubungsmittelgesetz), popřípadě jako přestupky podle zákona o léčivých přípravcích (Arzneimittelgesetz).

25. Lze tak uzavřít, že členské státy Evropské unie sice primárně ve shodě s výše citovanými rozhodnutími Soudního dvora Evropské unie nekriminalizují trestněprávními normami dopadajícími na nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek běžné nakládání s léčivými přípravky obsahujícími látky, které lze označit za prekursory, neboť takový postup by byl v rozporu též s požadavky volného obchodu, resp. pohybu zboží mezi nimi. Avšak současně nevylučují použití těchto norem v případech, kdy z relevantních okolností vyplývá, že pachatel si byl či musel být vědom užití těchto léků k výrobě drogy. Pro většinu států je přitom zcela irelevantní, zda takové léčivé přípravky pocházejí z členského státu Evropské unie či z třetího státu, stejně jako není významná fyzická podoba, v jaké se s nimi nakládá. Z důvodů níže rozvedených se v zásadě ke stejnému výkladu přiklání též toto stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu.

II.

Vyjádření připomínkových míst

26. Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Národní protidrogové centrály, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, České advokátní komory a veřejného ochránce práv.

27. Z oslovených připomínkových míst se k návrhu předloženého stanoviska v zásadě kladně vyjádřilo Nejvyšší státní zastupitelství. Především vyslovilo souhlas s právním názorem, podle něhož léčivé přípravky humánní a veterinární obsahující efedrin a pseudoefedrin nelze v žádném případě pokládat za prekursor, a to bez ohledu na zemi jejich původu, tj. zda pochází z členských států Evropské unie či z třetích států. Rovněž souhlasí s vymezením trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 283 tr. zákoníku, popřípadě za pomoc k tomuto trestnému činu, pokud takové léčivé přípravky byly opatřeny k realizaci záměru, aby z nich byly neoprávněně vyrobeny omamné nebo psychotropní látky. Naproti tomu Nejvyšší státní zastupitelství pokládá za potřebné podrobnější rozpracování problematiky rozlišení trestných činů podle § 283 tr. zákoníku a podle § 286 tr. zákoníku, zejména v souvislosti s činností tzv. překupníků těchto léčiv. Ve vztahu k činnosti tzv. překupníků by bylo vhodné řešit tuto otázku i z hlediska vymezení pojmu „jiný předmět“ ve smyslu § 286 tr. zákoníku.

28. Souhlasné stanovisko k výše uvedeným právním větám vyplývá též z vyjádření Ministerstva vnitra a Národní protidrogové centrály, v nichž se poukazuje na úskalí vymezení pojmu „prekursor“, a to s ohledem na stávající právní úpravu, zejména pak v unijním kontextu. Z hlediska aplikační praxe bude důkazně složité posouzení jednání osob, které prodávají dané léčivé přípravky dalším osobám, přičemž dochází k opakovaným prodejům těchto léčiv, než se dostanou k osobě, která je využije k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek. Jelikož nejde o prekursory, bude zřejmě nutné jejich jednání posoudit jen podle § 286 tr. zákoníku.

29. Z vyjádření Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně je zřejmý souhlas s koncepcí návrhu stanoviska a s výše uvedenými právními větami. Doporučení se týká drobných formulačních úprav a doplnění odůvodnění ohledně trestnosti ve vztahu k tzv. vyloupaným tabletám. Rovněž Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze uplatnila formulační návrhy, a to s ohledem na určitou nepřehlednost, nejasnost a nesrozumitelnost navrhovaných právních vět. Její doporučení na zjednodušení návrhu stanoviska se stalo podkladem zejména pro text právní věty pod bodem I. tohoto stanoviska.

30. Souhlasný názor k návrhu stanoviska vyjádřily Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Vrchní soud v Praze a Krajský soud v Hradci Králové.

31. Výhrady k údajné rozporuplnosti navrhovaných právních vět vznesl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci. Ten doporučil podstatné zjednodušení právních závěrů v tom smyslu, že léčivé přípravky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin nelze pokládat za prekursory, a pokud nedojde alespoň k pokusu výroby pervitinu, nejde o trestný čin podle § 283 tr. zákoníku. Tyto léčivé přípravky však mohou být považovány za „jiný předmět“ určený k výrobě omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 286 tr. zákoníku, přičemž je vyloučen jednočinný souběh trestných činů podle § 283 tr. zákoníku a podle § 286 tr. zákoníku.

III.

Právní rámec posuzované problematiky

č. 3

32. Právní úprava pojmu „prekursor“ je obsažena především v nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013 (dále též jen „nařízení o prekursorech drog“), a v nařízení Rady (ES) ze dne 22. 12. 2004 č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1259/2013 (dále též jen „nařízení o obchodu s drogami mimo prostor EU“), což jsou přímo použitelné právní předpisy Evropské unie. Tato dvě nařízení vycházejí z Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, přijaté ve Vídni dne 19. 12. 1988, kterou uzavřelo Evropské společenství rozhodnutím Rady (ES) č. 90/611/EHS. Česká právní úprava je obsažena v zákoně č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, ve znění pozdějších předpisů, a dále v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Trestněprávní úpravu této problematiky pak obsahuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“).

33. Podle čl. 2 preambule nařízení o prekursorech drog požadavky článku 12 Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s prekursory (tj. látkami často používanými při nezákonné výrobě omamných a psychotropních látek) se provádějí při obchodování mezi Evropským společenstvím a třetími zeměmi na základě nařízení Rady (EHS) ze dne 13. 12. 1990 č. 3677/90 o opatřeních, která mají být přijata za účelem zamezení zneužívání určitých látek k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek [toto nařízení bylo zrušeno a nahrazeno nařízením Rady (ES) č. 111/2005].

34. Zásadní význam pro úvahy o trestněprávní odpovědnosti v souvislosti s posuzovanou problematikou má vymezení oblasti působnosti v čl. 1 nařízení o prekursorech drog, které stanoví harmonizovaná opatření pro kontrolu a sledování některých látek často používaných při nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek v rámci Evropské unie s cílem zabránit jejich zneužití. Současně toto nařízení vytváří prostor pro vnitrostátní úpravu, a to jak mimotrestní, tak i trestněprávní. Uvedený článek nedoznal novelou [nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013] obsahově podstatnější věcné změny. Podle bodu 4. preambule nařízení ze dne 20. 1. 2013 č. 1258/2013 jde totiž jen o upřesnění definice „uvedené látky“, tj. vymezení látek běžně využívaných při nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek obsažených v příloze I nařízení o prekursorech drog, aniž dochází ke změně ve vymezení pojmu „prekursor drog“. Je ovšem skutečností, že původní text nařízení o prekursorech drog obsahoval současně pojmy „farmaceutické přípravky“ a „léčivé přípravky“, což s ohledem na dikci původního čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog mohlo vést k nejasnostem ohledně dosahu tohoto nařízení ve vztahu ke zmíněným látkám. Ve svém důsledku to vedlo i k takovému výkladu pojmu „prekursor“, jaký je obsažen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1363/2011](#), uveřejněném pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr. Ostatně, jak je uvedeno výše, možnou nejasností výkladu čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog, vyplývající též z různých jazykových verzí překladu tohoto článku, se k předběžné otázce položené Nejvyšším soudem Spolkové republiky

Německo zabýval Soudní dvůr Evropské unie (dále též jen „ESD“) v rozsudku ze dne 5. 2. 2015 ve spojených věcech sp. zn. [C-627/13 a C-2/14](#).

35. V ustanovení čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog se určuje, o jaké látky jde, přičemž v původním znění, tj. ve znění před účinností nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013, bylo vymezení „uvedených látek“ takové, že jde o všechny látky uvedené v příloze I, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují. Nevztahuje se na léčivé přípravky, jak jsou definovány ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 6. 11. 2001 č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, a dále na farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty a jiné přípravky, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že je nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky.

č. 3

36. Od účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013 text čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog zní (v českém překladu) tak, že „uvedenou látkou“ se rozumí jakákoliv látka uvedená v příloze I, která může být použita k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, avšak s výjimkou směsí a přírodních produktů, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že tyto uvedené látky nelze snadno použít ani extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky, léčivé přípravky ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES a veterinární léčivé přípravky ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/82/ES.

37. V příloze I nařízení o prekursorech drog jsou mezi „uvedenými látkami“ zařazeny v kategorii 1 mimo jiné efedrin a pseudoefedrin. Z hlediska výkladu pojmu „prekursor“ lze však poukázat i na běžně se vyskytující látky zařazené do kategorie 3 této přílohy I, kde jde např. o toluen, aceton apod.

38. Podle čl. 2 písm. a) nařízení o obchodu s drogami mimo prostor EU se v původním znění „uvedenou látkou“ rozuměla jakákoliv látka uvedená v příloze, včetně směsí a přírodních produktů, které tuto látku obsahují, avšak s výjimkou léčivých přípravků, jak jsou definovány ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES, farmaceutických přípravků, směsí, přírodních produktů a jiných přípravků, v kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že je nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky.

39. Ve stávajícím znění (od účinnosti nařízení č. 1259/2013) zní čl. 2 písm. a) nařízení o obchodu s drogami mimo prostor EU tak, že „uvedenou látkou“ se rozumí jakákoliv látka uvedená v příloze, která může být použita k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, avšak s výjimkou směsí a přírodních produktů, v kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že tyto látky nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky, a léčivých přípravků ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES a veterinárních léčivých přípravků ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/82/ES, kromě léčivých přípravků a veterinárních léčivých přípravků zařazených v příloze.

40. V příloze nařízení o obchodu s drogami mimo prostor EU je zavedena nová „kategorie 4“ – léčivé přípravky a veterinární léčivé přípravky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin a jejich soli. Lze znovu připomenout, že citované nařízení stanoví pravidla pro sledování obchodu mezi Evropskou unií a třetími státy s některými látkami často používanými při nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek (dále jen „prekursory drog“) s cílem zamezit zneužívání těchto látek. Vztahuje se na dovoz, vývoz a zprostředkovatelskou činnost. Pro účely tohoto stanoviska není zapotřebí se blíže zabývat touto novou kategorií, a to též proto, že chybí v naší vnitrostátní právní úpravě.

č. 3

41. Právní úprava pojmu „léčivý přípravek“ je obsažena ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků a podle čl. 1 bodu 2 tohoto kodexu se léčivým přípravkem rozumí jakákoliv látka nebo kombinace látek určená k léčení nebo předcházení nemoci u lidí. Za léčivý přípravek se rovněž považuje jakákoliv látka nebo kombinace látek, které lze podat lidem za účelem stanovení lékařské diagnózy nebo k obnově, úpravě či ovlivnění fyziologických funkcí u lidí. V další směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/82/ES o kodexu Společenství týkajícím se veterinárních léčivých přípravků je v čl. 1 bodu 2 uvedeno, že veterinárním léčivým přípravkem se rozumí jakákoliv látka nebo kombinace látek určená k léčení nebo předcházení nemoci u zvířat. Za veterinární léčivý přípravek se rovněž považuje jakákoliv látka nebo kombinace látek, které lze podat zvířatům za účelem stanovení lékařské diagnózy nebo k obnově, úpravě či ovlivnění fyziologických funkcí u zvířat.

42. Naše vnitrostátní právní úprava odkazuje především na shora uvedené přímo použitelné předpisy Evropské unie (viz § 1 zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, ve znění pozdějších předpisů, § 1 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Podle § 1 písm. a) zákona o prekursorech drog tento zákon upravuje některé povinnosti podnikajících fyzických osob, právnických osob a orgánů státní správy, které se zabývají nebo se hodlají zabývat činností s uvedenou látkou kategorie 1, 2 nebo 3, s neuvedenou látkou nebo s výchozí nebo pomocnou látkou (dále jen „prekursor drog“). Podle § 34 zákona o prekursorech drog při činnosti s léčivým přípravkem, který obsahuje uvedenou látku kategorie 1, se postupuje podle zákona upravujícího zacházení s omamnými a psychotropními látkami. V § 53 zákona o prekursorech drog je pak zmocnění pro vládu, aby svým nařízením stanovila seznam výchozích a pomocných látek a jejich roční množstevní limity. Podle aktuálního znění nařízení vlády vydaného na základě tohoto zmocnění (nařízení vlády č. 458/2013 Sb.) obsahuje tento seznam dvě položky, a to 1,4- Butandiol a Gama – butyrolakton.

43. Podle § 1 odst. 1 písm. b) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje tento zákon zacházení s přípravky obsahujícími návykovou látku, s přípravky obsahujícími návykovou látku a uvedenou látku kategorie 1 podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího prekursory drog (dále jen „uvedená látka kategorie 1“) a s léčivými přípravky obsahujícími uvedenou látku kategorie 1, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi. V § 3 odst. 1, 2 zákona o návykových látkách je upraveno zacházení s návykovými látkami (např. jejich výzkum, výroba, skladování, koupě, prodej) na základě povolení k zacházení vydaného příslušnými orgány státní správy nebo podle § 5 zákona o návykových látkách i bez takového povolení (např. pro provoz lékárny, pro poskytování zdravotnických služeb). Pro účely tohoto zákona se podle § 2 písm. a) zákona

o návykových látkách rozumí návykovými látkami omamné a psychotropní látky (dále též jen „OPL“) a psychotropní látky přírodního nebo syntetického původu, které mají psychoaktivní účinky a současně jsou uvedeny v některé z příloh č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek vydaného na základě zmocnění v § 44c odst. 1 zákona o návykových látkách (nařízení vlády č. 463/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů). V přílohách zákona o návykových látkách se rovněž odkazuje na mezinárodní dokumenty vymezující OPL. Jde o Jednotnou úmluvu o omamných látkách (vyhlášenou pod č. 47/1965 Sb.) a Úmluvu o psychotropních látkách (vyhlášenou pod č. 62/1989 Sb.). Lze připomenout, že léčivé přípravky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin se zpravidla používají k výrobě metamfetaminu, který je jako psychotropní látka uveden v seznamu II v příloze k Úmluvě o psychotropních látkách.

44. Pro účely zákona o návykových látkách je v něm vymezen též pojem „přípravek“, jímž se rozumí roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující návykovou látku nebo návykovou látku a uvedenou látku kategorie 1 nebo léčivý přípravek obsahující uvedenou látku kategorie 1. K tomu lze poznamenat, že pro účely tohoto stanoviska nemají význam změny těchto ustanovení provedené zákony č. 366/2021 Sb. a č. 417/2021 Sb., které se týkají výhradně jen konopí.

č. 3

45. Pojem „léčivý přípravek“ je definován v zákoně č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který zapracovává přímo použitelné předpisy Evropské unie [tj. směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků a směrnici Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 2001/82/ES o kodexu Společenství týkajícím se veterinárních léčivých přípravků] a v návaznosti na ně upravuje určité otázky zde vymezené. Definici léčivého přípravku obsahuje ustanovení § 2 odst. 1 zákona o léčivech, podle něhož se léčivým přípravkem rozumí a) látka nebo kombinace látek prezentovaná s tím, že má léčebné nebo preventivní vlastnosti v případě onemocnění lidí nebo zvířat, nebo b) látka nebo kombinace látek, kterou lze použít u lidí nebo podat lidem, nebo použít u zvířat či podat zvířatům, a to buď za účelem obnovy, úpravy či ovlivnění fyziologických funkcí prostřednictvím farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku, nebo za účelem stanovení lékařské diagnózy. V § 2 odst. 2 zákona o léčivech je pak pod písmeny a) až q) velmi podrobně uvedeno, co je léčivým přípravkem. Pro potřeby tohoto stanoviska postačí uvést definici obsaženou pod písm. a), tedy, že léčivými přípravky jsou humánní léčivé přípravky určené pro použití u lidí nebo podání lidem. Podle § 2 odst. 3 zákona o léčivech se látkou rozumí jakákoliv látka bez ohledu na její původ, který může být a) lidský, například lidská krev, její složky a přípravky z lidské krve, b) živočišný, například mikroorganismy, toxiny, celí živočichové, části orgánů, živočišné sekrety, extrakty nebo přípravky z krve, c) rostlinný, nebo d) chemický. Podle § 2 odst. 4 zákona o léčivech se za látku podle § 2 odst. 3 zákona o léčivech považuje zejména a) léčivá látka, kterou se rozumí jakákoliv látka nebo směs látek určená k použití při výrobě nebo přípravě léčivého přípravku, která se po použití při této výrobě nebo přípravě stane účinnou složkou léčivého přípravku určenou k vyvinutí farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku za účelem obnovy, úpravy nebo ovlivnění fyziologických funkcí anebo ke stanovení lékařské diagnózy, b) pomocná látka, kterou se rozumí jakákoliv složka léčivého přípravku, která není léčivou látkou nebo obalovým materiálem. Podle § 5 odst. 11 zákona o léčivech se zneužitím léčivých přípravků pro účely tohoto zákona rozumí úmyslné nadměrné užívání léčivých přípravků nebo úmyslné užívání

léčivých přípravků způsobem, který je v rozporu s určeným účelem použití, a to případně i po jejich dalším zpracování, doprovázené škodlivými účinky na organismus, včetně škodlivých účinků na jeho psychiku. Podle § 5 odst. 16 zákona o léčivech se výrobou léčivé látky pro účely tohoto zákona, jde-li o její použití v hodnocených humánních léčivých přípravcích nebo ve veterinárních léčivých přípravcích, rozumí jakýkoli úplný nebo částečný úkon převzetí materiálu, výroby, balení, přebalování, označování, přeznačování, kontroly jakosti nebo propouštění léčivé látky, jakož i související kontrola. Vymezení toho, co se rozumí výrobou léčivé látky, jde-li o její použití v humánních léčivých přípravcích, stanoví přímo použitelný předpis Evropské unie upravující správnou výrobní praxi pro léčivé látky (nařízení Komise Evropské unie v přenesené pravomoci č. 1252/2014).

č. 3

46. Na mimotrestní právní úpravu odkazuje § 289 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursory používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek.

47. Trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku spáchá, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed. Za to bude potrestán odnětím svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitým trestem.

48. Trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 odst. 1 tr. zákoníku spáchá, kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu. Za to bude potrestán odnětím svobody až na 5 let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

IV.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu

49. Po zvážení výše uvedeného, jakož i názorů připomínkových míst, trestní kolegium Nejvyššího soudu k odůvodnění jednotlivých právních vět tohoto stanoviska uvádí následující.

K právní větě pod bodem I.

50. Klíčovým pojmem, kterým bylo nutné se zabývat a provést jeho výklad, je pojem „prekursor“, jak to ostatně vyplývá i ze zadání návrhu stanoviska. Jak již bylo výše uvedeno, v české právní úpravě není tento pojem výslovně definován. Právní úprava tak vychází z již citovaného nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013, a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, což jsou přímo použitelné právní předpisy Evropské unie. Tato dvě nařízení vycházejí z Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, přijaté ve Vídni dne 19. 12. 1988, kterou uzavřelo

Evropské společenství rozhodnutím Rady (ES) č. 90/611/EHS. Česká právní úprava v návaznosti na výše uvedené evropské předpisy vymezuje pojem „prekursor“ v § 1 písm. a) zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, ve znění pozdějších předpisů, dále pak v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a z hlediska trestněprávního je tento pojem jako zákonný znak skutkové podstaty příslušných trestných činů obsažen v trestním zákoníku.

51. Obecný význam pojmu „prekursor“, popřípadě „prekursor drog“ lze vymezit jako „předchůdce“, tj. výchozí látku, která předchází vytvoření jiné látky. V kontextu trestního práva se tímto pojmem označují látky používané k výrobě drog, tedy látky použitelné k výrobě OPL uvedené ve výše citovaných předpisech Evropské unie. V ustanovení čl. 2 preambule nařízení o prekursorech drog je uvedeno, že prekursory jsou látky často používané při nezákonné výrobě omamných a psychotropních látek. Lze znovu podotknout, že podle čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog (v nyní platném znění a v českém překladu) se „uvedenou látkou“, tedy prekurem, rozumí jakákoliv látka uvedená v příloze I k citovanému nařízení, která může být použita k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, avšak s výjimkou směsí a přírodních produktů, v kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že tyto uvedené látky nelze snadno použít ani extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky, léčivé přípravky ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES a veterinární léčivé přípravky ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/82/ES.

č. 3

52. V českém právním řádu je vymezení pojmu „prekursor“ provedeno poměrně neurčitě, když nejprve § 289 odst. 1 tr. zákoníku uvádí, že zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku a prekursory používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek. V § 1 písm. a) zákona o prekursorech drog je uvedeno, že tento zákon upravuje některé povinnosti podnikajících fyzických osob, právnických osob a orgánů státní správy, které se zabývají nebo se hodlají zabývat činností s uvedenou látkou kategorie 1, 2 nebo 3, s neuvedenou látkou nebo s výchozí nebo pomocnou látkou (dále jen „prekursor drog“). A konečně v § 1 odst. 1 písm. b) zákona o návykových látkách se uvádí, že tento zákon upravuje zacházení s přípravky obsahujícími návykovou látku, s přípravky obsahujícími návykovou látku a uvedenou látku kategorie 1 podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího prekursory drog (dále jen „uvedená látka kategorie 1“) a léčivými přípravky obsahujícími uvedenou látku kategorie 1, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi.

53. S ohledem na neurčitost vymezení pojmu „prekursor drog“ v českém právním řádu se v tomto stanovisku vychází z definice obsažené v čl. 2 preambule nařízení o prekursorech drog a v čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog, v novelizovaném znění. Lze tedy shrnout, že za prekursory obecně je možno označit látky často používané při nezákonné výrobě omamných a psychotropních látek. Konkrétně jde o jakékoliv látky taxativně uvedené v příloze I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013, které mohou být použity k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek (typicky efedrin a pseudoefedrin). Prekurem mohou být i směsi a přírodní produkty, v kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že je lze snadno použít či extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky.

Touto extrakcí se rozumí běžné úkony v rámci výroby, při níž dojde k vyloučení nebo jinému oddělení prekursoru, aniž by k tomu bylo nutno použít složitých chemických, laboratorních nebo obdobných náročných postupů (např. rozpuštění ve vodě nebo v jiné kapalině, zahřátí nad otevřeným ohněm nebo jiným tepelným zdrojem) a za použití běžných nástrojů, náčiní, apod.

č. 3

54. Z hlediska právní úpravy Evropské unie je třeba zdůraznit, že jejím předmětem v citovaných nařízeních jsou opatření pro kontrolu a sledování některých látek často používaných při nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek v rámci Evropské unie s cílem zabránit jejich zneužití (čl. 1 nařízení o prekursorech drog), popřípadě stanovení pravidel pro sledování obchodu mezi Evropskou unií a třetími státy s některými látkami často používanými při nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek (dále jen „prekursory drog“) s cílem zamezit zneužívání těchto látek (nařízení o obchodu s drogami mimo prostor EU), přičemž tato ustanovení nemají bezprostřední dopad na trestněprávní posuzování nedovoleného nakládání s těmito látkami, ale vytváří jen prostor pro vnitrostátní úpravu, včetně úpravy trestněprávní. Je nutno již na tomto místě zdůraznit, že unijní úprava, jak byla výše citována a na kterou navazuje vnitrostátní vymezení pojmu „prekursor“, nepokládá (a ani nikdy předtím nepokládala) léčivé přípravky jako takové za prekursor.

55. Stěžejní částí tohoto stanoviska, vyplývající z jeho zadání, je posouzení trestnosti držení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin a nedovoleného nakládání s nimi. Nejprve však bylo nutné zabývat se pojmem těchto „léčivých přípravků“ ve vztahu k pojmu „prekursor“.

56. Právní úprava pojmu „léčivý přípravek“ a „veterinární léčivý přípravek“ je obsažena především v již citovaných směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2001/83/ES a č. 2001/82/ES. Česká právní úprava pojmu „léčivý přípravek“ je obsažena ve výše zmíněném ustanovení § 2 zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pro potřeby tohoto stanoviska postačí znovu připomenout definici uvedenou pod písmenem a) tohoto ustanovení – tedy, že léčivými přípravky jsou humánní léčivé přípravky určené pro použití u lidí nebo podání lidem.

57. Pokud jde o možné posouzení léčivých přípravků jako prekursorů, tak čl. 2 písm. a) nařízení o prekursorech drog (v novelizovaném znění) zřetelně zařazuje humánní léčivé přípravky a veterinární léčivé přípravky do výjimek z obecného pravidla, že se prekursorem rozumí jakákoliv látka uvedená v příloze I (např. efedrin a pseudoefedrin), která může být použita k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, a to bez ohledu na to, zda lze tyto látky z léčivých přípravků snadno extrahovat. Jinou otázkou je jejich zneužití k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky či k jinému nedovolenému nakládání s nimi, ale samotný léčivý přípravek nelze považovat za prekursor. V tomto směru trestní kolegium Nejvyššího soudu v zásadě souhlasí s právním názorem obsaženým v první právní větě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), navrhovaného k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, podle něhož léčivé přípravky obsahující látky, které by samy o sobě odpovídaly definici pojmu „prekursor“ (např. efedrin nebo pseudoefedrin), s ohledem na změnu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, provedenou nařízením Evropského parlamentu

a Rady (EU) ze dne 30. 11. 2013 č. 1258/2013, nelze pokládat za prekursor. Tím se mění právní názor obsažený v rozhodnutí uveřejněném pod č. [50/2012-I](#). Sb. rozh. tr. Tento závěr však Nejvyšší soud v citovaném usnesení nesprávně vázal na údajnou změnu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, provedenou nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 30. 11. 2013 č. 1258/2013, když naopak tato novelizace jen potvrdila stávající úpravu, že léčivé přípravky obsahující např. efedrin nebo pseudoefedrin nelze pokládat za prekursor.

58. K otázce, zda došlo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), k odklonu od dosavadní rozhodovací praxe, je potřebné ještě uvést, že byt toto rozhodnutí obsahuje jinak správný závěr o povaze léčivých přípravků, jeho odůvodnění s poukazem na změnu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 (viz výše) neobstojí. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí totiž vycházel z chybného vyhodnocení usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), když měl za to, že se tímto rozhodnutím potvrzuje změna postoje orgánů Evropské unie k léčivým přípravkům obsahujícím efedrin a pseudoefedrin, které měly být nově, tj. po novele nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, provedené nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 30. 11. 2013 č. 1258/2013, vyloučeny z působnosti tohoto předpisu, a tím Nejvyšší soud odůvodnil změnu dosavadní judikatury ohledně posuzování těchto léčivých přípravků opírající se dříve o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1363/2011](#) (publikované pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr.).

č. 3

59. Toto chybné vyhodnocení bylo zčásti zapříčiněno i překladatelskou nepřesností části výroku citovaného usnesení Soudního dvora Evropské unie v české verzi překladu, když bylo uvedeno: „Léčivé přípravky“ ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 6. 11. 2001 č. 2001/83/ES o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 31. 3. 2004 č. 2004/27/ES, obsahující „uvedené látky“ ve smyslu čl. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1258/2013, jako jsou efedrin a pseudoefedrin, jsou vyloučeny z působnosti posledně uvedeného nařízení i po vstupu v platnost tohoto nařízení a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 20. 11. 2013 č. 1259/2013, kterým se mění nařízení Rady (ES) ze dne 22. 12. 2004 č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

60. Jde tedy o písmeno „i“ v textu („... jsou vyloučeny z působnosti posledně uvedeného nařízení i po vstupu v platnost nařízení č. 1258/2013 ...“), které bylo v kontextu celého rozhodnutí přehlédnuto, a text usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), vyzněl tak, že „léčivé přípravky ... jsou tak (rozuměj ‚nově‘) vyloučeny ... po vstupu v platnost nařízení č. 1258/2013 z jeho působnosti ...“.

61. Pro potřeby tohoto stanoviska byla oddělením analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu provedena analýza výkladu zmíněné věty v dalších relevantních jazykových mutacích a bylo zjištěno, že v anglické, německé a francouzské jazykové verzi tohoto výroku přeložené do českého jazyka nebylo použito písmeno „i“, ale slovo „zůstávají“, tedy že léčivé

přípravky ... obsahující „uvedené látky“ ve smyslu čl. 2 písm. a) nařízení č. 273/2004, jako jsou efedrin a pseudoefedrin, zůstávají vyloučeny z působnosti nařízení č. 273/2004 po vstupu v platnost nařízení č. 1258/2013 a nařízení č. 1259/2013.

62. Tím výrok zmíněného rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie nabývá zcela jiného významu, než který mu přisuzoval senát č. 11 Nejvyššího soudu ve shora citovaném usnesení, a to takového, že Soudní dvůr Evropské unie neshledal důvod k žádné změně podstaty původního nařízení, že tedy považoval tyto léčivé přípravky za vyloučené z působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog vždy, ať již před jeho novelizací, tak i po ní.

č. 3

63. Jak už bylo výše naznačeno, jedním z důvodů nejasností výkladu čl. 2 písm. a) nařízení č. 273/2004 o prekursorech drog byl nejednotný překlad tohoto ustanovení, jak na to poukázal též ESD v rozsudku ve spojených věcech vedených pod sp. zn. [C-627/13 a C-2/14](#) s tím, že v případě rozdílů mezi různými jazykovými verzemi nelze žádné z nich přiznat přednostní povahu, ale je třeba vycházet z kontextu tohoto ustanovení a cílů sledovaných touto právní úpravou (viz body 45. až 49. rozsudku). Ve srovnání s některými jinými překlady (např. slovenskou či francouzskou jazykovou verzí) může být gramatická konstrukce české jazykové verze zavádějící ponecháním výjimky v podobě „léčivé přípravky“ v návaznosti na předchozí text v prvním pádu, zatímco při správném použití pádu druhého, tj. „léčivých přípravků“, by bylo evidentní, že dané ustanovení obsahuje tři kategorie výjimek, a to: 1. směsi a přírodní produkty, které sice obsahují látky uvedené v příloze I, které však nelze snadno použít ani extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky; 2. léčivé přípravky a 3. veterinární přípravky. Proto v již uvedeném rozsudku ESD (vydaném před novelizací nařízení č. 273/2004) zaujal právní názor, podle něhož „... léčivý přípravek ... nelze jako takový kvalifikovat jako ‚uvedenou látku‘, a to i za předpokladu, že obsahuje látku stanovenou v příloze I nařízení č. 273/2004 ... kterou lze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky“. Shodně se pak ESD vyjádřil k předběžné otázce Nejvyššího soudu České republiky ve věci vedené pod sp. zn. [C-497/16](#), přičemž jeho rozhodnutí bylo učiněno již ve vztahu k novelizaci tohoto ustanovení nařízením č. 1258/2013.

64. Ze zprávy oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu ke zjištění skutečností, zda v období od 2. 3. 2017 (kdy bylo vydáno rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci vedené pod sp. zn. [C-497/16](#)) nedošlo ke změně unijní právní úpravy v této oblasti [nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení č. 1258/2013, respektive nařízení Rady (ES) č. 111/2005, ve znění nařízení č. 1259/2013] a zda se posuzovanou problematikou nezabýval Soudní dvůr Evropské unie, kromě rozhodnutí ve věci předběžné otázky položené Nejvyšším soudem a projednávané pod sp. zn. [C-497/16](#), v nějakých dalších svých rozhodnutích, vyplývá, že v období od 20. 11. 2013, kdy byla přijata nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, nedošlo k žádné relevantní změně unijního práva dotýkající se definice pojmu „prekursor“ jak v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004, tak v nařízení Rady (ES) č. 111/2005, a dále, že posuzovanou problematikou se od usnesení ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), Soudní dvůr Evropské unie ve svých rozhodnutích nezabýval. Pro úplnost lze dodat, že k řešenému problému se nevztahuje rozhodnutí o předběžné otázce ve věci vedené u ESD pod sp. zn. [C-806/21](#), s níž se na ESD obrátilo Nizozemsko.

65. Nejvyšší soud (senát č. 11) ve zmíněném rozhodnutí, které je jinak východiskem pro zaujetí tohoto stanoviska, též nesprávně dovodil, že dopad usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), měl spočívat nejen ve změně rozhodovací praxe v otázce trestněprávní kvalifikace držení léčivých přípravků obsahujících prekursor (a neoprávněného nakládání s nimi), nýbrž též v údajném zavedení dvojkolejnosti při posuzování trestnosti držení těchto látek (neoprávněného nakládání s nimi) v závislosti na jejich původu. Vynětí léčivých přípravků obsahujících prekursor ze skupiny „vedené látky“ ve smyslu čl. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013, se totiž podle názoru senátu č. 11 trestního kolegia mělo uplatnit pouze v rámci vnitrounitního prostoru, avšak v případě léčivých přípravků pocházejících z třetích států se naopak mělo uplatnit nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, podle kterého je na přeshraniční (ve smyslu přes vnější hranici Evropské unie) nakládání s takovými léčivými přípravky obsahujícími pseudoefedrin nebo efedrin nutno nahlížet jako na nedovolené nakládání s prekursorem a takové jednání je podle názoru senátu č. 11 trestního kolegia postižitelné jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku.

66. Pokud jde o deklarované zavedení dvojkolejnosti při posuzování trestnosti držení daných látek v závislosti na jejich původu, bylo pro potvrzení či vyvrácení tohoto názoru důležité posoudit skutečný smysl a význam nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013, a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013.

67. V případě prvně zmíněného nařízení (č. 273/2004, ve znění nařízení č. 1258/2013) je jeho cílem harmonizovaná kontrola obchodu s prekursory drog a zabránění jejich zneužití při nedovolené výrobě syntetických drog a psychotropních látek. Důvodem vyloučení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin z jeho působnosti bylo umožnit bezproblémové legální obchodování s léky a léčivými přípravky v rámci volného pohybu tohoto zboží mezi jednotlivými státy Evropské unie. Dojde-li však k protiprávnímu použití léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin, zejména tedy k nedovolené výrobě drog z těchto přípravků nebo k jejich neoprávněnému dovozu, vývozu a průvozu, neuplatní se výše uvedené „obchodní“ hledisko, ale hledisko trestněprávní, přičemž právní úprava trestnosti držení těchto látek a nakládání s nimi je ponechána zcela v kompetenci jednotlivých států Evropské unie.

68. Smyslem výslovného uvedení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin v novelizovaném znění dalšího výše označeného nařízení (č. 111/2005, ve znění nařízení č. 1259/2013) bylo toliko posílení kontroly obchodování s nimi mezi Evropskou unií a třetími státy, tedy posílení kontroly pohybu léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin, které jsou vyváženy z celního území Evropské unie nebo jím procházejí, aniž tím bude narušen zákonný obchod, aby se tak více zabránilo jejich zneužívání pro nedovolenou výrobu omamných nebo psychotropních látek, protože léčivé přípravky obsahující tyto dvě látky jsou zneužívány pro nedovolenou výrobu drog mimo Evropskou unii. Ostatně i z tohoto důvodu

jsou zmíněné látky výslovně zařazeny do přílohy citovaného nařízení („Kategorie 4“). Jak již bylo výše uvedeno, touto změnou se není třeba blíže zabývat, když vnitrostátní zákonodárce tuto kategorii do našeho právního řádu nepřevzal.

69. Z trestněprávního hlediska však nelze dovodit, že by snad tato dvě nařízení mohla zakládat nerovnost či dvojkolejnost ve vyvozování trestní odpovědnosti ve vztahu k léčivým přípravkům obsahujícím efedrin (pseudoefedrin). V obou případech, tj. jak vnitrouníjního, tak mimouníjního neoprávněného nakládání s léčivými přípravky obsahujícími látky, které odpovídají definici pojmu prekursor (např. efedrin nebo pseudoefedrin), se mohou uplatnit stejná vnitrostátní ustanovení o trestní odpovědnosti.

č. 3

70. Ze všech výše uvedených důvodů tedy bylo možné dojít k závěrům uvedeným v první právní větě tohoto stanoviska, a to, že léčivé přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin jsou vyloučeny z působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013. Důvodem vyloučení těchto přípravků z působnosti citovaného nařízení bylo umožnit bezproblémové legální obchodování s léky a léčivými přípravky v rámci volného pohybu tohoto zboží mezi jednotlivými státy Evropské unie. Podle nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, jsou zmíněné léčivé přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin v něm bez dalšího výslovně uvedeny jako prekursor drog. Ovšem smyslem jejich výslovného uvedení v nařízení Rady (ES) č. 111/2005, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013, bylo jen posílení kontroly obchodování s nimi mezi Evropskou unií a třetími státy z důvodu zjištěného zneužívání léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin pro nedovolenou výrobu drog mimo Evropskou unii jako náhražky mezinárodně kontrolovaného efedrinu a pseudoefedrinu. Rozdílnost režimu těchto nařízení se vztahuje pouze k obchodování s léčivými přípravky, a nemá tak žádný význam pro posuzování trestní odpovědnosti za neoprávněné nakládání s nimi (viz usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [C-497/16](#), bod 33.). Léčivé přípravky bez ohledu na jejich původ (zda pochází ze států Evropské unie či z třetích států) nelze pokládat za prekursor. Obdobně se k posuzování této otázky vyjádřil Soudní dvůr Evropské unie i v rozsudku ze dne 5. 2. 2015, sp. zn. [C-627/13 a C-2/14](#).

K právním větám pod bodem II.

71. Jak již bylo výše rozvedeno, další stěžejní částí stanoviska je posouzení trestnosti držení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin a nakládání s nimi, a to z hlediska v úvahu přicházejících trestných činů, zejména trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku a trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy podle § 286 tr. zákoníku. Toto zadání bylo iniciováno návrhem již výše citovaných právních vět vycházejících z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#), které měly být odklonem od dosavadní rozhodovací praxe v této oblasti. V posuzované věci měl obviněný ve svém držení v originálních neporušených obalech celkem 120 kusů tablet přípravku Nurofen Stopgrip, obsahujících účinnou látku pseudoefedrin hydrochlorid, které nesl pro svého známého, přičemž byl minimálně srozuměn s tím, že z tohoto léčiva lze

vyrobit drogu pervitin. Nejvyšší soud výše označeným usnesením zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, kterým byl obviněný pravomocně uznán vinným zvláště závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, a odvolacímu soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, a to se závazným právním názorem, že věc bude třeba kvalifikovat jako trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku.

72. Z citovaného rozhodnutí senátu č. 11 trestního kolegia vyplývá, že Nejvyšší soud správně dospěl k závěru, že léčivé přípravky, byť obsahující efedrin (pseudoefedrin), nelze pokládat za prekursor, a tudíž se v tomto směru důvodně odchýlil od právního názoru publikovaného v rozhodnutí pod [č. 50/2012](#) Sb. rozh. tr. Senát č. 11 však poté tento právní názor nesprávně korigoval v usnesení ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [11 Tdo 461/2017](#), s tím, že za určitých okolností (např. po vynětí tablet takových léků z originálních obalů, po odstranění příbalových letáků) lze tyto léčivé přípravky považovat za prekursor. Léčivé přípravky jako takové ani v těchto případech nejsou prekursorem. Je tedy nerozhodné, zda léčivé přípravky obsahující efedrin (pseudoefedrin) se nachází v neporušených baleních, nebo jsou tablety léků tzv. vyloupany z originálních balení, jsou bez příbalových letáků apod. Léčivé přípravky jako takové tedy nejsou prekursorem, i když mají být použity k neoprávněné výrobě OPL, prekursorem je však efedrin nebo pseudoefedrin v nich obsažený, který je uveden v příloze I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013 (viz výše bod 53. tohoto stanoviska).

73. K této problematice lze uvést, že již výše uvedené mimotrestní právní předpisy (jednak přímo použitelné předpisy Evropské unie, jednak zákon o návykových látkách, zákon o prekursorech drog a zákon o léčivech) podrobně stanoví pravidla pro zacházení s danými látkami, stejně jako to, kdo, za jakých okolností a podmínek a kdy je oprávněn je vyrábět a nakládat s nimi. Tím je také vymezeno, co je možno považovat za legální držení léčivých přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin a legální nakládání s nimi.

74. Jestliže určitá osoba nakládá s léčivým přípravkem obsahujícím efedrin nebo pseudoefedrin tak, že jej použije nikoliv k léčebným účelům, ale zneužije jej k získání (extrahování) v něm obsaženého efedrinu nebo pseudoefedrinu jako prekursoru, popřípadě poté použije tento prekursor k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek (tedy k výrobě metamfetaminu – pervitinu), pak její jednání může za splnění dalších podmínek naplnit zákonné znaky skutkové podstaty dokončeného trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, jeho pokusu podle § 21 tr. zákoníku, anebo přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k tomuto trestnému činu podle § 283 odst. 2 až 4 tr. zákoníku. Pokud pachatel opatří tyto léky pro jiného s tím, že budou použity již k získání prekursoru (efedrinu nebo pseudoefedrinu z nich) a poté ke konkrétní nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky (např. pervitinu), pak takové jednání lze posoudit jako účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k individuálně určenému trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku. Stejně závěry platí i ve vztahu k neoprávněnému dovozu, vývozu a průvozu léčivých přípravků obsahujících

efedrin nebo pseudoefedrin za účelem jejich použití k získání prekursoru z nich a ke konkrétní nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek.

č. 3

75. Okolnost, zda nakládání pachatele s léčivými přípravky s obsahem efedrinu (pseudoefedrinu) skutečně již směřovalo k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek (v praxi jde především o výrobu pervitinu) podle § 283 tr. zákoníku, musí být předmětem dokazování. Závěr o takovém zneužití léků lze dovozovat např. z jejich množství, způsobu nabytí, jejich stavu apod. Orgány činné v trestním řízení musí podle okolností případu pečlivě zvažovat, zda úmysl pachatele (v podobě alespoň nepřímého úmyslu) zahrnoval neoprávněné nakládání s léčivými přípravky za účelem získání prekursoru (efedrinu, resp. pseudoefedrinu) a poté výroby omamné nebo psychotropní látky (např. pervitinu). Stejně jako u hlavního pachatele je třeba tuto okolnost zjišťovat též v případě účastenství (ve formě pomoci) na tomto trestném činu, zvláště pak, dojde-li k opakovaným prodejům léčivých přípravků, než se dostanou do dispozice výrobce OPL. U každého z těchto „překupníků“ (prodejců, poskytovatelů) se bude nutno zabývat jejich vědomím o tom, k jakým účelům mají být léčivé přípravky použity, a přinejmenším srozuměním, že dojde k jejich zneužití nedovolenou výrobou OPL. Pokud výsledky provedeného dokazování neumožní učinit takový závěr, pak podpůrně přichází v úvahu posouzení uvedeného jednání jako trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku. Léčivé přípravky obsahující efedrin (pseudoefedrin), jsou-li určeny k nedovolené výrobě OPL, lze totiž pokládat za „jiný předmět“ ve smyslu § 286 tr. zákoníku (viz právní větu pod bodem III. tohoto stanoviska).

K právní větě pod bodem III.

76. Kromě samostatné kategorie „prekursor“ se ustanovení § 286 odst. 1 tr. zákoníku vztahuje též na „jiný předmět“. Tedy jde o jiný předmět způsobilý a určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, než jakým je prekursor. Jde o předměty, které jsou zpravidla běžně dostupné a lze si je bez dalšího volně opatřit. V aplikační praxi to jsou různé pomůcky či nástroje – např. chemikálie, laboratorní zařízení, různé skleněné nádoby, misky, kompletní vybavení tzv. varen pervitinu apod. Pod tento pojem lze zahrnout i léčivé přípravky obsahující prekursor. Závěr, že léčivé přípravky lze pokládat za „jiný předmět“ ve smyslu § 286 odst. 1 tr. zákoníku, vyplývá též z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 344/2017](#). Podle názoru Nejvyššího soudu vysloveného v tomto usnesení nedovolené nakládání s léčivým přípravkem obsahujícím prekursor může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku, neboť „jiným předmětem určeným k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku ...“ může být i léčivý přípravek obsahující prekursor. V takovém případě musí být zjištěno, že pachatel přechovával (opatřil) léčivý přípravek nikoliv k léčebným účelům, ale pro jeho budoucí (zatím nekonkretizované) zneužití k výrobě omamné nebo psychotropní látky.

77. Ustanovení § 286 tr. zákoníku poskytuje trestněprávní ochranu proti možnému ohrožení vyplývajícemu z nekontrolovaného nakládání s látkami v něm uvedenými. Sankcionuje výrobu, opatření a přechovávání prekursorů a jiných předmětů určených k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, přípravků obsahujících omamnou nebo psychotropní

látku nebo jedu. Jsou to tedy předměty nejen způsobilé k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, ale také pachatelem k takové výrobě určené. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje, aby pachatel věděl, že předmět, s nímž takto nakládá, je prekursorem či „jiným předmětem“ obecně způsobilým k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, a byl s tímto určením (ve smyslu budoucího použití) minimálně srozuměn.

78. Důležitý je také vzájemný vztah ustanovení § 283 tr. zákoníku a § 286 tr. zákoníku, přičemž jak vyplývá z aplikační praxe (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. [11 Tdo 990/2020](#)), tak z odborné literatury (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2898), trestný čin podle § 286 tr. zákoníku je subsidiární k trestnému činu podle § 283 tr. zákoníku, a proto je vyloučen jejich jednočinný souběh. Trestný čin podle § 286 tr. zákoníku má svou povahou velmi blízko k přípravě trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 20 odst. 1 a § 283 tr. zákoníku, neboť spočívá v opatrování (v širším smyslu zahrnujícím i vyrobení) předmětů (prekursorů a jiných předmětů) určených k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu. Rozdíl mezi trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 tr. zákoníku a přípravou k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 20 odst. 1 a § 283 odst. 2 až 4 tr. zákoníku spočívá v tom, že příprava musí vždy směřovat k individuálně určenému trestnému činu, zatímco podle § 286 tr. zákoníku je trestný pachatel, který vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává precursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, přičemž však jde o předmět, který je pouze obecně určen k takové nedovolené výrobě, bez vztahu ke konkrétnímu, individuálně určenému trestnému činu. Ustanovení § 286 tr. zákoníku se uplatní také v případech, pokud jednání pachatele nelze posoudit jako přípravu k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 46

Omluvitelnou pohnutku ve smyslu § 146a tr. zákoníku zpravidla nemůže vyvolat předchozí nebezpečné jednání poškozeného jako účastníka silničního provozu, které bylo v rozporu s dopravními předpisy a obviněný jím mohl být rozhořčen.

Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky

§ 146a tr. zákoníku

č. 46

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 11 Tdo 123/2022, ECLI:CZ:NS:2022:11.TDO.123.2022.1

Nejvyšší soud podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného D. S. proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. 50 To 252/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 7 T 38/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 24. 6. 2021, sp. zn. 7 T 38/2020, byl obviněný D. S. uznán vinným přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Za tyto trestné činy jednání byl odsouzen podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně mu byl podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání 12 měsíců. Obviněnému byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. rovněž uložena povinnost uhradit na náhradě škody poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, Regionální pobočka Plzeň, částku ve výši 17 575 Kč.

2. Citovaný rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech následně obviněný stejně jako státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Karlových Varech napadli odvoláními, která byla usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. 50 To 252/2021, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

3. Podle skutkových zjištění okresního soudu se obviněný D. S. dopustil trestné činnosti tím, že dne 3. 4. 2020 od 21:15 do 21:35 hodin v XY poblíž Obchodního domu Penny Market předjel svým motorovým vozidlem tov. zn. XY, černé barvy, typu SUV, motorové vozidlo poškozeného T. V. tov. zn. XY, které zablokoval tak, že zastavil své vozidlo v jeho jízdní dráze, vystoupil s teleskopickým obuškem v ruce, přičemž poškozený nezastavil, objel jej a pokračoval v jízdě, takže obviněný udeřil obuškem do vozidla poškozeného, čímž udělal

důlek v rámu pravých zadních dveří, a způsobil tak škodu na vozidle ve výši Kč 8 000 Kč. Obviněný dále sledoval poškozeného až k domu na adrese XY, kde přistoupil k vozidlu poškozeného, který zde zastavil, otevřel dveře u řidiče, sehnul se do vozidla poškozeného, z něhož odcizil palubní kameru zn. Beng v hodnotě 500 Kč, kterou měl poškozený připevněnou na čelním skle vozidla, a zaútočil na sedícího poškozeného v jeho vozidle teleskopickým obuškem úderem do obličeje tak, že zlomil poškozenému nos a způsobil drobná povrchová zranění v obličeji a rozbil mu dioptrické brýle v hodnotě 4 000 Kč, přičemž zranění poškozeného si vyžádalo převoz k ošetření zdravotnickou záchrannou službou a následnou operaci nosu s hospitalizací v Karlovarské krajské nemocnici trvající od 6. 4. 2020 do 9. 4. 2020; poškozenému tím způsobil škodu na jeho majetku v celkové výši 12 500 Kč a uvedeného jednání se dopustil, ačkoliv byl pro přečin výtržnictví pravomocně odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Sokolově ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. 21 T 103/2010.

č. 46

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti shora uvedenému usnesení odvolacího soudu podal obviněný D. S. prostřednictvím svého obhájce dovolání, a to proti všem jeho výrokům, a uplatnil v něm dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, neboť je přesvědčen, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Naplnění tohoto dovolacího důvodu spatřuje obviněný v porušení svého práva na spravedlivý proces v důsledku existence extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními.

5. V odůvodnění svého dovolání obviněný předně namítl, že soud prvního stupně vystavěl své skutkové závěry pouze na řetězci nepřímých důkazů, přičemž provedené důkazy nejsou dostatečné pro spolehlivé zjištění skutkového stavu. Odvolací soud následně stvrdil tento postup, přičemž své závěry vystavěl na doznání obviněného, které však bylo učiněno při jeho zadržení, obviněný v jeho rámci nevypověděl nic konkrétní ke skutku, který mu byl kladen za vinu, a především bylo podle dovolatele učiněno ze strachu a za účelem vyhnout se dalším represím ze strany policejního orgánu. Obviněný má tedy za to, že soudy obou instancí na základě jeho doznání již nepřezkoumávaly všechny okolnosti případu, a nedostály tak své zákonné povinnosti doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí.

6. Obviněný vedle toho namítl, že skutková zjištění soudů nižších stupňů považuje za extrémně rozporná s obsahem jednotlivých důkazů, přičemž tyto důkazy byly hodnoceny pouze v neprospěch obviněného. K tomu dovolatel blíže uvádí, že výpovědi policistů V. F. a M. Ž. o skutku, který mu byl kladen za vinu, neuvádí nic podstatné z hlediska objasnění průběhu skutkového děje, jelikož tito svědci mohli vypovídat pouze k průběhu vyšetřování. Svědci T. D. a P. D., jakož i poškozený T. V., tj. osoby, které jako jediné byly na místě činu v době jeho spáchání přítomny, neoznačili osobu obviněného za pachatele skutku s tím, že poškozený dokonce uvedl, že se do doby hlavního líčení s obviněným nikdy nesetkal. Současně nebyla prokázána ani přítomnost těhotné ženy na místě činu, jelikož svědek M. Ž. osobně viděl i ztotožnil partnerku obviněného, avšak svědkyně P. D. o těhotenství ženy přítomné na místě činu vypověděla pouze v souvislosti, že o něm měl hovořit pachatel. Dále nebylo prokázáno, že vozidlo, které bylo přítomno na místě činu, bylo skutečně vozidlem obviněného, jelikož se ani z kamerového záznamu ani z popisu svědků T. D. a P. D. nepodává tovární značka

vozidla, jeho registrační značka či jakákoliv přesnější specifikace, než že šlo o typ SUV černé barvy, přičemž i na základě soudem předložených fotografií vozidla obviněného uvedla svědkyně P. D. pouze tolik, že by to mohlo být vozidlo z místa činu. Nadto obviněný podotýká, že se spáchání skutku nepodává ani z kamerového záznamu, na kterém mají být zachycena vozidla pachatele a poškozeného. Soud prvního stupně pak vycházel pouze z tvrzení poškozeného, že kamera zajištěná ve vozidle dovolatele je kamerou, která jím byla poškozenému odcizena, aniž by bylo zjišťováno a ztotožněno např. její sériové číslo či původ, přičemž ze žádné ze dvou kamer, které byly zajištěny v jeho vozidle, nebyl zajištěn žádný kamerový záznam. Ani nedopalek cigarety, zajištěný na místě činu a obsahující DNA obviněného, přitom podle obviněného sám o sobě nevypovídá nic o tom, že by se skutek tak, jak je popsán v odsuzujícím rozsudku a je obviněnému kladen za vinu, skutečně stal.

č. 46

7. Obviněný dále zdůrazňuje, že k osobě poškozeného svědek T. D. mimo jiné uvedl, že je výbušné povahy, a popsal jej jako rozdvojenou osobnost s finančními problémy. Naproti tomu svědkyně P. D. popsala poškozeného jako osobu jednodušší. Byť soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku sám uvedl, že poškozený při svědecké výpovědi vykazoval zdravotní indispozici, i přesto vycházel při popisu skutku pouze z jeho výpovědi, kterou i přes vše výše uvedené nepodrobil objektivnímu hodnocení její věrohodnosti. Pečlivě se věnoval pouze údajnému předání peněžní částky „jako jisté náhrady za projednávané protiprávní jednání vůči němu“, které se ovšem opět opírá pouze o výpověď poškozeného, jehož jednotlivá tvrzení se však neshodují ani v samotné částce, kterou měl od pachatele obdržet.

8. Obviněný dále namítá, že právní kvalifikaci jeho jednání jako přečinu podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku považuje za chybnou, neboť dané jednání nenaplnňuje znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, a opakovaně podotýká, že soudy nižších stupňů připustily, že obviněný byl k činu motivován situací vzniklou v silničním provozu a mohl získat pocit ohrožení v souvislosti s jízdou poškozeného, a to s ohledem na těhotnou partnerku, kterou vezl ve svém vozidle. Soudy nižších stupňů se ovšem nikterak nepokoušely zajistit žádný objektivní důkaz k tomu, jak se obviněný a poškozený chovali při inkriminované jízdě, přestože svědek T. D. ve své výpovědi uvedl, že se mu poškozený přiznal, že obviněného v průběhu jízdy ohrožoval, a uvedl též, že poškozený v minulosti řídil i po bezprostředním požití alkoholu. Přesto se však odvolací soud nikterak blíže nezabýval pohnutkou obviněného, a to především posouzením, zda by z jeho strany nemohlo jít o pohnutku omluvitelnou, čímž by mohla být naplněna skutková podstata trestného činu podle § 146a tr. zákoníku.

9. Závěrem pak obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Plzni a následně sám rozhodl ve věci tak, že se obviněný zprošťuje obžaloby.

10. K dovolání obviněného D. S. zaslal své písemné stanovisko státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který předně konstatoval, že obviněný ve svém dovolání pouze zopakoval svoji obhajobu, kterou již uplatnil před soudem prvního stupně i odvolacím soudem, přičemž tato obhajoba byla oběma soudy nižších stupňů řádně vypořádána. Podstatná část námitek dovolatele pak podle státního zástupce směřuje proti učiněným skutkovým zjištěním, přičemž tyto námitky nenaplnují uplatněný dovolací důvod a nemohly by být odůvodněné ani po změně formulace dovolacích důvodů novelou trestního řádu, k níž došlo s účinností od 1. 1. 2022. Soud prvního stupně totiž v dané věci

podle státního zástupce provedl komplexní a bezvadné dokazování, a to nejen pokud jde o jeho rozsah, ale rovněž co do problematiky navazujícího formování skutkových závěrů. Svým povinností pak dostal i odvolací krajský soud, který řádně přezkoumal odvolání obviněného a se všemi jeho námitkami se přesvědčivě vypořádal.

11. Podle státního zástupce nelze v této souvislosti přehlédnout zejména to, že obviněný předmětnou trestnou činnost při svém výslechu konaném v rámci přípravného řízení v přítomnosti svého obhájce doznal. Nešlo přitom o důkaz osamocený, jelikož průběh útoku vůči poškozenému popsali jak svědci – manželé D., tak i poškozený T. V., který se vyjádřil rovněž k tomu, co předcházelo konfliktu. Útok je navíc popisován i v telefonátu svědka T. D. na linku Policie České republiky. Ačkoli dovolatele jako agresora nebyli uvedeni svědci schopní u hlavního líčení jednoznačně identifikovat, o jeho pachatelství svědčí, kromě jeho vlastního doznání, také to, že užívá stejné vozidlo jako útočník. S útočníkem byla na místě činu ve vozidle taktéž těhotná žena, což koresponduje se zjištěním, že obviněný měl v té době těhotnou přítelkyni. Na místě činu byl současně zajištěn nedopalek cigarety s DNA odpovídající osobě dovolatele. V jeho vozidle byla navíc nalezena i kamera poškozeného odcizená při útoku. Rozsah způsobeného zranění pak byl spolehlivě zjištěn na podkladě lékařské zprávy a pořízené fotodokumentace, výše škody pak na podkladě zajištěného odborného vyjádření. Pokud tedy obviněný do jisté míry zpochybňoval obsahovou vazbu učiněných skutkových zjištění na provedené důkazy, není možné mu podle státního zástupce přisvědčit.

č. 46

12. K námitce obviněného, že s ohledem na okolnosti bylo namístě posoudit soudy zjištěné jednání jako přečin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 1 tr. zákoníku, státní zástupce uvádí, že rovněž tato námitka postrádá opodstatnění. Obviněným akcentovaná předchozí konfliktní situace v silničním provozu, jejímiž viníky byli navíc oba, tedy dovolatel i poškozený, rozhodně nebyla natolik intenzivním a silným podnětem, který by odůvodňoval, byť jen dílčí úvahy o eventuálním posouzení stíhaného jednání z hlediska uvedené privilegované skutkové podstaty.

13. Státní zástupce tedy závěrem shrnuje, že soudy učinily správná skutková zjištění a jednání dovolatele přiřadily také odpovídající právní kvalifikaci. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ať již ve znění účinném do 31. 12. 2021, nebo od 1. 1. 2022), ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, tudíž nebyly naplněny. Dovolání obviněného tedy státní zástupce považuje za zjevně neopodstatněné, proto navrhuje, aby ho Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

14. Vyjádření státního zástupce k dovolání podanému obviněným bylo následně zasláno obhájci obviněného k jeho případné replice, která však do okamžiku zahájení neveřejného zasedání o podaném dovolání nebyla předložena.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda je dovolání přípustné a zda vyhovuje všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda dovolání obviněného bylo podáno v souladu s § 265a odst. 1, 2 tr. ř., zda bylo podáno ve dvouměsíční zákonné lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, 3 tr. ř., jakož i oprávněnou osobou ve smyslu

§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. Dále Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání splňuje obligatorní obsahové náležitosti upravené v § 265f tr. ř.

16. Po jeho prostudování Nejvyšší soud shledal, že obviněný respektoval všechna výše uvedená ustanovení trestního řádu, proto podané dovolání vyhodnotil jako přípustné a vyhovující relevantním ustanovením trestního řádu, tzn. že nebyly shledány žádné skutečnosti bránící jeho věcnému projednání.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 46

17. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze obviněným uplatněný dovolací důvod považovat za některý z důvodů taxativně uvedených v citovaném ustanovení zákona (ať již ve znění účinném do 31. 12. 2021, nebo ve znění účinném od 1. 1. 2022), jehož existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

18. Jak již bylo konstatováno shora, obviněný podal své dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, tedy proto, že se domnívá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu bylo do 31. 12. 2021 možné namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nešlo, nebo že šlo o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., v zásadě nebylo možné, poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Posouzení správnosti právních závěrů bylo možné posuzovat pouze na základě skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně, eventuálně soudem odvolacím, jež dovolací soud zásadně nemohl měnit. Vedle vad týkajících se právního posouzení skutku bylo možno vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“, jímž se rozumí zhodnocení otázky nespočívající přímo v právní kvalifikaci skutku, nýbrž v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

19. Tyto zásady však bylo možné i za právní úpravy účinné do 31. 12. 2021 prolomit, jestliže nebyly dodrženy zásadní požadavky spravedlivého procesu (viz článek 6 Listiny základních práv a svobod a články 36 a 38 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), neboť rozhodování o mimořádném opravném prostředku se nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2004, sp. zn. [I. ÚS 125/04](#), ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. [I. ÚS 55/04](#), ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. [I. ÚS 554/04](#), stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#)). Ústavní soud vymezil taktéž zobecňující podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení postulátů spravedlivého procesu, a to v případě opomenutých důkazů, dále důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých, v rozporu s procesními předpisy, či je-li zjištěno svévolné hodnocení důkazu provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004,

sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), aj.). S těmito principy se přitom ve své rozhodovací praxi plně ztotožnil i Nejvyšší soud jako soud dovolací.

20. V době rozhodování Nejvyššího soudu je přitom od 1. 1. 2022 účinná novela trestního řádu provedená zákonem č. 220/2021 Sb., v rámci níž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (v nezměněné dikci) je nově vymezen v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Současně byl do ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vložen nový dovolací důvod spočívající v tom, že „rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“. Jde tedy o nově formulovaný dovolací důvod, který v podstatě vychází z dosavadní aplikační praxe Nejvyššího soudu uplatňované ve vztahu k dovolání obviněného opírajícího se o důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021.

č. 46

21. Nejvyšší soud podle zásady platné pro trestní řízení, podle které se procesní úkony zásadně provádějí podle trestního řádu účinného v době řízení, nikoli v době činu (viz např. Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné. 1. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 93; též rozhodnutí pod č. [13/2014](#) Sb. rozh. tr.), je při svém rozhodování v dovolacím řízení realizovaném po 1. 1. 2022 povinen aplikovat normy trestního práva procesního účinné v době jeho rozhodování, tj. včetně trestního řádu ve znění novely provedené zákonem č. 220/2021 (účinné od 1. 1. 2022), avšak s tím, že i nadále pro rozsah přezkumné povinnosti Nejvyššího soudu dovoláním napadených rozhodnutí platí, že dovolací soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. [8 Tdo 849/2006](#)). Současně platí, že rozsah, stejně jako důvody podaného dovolání lze měnit jen po dobu trvání zákonné lhůty k podání tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 265f odst. 2 tr. ř.). Osobě obviněného D. S. přitom lhůta k podání dovolání v nyní posuzované věci uplynula ještě před datem 1. 1. 2022, tj. před účinností výše označené novely trestního řádu.

22. Mimo to Nejvyšší soud i při respektování shora uvedeného interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy „práva na spravedlivý proces“ vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces (k tomu viz stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#)).

V.

K meritu věci

23. Nejvyšší soud tedy v duchu výše citované judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu zkoumal, zda dovolání obviněného splňuje kritéria jím uplatněného dovolacího důvodu či jiného důvodu dovolání. Po prostudování obsahu dovolání a připojeného spisového materiálu přitom Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolací námitky obviněného uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, odpovídají pouze z části. Obviněný totiž prostřednictvím většiny svých námitek vznesených v rámci jím podaného mimořádného opravného prostředku opětovně usiluje o zpochybnění

veškerých skutkových závěrů učiněných nižšími soudy, přičemž za tímto účelem namítá nedostatky v hodnocení jednotlivých důkazů, když veškeré důkazy i v jejich souhrnu považuje za nedostatečné pro prokázání toho, že to byl právě on, kdo se dopustil jednání popsaného ve skutkové větě rozhodnutí nalézacího soudu. Takovéto námitky skutkové povahy jsou však v dovolacím řízení před Nejvyšším soudem zcela irelevantní. V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. (a to ve znění účinném do 31. 12. 2021, stejně jako ve znění účinném od 1. 1. 2022) je dovolání mimořádným opravným prostředkem, který není určen k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně, ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování se totiž nachází v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popř. korigovat toliko soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.). Do skutkových zjištění soudů prvního a druhého stupně je pak Nejvyšší soud oprávněn zasáhnout jen zcela výjimečně, pokud to odůvodňuje reálně existující extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními z nich učiněnými. O takovou situaci však v nyní posuzované věci zcela zjevně nejde.

č. 46

24. Za případ extrémního nesouladu totiž nelze považovat tu situaci, kdy hodnotící úvahy nižších soudů, splňující požadavky formulované v § 2 odst. 6 tr. ř., ústí do skutkových a na ně navazujících právních závěrů, které jsou odlišné od pohledu obviněného, přičemž z obsahu provedených důkazů jsou odvoditelné postupy nepřičítící se zásadám formální logiky a požadavku pečlivého uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Z obsahu předloženého spisového materiálu je přitom zcela zřejmé, že Okresní soud v Karlových Varech dostál tomuto zákonnému požadavku, když v odůvodnění svého rozsudku pečlivě a přesvědčivě objasnil, z jakých důkazů vycházel, jakým způsobem jednotlivé důkazy hodnotil a proč obviněného uznal vinným spáchanými přechyby. Obviněný D. S. přitom fakticky ani nenamítá, že ze skutkových zjištění soudu prvního stupně nelze dovodit závěry stran spáchaní těchto trestných činů jeho osobou, nýbrž primárně namítá (opětovně) nedostatek důkazů pro své odsouzení, když napadá hodnocení provedených důkazů a domáhá se změny skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů ve svůj prospěch. Za tímto účelem obviněný předkládá řadu námitek, jež jsou identické s námitkami, které uplatnil již před soudy nižších stupňů a které byly těmito soudy plně a řádně vypořádány. Obviněný k tomu předkládá vlastní hodnocení důkazů, když především zpochybňuje vážnost a správnost jím učiněného doznání, jakož i výpovědi jednotlivých svědků. Obviněný dále předestírá řadu svých vlastních úvah stran osobnosti poškozeného a jeho jednání, na jejichž základě považuje jeho svědeckou výpověď za nevěrohodnou, přičemž za nedostatečně prokázanou pokládá též způsobenou škodu. Prává podstata těchto námitek však směřuje proti hodnocení provedených důkazů, jakož i z něj učiněných skutkových zjištění, aniž by tyto nasvědčovaly extrémnímu rozporu mezi skutkovými zjištěními a skutkovým stavem. Takovéto námitky však nemohly, s ohledem na jejich nepodřaditelnost nejen pod obviněným uplatněný, ale ani pod žádný jiný dovolací důvod taxativně upravený v ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. (a to jak ve znění účinném do 31. 12. 2021, tak ve znění účinném od 1. 1. 2022), založit přezkumnou povinnost dovolacího soudu.

25. V kontextu námitek obviněného D. S., jimiž tento brojí proti zjištěnému skutkovému stavu, Nejvyšší soud konstatuje, že Okresní soud v Karlových Varech v dané věci postupoval v souladu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř., tedy zjistil skutkový stav tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který byl nezbytný pro jeho rozhodnutí. Provedené důkazy poté vyhodnotil

podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech zjištěných okolností jednotlivě i v jejich souhrnu. Skutkový stav, tak jak je popsán ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně a jak vyplývá i z dalších skutečností popsaných především v odůvodnění jeho rozsudku, je přitom plně v souladu s provedenými důkazy, aniž by vyvstávaly jakékoli, natož důvodné, pochybnosti o jeho správnosti. Odvolací soud následně v odůvodnění svého rozhodnutí opětovně podrobně, přesvědčivě a logicky odůvodnil, z jakých důvodů ani on neuvěřil obhajobě prezentované obviněným. Rozhodně přitom není možno souhlasit s tvrzením dovolatele, že provedené důkazy lze hodnotit v jeho prospěch, takže jsou skutkové závěry soudu prvního stupně nepodložené, jestliže tak i přesto nedůvodně neučinil. Je namístě zdůraznit zejména skutečnost, že závěr o vině obviněného se opírá především o doznání obviněného z přípravného řízení, jež obviněný učinil nejen po zákonném poučení, ale i po poradě se svým obhájcem a za jeho osobní přítomnosti. Byť lze toto doznání vyhodnotit jako kusé, obviněný nicméně v jeho rámci svým prohlášením stvrdil pravdivost všeho, co mu bylo kladeno za vinu v usnesení o zahájení trestního stíhání. Toto doznání je pak podpořeno četnými dalšími (byť nepřímými) důkazy, a to bez ohledu na skutečnost, že byť poškozený a svědci přítomní na místě činu byli schopni popsat samotné trestné jednání, nebyli již schopni označit obviněného za osobu pachatele tohoto jednání, ani jej jako pachatele vyloučit. Šlo především o shodu DNA profilu na nedopalku cigarety nalezeném na místě činu s DNA profilem obviněného, kamerový záznam z místa činu potvrzující shodu vozidla obviněného s vozidlem zachyceném na kamerovém záznamu, výpověď svědků P. D. a T. D. o shodnosti vozidla a přítomnosti těhotné ženy ve vozidle pachatele na místě činu, což v jiné souvislosti potvrzuje i svědek M. Ž., jakož i fotodokumentaci potvrzující chybějící palubní kameru ve vozidle poškozeného, která byla následně zajištěna ve vozidle obviněného a identifikována poškozeným. Rovněž zranění poškozeného objektivně dokládají lékařské zprávy a fotodokumentace poškozeného pořízená po jeho napadení. Veškeré tyto důkazy tak podporují výpověď poškozeného o útoku, jehož byl obětí, a vylučují rozumné pochybnosti o identitě útočníka, jelikož v dané věci lze bez pochybností učinit závěr o vině obviněného na základě provedených důkazů, které navzájem tvoří ucelený řetězec, jehož jednotlivé články jsou mezi sebou v souladu, tzn. že tvoří vzájemně souladné, související závěry, přičemž okruh zjištěných přímých a nepřímých důkazů je uzavřen a bez důvodných pochybností vede k závěru o vině obviněného, čímž je současně vyloučen závěr jiný.

26. Nejvyšší soud přitom s ohledem na rozsah dokazování provedeného soudem prvního stupně nepřisvědčil námitce obviněného D. S., že v daném případě nebyly provedené důkazy dostatečné pro jeho odsouzení, proto jej bylo nutno v souladu se zásadou *in dubio pro reo* stran žalovaného skutku zprostit podané obžaloby. Za daného stavu lze naopak konstatovat, že oba nižší soudy posuzovaly věrohodnost jednotlivých důkazů důkladně, když obzvláště pečlivě a obezřetně postupovaly při hodnocení jak vlastního doznání obviněného, tak výpovědi poškozeného T. V., stejně jako dalších svědeckých výpovědí a důkazů, načež ze všech souvislostí, které se nabízely, logickým a přesvědčivým způsobem vyvodily skutkové závěry, respektující přitom princip presumpce neviny. V nyní posuzované věci tak nejde o případnou existenci tzv. deformace důkazů ve smyslu konstantní judikatury Ústavního soudu, tj. o vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedeného dokazování (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [IV. ÚS 1235/09](#), a ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. [III. ÚS 398/97](#)), jenž by měla za následek porušení zásady *in dubio pro reo*.

27. Námitce dovolatele, že jednal v omluvitelné pohnutce, a jeho jednání tak mělo být případně kvalifikováno jako trestný čin podle § 146a tr. zákoníku, kterou jako jedinou lze považovat za námitku hmotněprávní, a tedy podřaditelnou pod dovolací důvod uplatněný obviněným, dovolací soud z níže uvedených důvodů nepřisvědčil.

28. Trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a odst. 1, 2 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému způsobí těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.

29. Skutková podstata trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a tr. zákoníku je privilegovanou skutkovou podstatou k trestným činům těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku a ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku. Tato privilegovaná skutková podstata postihuje nižším trestem případy, při nichž pachatel jinému úmyslně ublíží na zdraví nebo způsobí těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku nebo zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Daná právní úprava přitom sleduje záměr, aby byly od těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku nebo ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku odlišeny případy typově společensky méně škodlivé (méně závažné). Z hlediska privilegovaného posouzení musí silné rozrušení pachatele pocházet ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli. Za silné rozrušení pachatele je třeba považovat duševní stav, při němž pachatel jak vnitřně, tak i zpravidla navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid ovlivňující jeho další jednání a projevující se v průběhu činu, a to bez ohledu na to, zda se na takovém rozrušení podílí nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (tzv. psychické predispozice), anebo je příčinou silného rozrušení pouze vlastní strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí mysli na straně pachatele. Ublížení na zdraví je v daném případě důsledkem předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, jedná-li pachatel pod vlivem takového zavrženíhodného jednání poškozeného, které je obecně považováno za chování v příkrém rozporu s morálkou a svědčí o morální zvrhlosti, bezcitnosti, bezohledném sobectví a o neúctě poškozeného k ostatním osobám nebo společnosti. Musí tedy jít o jednání zlé, zraňující, ponižující nebo hrozící způsobením závažné újmy na právech. Toto předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného zároveň musí – má-li splňovat uvedená kritéria – v době, kdy pachatel páchá svůj čin, stále ve svém zraňujícím, ponižujícím či jinak negativně na obviněného dopadajícím účinku působit a čin obviněného jím musí být ovlivněn. Rozhodný je zde totiž právě tento neblahý účinek, který se odráží v chování obviněného a ovlivňuje jeho city, emoce či obvyklé vnímání reality.

30. V návaznosti na výše uvedené je s přihlédnutím ke skutkovým zjištěním nižších soudů závěr o tom, že by snad obviněný D. S. v daném případě jednal v omluvitelné pohnutce, zcela vyloučen. V nyní posuzované věci totiž nedošlo k fyzickému napadení poškozeného v důsledku jeho předchozího zavrženíhodného jednání vůči obviněnému. Skutková zjištění soudů nepodporují případnou úvahu, že obviněný atakoval poškozeného proto, že byl silně rozrušen a že na něj útočil ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli. Naopak potvrzují, že agresivní fyzický výpad vůči poškozenému nebyl odůvodněný a s ohledem na chování poškozeného adekvátní, když obviněný značně překročil míru proporcionality svého jednání k předchozímu chování poškozeného. Ani eventuální existence rizikové situace v dopravním provozu, jež by měla původ výlučně v jednání poškozeného, nicméně při ní

nedošlo ke zranění žádné ze zúčastněných osob ani k poškození jejich motorových vozidel, by nemohla ospravedlnit následné sledování poškozeného obviněným za přítomnosti jeho těhotné partnerky a napadení poškozeného zbraní, jež bylo realizováno opakovanými údery do obličeje obuškem a mělo za následek, kromě drobných povrchových zranění v obličeji a rozbitých dioptrických brýlí, též zlomeninu nosu poškozeného, tedy zranění vyžadující odborný lékařský zákrok v podobě operace nosu s jeho několikadenní hospitalizací ve zdravotnickém zařízení. Obviněný se přitom dopustil fyzického útoku proti poškozenému v době, kdy poškozený ukončil jízdu a zaparkoval, tj. evidentně v okamžiku, kdy mu ze strany poškozeného nemohlo hrozit žádné nebezpečí. Obviněný se navíc za účelem napadení vyzbrojil obuškem, zatímco poškozený, jak vyplývá z obsahu předloženého trestního spisu, byl, pokud jde o fyzický výpad vůči obviněnému, zcela pasivní, což dokládá mimo jiné i fakt, že sám obviněný neutrpěl žádné zranění. Všechny tyto skutečnosti tak svědčí závěru, že obviněný nejednal v důsledku citového strádání z činu poškozeného, nýbrž šlo o snahu pomstít se poškozenému, eventuálně jej potrestat za předchozí konflikt vzniklý v rámci dopravního provozu, přičemž obviněný úmyslně využil své fyzické převahy a překvapivého agresivního útoku též k tomu, aby se zmocnil kamery z vozidla poškozeného, a to pravděpodobně s úmyslem znemožnit prokázání skutečného průběhu předchozího dopravního konfliktu a identifikaci své osoby.

č. 46

31. Takové jednání přitom nelze v žádném ohledu považovat za omluvitelnou pohnutku ve smyslu shora citovaného ustanovení § 146a tr. zákoníku. Konfliktní situace vznikající v rámci silničního provozu způsobené chováním jeho účastníků, které může být subjektivně vnímáno či objektivně posouzeno jako bezohledné, obvykle nevykazují znaky morální zvrhlosti, bezcitnosti a bezohledného sobectví, které bývají v tomto případě zákonem vyžadovány. Proto za situace, kdy obviněný fyzicky napadl poškozeného, byť mohl být rozhořčen jeho předchozím jednáním, nejednal v takovém citovém rozpoložení, které předpokládá omluvitelná pohnutka v podobě předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. V daném případě rovněž chybí působení emočního vlivu z takového předchozího jednání poškozeného, pod jehož působením musí obviněný jednat, aby šlo o omluvitelnou pohnutku. V těchto souvislostech je tedy patrné, že v nyní posuzované věci nebyly naplněny okolnosti předpokládané zákonodárcem u přečinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky podle § 146a tr. zákoníku, proto Nejvyšší soud vyloučil možnost takového právního posouzení činu obviněného, když naopak právní kvalifikace učiněná Okresním soudem v Karlových Varech, stvrzená rovněž Krajským soudem v Plzni jako soudem odvolacím, je správná, odpovídající všem skutkovým zjištěním učiněným na podkladě řádně provedených důkazů.

VI. Závěr

32. V souvislosti s uplatněnou argumentací dovolatele je třeba zdůraznit, že obviněný D. S. fakticky veškeré své dovolací námitky uplatnil již v předchozích stádiích trestního řízení, přičemž oba soudy nižších stupňů se s nimi již řádně vypořádaly. Soud prvního stupně ani odvolací soud se přitom v nyní posuzované věci nezpronevěřily přísnému pravidlu prokázání viny obviněného mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost, přičemž dbaly o dosažení co nejvyšší možné jistoty ohledně závěru vyplývajícího z jednotlivých důkazů. K tomu lze jen doplnit, že obecně platí, že procesní předpisy ponechávají, pokud jde o hodnocení důkazů, volnou úvahu rozhodujícímu soudu.

33. V daném řízení nedošlo ani k porušení práva obviněného na odvolání v důsledku nedostatečného vypořádání odvolacích námitek, respektive nevyhovujícího odůvodnění napadeného usnesení krajského soudu, neboť odvolací soud se vypořádal jak se zásadními námitkami obviněného, tak i s hlavními procesními i hmotněprávními aspekty dané věci. V této souvislosti lze zmínit např. usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2947/08](#), z něhož mimo jiné vyplývá, že i Evropský soud pro lidská práva zastává stanovisko, že soudům adresovaný závazek, plynoucí z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a promítnutý do zákonných podmínek kladených na odůvodnění soudního rozhodnutí, „nemůže být chápán tak, že vyžaduje podrobnou odpověď na každý argument“ (viz např. věc [García proti Španělsku](#)). V tomto směru lze poukázat rovněž na aktuální judikaturu Nejvyššího soudu, např. usnesení ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. [4 Tdo 999/2016](#), usnesení ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. [6 Tdo 1281/2018](#), aj.

č. 46

34. S ohledem na charakter námitek obviněného považuje Nejvyšší soud za vhodné připomenout mimo jiné i právní závěr obsažený v usnesení Ústavního soudu dne 4. 5. 2005, sp. zn. [II. ÚS 681/04](#), podle kterého právo na spravedlivý proces není možné vykládat tak, že garantuje úspěch v řízení či zaručuje právo na rozhodnutí, jež odpovídá představám stěžovatele (tj. obviněného). Uvedeným právem je zajišťováno „pouze“ právo na spravedlivé soudní řízení, v němž se uplatní všechny zásady soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.

35. S ohledem na výše uvedené dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovoláním napadeným rozhodnutím krajského soudu ani jemu předcházejícím postupem nedošlo k porušení zákona ve smyslu obviněným uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, ale ani žádného jiného z důvodů dovolání, jak jsou v zákoně taxativně zakotveny (a to ve znění citovaného ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. účinném do 31. 12. 2021, ani ve znění účinném od 1. 1. 2022). Jelikož bylo dovolání obviněného D. S. z hlediska jím uplatněného dovolacího důvodu shledáno zjevně neopodstatněným, postupoval Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a jím podané dovolání odmítl.

č. 47

Návrat obviněného do státu, jehož je státním občanem, nelze bez dalšího považovat za akt, jímž se obviněný vyhýbá trestnímu řízení ve smyslu § 302 tr. ř., zvláště když je známa adresa jeho pobytu v domovském státě.

Pokud soudy doručovaly obviněnému na adresu jeho pobytu v cizině např. obžalobu, předvolání k hlavnímu líčení a vyrozumění o konání veřejného zasedání k projednání odvolání přímo (tj. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb), ačkoliv takový způsob doručování byl v rozporu s ustanovením § 43 odst. 1, 3 z. m. j. s., tak ani z bezúspěšného doručování těchto písemností nemohly vyvodit závěr, že jsou splněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému.

č. 47

Řízení proti uprchlému, Doručování

§ 302 tr. ř., § 43 odst. 1, 3 z. m. j. s.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2022, sp. zn. 4 Tdo 73/2022, ECLI:CZ:NS:2022:4.TDO.73.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání obviněného M. P. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 8 To 168/2021, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 5. 5. 2021, sp. zn. 3 T 153/2019, včetně řízení, které předcházelo jejich vydání, a Obvodnímu soudu pro Prahu 10 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 5. 5. 2021, sp. zn. 3 T 153/2019, byl obviněný M. P. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku na skutkovém základě, že o půlnoci ze dne 12. 6. 2019 na den 13. 6. 2019 v XY v konečné stanici metra XY linky XY v tam stojící vlakové soupravě, která měla následně vyjždět ve směru do stanice XY, ve čtvrtém vagónu soupravy č. XY využil nepřítomnosti dalších osob a překonal odpor poškozené M. H., kterou proti její vůli chytil rukama a v pozici ve stoje jí sáhl jednou rukou pod šaty, odsunul spodní prádlo a vsunul prsty do pochvy, následně poté, co poškozená ze soupravy vystoupila a opět do ní chtěla nastoupit, ji obžalovaný proti její vůli chytil za ruku a stáhl na nástupiště, držel ji svojí paží za horní část těla a přitom ji vlekl po nástupišti směrem k východu a pak, z důvodu zaregistrování jeho jednání dalšími osobami, zanechal dalšího jednání a odešel. Za to byl odsouzen podle § 185 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

2. Odvolání obviněného podané proti citovanému rozsudku Městský soud v Praze usnesením ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 8 To 168/2021, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání, a to s odkazem na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. d), g), h) a l) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021. Předně namítl, že soudy nižších stupňů v rozporu se zákonem konaly hlavní líčení a veřejné zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného, kterého považovaly za uprchlého, čímž došlo k porušení jeho ústavně garantovaného práva na spravedlivý proces. Postup podle § 302 tr. ř. zde totiž nebyl namístě. Obhájce připomněl, že obviněný byl nejprve stíhán vazebně a dne 9. 10. 2019, tj. ve fázi přípravného řízení, byl propuštěn na svobodu. V součinnosti s obhajobou si okamžitě zajistil legalizaci pobytu v České republice a bydlení na ubytovně v P., účastnil se úkonu spočívajícího v prostudování spisu po skončení vyšetřování u policejního orgánu a poté podal na příslušném odboru Ministerstva vnitra žádost o povolení dlouhodobého pobytu na našem území, tak aby se mohl v trestním řízení i nadále hájit osobně. V prosinci 2019 však již neměl finanční prostředky ani na zajištění základních potřeb, a proto byl nucen odcestovat do místa svého trvalého bydliště na Ukrajinu ke své rodině. To, že se mu tam opakovaně nepodařilo doručit předvolání k soudnímu jednání, samo o sobě nemohlo vést k závěru o splnění podmínek pro vedení řízení proti uprchlému. Soudy měly nejprve důsledně a ve spolupráci s příslušnými ukrajinskými úřady zkoumat, proč obviněného nelze v místě trvalého bydliště zastihnout, což v potřebné míře neučinily.

4. Pokud jde o samotný výrok o vině trestným činem znásilnění, obhájce připomněl, že obviněný od počátku popírá svou vinu. S poškozenou se předtím neznal a spatřil ji pouze krátce v metru, kdy jevila známky silné opilosti. Chtěl jí pomoci, a proto ji podpíral při chůzi. Klíčová část skutkového děje, kdy měl uvnitř vagónu poškozené proti její vůli vsunout prsty do pochvy, nebyla bez důvodných pochybností prokázána. V uvedené souvislosti obhájce zdůraznil, že odsouzení dovolatele zde bylo postaveno pouze na výpovědi poškozené, která se v rozhodné době nacházela ve stavu těžké opilosti (3,71 ‰ alkoholu v krvi), a podle výpovědi znalce není vyloučeno, že v danou chvíli byly narušeny její schopnosti správně vnímat realitu a zachovat si zdravý úsudek. Nebylo tedy vyloučeno, že jednání obviněného ve vlakové soupravě vnímala jinak, než jak se ve skutečnosti událo, a tuto svou představu následně interpretovala ve svých výpovědích. Při jedné z nich navíc sama připustila, že byla opilá a nepamatuje si vše. Dále pak uvedla, že když ji zadrželi pracovníci metra s tím, že byla přivolána policie, prosila je, ať ji nechají odejít domů s tvrzením, že se nic nestalo. Přestože se ve výpovědích poškozené, které představovaly v podstatě jediný přímý usvědčující důkaz, objevily zcela zásadní rozpory, soud prvního stupně je vyhodnotil v neprospěch obviněného a odvolací soud následně aproboval takový postup jako správný. Oba soudy tak zatížily svá rozhodnutí vadou spočívající v tzv. extrémním nesouladu mezi obsahem provedených důkazů a z nich vyvozenými skutkovými zjištěními na straně jedné a právním posouzením skutku na straně druhé. Obhájce dále vyjádřil zásadní nesouhlas s právním posouzením jednání obviněného jako úmyslného trestného činu, když tato forma zavinění podle jeho mínění ani nebyla náležitě vyjádřena ve skutkové větě ve výroku odsuzujícího rozsudku.

5. Ve vztahu k výroku o trestu obhájce namítl, že obviněnému byla uložena nepřiměřeně přísná sankce, která zejména s ohledem na intenzitu posuzovaného jednání neodpovídala zásadám zakotveným v § 37 až § 39 tr. zákoníku. Zdůraznil, že obviněný je osobou bezúhonnou a dosud netrestanou. Naproti tomu odmítl argument odvolacího soudu, že za situace, kdy obviněný po propuštění z vazby vycestoval z území České republiky do rodné země, o níž je známo, že nevydává vlastní občany, by se případné uložení jiného, alternativního trestu minulo účinkem.

6. S ohledem na výše rekapitulované důvody tedy obhájce obviněného navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 a poté aby buď postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a odvolacímu soudu přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí, anebo v ní za podmínek § 265m tr. ř. rozhodl sám zprošťujícím výrokem.

č. 47

7. K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). K námitkám uplatněným s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. konstatoval, že postrádají jakékoli opodstatnění. Zdůraznil, že ačkoli byly obviněnému doručovány zásilky na jím uvedenou adresu a prostřednictvím jeho tehdejší obhájky deklaroval zájem se osobně účastnit hlavního líčení, nikdy se k němu nedostavil, a to ani navzdory opakovaně nabízeným možnostem ze strany obvodního soudu. V průběhu řízení nakonec přerušil i kontakty s obhájky a nikdy se ani nepokoušel obstarat si povolení ke vstupu do České republiky. Materiální aspekt rozhodnutí, odůvodňující možnost vést proti němu nadále řízení jako proti uprchlému, zde tedy byl splněn. Pokud jde o námitky podřazené pod důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., státní zástupce poukázal na jejich procesní, a nikoli hmotněprávní povahu. Obhájce podle jeho názoru adekvátně neargumentoval ani existencí tzv. extrémního rozporu mezi provedeným dokazováním a z něj vyvozenými skutkovými zjištěními, který navíc v této trestní věci ani reálně nelze dovodit. Soud prvního stupně vzal zcela důvodně za základ svých skutkových závěrů výpověď poškozené, kterou posoudil obezřetně a ve spojení s dalšími důkazy. Tuto výpověď přitom podporovaly jak kamerové záznamy ze stanice metra, tak i výpovědi svědků pracujících v dopravním podniku, kteří vnímali následné projevy chování poškozené i obviněného ve stanici. K osobě poškozené byl rovněž vyžádán znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, sexuologie a klinické psychologie, z něž vyplynula její způsobilost vnímat, zapamatovat si a reprodukovat prožité události. Třebaže se v inkriminované době nacházela ve stavu opilosti, v důsledku pravidelné konzumace alkoholu vůči němu byla odolnější. Zjevně si také byla vědoma toho, jakému sexuálnímu útoku je vystavena. Z kamerových záznamů zároveň nevyplynulo, že by její motorika byla podstatným způsobem narušena. Z odůvodnění soudních rozhodnutí pak nevyplyvá, že by soudy hodnotily tyto důkazy nějak selektivně a neobjektivně.

8. Pokud jde o výhrady směřující proti výroku o uloženém trestu, státní zástupce zastává názor, že neodpovídají nejen důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani dalšímu uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Prosté výhrady proti přísnosti trestu uloženého v zákonné výměře totiž nelze v jejich rámci relevantně vznášet. V potrestání obviněného se navíc nenachází žádný ústavněprávní deficit. Soud prvního stupně se adresně zabýval individualizací trestu ve vztahu k jeho osobě a jednání a v odůvodnění rozsudku vysvětlil, které skutečnosti vzal při stanovení jeho druhu a výměry v úvahu.

Zohlednil i avizovanou trestní bezúhonnost obviněného, jemuž však na druhé straně přitěžovalo využití alkoholového opojení a nižší obranyschopnosti poškozené při realizaci sexuálního útoku. Poznámku odvolacího soudu ohledně vycestování obviněného na Ukrajinu pak obhájce vytrhl z kontextu, neboť navazovala na předchozí výklad k účelu trestu spočívajícímu ve sledování individuální a generální prevence. Trest, který byl obviněnému uložen, rozhodně nelze označit za extrémně přísný, exemplární či zjevně nespravedlivý.

9. Své vyjádření uzavřel státní zástupce návrhem, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podané dovolání jako zjevně neopodstatněné a aby tak rozhodl v neveřejném zasedání.

III.

Přípustnost dovolání

10. Obviněný M. P. (resp. obhájce vystupující za jeho osobu v rámci řízení proti uprchlému) je podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroků rozhodnutí soudu, které se ho bezprostředně dotýkaly. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), obhájcem (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňovalo formální a obsahové náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř. Jeho přípustnost je dána podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť směřuje proti pravomocnému rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci samé, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) obviněného proti rozsudku, kterým byl uznán vinným a byl mu uložen trest.

11. Dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., v aktuálním znění [dříve § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.], je existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Uplatněný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo buď k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání napadeného rozhodnutí, a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci, anebo byl řádný opravný prostředek zamítnut, ačkoliv již v předcházejícím řízení byl dán některý ze shora uvedených dovolacích důvodů. První z obou alternativ zmíněného důvodu dovolání byla v dané trestní věci vyloučena, neboť Městský soud v Praze projednal odvolání obviněného ve veřejném zasedání a rozhodl o něm po provedeném přezkumu. Druhá alternativa by pak v posuzovaném případě byla naplněna toliko za předpokladu, že by řízení předcházející napadenému rozhodnutí soudu druhého stupně bylo zatíženo některou z vad zakládajících existenci dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. d), h) a i) tr. ř., v nyní účinném znění [dříve § 265b odst. 1 písm. d), g) a h) tr. ř.], které obhájce obviněného rovněž uplatnil.

12. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán tehdy, jestliže v řízení před soudy byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Tento dovolací důvod tedy předpokládá, že se v rozporu se zákonem konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, čímž byl obviněný zkrácen na svém právu, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, a aby se tak mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

Účelem práva obviněného na projednání trestní věci v jeho přítomnosti je pak zejména zajištění reálné možnosti vyjádřit se před soudem k tomu, co je mu v obžalobě kladeno za vinu, a k důkazům, na nichž je obžaloba založena. Podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý v rámci práva na soudní a jinou právní ochranu i ústavně zaručené právo na projednání věci v jeho přítomnosti.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Jestliže obviněný prostřednictvím obhájce namítl, že proti němu bylo v určité fázi konáno řízení jako proti uprchlému podle ustanovení § 302 a násl. tr. ř., ačkoliv pro takový postup nebyly splněny zákonné podmínky, a v důsledku toho mu bylo odepřeno právo na přítomnost u hlavního líčení, resp. u veřejného zasedání o odvolání, uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. právně relevantně a navíc důvodně.

č. 47

14. Obviněný M. P. je státním občanem Ukrajiny. Ode dne 15. 6. 2019 byl stíhán vazebně, přičemž do vazby byl vzat na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 15. 6. 2019, sp. zn. 1 Nt 2015/2019, z důvodu podle § 67 písm. a) tr. ř. Posléze byl z vazby propuštěn dne 9. 10. 2019. Posledním osobním úkonem obviněného v této věci bylo prostudování spisu dne 30. 10. 2019. Cizinecká policie vystavila obviněnému výjezdní příkaz platný do 31. 10. 2019. Ministerstvo vnitra České republiky, odbor azylové a migrační politiky, potvrdilo, že obviněný si dne 23. 10. 2019 podal žádost o vydání dlouhodobého víza za účelem strpění pobytu na území České republiky. Ministerstvo vnitra pak rozhodlo dne 5. 11. 2019 tak, že mu vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky neudělilo pro nesplnění podmínky uvedené v § 33 odst. 3 ve spojení s § 120a odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Toto rozhodnutí není v trestním spise založeno. Obviněný se podle vyjádření jeho tehdejší obhájkyne zřejmě v prosinci 2019 vrátil zpět na Ukrajinu. Jeho bydlištěm měla být obec XY, okres XY. Soud prvního stupně se mu pokoušel doručit poštou na tuto adresu obžalobu, předvolání k hlavnímu líčení plánované na den 9. 1. 2020 a poučení, které mu bylo doručeno dne 24. 12. 2019. Podle jednotlivých sdělení obhájkyne obviněného tento sliboval, že se k hlavnímu líčení dostaví s tím, že ale nemá vyřízené potřebné doklady, posléze že jej nechťejí pustit přes hranici kvůli ukončení doby platnosti cestovního dokladu, že má problémy ohledně víza za účelem dostavení se k soudu, jelikož v důsledku několikaměsíčního vazebního stíhání v této věci značně překročil povolenou dobu pobytu v České republice a příslušné úřady k tomu přihlíží k jako negativní okolnosti, že se na ně obrátí znovu apod. Ze sdělení vízového odboru Ministerstva zahraničních věcí České republiky ze dne 24. 2. 2020 plyne, že obviněný podle vízového archivačního systému evidujícího všechny žádosti o víza a pobyty nepodal za posledních 5 let žádost o vízum ani o pobyt. Z kopie cestovního pasu obviněného je patrné, že jeho platnost končí dnem 9. 8. 2028.

15. Podle pokynů soudu prvního stupně daných příslušné trestní kanceláři byla obviněnému poštou opakovaně doručována obžaloba, poučení a předvolání k hlavnímu líčení, a to na hlavní líčení plánované na den 9. 1. 2020 (odročeno za účelem zjištění obhájkyne obviněného, kdy bude schopen přicestovat do České republiky). Posléze mu bylo bezúspěšně znovu doručováno poštou předvolání k hlavnímu líčení na dny 1. 4. 2020 (hlavní líčení bylo odloženo), 3. 6. 2020 (hlavní líčení odročeno kvůli zákazu vstupu státních příslušníků Ukrajiny

do České republiky z důvodu onemocnění COVID-19), 2. 9. 2020 (hlavní líčení odloženo), 21. 9. 2020 (hlavní líčení odročeno za účelem vydání příkazu k zatčení). Předseda senátu soudu prvního stupně pak dne 24. 9. 2020 vydal příkaz k zatčení a soud prvního stupně usnesením ze dne 27. 1. 2020, sp. zn. 3 T 153/2019, podle § 305 tr. ř. rozhodl, že proti obviněnému bude nadále vedeno řízení proti uprchlému. Odůvodnil to tím, že ve věci bylo opakovaně nařizováno hlavní líčení, k němuž se obviněný nikdy nedostavil, ač byl obesílán a přes svou obhájkyni deklaroval svůj zájem osobně se účastnit hlavního líčení. V průběhu dalšího řízení přerušil kontakt i se svou obhájkyní a podle vyjádření Ministerstva zahraničních věcí se nepokusil si vyřídit povolení ke vstupu na území České republiky. Policejní orgány neměly poznatky o aktuálním pobytu obviněného, nepodařilo se jej zajistit ani prostřednictvím příkazu k zatčení. Soud prvního stupně proto uzavřel, že obviněný, ač si byl vědom trestního stíhání proti jeho osobě, vyhýbá se kontaktu s orgány činnými v trestním řízení, čímž maří trestní řízení, a tím znemožňuje doručení předvolání k hlavnímu líčení, a tedy samotné rozhodnutí ve věci. Ve dnech 25. 3. 2021 a 5. 5. 2021, kdy se konalo hlavní líčení, soud prvního stupně doručoval předvolání k hlavnímu líčení obviněnému vyvěšením na úřední desku soudu. Odvolací soud pak rovněž vyrozuměl obviněného o konání veřejného zasedání dne 29. 6. 2021 vyvěšením na úřední desku soudu. Tento soud měl za to, že podmínky vedení řízení proti uprchlému obviněnému byly splněny. V odůvodnění napadeného usnesení nejprve rekapituloval komunikaci soudu prvního stupně s obhájkyní obviněného a uvedl, že se obviněného i přes opakované pokusy nepodařilo řádně předvolat. Ukrajina nevydává své vlastní občany a informace k nim podle zkušeností odvolacího soudu neposkytuje. Přímé sdělení obviněného chybí a ani jeho obhájkyň neměla o něm žádné informace. Soud prvního stupně proto podle odvolacího soudu projevil vysoký stupeň trpělivosti a vyčerpал všechny možnosti, jež reálně měl k dispozici ve vztahu k zachování práv obviněného, a věc projednal s asi šestiměsíčním časovým odstupem, který obviněnému nadstandardně poskytl s ohledem na omezení cestování v důsledku pandemie onemocnění COVID-19. Obviněný neprojevil jakoukoli snahu skutečně řešit situaci a jeho prohlášení o neschopnosti se dostavit k hlavnímu líčení v České republice posoudil jako účelové ve snaze zmařit hlavní líčení i případný výkon trestu.

16. K celé této nastalé situaci je třeba zdůraznit, že doručování do ciziny upravuje ustanovení § 43 odst. 1 z. m. j. s., podle něhož justiční orgán doručuje písemnost v trestním řízení adresátovi v cizím státu na základě žádosti o právní pomoc. Podle § 43 odst. 3 z. m. j. s. může justiční orgán doručit písemnost v trestním řízení adresátovi v cizím státu, umožňuje-li to mezinárodní smlouva nebo zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přímo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Takovou multilaterální mezinárodní smlouvou, k níž přistoupila Česká republika i Ukrajina, je Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních (viz sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí pod č. 550/1992 Sb.), spolu s Dodatkovým protokolem (viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí České republiky pod č. 31/1997 Sb.). V Druhém dodatkovém protokolu (viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí České republiky pod č. 48/2006 Sb. m. s. a přílohu č. 9/A níže uvedené instrukce Ministerstva spravedlnosti) učinila Ukrajina výhradu a využila práva nepřijmout čl. 16 citované úmluvy, v němž je upraveno takové přímé doručování poštou. Doručování písemností na Ukrajinu upravuje i instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014, č. j. 37/2013-MOT-J/65, o postupu soudů ve styku s cizinou ve věcech trestních, podle jejíž přílohy č. 16 je Ukrajina v souladu s čl. 15 odst. 1 věta druhá Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních, ve znění čl. 4 Druhého dodatkového protokolu,

státem s možností přímého styku justičních orgánů. Ukrajina dále učinila prohlášení k čl. 7 Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních tak, že předvolání obviněného, který je na území Ukrajiny, se zasílá orgánům, kterých se týká, nejméně 40 dnů přede dnem, kdy se má dostavit k soudu. Ukrajina dále prohlásila, že ve smyslu čl. 24 Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních se pro její účely „justičními orgány“ Ukrajiny rozumí obecné soudy, prokurátoři všech stupňů a orgány přípravného vyšetřování (příloha č. 8/A této instrukce).

17. Z uvedeného plyne, že soud prvního stupně nebyl oprávněn doručovat obžalobu a předvolání k hlavnímu líčení poštou, ale byl povinen za účelem provedení takového procesního úkonu požádat v intencích Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních příslušný justiční orgán Ukrajiny, na jejímž území má být úkon proveden. Soud prvního stupně mohl případně požádat tyto ukrajinské orgány o součinnost v podobě vypátrání pobytu obviněného. V odvolacím řízení pak pochybil i odvolací soud, neboť byl na základě podaného odvolání povinen zkoumat, zda byly a jsou splněny zákonné podmínky pro řízení proti uprchlému. Pokud by tak řádně učinil, nemohl by akceptovat předchozí postup soudu prvního stupně při doručování písemností obviněnému na Ukrajinu, a to právě z důvodu, že na Ukrajinu není přípustné přímé doručování soudních písemností poštou, nýbrž pouze prostřednictvím justičního orgánu, což nebylo uskutečněno.

č. 47

18. Dále je třeba zmínit, že návrat obviněného do státu, jehož je občanem, nelze bez dalšího považovat za akt, jímž se obviněný vyhýbá trestnímu řízení ve smyslu § 302 tr. ř., zvláště když je známa adresa jeho pobytu v tomto státě. Jestliže soud prvního stupně nedoručil obžalobu a předvolání k hlavnímu líčení prostřednictvím ukrajinských justičních orgánů a odvolací soud pokračoval v řízení proti uprchlému i přes takové pochybení, postupovaly oba soudy procesně nesprávně. Obviněného řádně nepředvolaly k hlavnímu líčení a posléze nevyrozuměly o konání veřejného zasedání způsobem umožňujícím jim popřípadě konat hlavní líčení či veřejné zasedání v jeho nepřítomnosti v rámci řízení proti uprchlému. Zákonné podmínky pro řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 a násl. tr. ř. tudíž v posuzované věci nebyly splněny. Z usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 3 T 153/2019, kterým rozhodl o konání řízení proti uprchlému, nadto není ani patrné, zda soud měl za to, že takové řízení vede proti obviněnému z důvodu, že se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině, nebo proto, že se skrývá.

19. Taktéž je nutno přičinit poznámku, že pokud Ministerstvo vnitra České republiky nevyhovělo žádosti obviněného o vydání víza nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky, obviněný byl po propuštění z vazby povinen vycestovat z území České republiky tím spíše, pokud do České republiky přicestoval bez víza a finančních prostředků. To také posléze učinil. Za pozornost rovněž stojí, že za těchto okolností byl nemajetný obviněný bez jakýchkoli vazeb k České republice, pobývajícím na jejím území nelegálně a s povinností se vrátit do svého domovského státu, propuštěn z vazby, přičemž v trestním spise ani není založeno rozhodnutí o jeho propuštění z vazby. Toliko z lustrace obviněného po podání obžaloby lze vysledovat, že tak zřejmě učinil soud, když vazba byla nahrazena jiným opatřením podle § 73 odst. 1 nebo § 73a tr. ř. za současného využití elektronické kontroly podle § 73 odst. 4 tr. ř.

20. Na základě výše uvedených zjištění a závěrů tak Nejvyšší soud shledal podané dovolání v této části důvodným. Zbývající uplatněnou dovolací argumentací se již nezabýval, neboť napadená rozhodnutí soudů nižších stupňů v důsledku shora vytýkaného závažného porušení procesních pravidel pro doručování nemohou tak jako tak obstát. Obviněný bude moci uplatnit své námitky v novém řízení, které bude muset být v jeho věci konáno po jejím vrácení soudu prvního stupně. Nejvyšší soud tudíž zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 8 To 168/2021, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 5. 5. 2021, sp. zn. 3 T 153/2019, včetně řízení, která oběma zrušeným rozhodnutím soudů nižších stupňů předcházela, a současně zrušil i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která v důsledku tohoto rozhodnutí pozbyla svého podkladu (§ 265k odst. 1, 2 tr. ř.). Poté Nejvyšší soud přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 10, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 265l odst. 1 tr. ř.).

č. 47

21. V novém řízení bude třeba, aby obvodní soud doručil obviněnému předvolání k hlavnímu líčení a obžalobu v intencích Evropské úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních prostřednictvím ukrajinských justičních orgánů, popřípadě prostřednictvím nich zjistil pobyt obviněného. Pokud by bylo i takové doručení, případně zjištění pobytu obviněného neúspěšné, může rozhodnout o konání řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 tr. ř. a násl., v němž řádně odůvodní, zda tak činí proto, že se obviněný vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině, anebo tím, že se skrývá.

č. 48

Vyplývá-li ze sdělení o zdravotním stavu obviněného (bez ohledu na formu sdělení či souvislosti s jinými lékařskými zprávami) možnost, že obviněný je stížen duševní chorobou, která nastala až po spáchání činu a trvale mu znemožňuje chápat smysl trestního stíhání a která vyvolává v době rozhodování soudu důvodné pochybnosti o přípustnosti trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř., je potřebné, aby soud odstranil uvedené pochybnosti zpravidla vyšetřením duševního stavu obviněného, nepostačí-li k tomu jiný postup (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [46/1990-II. Sb. rozh. tr.](#)).

Nepřípustnost trestního stíhání, Duševní choroba

§ 11 odst. 1 písm. g) tr. ř.

č. 48

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 4/2022-I., ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.4.2022.2

Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. V. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 1 To 138/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 32 T 1/2020, částečně zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 1 To 138/2020, a to ohledně obviněného P. V., jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Vrchnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 32 T 1/2020, byl obviněný P. V. uznán vinným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem podrobně popsáním ve výroku o vině v citovaném rozsudku. Za tento zločin a za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným trestním příkazem Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 103 T 75/2020, který nabyl právní moci dne 15. 8. 2020, jakož i za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 5 T 101/2020, který nabyl právní moci dne 9. 9. 2020, byl obviněný odsouzen podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 7 let, k jehož výkonu byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo prokuristy v obchodních korporacích a družstvech na dobu 5 let a podle téhož ustanovení mu byl také uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu

5 let. Současně byly podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušeny výrok o trestu v trestním příkaze Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 103 T 75/2020, výrok o souhrnném trestu v rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 5 T 101/2020, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená Česká republika, zastoupená Finančním úřadem pro Moravskoslezský kraj, územním pracovištěm v K., a Finančním úřadem pro Jihomoravský kraj, územním pracovištěm B. II., odkázána se svým nárokem na náhradu majetkové škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto též o vině a trestu spoluobviněné obchodní společnosti V.

Č. 48

3. Proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Ostravě podali odvolání jednak obviněný P. V. a jednak obviněná obchodní společnost V. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 1 To 138/2020, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná. Týmž usnesením Vrchní soud v Olomouci rozhodl rovněž o odvolání spoluobviněného M. Š., jež směřovalo proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 32 T 4/2020, a které rovněž podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání obviněného

4. Obviněný P. V. podal prostřednictvím své obhájkyň proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 1 To 138/2020, dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

5. Obviněný ve svém dovolání namítl, že od května roku 2021 (tedy v průběhu trestního stíhání) je léčen v psychiatrickém zařízení A. pro duševní chorobu – organickou poruchu osobnosti, která mu trvale znemožňuje chápat smysl trestního stíhání. Z lékařské zprávy psychiatra T. V. ze dne 21. 7. 2021 je podle obviněného zřejmé, že pro organickou poruchu osobnosti obviněný není schopen účastnit se jednání soudu, jeho duševní porucha je závažná, trvalá a nevyléčitelná; kontakt s objektivní realitou je zkreslen a jeho schopnost stát před soudem a účinně se hájit je prakticky vymizelá. O duševní chorobě obviněného byl u veřejného zasedání dne 22. 7. 2021 informován odvolací soud, který se však odmítl zabývat touto skutečností.

6. Dále obviněný poukázal na lékařské zprávy, podle kterých prodělal mozkovou mrtvici a zůstal ochrnutý na pravou polovinu těla; není soběstačný a k běžnému životu potřebuje pomoc druhé osoby. Přes tyto skutečnosti byl dne 21. 10. 2021 dodán do vazební věznice v Ostravě k výkonu trestu odnětí svobody.

7. S ohledem na uvedené skutečnosti má obviněný za to, že je naplněn důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř., podle kterého musí být zastaveno trestní stíhání proti tomu, jemuž duševní choroba, která nastala až po spáchání činu, trvale znemožňuje chápat jeho smysl.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci a aby vrátil věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání

9. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného P. V. prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru námitky obviněného je možno podřadit pod uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., resp. v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. [nyní v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.] ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Nicméně nejde o dovolání opodstatněné, a to s ohledem na právní závěry ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, podle které jde o dovolání zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., pokud je omezeno pouze na opakování námitek uplatněných obviněným již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, s nimiž se soudy obou stupňů již dostatečně a správně vypořádaly (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [5 Tdo 219/2002](#)).

č. 48

10. Pokud jde o dovolací námitky obviněného, podle státního zástupce z odůvodnění napadeného usnesení odvolacího soudu vyplývá, že se s obsahově zcela shodnou námitkou dostatečně a věcně správně vypořádal, když podrobně popsal a rozvedl nejen způsob a okolnosti uplatnění této námitky, ale i své důvody, proč jí nevyhověl. Konkrétně uvedl, že veřejné zasedání konané dne 22. 7. 2021 proběhlo podle § 263 odst. 4 tr. ř. *a contrario* v nepřítomnosti obviněného, když veřejné zasedání původně nařizené na den 29. 6. 2021 bylo odročeno na žádost obviněného, který předložil soudu lékařskou zprávu ze dne 28. 6. 2021, podle níž nebyl schopen účasti u veřejného zasedání. Poté dne 21. 7. 2021 ve 22:36 hodin byla do datové schránky odvolacího soudu doručena žádost obhájkyň obviněného o odročení veřejného zasedání konaného následující den, a to z důvodu špatného zdravotního stavu obviněného. K této žádosti byla současně přiložena kopie e-mailu, jehož obsahem bylo sdělení, že obviněný je od května roku 2021 léčen v zařízení A. pro organickou poruchu osobnosti, v důsledku čehož není schopen se z medicínských důvodů účastnit soudního jednání, že jeho duševní porucha je závažná, trvalá a nevyléčitelná, že jeho kontakt s objektivní realitou je zkreslen a že jeho schopnost stát před soudem a účinně se hájit je nyní prakticky vymizelá. Jak ovšem odvolací soud zdůraznil, tento e-mail nebylo možné pokládat za lékařskou zprávu, neboť neobsahoval tzv. hlavičku, otisk razítka ani e-mailovou adresu zdravotnického zařízení. Nebylo přitom možné přehlédnout ani skutečnost, že ačkoli měl být obviněný léčen již od května 2021 se závažnou duševní poruchou, která měla vylučovat jeho schopnost vnímat objektivní realitu, již dříve soudu předložená lékařská zpráva se o tom vůbec nezmiňovala. Odvolací soud proto nepovažoval takto předloženou omluvu za řádnou a rozhodl o konání veřejného zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného.

11. Uvedené skutečnosti podle názoru státního zástupce objektivně nezakládaly žádné důvodné pochybnosti o způsobilosti obviněného chápat smysl trestního stíhání vzhledem k jeho údajné duševní chorobě, která měla nastat až po spáchání činu, a tím spíše bez dalšího ani nemohly odůvodnit zastavení trestního stíhání obviněného odvolacím soudem s poukazem na ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř.

12. Závěrem svého vyjádření proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

13. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

14. Obviněný uplatnil ve svém dovolání dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Ten je naplněn, pokud proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřipustné. V podstatě jde o případy, kdy bylo proti obviněnému vedeno trestní stíhání, které nebylo zastaveno, přestože existoval některý z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1, 2 a 5 tr. ř. nebo § 11a tr. ř., kde jsou taxativně, pozitivně a výslovně vypočteny důvody nepřipustnosti trestního stíhání. Jiné namítané vady týkající se průběhu trestního stíhání (např. nedostatek obligatorních náležitostí usnesení o zahájení trestního stíhání apod.) nezakládají důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. (viz rozhodnutí pod č. [38/2005](#) Sb. rozh. tr.).

15. Obviněný má za to, že v dané věci bylo proti němu vedeno trestní stíhání, které minimálně v době rozhodnutí odvolacího soudu bylo nepřipustné, neboť ho měl odvolací soud zastavit z důvodu uvedeného v ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. Taková námitka odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., byť na něj měl obviněný poukázat prostřednictvím důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [nyní podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.]. Po přezkoumání pak dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného je důvodné, a napadené usnesení odvolacího soudu tedy nemůže obstát.

16. Podle § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. je trestní stíhání nepřipustné proti tomu, jemuž duševní choroba, která nastala až po spáchání činu, trvale znemožňuje chápat smysl trestního stíhání. V takovém případě trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Pokud důvod nepřipustnosti trestního stíhání nastane nebo je zjištěn až v řízení před soudem, soud zastaví trestní stíhání ve stadiu předběžného projednání obžaloby podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř., v hlavním líčení podle § 223 odst. 1 tr. ř. nebo mimo ně v neveřejném zasedání podle § 231 tr. ř. a v odvolacím řízení podle § 257 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř. ve veřejném i v neveřejném zasedání.

17. V trestní věci obviněného P. V. obdržel Vrchní soud v Olomouci dne 21. 7. 2021 prostřednictvím datové schránky informaci o tom, že obviněný je od května roku 2021 léčen v psychiatrickém zařízení pro organickou poruchu osobnosti, v důsledku čehož není z medicínských důvodů schopen účasti na soudním jednání, že jeho duševní porucha je závažná, trvalá a nevyléčitelná, jeho kontakt s objektivní realitou je zkreslen a že jeho schopnost stát před soudem a účinně se hájit je nyní prakticky vymizelá. Odvolací soud hodnotil tuto informaci toliko v souvislosti se žádostí o odročení veřejného zasedání o dovolání, přičemž e-mailovou zprávu přiloženou k žádosti nepokládal za lékařskou zprávu, neboť neobsahovala tzv. hlavičku, otisk razítka ani e-mailovou adresu zdravotnického zařízení. Jak rovněž zdůraznil, ačkoli podle předloženého e-mailu měl být obviněný léčen již od května 2021 se závažnou duševní poruchou, která měla vylučovat jeho schopnost vnímat objektivní realitu, již dříve soudu předložená lékařská zpráva se o tom vůbec nezmiňovala. Odvolací soud proto nepovažoval takto předloženou žádost o odročení veřejného zasedání za řádnou

a rozhodl o konání veřejného zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného s tím, že dne 22. 7. 2021 rozhodl o podaném odvolání.

18. Podle názoru Nejvyššího soudu vzhledem k charakteru sdělení o zdravotním stavu obviněného, z něhož vyplývá možnost, že je stížen takovou duševní chorobou, která mu trvale znemožňuje chápat smysl trestního stíhání (bez ohledu na formu sdělení či souvislosti s jinými lékařskými zprávami), zde byly v době rozhodování odvolacího soudu pochybnosti o přípustnosti trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. Povinností odvolacího soudu pak bylo odstranit tyto pochybnosti a zjistit, zda obviněný skutečně trpí duševní chorobou, zda tato choroba nastala až po spáchání činu a zda znemožnila obviněnému chápat smysl trestního stíhání. Tyto okolnosti je třeba objasnit zpravidla vyšetřením duševního stavu obviněného, k němuž je nutno podle § 105 odst. 1 tr. ř. přibrat znalce (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [46/1990-II. Sb. rozh. tr.](#)), nepostačí-li k tomu jiný postup (např. dostatečně podrobná lékařská zpráva).

č. 48

19. Nejvyšší soud na základě těchto okolností shledal, že námitka obviněného stran nepřípustnosti trestního stíhání je důvodná, neboť odvolací soud nepostavil najisto, že v řízení nejsou důvody pro zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. Tato vada postupu odvolacího soudu odůvodňuje naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. a vyžaduje kasační zásah Nejvyššího soudu.

V.

Závěrečné shrnutí

20. Na podkladě všech popsanych skutečností Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného P. V. s ohledem na naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. důvodným, a proto z jeho podnětu částečně zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci jen ohledně tohoto obviněného a také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu.

21. Jelikož zjištěná vada byla založena v řízení o odvolání, přikázal Nejvyšší soud odvolacímu soudu, aby věc obviněného P. V. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, tj. aby v řízení postavil najisto, zda obviněný trpí duševní chorobou, která nastala až po spáchání činu a trvale mu znemožňuje chápat smysl trestního stíhání, což by bylo důvodem pro zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř. [v případě nikoliv trvalého znemožnění chápání smyslu trestního stíhání by pak bylo namístě přerušení trestního stíhání podle § 255 odst. 1 tr. ř. ve spojení s ustanovením § 173 odst. 1 písm. c) tr. ř.]. Pokud vyjde najevo, že obviněný netrpí takovou duševní chorobou, odvolací soud znovu projedná odvolání obviněného a rozhodne o něm.

22. V souvislosti s rozhodováním Nejvyššího soudu o dovolání bylo rozhodnuto samostatným usnesením ze dne 27. 1. 2022 o tom, že podle § 265l odst. 4 tr. ř. se obviněný P. V. nebere do vazby.

23. Podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. mohl Nejvyšší soud rozhodnout tímto způsobem o dovolání obviněného v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 85

Dojde-li k porušení právních norem stanovených na ochranu života a zdraví osoby, jež byla zadržena a umístěna do policejní cely, je zpravidla dána příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou na zdraví nebo úmrtím dané osoby, leda by bylo prokázáno, že by k poškození jejího zdraví nebo jejímu úmrtí došlo i tehdy, kdyby uvedené porušení nenastalo.

Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu]

§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

č. 85

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 30 Cdo 883/2021, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.883.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 91 Co 352/2019, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 17. 5. 2018, sp. zn. 14 C 22/2017, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V projednávané věci se žalobkyně domáhala zaplacení nemajetkové újmy ve výši 5 000 000 Kč za ztrátu životního partnera P. K., náhrady škody ve výši 18 901 Kč spočívající v nákladech na jeho pohřeb a měsíční renty ve výši 8 000 Kč, když touto částkou jí přispíval P. K. na společnou domácnost. Nemajetková újma a škoda žalobkyni vznikla úmrtím P. K., ke kterému došlo v důsledku nesprávného úředního postupu policejního orgánu.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 17. 5. 2018, č. j. 14 C 22/2017-152, rozhodl tak, že zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení částky 5 015 545 Kč (výrok I), dále zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení „náhrady příjmů“ ve výši 8 000 Kč měsíčně (výrok II) a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů řízení ve výši 1 800 Kč a (výrok III).

3. Soud prvního stupně na základě jím provedeného dokazování dospěl ke skutkovému závěru, podle něhož dne 28. 1. 2016 došlo při realizaci případu policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy, Obvodního ředitelství Praha II, Služby kriminální policie a vyšetřování, k zadržení P. K., který byl umístěn v cele u tohoto policejního orgánu v P. Téhož dne po 20:00 hodině došlo k úmrtí zadrženého. Tělo bylo nalezeno ve 20:40 hodin bez známek života, zadržený byl oběšený na mříži policejní cely. Danou věcí se zabývala Generální inspekce bezpečnostních sborů, která prošetřovala podezření ze spáchání přečinu porušení povinnosti strážní služby dle § 389 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), kterého se mohl dopustit neustanovený policista porušením čl. 7 závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009 ze dne

2. 12. 2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách. Žalobkyně byla blízkou osobou zemřelého P. K., byla matkou jeho nezletilé dcery.

4. V rovině právního posouzení soud prvního stupně na věc aplikoval zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen „OdpŠk“ nebo „zák. č. 82/1998 Sb.“. Dospěl k závěru, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu, když vrchní inspektor nadpraporčík M. Š. a komisař nadporučík J. Z. byli v souvislosti s prošetřováním okolností úmrtí P. K. rozhodnutím ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku. Nebylo však možné podle soudu prvního stupně uzavřít, že by prokázaný nesprávný úřední postup byl takovou příčinou, bez jejíž existence by nevznikl škodný následek, když dokonané suicidální jednání bylo svobodným rozhodnutím pana K., který k jeho realizaci vyvinul dostatek vnitřní odvahy a úsilí. Policisté při osobní prohlídce zadrženému odebrali tkaničky z bot, nikoliv mikinu s tkaničkou na stahování v kapuci, neboť zjistili, že tkanička je pevně všitá do oděvu. Pro pohodlnější pobyt v cele vzhledem k teplotě v místnosti a s ohledem na předchozí bezproblémové chování pana K. usoudili tento kus oděvu zadrženému ponechat. Soud prvního stupně si položil otázku, zda lze vůbec nalézt věc, kterou by objektivně nebylo možné zneužít k ohrožení vlastního života, neboť téměř ze všech oděvů lze vytvořit škrtidlo a sebepoškodit se dá i údery o mříže či zeď. Rovněž nebylo prokázáno, že by úmrtí pana K. bylo v příčinné souvislosti s tím, že nebyla určena osoba odpovědná za jeho střežení. I kdyby tato osoba určena byla, bylo by její povinností osobně zkontrolovat zadrženého v rozsahu minimálně 1 x za hodinu (ve smyslu čl. 16 odst. 4 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009), tento interval však podle názoru soudu prvního stupně umožňuje osobě v cele mít k dispozici stále dostatek časového prostoru k tomu, aby realizovala svůj suicidální záměr. Soud prvního stupně též poukázal na to, že chování P. K. při zadržení a následném výslechu nenásvědčovalo jakýmkoli sebevražedným pohnutkám, rovněž z lékařského vyšetření nevyplývalo, že uvedená osoba vyžaduje zvýšený dohled. Soud prvního stupně dále dospěl k závěru, že v době zadržení spolu žalobkyně a pan K. ve společné domácnosti fakticky nežili. P. K. se poslední měsíce před svou smrtí zdržoval na adrese v P. (tedy v domě své matky). Policie ČR při prověřování trestné činnosti navíc P. K. sledovala a učinila totožný závěr. Nakonec i sama žalobkyně do úředního záznamu o podaném vysvětlení ze dne 19. 4. 2016 uvedla, že v době, kdy P. K. zemřel, spolu nesdíleli společnou domácnost.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud po zopakování a doplnění dokazování upřesnil soudem prvního stupně jinak správně a dostatečně zjištěný skutkový stav s následujícím relevantním skutkovým závěrem: dne 28. 1. 2016 v 10:52 hodin byl po předchozím písemném souhlasu státního zástupce policejním orgánem zadržen P. K., jako podezřelý ze spáchání zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, zločinu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b), písm. c) tr. zákoníku a přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku. Ve 13:50 hodin byl P. K. vyšetřen lékařem se závěrem, že je schopen policejních úkonů a umístění v cele. Od 15:02 hodin

do 16:32 hodin P. K. ve věci vypovídal, ke spáchání trestné činnosti se doznal, uvedl, že celé věci lituje a chtěl by nahradit vzniklou škodu. Od 18:45 hodin do 19:10 hodin byl P. K. snímán policejním orgánem pachový vzorek. Po 20:00 hodině došlo v policejní cele k úmrtí P. K. oběšením na tkaničce od mikiny. Z. B., matka P. K., vypověděla, že syna viděla naposledy ráno dne 28. 1. 2016, byl psychicky zdravý, nikdy v minulosti se na psychiatrii neléčil, nebral žádné léky ani drogy, alkohol nepil, byl psychicky naprosto v pořádku, plánoval budoucnost. Komisař nadporučík J. Z. a vrchní inspektor nadpraporčík M. Š., příslušníci Policie ČR, byli dne 30. 8. 2016 uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku tím, že z nedbalosti v průběhu realizace trestní věci po zadržení podezřelého P. K. 1) při osobní prohlídce zadrženého před jeho umístěním do cely neodebrali zadrženému mikinu s tkaničkou na stahování v kapuci, 2) neurčili odpovědnou osobu za střežení zadrženého nejpozději v době od 19:15 hodin a 3) umístili zadrženého do cely označené jako „B209“.

č. 85

7. Po právní stránce měl odvolací soud za správné hodnocení soudu prvního stupně, vycházel z toho, že příslušníci policejního orgánu J. Z. a M. Š., se dopustili nesprávného úředního postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty první OdpŠk spočívajícího v porušení § 29 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, čl. 16 odst. 2 a 4 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách (dále jen „závazný pokyn“), čl. 10 odst. 2 závazného pokynu a Pokynu ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II č. 144/2012. Nesprávnost zvoleného úředního postupu vyplývá z rozhodnutí ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II ve věcech kázeňských ze dne 30. 8. 2016 číslo 451, 452/2016. Odvolací soud odkázal na judikaturu Ústavního soudu (nález ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. [I. ÚS 3109/08](#)) a uvedl, že otázka existence příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vznikem újmy je otázkou skutkovou, kterou je poškozený povinen tvrdit a prokazovat. Žalobkyně tvrdila, že pokud by policejní orgán nezanedbal své povinnosti, pak by k úmrtí P. K. nedošlo. Odvolací soud měl shodně se soudem prvního stupně za to, že nelze bez jakýchkoliv pochybností uzavřít, že nebýt nesprávného úředního postupu policistů, nedošlo by ke škodní události v podobě smrti zadržené osoby a tím ke vzniku újmy na straně žalobkyně. P. K. byl podezřelý ze spáchání majetkové trestné činnosti, po svém zadržení spolupracoval s příslušníky Policie ČR, k trestné činnosti se doznal, vyjádřil nad svým jednáním lítost a snahu nahradit způsobenou škodu. Osobám blízkým, příslušníkům Policie ČR i lékaři se jevil jako osoba psychicky zdravá, způsobilá policejních úkonů a umístění v cele. Žádné okolnosti nenasvědčovaly tomu, že by měl být nad P. K. zvýšen dohled či prováděna nepřetržitá kontrola. Odvolací soud proto považoval za správný závěr soudu prvního stupně o tom, že nebýt nesprávného úředního postupu spočívajícího v neurčení odpovědné osoby za střežení zadrženého P. K. nejpozději v době od 19:15 hodin, podařilo by se zabránit rozhodnutí P. K. ukončit svůj život, když další kontrola měla proběhnout až ve 20:15 hodin. Zadržený tak měl dostatek času zrealizovat svůj suicidální záměr, i kdyby k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo. Odvolací soud rovněž považoval za správnou úvahu soudu prvního stupně o tom, že nebýt nesprávného úředního postupu spočívajícího v neodebrání mikiny s integrovanou tkaničkou na stahování v kapuci, mohl zadržený P. K. sebevražedné jednání uskutečnit i prostřednictvím jiné části oděvu. Odvolací soud rovněž uzavřel, že jakkoliv bylo umístění zadrženého P. K. do cely označené jako „B209“ shledáno nesprávným úředním postupem, pak tato skutečnost v něm nemohla vyvolat rozhodnutí spáchat sebevraždu.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně v celém rozsahu dovoláním, v němž především položila otázku, zda je dána příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vzniklou škodou, pokud Policie ČR při zadržení prokazatelně poruší celou řadu zákonných i vnitřních předpisů, a dokonce ponechá zadrženému část oděvu s tkaničkou, která pak zadrženému poslouží jako škrtidlo při oběšení. V této souvislosti zdůraznila, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) judikuje, že osoby ve vazbě a výkonu trestu odnětí svobody jsou ve snadno ovlivnitelném postavení, a že státní orgány mají povinnost je chránit. Rovněž poukázala na závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. [28 Cdo 3471/2009](#), ve kterém byl vysloven názor, že nesprávný úřední postup orgánů Policie ČR spočívající v tom, že dne 24. 11. 1993 na hraničním přechodu S. H. nebyla provedena lustrace odcizeného vozidla žalobce v pátracím systému Interpolu České republiky, zakládal odpovědnost za škodu nejen ve vztahu k odcizenému vozidlu, ale i k věcem, které by se ve vozidle nacházely.

č. 85

9. Žalobkyně dále v dovolání položila otázku, zda je soud oprávněn sám si učinit závěry o tom, co, resp. jaká věc či část oděvu, může posloužit jako škrtidlo, když podle jejího názoru se jedná o otázku odbornou, na kterou je oprávněn odpovědět pouze znalec.

10. Žalobkyně rovněž v dovolání přdestřela otázky [v dovolání označené písmeny b) až d)], v jakém rozsahu je Policie ČR povinna ochránit zadrženou osobu před újmou na zdraví, zda je Policie ČR povinna učinit vše pro to, aby znemožnila zadrženému sebepoškození, zda má v rámci prevence předpokládat u zadržené osoby možnost sebepoškození a zda odpovídá stát za škodu i v případě, že byl P. K. umístěn do cely, která nesplňuje formální ani materiální požadavky na celu.

11. Žalobkyně též namítala, že postupem soudu prvního stupně, který neprovedl jí navrhané důkazy, došlo k porušení jejích ústavně zaručených práv, zejména čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 95 Ústavy.

12. Žalobkyně proto navrhovala, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

13. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání namítala, že dovolání žalobkyně nesplňuje náležitosti § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., a proto by dovolání mělo být jako nepřipustné odmítnuto. Dále žalobkyně považovala námitky žalobkyně za nedůvodné a pro případ, že by dovolání nebylo jako nepřipustné odmítnuto, navrhla jeho zamítnutí.

III.**Připustnost dovolání**

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II odst. 2 a čl. XII zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

15. Dovolání (i jeho doplnění) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení dle § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

18. Ve vztahu k žalobkyní položené otázce, zda je soud oprávněn učinit si sám závěr o tom, jaká věc či část oděvu může zadrženému posloužit jako škrtidlo, posuzované dovolání neobsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř., neboť žalobkyně náležitě nevymezila, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.

19. Nejvyšší soud přitom ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1559/2013](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2488/2013](#), proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. [I. ÚS 3524/13](#)).

20. Na vyřešení v dovolání formulovaných otázek pod body b) až d) rozhodnutí odvolacího soudu výlučně nestojí, a proto nemohou založit přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Za situace, kdy odvolací soud kvalifikoval postup policistů jako nesprávný úřední postup, by se ani odlišné vyřešení takto předestřených otázek nemohlo v poměrech žalobkyně nijak příznivěji projevit, což činí její dovolání v tomu odpovídajícím rozsahu nepřipustným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [30 Cdo 5005/2017](#), proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. [IV. ÚS 667/18](#)).

21. Dovolání je přípustné pro posouzení žalobkyní položené otázky týkající se posouzení existence příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem Policie ČR a vznikem škody. Jde o otázku, která dosud nebyla judikaturou Nejvyššího soudu ve všech souvislostech vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Dovolání je rovněž důvodné.

23. Podle článku 2 odst. 1 věty první Úmluvy o ochraně základních práv a svobod (dále jen „Úmluva“) je právo každého na život chráněno zákonem. Tento článek Úmluvy státům ukládá nejen povinnost zabránit úmyslnému nebo protiprávnímu zbavení života, ale rovněž povinnost přijmout vhodná opatření k ochraně životů, které podléhají jejich pravomoci (srov. rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998, ve věci Osman proti Spojenému království, stížnost č. [23452/94](#)).

24. Podle § 29 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o policii“) před umístěním osoby do cely je policista oprávněn přesvědčit se, zda tato osoba u sebe nemá zbraň nebo jinou věc způsobitou ohrozit život anebo zdraví a takovou věc odebrat. Za tímto účelem je oprávněn provést prohlídku osoby. Je-li věcí podle věty první zdravotní pomůcka, jejíž odnětí způsobuje psychickou nebo fyzickou újmu, musí být pro odebrání zvláštní důvod.

č. 85

25. Podle § 13 odst. 1 Odpšk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

26. Zákon č. 82/1998 Sb. zakládá objektivní odpovědnost státu (bez ohledu na zavinění), jíž se nelze zprostit a která předpokládá dle § 5 písm. b) Odpšk současné splnění třech předpokladů: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Jejich existence musí být v soudním řízení bezpečně prokázána a nepostačuje pouhý pravděpodobnostní závěr o splnění některé z nich.

27. Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu stojí na právním závěru o neexistenci příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vznikem újmy na straně žalobkyně. Zjišťuje-li se v řízení o náhradu škody (újmy), zda protiprávní úkon škůdce (nesprávný úřední postup), případně právem kvalifikovaná okolnost, a vzniklá škoda na straně poškozeného jsou ve vzájemném poměru příčiny a následku, je otázka existence příčinné souvislosti otázkou skutkovou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. [21 Cdo 300/2001](#), nebo rozsudek ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [25 Cdo 915/2005](#)). Příčinná souvislost se nepředpokládá, nýbrž musí být prokázána, a v tomto směru jde tedy o otázku skutkových zjištění. Právní posouzení příčinné souvislosti pak spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být existence vztahu příčiny a následku zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobitelné tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [25 Cdo 915/2005](#), nebo ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. [25 Cdo 3334/2006](#)). Žalobkyně v projednávané věci ve vztahu k příčinné souvislosti nezpochybňuje skutková zjištění, na jejichž základě odvolací soud podmínku příčinné souvislosti vyloučil, nýbrž namítá, že učiněný skutkový závěr měl být posouzen po právní stránce jinak.

28. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, tudíž je-li

doloženo, že nebýt protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo (*conditio sine qua non*). Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou. Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. [25 Cdo 245/2000](#), nebo ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3585/2007](#)).

č. 85

29. V řadě souvisejících příčin nejsou všechny příčiny stejně významné a je třeba odlišit právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných a aplikovat je na konkrétní případ. Je přitom nutno odlišit tzv. faktickou (přirozenou) kauzalitu od kauzality právní, neboť ne všechny fyzikální příčiny jsou významné z hlediska právního pojetí příčinné souvislosti. Právní kauzalita (někdy nazývaná též přičitatelnost) není neomezená a je užší než kauzalita faktická (TICHÝ, L., HRÁDEK, J.: Deliktní právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, s. 140, bod 245). Řešení je třeba hledat v teorii adekvátnosti kauzálního nexu. Jejím základním rysem a účelem je vyloučit netypické škody, které mohly vzniknout v důsledku náhodných okolností a v důsledku nepředvídatelných jevů. Škůdci nelze přičítat následky, se kterými objektivně nebylo možno počítat. Adekvátnost kauzality je třeba posoudit *ex ante* z hlediska škůdce – jaké okolnosti bylo možno z hlediska optimálního pozorovatele v postavení škůdce rozpoznat.

30. Teorie adekvátnosti kausálního nexu vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je naříditi náhradu škody tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobit nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá, že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou škodu. Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je tedy předvídatelnost škodního následku. Tím se velice podobá dalšímu předpokladu subjektivní odpovědnosti za škodu, a to kritériu zavinění, přesněji její nedbalostní formě. Odlišují se jen subjektem, podle kterého se předvídatelnost následku poměřuje. V případě zavinění je jím sám (typizovaný) jednající subjekt, zatímco při zjišťování adekvátnosti příčinné souvislosti je kritériem hypotetický zkušený (tzv. optimální) pozorovatel, tedy myšlená osoba, která zahrnuje veškerou zkušenost své doby. Tento optimální pozorovatel tak personifikuje znalosti a zkušenost své doby. Je zřejmé, že co je předvídatelné pro konkrétní subjekt, musí být předvídatelné i pro tzv. optimálního pozorovatele (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#)). Příčinná souvislost jako jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu je tedy dána tehdy, je-li škoda podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i obecné zkušenosti, respektive poznatků adekvátním následkem protiprávního úkonu či škodní události (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#), nebo ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3285/2015](#)).

31. V režimu zák. č. 82/1998 Sb. se o vztah příčinné souvislosti jedná, vznikla-li újma následkem nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, tedy je-li nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup a újma ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebýt nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, k újmě

by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost státu za škodu nenastává; příčinou újmy může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou. Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně, anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku újmy natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta postupně případně příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem a vzniklou újmou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na nezákonném rozhodnutí či nesprávném úředním postupu nezávislá skutečnost, která je pro vznik újmy rozhodující. Teoreticky lze uvažovat i o tom, že příčinná souvislost je přerušena v případech, kdy bezprostřední příčinou újmy je skutečnost, která je již sama následkem, za nějž stát odpovídá z jiného právního důvodu. Důležité je zde především pochopení charakteru újmy, jak je uplatňována poškozeným, neboť v souvislosti s nezákonným rozhodnutím i s nesprávným úředním postupem může být spojováno více dílčích nároků odlišného charakteru, které mají svůj samostatný skutkový a potažmo i právní základ a vykazují značné odlišnosti. Povaha každého jednoho uplatněného nároku pak musí být pečlivě zkoumána právě z hlediska příčinného vztahu, tj. zda je skutečně přímým důsledkem nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu. Nutno doplnit, že byla-li příčinou vzniku újmy jiná skutečnost, než protiprávní jednání škůdce, odpovědnost za újmu nenastává; příčinou újmy může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou újmou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá, skutečnost, která je pro vznik újmy rozhodující. Příčinná souvislost je přerušena např. v těch případech, kdy bezprostřední příčinou újmy je skutečnost, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu, nebo tehdy, je-li vznik újmy vyvolán bezprostředně okolností, která nemá věcný vztah k počínání škůdce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. [25 Cdo 1437/2006](#)).

32. Bylo již vyloženo, že stát odpovídá za škodu při současném splnění tří předpokladů, a to existence nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu státního orgánu, vzniku škody či nemajetkové újmy a příčinné souvislosti mezi vydáním nezákonného rozhodnutí či nesprávným úředním postupem a vznikem škody či nemajetkové újmy. Soudy obecně aplikovaná teorie adekvátní příčinné souvislosti je v některých případech – a nejinak tomu bude i v poměrech právě projednávané věci – doplněna tzv. teorií ochranného účelu normy. Jde o institut stojící na hranici mezi protiprávností (nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím) a kauzálním nexem, který vymezuje rozsah odpovědnosti škůdce za újmu. Nejde však o nástroj pro vymezení konkrétního rozsahu náhrady újmy, kterou je škůdce povinen uhradit. Ochranný účel normy pouze stanovuje, kterým poškozeným a na jakých jejich porušených právech má škůdce újmu nahradit. Právo na zdraví a život je absolutním právem, na jehož ochranu se bezpochyby vztahuje institut ochranné normy a jejího ochranného účelu. Ochrannou normou se přitom rozumí každá právní norma, která má sloužit k ochraně zájmů určité osoby. Těmito normami jsou i bezpochyby odvolacím soudem aplikované předpisy určené ke zvýšené ochraně osob, jejichž osobní svoboda byla v souvislosti s jejich zadržením omezena.

33. Na základě zjištěného skutkového stavu, jehož správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), je nutno uzavřít, že bezprostřední příčinou vzniku škody bylo vlastní (volní) rozhodnutí P. K. spáchat sebevraždu. Bylo prokázáno, že zadržený P. K. byl zdravý, nikdy v minulosti se neléčil na psychiatrii, nebral léky ani drogy, nepil alkohol, plánoval budoucnost. Zasahující policisté byli uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku tím, že z nedbalosti v průběhu realizace trestní věci po zadržení podezřelého P. K. 1) při osobní prohlídce a před jeho umístěním do cely mu neodebrali mikinu s integrovanou (pevně všitou) tkaničkou na stahování v kapuci, 2) neurčili odpovědnou osobu za střežení zadrženého nejpozději v době od 19:15 hodin a 3) umístili zadrženého do cely označené jako „B209“. Na základě těchto zjištění odvolací soud dospěl k závěru, že na straně žalované došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty první OdpŠk spočívajícího v porušení § 29 odst. 1 zákona o policii, čl. 16 odst. 2 a 4 závazného pokynu, čl. 10 odst. 2 závazného pokynu a Pokynu ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II č. 144/2012. Je nutno zdůraznit, že sebevražedný záměr, tedy rozhodnutí P. K. spáchat sebevraždu, byl bezprostřední příčinou jeho úmrtí, bez něhož by ke vzniku újmy nedošlo. K dokonání sebevražedného úmyslu P. K. však došlo po jeho zadržení policisty, kteří, v rozporu s výše citovanými právními předpisy, zadrženému P. K. neodebrali mikinu s tkaničkou, čímž došlo k jednoznačnému porušení norem sloužících k ochraně života a zdraví zadržených osob.

34. Podle rozsudku ESLP ze dne 16. 2. 2012, ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice, stížnost č. [23944/04](#), povinnost chránit zdraví a pohodu zadržených osob v sobě jednoznačně zahrnuje povinnost přijmout přiměřená opatření k ochraně těchto osob před sebepoškozením. V řízení bylo prokázáno, že policisté právě opatření přijatá k ochraně zdraví a života zadrženého P. K. porušili, odvolací soud však bez provedení jakéhokoliv dalšího dokazování dospěl k závěru, že zadržený P. K. mohl dokonat svůj sebevražedný čin i prostřednictvím jiné části svého oděvu či dokonce jiným způsobem. Pokud v daném případě došlo k nesprávnému úřednímu postupu policistů spočívajícím v porušení ochranné normy přijaté k ochraně života a zdraví zadržených osob, pak v případě, že v navazujícím řízení nebude žalovanou spolehlivě prokázáno, že by zadržený P. K. spáchal sebevraždu i přes dodržení citovaných povinností policistů (odebrání mikiny a provádění kontrol ve stanovených časových intervalech), bude podmínka naplnění příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem policistů a vzniklou škodou dána. Řečeno jinak: porušení ochranného účelu normy ze strany škůdce zpravidla předpokládá existenci příčinné souvislosti i navazující vznik jeho odpovědnosti za škodu či újmu tehdy, spočívá-li škoda (újma) v porušení toho právem chráněného zájmu, k jehož ochraně byla daná norma přijata. Je pak na škůdci, aby závěr o předpokládané existenci příčinné souvislosti vyvrátil prokázáním takové (jiné) skutečnosti, která je způsobilá vést k přetržení příčinné souvislosti. Úvaha odvolacího soudu o tom, že neodebrání mikiny poškozenému nemohlo a priori představovat jednu z rozhodujících příčin přičitatelných žalované z hlediska smrti P. K., pomíjející již zmíněnou teorii ochranného účelu normy, je proto nesprávná. Pro takto formulovaný kategorický závěr totiž neměl odvolací soud dostatek skutkových zjištění, když jím učiněné právní úvahy nejsou, jak bude vyloženo i dále, podloženy odpovídajícími výsledky provedeního dokazování.

35. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zkoumal, zda nebylo řízení postiženo vadami namítanými žalobkyní, a to neprovedení veškerých jí navrhaných důkazů, čímž měla být žalobkyně zkrácena na jejích ústavně zaručených právech. Nejvyšší soud připomíná, že soudy nemají povinnosti provést všechny

důkazy, které účastník řízení navrhne, pokud jejich neprovedení odůvodní (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. [23 Cdo 4265/2014](#), proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. [II. ÚS 1529/15](#), nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. [III. ÚS 61/94](#)), což odvolací soud v posuzované věci učinil.

36. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, a to včetně navazujícího výroku o nákladech řízení. Protože se důvody pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 o. s. ř. i jej a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

37. V dalším řízení soud prvního stupně znovu posoudí otázku příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem žalované a vzniklou újmou. K úplnému vyřešení této otázky bude třeba postavit najisto, zda pokud by nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu policistů, mohl P. K. spáchat sebevraždu jinou součástí oděvu či jiným způsobem, a to s ohledem na celu, ve které byl umístěn, přičemž je na žalované, aby k této jí tvrzené skutečnosti doplnila po případném poučení ze strany soudu podle § 118 odst. 1 a 3 o. s. ř. odpovídající tvrzení a označila k jejich prokázání důkazy. Odvolací soud rovněž vyřeší související odbornou otázku spočívající v určení časového intervalu, který by zemřelý P. K. potřeboval k dokonání sebevraždy jiným předmětem, než pomocí neodňaté mikiny. Po takto doplněném dokazování soud prvního stupně znovu a ve všech souvislostech zhodnotí existenci příčinné souvislosti, a to ve vztahu ke každému dílčímu nároku uplatněnému žalobou. Soud prvního stupně se taktéž bude podrobněji zabývat otázkou vztahu žalobkyně a P. K., tedy vznikem tvrzené újmy a s tím související otázkou aktivní věcné legitimace žalobkyně k vedení sporu, jimiž se při striktní vázanosti dovolacího soudu uplatněnými dovolacími důvody a jejich obsahovým vymezením (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) nemohl Nejvyšší soud v tomto řízení zabývat.

38. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozsudku vyslovenými.

č. 86

Zavázat poskytovatele zdravotní péče k povinnosti hradit újmu na zdraví pacienta pouze na základě tzv. teorie ztráty šance, tj. bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti mezi jeho jednáním (či opomenutím) a škodlivým následkem, je v rozporu s ústavním pravidlem, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Porušení povinnosti poskytovatele postupovat tzv. lege artis (§ 420 obč. zák.) může být zásahem do osobnostních práv pacienta odčinitelným nikoliv náhradou dílčích nároků vyjmenovaných v § 444 až 449 obč. zák., nýbrž přiměřeným zadostiučiněním podle § 13 obč. zák. bez ohledu na to, zda ve výsledku došlo k újmě na zdraví. Tento nárok nenáleží pozůstalým po zemřelém pacientovi.

č. 86

Náhrada škody, Ochrana osobnosti

§ 11 obč. zák., § 13 obč. zák., § 420 obč. zák.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 31 Cdo 2376/2021, ECLI:CZ:NS:2022:31.CDO.2376.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2019, sp. zn. 17 Co 175/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Jihlavě rozsudkem ze dne 8. 11. 2017, č. j. 12 C 150/2012-334, zamítl žalobu, jíž se žalobci a) a b) domáhali zaplacení 240 000 Kč s příslušenstvím každému a žalobci c) a d) 175 000 Kč s příslušenstvím každému, a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky i vůči státu. Žalobci uplatnili nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých ve smyslu § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, (tzn. v době škodní události), dále též jen „obč. zák.“, za smrt N. K., dcery žalobců a) a b) a sestry žalobců c) a d). Tvrdí, že zaměstnanci žalované poskytovatelky zdravotní péče pochybili, pokud přes zjištěnou preeklampsii (vážná cévní těhotenská komplikace), opakované vysoké hodnoty krevního tlaku a další subjektivní i objektivní příznaky zjištěné při kontrolách (poslední proběhla dne 7. 2. 2011) gravidní N. K. adekvátně nevyhodnotili její stav, nehospitalizovali ji a včas neukončili těhotenství císařským řezem. N. K. byla následně dne 8. 2. 2011 přivezena pro velké bolesti břicha a téměř v bezvědomí do nemocnice, kde byl diagnostikován rozvoj eklampsie a HELLP syndromu, těhotenství bylo okamžitě ukončeno císařským řezem, avšak N. K. se již neprobrala k vědomí a dne 9. 2. 2011 zemřela. Při pitvě pak byla jako příčina smrti stanovena prasklá cévní malformace s krvácením do mozkových struktur. Žalobci míní, že pokud by žalovaná postupovala řádně, nedošlo by k rozvoji eklampsie s vysokým tlakem a N. K. by navzdory cévní malformaci, o které do té doby nikdo nevěděl, nepřišla o šanci přežít. Soud na základě provedeného dokazování konstatoval,

že žalovaná postupovala *non lege artis*, nezjistila-li u N. K. během předchozí hospitalizace a vyšetření v prenatální poradně preeklampsii, což vedlo k tomu, že ji nehospitalizovala a těhotenství neukončila císařským řezem již dne 7. 2. 2011. Ze znaleckých posudků ovšem vyplynulo, že hlavní příčinou smrti N. K. byla cévní malformace a její smrt byla neodvratitelná, neboť ke krvácení do centrálního nervového systému mohlo dojít i při případném předčasném ukončení těhotenství, nebo dokonce i v klidu bez závažné příčiny. Ze znaleckého posudku Všeobecné fakultní nemocnice v P. přitom vyplynulo, že šance na přežití pacientky při ukončení těhotenství císařským řezem dne 7. 2. 2011 by byla 50 %; postup žalované tak podle soudu nebyl převažující příčinou smrti N. K., a není proto dána příčinná souvislost mezi jednáním žalované a újmou žalobců jako jeden z předpokladů odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák.

č. 86

2. Krajský soud v Brně jako soud odvolací rozsudkem ze dne 7. 11. 2019, č. j. 17 Co 175/2018-416, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích ve věci samé, změnil jej ve výrocích o náhradě nákladů řízení vůči státu a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud přihlédl především ke znaleckým závěrům, podle nichž bylo příčinou smrti N. K. krvácení z cévní malformace v mozku a vývoj hemocephalu, přičemž malformace nebyla předem diagnostikována a nebylo na ni ani podezření. Ze znaleckého posudku Všeobecné fakultní nemocnice v P. dále vyplynulo, že byt mělo být těhotenství ukončeno císařským řezem dříve, nejpozději dne 7. 2. 2011, neznamená to, že by cévní malformace nepraskla i při dříve provedeném zákroku (již s ohledem na to, že při operaci tlak často kolísá) či třeba i v klidu na lůžku. Naopak, pokud by v mozku N. K. nebyla cévní malformace, nezemřela by, neboť u zdravé těhotné ženy ani takové zvýšení tlaku, jakým trpěla zemřelá, stejně jako rozvoj eklamptického záchvatu nevedou ke smrti rodičky a její stav lze účinnou léčbou zvládnout. Dřívější operace přitom mohla dát N. K. šanci na přežití z 50 %. Byť vyjádření znalců, jejichž posudky byly v řízení předloženy, se lišily v závěru, zda ze strany žalované došlo k porušení postupu *lege artis* či nikoliv, vyplynulo z nich, že postup žalované nebyl rozhodující příčinou úmrtí. Odvolací soud tedy shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že odpovědnost žalované za škodu je vyloučena, a to právě pro absenci příčinné souvislosti mezi postupem lékařů a vzniklou újmou. V případě medicínských sporů je obvyklé, že vztah příčiny a následku nelze postavit zcela na jisto, nicméně i tak je třeba jej prokázat alespoň s vysokou mírou pravděpodobnosti či stupněm hraničícím s jistotou, k čemuž v dané věci nedošlo.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost dovozují podle § 237 o. s. ř. z toho, že napadené rozhodnutí závisí na otázce hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustalující se rozhodovací praxe, a současně má být právní otázka dovolacím soudem posouzena jinak. Důvodnost svého dovolání pak dovolatelé spatřují v nesprávném právním posouzení otázky příčinné souvislosti. Trval-li odvolací soud na nutnosti splnění podmínky příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a škodou s převažující pravděpodobností více než 50 %, neodpovídá podle dovolatelů tento závěr vyvíjející se judikatuře, reprezentované zejména závěry Ústavního soudu, jakož ani vývoji judikatury v dalších evropských zemích. Podpořil-li odvolací soud své rozhodnutí odkazem na stávající rozhodovací praxi, reprezentovanou rozhodnutími Nejvyššího soudu ze dne

28. 3. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2217/2017](#), a ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. [25 Cdo 1628/2013](#), opomněl rozdílnost daných případů od projednávané věci. Dovolatelé vytýkají odvolacímu soudu, že se náležitě nevypořádal s usnesením Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), a jeho závěry stran doktríny tzv. ztráty šance a zcela upozadil žalobci připomínaný náleze Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3067/13](#), a rozhodl zcela v rozporu se zásadami v tomto rozhodnutí vyslovenými, bez jakéhokoliv zohlednění doktríny ztráty šance, jež lépe vyrovnává slabší postavení poškozených, vychází ze šancí, jež by pacient měl při lékařském postupu *lege artis*, a je založena na odpovědnosti škůdce v rozsahu, v jakém se podařilo prokázat míru kauzality. Byť v dané věci bylo finální příčinou smrti pacientky mozkové krvácení z prasklé cévní malformace, jednalo se o výsledek celého postupného řetězce příčin a následků. Při dřívějším ukončení gravidity by přitom v souladu se závěry znalců měla N. K. padesátiprocentní šanci na přežití. Odvolací soud tedy měl zohlednit tuto skutečnost a věc posoudit i z hlediska doktríny ztráty šance, pro danou kauzu zcela příléhavé. S ohledem na uvedené tedy žalobci navrhli, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení, případně je změnil a žalobě vyhověl.

4. Žalovaná, ani vedlejší účastník na straně žalované se k dovolání nevyjádřili.

5. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1014/2020](#), dovolání žalobců zamítl. Nepřisvědčil argumentaci dožadující se korekce závěrů odvolacího soudu způsobem odpovídajícím tzv. teorii ztráty šance. Po obsáhlém výkladu problematiky příčinné souvislosti v medicínských sporech uzavřel, že zavázat poskytovatele zdravotní péče k povinnosti hradit újmu na zdraví pacienta pouze na základě tzv. teorie ztráty šance, tj. bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti mezi jeho jednáním (či opomenutím) a škodlivým následkem, je v rozporu s ústavním pravidlem, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Současně i s ohledem na to, že v souladu s dosavadní rozhodovací praxí (viz např. náleze pléna Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#), publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, dále jen „Sbírka ÚS“) byla z hlediska právní úpravy obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, satisfakce za újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv v důsledku smrti jiné osoby pojímána jako jiný nárok než náhrada škody ve smyslu § 444 obč. zák., neměl za to, že by se jím vyslovené závěry odchylovaly od dosavadní rozhodovací praxe, reprezentované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), v němž byla teorie ztráty šance uvažována v rámci posouzení nároku na zadostiučinění za zásah do osobnostních práv podle § 11 a § 13 obč. zák.

6. Ústavní soud nálezem ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), konstatoval, že Nejvyšší soud svým rozhodnutím porušil ústavně zaručené základní právo stěžovatelů na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, a uvedené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Ústavní soud shledal, že pokud Nejvyšší soud ve stížnosti napadeném rozhodnutí dospěl k jinému právnímu závěru stran aplikovatelnosti ztráty šance, než jaké byly vysloveny v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), aniž by podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), věc předložil velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, porušil tím ústavně zaručené právo účastníků na zákonného soudce.

7. Poté, kdy byla věc opětovně předložena k rozhodnutí Nejvyššímu soudu, tříčlenný senát č. 25, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu projednat věc a rozhodnout o podaném dovolání, vázán závěrem nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

8. Velký senát věc projednal a rozhodl o ní podle ustanovení § 19 a § 20 tohoto zákona.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“) shledal, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnými osobami (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 o. s. ř.) a lze je mít za přípustné pro otázku možnosti prosazení tzv. doktríny ztráty šance při nemožnosti dosažení dostatečné jistoty ohledně příčiny úmrtí blízké osoby v důsledku pochybení při poskytování lékařské péče. Tato právní otázka zčásti dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena, zčásti má být posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.). Nejvyšší soud přitom ve svých závěrech vzal v potaz i úvahy vyslovené v kasačním nálezu Ústavního soudu, které nebyly vtěleny do nosných důvodů rozhodnutí a byly vyjádřeny toliko formou tzv. *obiter dictum*, kterou sám Ústavní soud nepokládá za formu závazného vyjádření judikatorního posunu či změny (viz např. nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2520/15](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. [III. ÚS 1208/15](#)). Nejvyšší soud proto nemá za to, že by jim bylo možné přiznat kasační či precedenční účinky (ve smyslu bodu 57 a násl. nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), č. 47/2007 Sbírky ÚS), a že by tak byly přímo závazné pro posouzení dané otázky.

č. 86

IV.

Důvodnost dovolání

10. Rozhodné hmotné právo se v dané věci podává z ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, věc se tudíž posuzuje podle dosavadních právních předpisů, tj. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť ke škodní události (porušení právní povinnosti při poskytování lékařské péče) došlo před tímto datem.

11. Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

12. Obecná odpovědnost poskytovatele zdravotní péče za škodu na zdraví způsobenou pacientovi se posuzuje podle citovaného ustanovení, pokud právě chybný způsob provedení zákroku či jiné činnosti při poskytování zdravotnické péče byl vyvolávajícím činitelem (příčinou) poškození zdraví pacienta (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. [25 Cdo 2542/2003](#), uveřejněný pod C 2992 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1240/2009](#), Soubor C 9753). Pro vznik obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. musí být kumulativně splněny všechny předpoklady, kterými jsou porušení právní povinnosti, vznik škody a vztah příčinné souvislosti mezi nimi;

zavinění odpovědné osoby se předpokládá. V takovém případě vznikají poškozenému pacientovi různé nároky na náhradu škody vyjmenované v ustanoveních § 444 až 449 obč. zák. (zejména náhrada za vytrpěnou bolest a za ztížení společenského uplatnění, náhrada za ztrátu na výdělku či nákladů léčení). Nastala-li v důsledku porušení právní povinnosti smrt pacienta, zakládá § 444 odst. 3 obč. zák. nárok na náhradu škody pozůstalým (druhotné oběti) v podobě nemajetkové újmy vyvolané ztrátou osoby blízké a odškodňují se nároky majetkového charakteru (náklady pohřbu a náklady na výživu pozůstalého).

č. 86

13. Jestliže podle čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky je soudce při svém rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, je tomu třeba podle ustálené judikatury Ústavního soudu rozumět tak, že soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci (viz nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), č. 13/1997 Sbírky ÚS, či nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. [II. ÚS 3845/19](#)). Současně však, nemají-li se dopouštět svévole, nesmí soudy ignorovat text zákona (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 378/16](#)). Jakožto orgánům veřejné moci pak soudům v souladu s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“) přísluší činit to, co jim zákon ukládá, přičemž tento ústavní imperativ je možné vnímat i jako jistotu spočívající v záruce realizace státní moci tam, kde ji zákon předpokládá (nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. [IV. ÚS 690/01](#)). Podle čl. 4 odst. 1 Listiny současně mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Nemá-li se soud při ochraně ústavně chráněných hodnot dopustit prohřešku proti základní kaucele vázanosti soudní moci zákonem, potažmo tak i principu právní jistoty a rovnosti před zákonem, lze mít za nezbytné, aby i v rámci dovolacího přezkumu Nejvyšší soud řešil v návaznosti na položené otázky a uplatněné dovolací důvody (viz § 242 odst. 3 o. s. ř.) výklad dotčených norem a možnost jejich aplikace dovolateli navrhovaným způsobem uvážil v intencích předestřených kritérií.

14. Brojí-li v dané věci dovolatelé proti závěru odvolacího soudu o absenci příčinné souvislosti, je nejprve namístě připomenout, že judikatura Nejvyššího soudu setrvale vychází ze závěru, že o vztah příčinné souvislosti jde, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, tudíž je-li doloženo, že nebýt protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo (*conditio sine qua non*). Současně však upozorňuje na to, že odpovědnost nelze neomezeně činit závislou na kauzalitě, neboť by to mohlo vést k zákonu neodpovídajícímu a ve společenských poměrech neúnosnému ukládání povinnosti nahradit škodu. Je-li tu více příčin, které z časového hlediska působí následně (jde o tzv. řetězec postupně nastupujících příčin a následků), musí být jejich vztah ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3585/2007](#), Soubor C 8673). Právně relevantními příčinami tedy nemohou být kterékoli faktické příčiny, sebevíce vzdálené od škodního následku, nýbrž je třeba vyčlenit (izolovat) jen ty příčiny, s nimiž právo spojuje vznik odpovědnosti (tzv. umělá izolace jevů), které jsou pro způsobení následku významné (tzv. gradace příčinné souvislosti) a které podle obvyklého chodu věcí i podle obecné zkušenosti mají zpravidla (typicky)

za následek způsobení určité škody (tzv. adekvátní příčinná souvislost). Příčinná souvislost jako jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu je tedy dána tehdy, je-li škoda podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i obecné zkušenosti, respektive poznatků, adekvátním následkem protiprávního úkonu či škodní události (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3285/2015](#)). Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je objektivní předvídatelnost škodního následku (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), č. 177/2007 Sbírky ÚS, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#), a ze dne 5. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 83/2019](#), nebo v literatuře Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek II, 3. vydání, Praha, ASPI, 2002, s. 459). Tato tzv. teorie adekvátnosti kauzálního nexu vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je nařídít její náhradu tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobit nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá, že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou újmu.

č. 86

15. Předestřené obecné pojetí příčinné souvislosti se v zásadě prosadí bez ohledu na konkrétní povahu vzniklé škody, neboť zákon nemá žádnou speciální úpravu pro určitou oblast škod, tedy ani pro tzv. medicínské spory. V rámci uplatňování nároků na náhradu škody na zdraví ve vztahu k poskytovatelům zdravotní péče a prokazování rozhodných skutečností, včetně příčinné souvislosti, akceptovala judikatura určitá specifika v procesní rovině, zejména možnost obrácení důkazního břemene (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#)), případnost pravděpodobnostně formulovaných závěrů znalce (jak Nejvyšší soud podotknul v již odkazovaném rozsudku sp. zn. [25 Cdo 1222/2012](#), s ohledem na složitost biologických procesů je takováto formulace závěru pochopitelná a v praxi znaleckého dokazování v oboru zdravotnictví nikoli výjimečná) i to, že nelze vždy trvat na stoprocentním prokázání příčinné souvislosti mezi postupem poskytovatele zdravotní péče a úmrtím pacienta, nicméně existence příčinné souvislosti musí být prokázána s vysokou mírou pravděpodobnosti, musí se jednat o příčinu převažující; nestačí tu pouhá naděje na vyléčení, či obecné konstatování obvyklé padesátiprocentní pravděpodobnosti vyléčení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. [25 Cdo 164/2018](#)). V tomto směru se jeví vhodné dodat (i s ohledem na bod 27 nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#)), že se nejedná o arbitrární a odlišný výklad hmotného práva (pojetí příčinné souvislosti), ale toliko procesní zvážení míry důkazu, tedy pravidla určujícího, kdy lze skutečnost pokládat za prokázanou, tj. kdy je důkaz podán (viz též Lavický, P.: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Leges, 2017, s. 22 a násl.), respektive odůvodnění zvýšené míry důkazu ve sledované oblasti (viz opět Lavický, P., citované dílo, s. 22 a násl.). Rovněž tak obrácení důkazního břemene, jak vyložil Nejvyšší soud ve zmíněném rozsudku sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#), v návaznosti na závěry odborné literatury i předchozí judikatury, je otázkou postupu soudu v civilním soudním řízení, vázaného na specifické procesní situace, v nichž je s ohledem na nevěrohodný, nepoctivý a laxní přístup možné akceptovat, že nad právní jistotou žalovaného převáží požadavek na zachování principů spravedlivého procesu, aniž by se opět jednalo o odlišné pojetí hmotněprávního výkladu příčinné souvislosti. Takový případ však v posuzované věci nenastal.

16. Značná složitost procesů v lidském těle, omezenost lidského poznání, individuální rozdíly mezi fyziologií každého člověka i faktory ovlivňující jeho zdravotní stav mohou nepochybně v řadě případů činit obtížně seznatelnými veškeré podstatné skutečnosti pro posouzení

existence příčinné souvislosti ve výše předestřené pojetí jakožto nezbytného předpokladu pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody vůči poskytovateli zdravotní péče. Na obtíže s jednoznačným zjištěním kauzality, jež jsou někdy zvláště těžce překonatelné ve sporech týkajících se dopadů pochybení v medicínských sporech, reaguje tzv. teorie ztráty šance, a to jinak koncipovaným (v tomto je třeba poněkud korigovat náhled dovolatelů na podstatu dané teorie) pojetím újmy, kterou je již právě samotná ztráta šance. Jak zdůrazňuje odborná literatura, nemělo by jít o procesní nástroj ke snížení důkazního standardu, ani o založení tzv. probabilistické proporcionální odpovědnosti vycházející při stanovení existence příčinné souvislosti z pravděpodobnosti, v jaké bylo určité jednání příčinou určitého následku, což se následně promítá i do roviny výše určení náhrady újmy (viz Doležal, A., Doležal, T.: *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*, Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016, s. 184 a s. 186). Újmou v pojetí této teorie tedy není skutečně způsobená újma, ale již sama ztracená příležitost (šance), čemuž odpovídá též to, že kompenzována může být právě tato ztracená příležitost (převáděno do kontextu řešeného sporu, újmou by nebylo úmrtí N. K., ale ztráta šance na její přežití). Stěžejní pro danou teorii, snažící se překlénout problém prokázání příčinné souvislosti se vzniklou újmou, tedy je umělá konstrukce šance jako právního statku (k tomu viz též Melzer, F., Tégli, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX. § 2894 - 3081. Praha: Leges, 2018, s. 498). Ve vztahu k této újmě je pak posuzována příčinná souvislost s protiprávním jednáním (jinak řečeno, nezkoumá se existence příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou újmou na zdraví či na životě, ale mezi protiprávním jednáním a újmou v podobě ztráty šance na uzdravení, respektive přežití). Lze dodat, že i v evropském kontextu přitom tato doktrína, v podstatě přelévající procesní institut míry důkazu do hmotného práva, budí značné kontroverze (k tomu viz Koziol, H.: *Harmonisation and fundamental questions of European tort law*, Wien: Jan Sramek Verlag, 2017, s. 106 a násl.) a nelze ji jednoznačně mít za odpovídající vývoji evropské rozhodovací praxe [k rozdílnému přístupu k dané teorii v jednotlivých státech viz též Infantino, M., Zervogianni, E. (eds): *Causation in European Tort Law*, Cambridge University Press, 2017, s. 644], jak bez bližšího upřesnění tvrdí dovolatelé. Ostatně též ve věci řešené ve Velké Británii – *Gregg v. Scott*, kterou ve svých úvahách o aplikovatelnosti dané teorie zmínil Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), byla v konečném rozhodnutí, stejně jako v předcházejících obdobných sporech, doktrína ztráty šance odmítnuta [viz Holčápek, T.: *Dokazování v medicínskoprávních sporech*, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 179, či Oliphant, K.: *Anglické právo a proporcionální odpovědnost* in Tichý, L. (eds) *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*, Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 37].

17. Pro inkorporaci takto pojaté teorie ztráty šance do vnitrostátní soudní aplikační praxe by bylo třeba již s ohledem na základní princip vázanosti soudu zákonem najít pro ni oporu v příslušných zákonných předpisech a jejich interpretaci. V tomto směru nelze přehlédnout, že ztráta šance není sama o sobě právním statkem výslovně chráněným normami občanského práva, respektive úpravou odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 zajišťoval náhradu hmotné škody (ve formě skutečné škody a ušlého zisku nahrazovaných podle § 442 obč. zák.), dále škody na zdraví prostřednictvím specifických nároků odvozených od povahy utrpěné škody a jejich dopadů na život poškozeného (§ 444 a násl. obč. zák.), a dále náhrady poskytované v případě usmrcení blízké osoby (§ 444 odst. 3 obč. zák.). Ztráta šance na uzdravení (respektive na to, že nedojde k život ohrožující komplikaci a blízká osoba přežije) není s uvedenými chráněnými hodnotami totožná, nejde přímo o újmu na zdraví, životě či majetku, ale o svébytný druh abstraktní újmy bez jasného odrazu ve faktickém

světě, jejíž kompenzaci právní úprava náhrady škody explicitně nepředjímá. Na nejasnost právní povahy této újmy a rozdílné názory řady teoretiků poukazují například též Tomáš Doležal a Adam Doležal v článku Problematika využití teorie ztráty šancí (publikovaném v Časopise zdravotnického práva a bioetiky 1/2017, s. 44) či Helmut Koziol ve svém příspěvku Problémy příčinnosti (publikovaném ve sborníku Vývoj práva deliktů odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě, ed. Tichý, L. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta 2005, s. 117), nověji pak též autor rozebírá problematičnost a nevhodnost dané koncepce v publikaci Koziol, H.: Österreichisches Haftpflichtrecht. Band 1: Allgemeiner Teil. 4. Aufl. Wien: Jan Sramek Verlag, 2020, s. 226 a násl.

18. Lze ovšem uvážit, zda je možné revidovat dosavadní pojetí škody a za pomoci jiného než jazykového výkladu daných ustanovení, zejména podle jejich systematiky, smyslu a účelu (k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. [32 Cdo 646/2018](#), respektive zejména již zmiňovaný nálezn Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#) a na něj navazující rozhodnutí, za pomoci uváděných kritérií účelu zákona, historie jeho vzniku, systematických souvislostí nebo některých z principů majících svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku) dospět k závěru o ztrátě šance jako o specifickém právním statku chráněném normami civilního deliktčního práva, zejména zda by v daném případně obstál analogický výklad zmíněných norem, který by i ztrátu šance umožnil subsumovat pod ustanovení zakládající povinnost k náhradě utrpěné škody. V tomto směru je třeba připomenout, že odpovědnost za škodu podle rozhodné úpravy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ze své podstaty směřovala k reparaci protiprávním jednáním narušeného právního stavu, případně ve výslovně stanovených případech k poskytnutí satisfakce (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, komentář k § 420, s. 1202), aniž by na ni bylo pohlíženo jako na abstraktní, od reality odtržený institut, byla naopak imanentně spjata s újmou vzniklou poškozenému (srov. znovu přiměřeně Holčápek, T. citované dílo s. 172), přičemž mimo funkci reparační plnila též funkci prevenční spočívající v ovlivňování jednání osob tak, aby ke vzniku škody nedošlo (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 179/2018](#)). Ztotožnění narušeného stavu zakládajícího odpovědnostní vztah mezi pacientem a poskytovatelem zdravotní péče se ztrátou šance na uzdravení či vyhnutí se zdravotním komplikacím jako specifickým právním statkem by předně neumožňovalo zákonným způsobem předjímanou reparaci, neboť by nebylo možné určit faktickou újmu, od níž se odvíjí stanovení náhrady. Myslitelná by byla toliko od potenciální újmy odvozená satisfakce, jež by se nutně pohybovala v rovině hypotetických úvah a spekulací s ohledem na nemožnost zjistit a postihnout veškeré relevantní faktory působící na konkrétního člověka. Přijetí ztráty šance jako samostatného právního statku by s sebou přineslo řadu dalších dopadů - možnost souběžného uplatnění nároků na náhradu škody způsobené ztrátou šance a na náhradu skutečně nastalé škody na zdraví či životě nebo možnost uplatnění nároku na kompenzaci i v případě, že k samotnému negativnímu následku nakonec nedošlo a újma ve faktické rovině vůbec nenastala. Nárokovaná náhrada by se tak mohla multiplikovat či být poskytována bez vazby na reálně utrpěnou újmu, což by se ve své podstatě vymykalo koncepci náhrady škody a míjelo s její reparační funkcí. Rovněž by bylo třeba nalézt opodstatnění z hlediska systematiky právního řádu pro to, aby byla táž úprava nároků z civilních deliktů aplikována rozdílně ve vztahu k oblasti medicínskoprávních sporů, ve vztahu k nimž je daná doktrína nejčastěji vzpomínána (viz shora zmíněné texty a níže uvedená rozhodnutí Ústavního soudu) a v rámci níž se její aplikace dožadují dovolatelé, a nikoliv ve vztahu k jiným situacím,

v nichž může protiprávní jednání jednoho snížit šance jiného na dobrý zdravotní stav či přežití, a konstruovat tak bez adekvátního normativního podkladu specifickou variantu přísné odpovědnosti, aniž by se v tomto případě jednalo o zákonem vyjádřený právněpolitický zájem na širším přístupu k ochraně osob postihnutých škodlivými událostmi (k vyjádření zájmu na striktnější formě ochrany prostřednictvím speciální skutkové podstaty náhrady škody viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 2543/2010](#)).

19. Akceptace specifické formy újmy výlučně v medicínskoprávních sporech (bez náležitého normativního zmocnění) by tedy byla značně arbitrární a neobstála by jako systémově konformní řešení, což by ostatně bylo možné říci i o jejím případném vztáhnutí na veškeré újmy na životě nebo zdraví, neboť i ohledně hmotné škody by mohla vyvstávat otázka, zda její povaha jednoznačně vylučuje, aby se uplatnila doktrína ztráty šance, a zda existuje náležitý právní důvod pro rozdílně pojímané následky protiprávního jednání z pohledu totožné úpravy civilních deliktů. Pokud by pak ztráta šance měla být v zájmu jednotného výkladu dotčených norem vztažena ke všem typům škody (tj. i hmotné), pak by byla stěžejní reparační funkce náhrady škody v podstatě potlačena na úkor satisfakční a spory z civilních deliktů by se přesunuly do hypotetické a spekulativní roviny potenciálních újem v podobě ztráty šance, což by ve svém důsledku vedlo k narušení principu právní jistoty a obtížné předvídatelnosti práva (oba tyto principy přitom představují předpoklad obecné důvěry občanů v právo a systém soudů, tedy i fungování právního státu – viz též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 2. 2011 ve věci Štefánicá a ostatní proti Rumunsku, č. stížnosti [38155/02](#), či nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. [I. ÚS 825/20](#)). Uvedené by dále mohlo vést k rozhojnění sporů a k rozmělnění preventivní funkce náhrady škody, neboť pro jednajícího by v řadě situací mohlo být obtížně rozlišitelné, zda jeho počínání není s to ovlivnit šance jiného na zachování či kvalitu jeho hmotných nebo nehmotných statků.

20. Z úvah vyslovených v rámci *obiter dicta* v kasačním nálezu Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#) je zřejmá akcentace výkladu klonícího se k začlenění teorie ztráty šance (či nějaké její alternativy) do interpretace právních norem, opírající se o tezi, že přísnější pojetí odpovědnostních vztahů ve vztahu k poskytovatelům zdravotní péče systémově prospěje zlepšení úrovně zdravotních služeb a tím i zdraví a ochraně života jako ústavně chráněných hodnot. Jakkoliv je zlepšování kvality zdravotní péče nepochybně žádoucím a celospolečensky prospěšným cílem navázaným na ústavně chráněné statky jako je život a zdraví, nelze odhlédnout od toho, že systém poskytování zdravotní péče je po odborné, personální, organizační i finanční stránce natolik komplexní a mnohovýrobní, že je poněkud problematické, aby soud bez potřebných znalostí a podkladů jednoznačně konstatoval prospěšnost či neprospěšnost určitého pojetí odpovědnosti poskytovatelů. V tomto směru lze poukázat například na problém tzv. defenzivní medicíny, provázející narůstající tendenci pacientů volat lékaře k právní odpovědnosti v případě nepříznivých léčebných výsledků, jež u zdravotníků vyvolává nejistotu, kterou pak řeší prováděním zbytečných vyšetření a nasazování všech dostupných léčebných postupů bez uvážení aplikace klinického úsudku a kritického posouzení, zda z toho má pacient skutečně prospěch (viz Sláma, O. in Kuře, J., Petrů, M.: *Filosofie medicíny v českých zemích*, Praha: Triton, 2015, s. 259).

21. Problematika defenzivní medicíny je rozpracována zejména v zahraniční literatuře, jež v návaznosti na zkušenosti s vývojem v jednotlivých státech poukazuje na řadu problematických aspektů. Zbytečné vyšetřovací a léčebné úkony činěné z obav před soudním

sporem mají jako každé jiné lékařské úkony svá rizika s potenciálními negativními dopady na zdraví pacienta, snižuje se ochota přistupovat k potenciálně rizikovým úkonům, zvyšuje se nákladnost zdravotní péče, zhoršuje se tím optimalizace alokace omezených zdrojů ve zdravotnictví či ochota pojistitelů sjednávat pojištění zdravotnickým zařízením [viz Studdert, D. M., Mello, M. M., Sage, W. M., DesRoches, C. M., Peugh, J., Zapert, K., Brennan, T. A.: Defensive medicine among high-risk specialist physicians in a volatile malpractice environment, JAMA, 2005/6, volume 293(21):2609-17; Berlin, L.: Medical errors, malpractice, and defensive medicine: an ill-fated triad, Diagnosis (Berl), 2017/9, volume 26;4(3): s. 133-139; Baungaard, N., Skovvang, P., Hvidt, A. E. et al.: How defensive medicine is defined and understood in European medical literature: protocol for a systematic review, BMJ Open. 2020; 10(2): e034300], snižuje se i stav zdravotníků a jejich výkonnost (Pellino, I. M., Pellino, G.: Consequences of defensive medicine, second victims, and clinical-judicial syndrome on surgeons' medical practice and on health service, Updates in Surgery, 2015/9, volume 67, s. 331–337). Publikované studie hovoří i o tom, že dostupné důkazy nepodporují závěr, že by zlepšování kvality péče prospívala hrozba negativních dopadů při pochybení při péči [Rajender, A., Ashutosh, G., Shweta, G., Time impact of tort reform on defensive medicine, quality of care and physician supply: A systematic review, Health Service Research, 2019/8, 54(4):851-859, Hermer, L. D., Brody, H.: Defensive medicine, Cost Containment and reform, Journal of General Internal Medicine, 2010/2, volume 25, s. 470-473]. Zahraniční zkušenost dále poukazuje na to, že gradace soudních sporů si někde vyžádala naopak i nezbytnost zákonné limitace uplatňovaných nároků v zájmu zachování fungování systému zdravotní péče (Rajender, A., citované dílo). Rovněž je zmiňována vhodnost mechanismů volených v některých státech, jež v tomto směru přistupují k alternativnímu řešení sporů, a je poukazováno na koncepční problém, zda je na stávající medicínu třeba pohlížet jako na vědu založenou na jednoznačném exaktním a přesném poznání a pojímající lidský organismus jako stroj způsobilý k opravě, či jako na stále nedokonalé umění pravděpodobnosti v mnohém dosud neznámém lidském organismu [Garattini, L., Padula, A.: Defensive medicine in Europe: a „full circle“?, The European Journal of Health Economics, 2020/3 (21):165-170].

22. Tento přehled ilustruje, že lze mít pochybnosti, zda bez zhodnocení širších mimoprávních souvislostí, a to způsobem, jenž se vymyká pouhé interpretaci norem a jenž spíše přísluší zákonodárci než soudu, lze jednoznačně konstatovat, že koncipování širší odpovědnosti poskytovatelů zdravotnických služeb zahrnující též odpovědnost za ztrátu šance by bylo v obecné rovině jednoznačným přínosem pro ochranu života a zdraví, a to navíc přínosem natolik intenzivním a zásadním, aby opodstatnil odklon od textu zákona (§ 420 obč. zák.), a tedy i narušení principu právní jistoty a zásady rovnosti před zákonem. V tomto směru nelze odhlédnout ani od příznačné skutečnosti, že zákonodárce při tvorbě nového občanskoprávního kodexu, jenž s účinností od 1. 1. 2014 nahradil nyní aplikovaný zákon č. 40/1964 Sb., revidoval stávající přísné pojetí objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito, jež se týkala právě i poskytování zdravotních služeb - nadále se již v souladu s § 2936 o. z. má nahrazovat toliko škoda způsobená vadou věci. Právě úprava v § 421a obč. zák. stanovící velmi striktní odpovědnost byla vnímána jako neúměrně zatěžující a vycházející z již překonaného náhledu na vztah mezi organizacemi a občany (viz Eliáš, K. a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Praha: Sagit, a. s., 2012, s. 1038), ačkoliv přitom dávala osobám, jež utrpěly újmu v souvislosti s poskytováním zdravotních

služeb, velmi silnou oporu pro nároky na náhradu újmy. Přistoupil-li pak zákonodárce následně k jeho revizi, lze i z toho usuzovat, že není záměrem pojmout odpovědnostní vztahy vázané na poskytování zdravotních služeb striktněji než v jiných případech, kdy dojde k újmě na zdraví.

23. Rovněž nahlíženo z širšího kontextu relevantních právních norem, přelévá-li doktrína ztráty šance v podstatě procesní otázku prokazování kauzality v medicínskoprávních sporech do roviny hmotného práva (tím, že poškozeného tíží důkazní břemeno jen ohledně příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a ztrátou šance, nikoliv již újmou samotnou), pak by pro tento přesun měly být dány dostatečné důvody, zejména absence možnosti ponechat řešení dané otázky v procesní rovině. Jak přitom bylo vyloženo výše, specifika sporů mezi poskytovatelem zdravotní péče a poškozeným, v nichž se poškozený začasté může nacházet v obtížné důkazní situaci, a to právě i v otázce prokázání příčinné souvislosti, byla dosavadní judikaturou reflektována v procesní rovině (viz výše) a lze mít za to, že zvýšené obtíže poškozených v těchto sporech dostat svým procesním povinnostem (unesení důkazního břemene) lze kompenzovat adekvátními nástroji v rovině procesního práva. Ani z tohoto úhlu pohledu se tak nejeví důvodu pro výklad inkorporující teorii ztráty šance do výkladu deliktního práva coby metodu prolamující jeho základní zásady.

24. Ve světle uvedeného tedy nelze mít za to, že by si účel zákona, systematické souvislosti či princip mající svůj základ v ústavně konformním výkladu právního řádu žádaly, aby se soud odchýlil od znění dotčeného zákona (v daném případě § 420 obč. zák.). Při uvážení hodnot v podobě vázanosti zákonem, zásady rovnosti před zákonem (již je třeba vnímat i ve vztahu k ostatním potenciálním škůdcům a poškozeným), předvídatelnosti práva a právní jistoty, jakož i významu stěžejních chráněných hodnot, jako je život (viz čl. 6 Listiny) a zdraví v mezích zákona (viz čl. 31 a čl. 41 Listiny, předpokládající ochranu zdraví v mezích zákonných předpisů), Nejvyšší soud neshledal, že by byly dány jednoznačné a dostatečně přesvědčivé důvody pro natolik široký výklad § 420 obč. zák., jenž by umožňoval pokládat ztrátu šance za chráněný statek srovnatelný se škodou na zdraví ve smyslu tohoto ustanovení. Zákoné normy umožňují i ve vztahu k újmám vzniklým v důsledku chybných postupů ve zdravotnických zařízeních domáhat se adekvátní kompenzace, případně též satisfakce. Závěr o přínosnosti zpřísněné povinnosti k náhradě škody nevyžadující zjištění vztahu příčinné souvislosti není možno vyslovit na základě pouhé interpretace zákona, již s ohledem na komplexnost systému veřejného zdravotnictví a složitost dané problematiky ilustrovanou odbornými statěmi zabývajícími se dopady rozhojnění soudních sporů na celkovou kvalitu zdravotní péče. Povšechný úsudek soudu by tedy v tomto směru byl poněkud spekulativním a nevěrohodným. Obtíže fakticky vznikající při zjišťování a dokazování vzniku újmy v souvislosti se zdravotní péčí jsou pak překonatelné nástroji procesního práva, což rovněž ubírá na přesvědčivosti závěru o nezbytnosti akceptace ztráty šance jakožto svébytného právem chráněného statku v rámci ochrany stěžejních statků chráněných právním řádem jako je život a zdraví.

25. Ohledně dovolateli odkazovaných rozhodnutí Ústavního soudu je pak třeba uvést, že rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. [I. ÚS 1919/08](#), je usnesením (nikoli nálezem), a proto v něm vyjádřený názor ohledně prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu újmy na zdraví způsobené při poskytování zdravotní péče – navíc učiněný nad rámec důvodů pro odmítnutí ústavní stížnosti směřující pouze do výroků o náhradě nákladů řízení – nelze považovat za obecně (precedenčně) závazný (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), nebo ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [II. ÚS 862/10](#), bod 14).

V nálezu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3067/13](#), se pak Ústavní soud vyslovoval zejména k tomu, že stanovení koncepce příčinné souvislosti je právní otázkou, a nikoliv otázkou skutkovou, jež se vymyká dovolacímu přezkumu, byť poukázal na rozdílnost různých teorií a právních názorů, jak k dané otázce přistupovat, a v této souvislosti zmínil též existenci doktríny ztráty šance, jakožto názoru minoritního, nedeklaroval současně, že by právě tato doktrína byla jediným možným ústavně konformním přístupem při řešení otázky problematického zjišťování příčinné souvislosti. V obecné rovině se přitom Ústavní soud při řešení otázky kauzality opakovaně přihlásil k teorii podmínky (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), a usnesení ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. [III. ÚS 4106/16](#), a ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. [III. ÚS 554/16](#)).

26. Směřuje-li dovolací argumentace k závěru, že odpovědnost poskytovatele zdravotní péče za postup *non lege artis* má být stanovena v rozsahu, v jakém se podařilo prokázat míru pravděpodobnosti ohledně příčinné souvislosti s újmou utrpěnou pacientem, respektive jeho blízkými, navrhuje prosazení tzv. probabilistické proporcionální odpovědnosti. Z obdobných důvodů, jak byly výše vyloženy ve vztahu ke ztrátě šance, však nelze shledat opodstatnění, proč by tomuto pojetí mělo ustoupit stávající chápání příčinné souvislosti. Ostatně i při takovém přístupu je třeba ve shodě s názory vyslovenými v odborné literatuře [viz Koziol, H., dílo citované v bodě 16, s. 103, Bydliński, F.: Causation as a legal phenomenon, in Tichý, L. (ed): Causation in Law, Praha: Karlova Univerzita, 2007, s. 19] dovodit, že je-li kauzalita zjistitelná toliko v rovině pravděpodobnostní (tzn. ve slabším než obvykle požadovaném stupni), lze mít vznik odpovědnosti za škodu za opodstatněný tehdy, jsou-li ostatní předpoklady vzniku odpovědnostního vztahu přítomny ve značné intenzitě, což si žádá zejména též to, aby adekvátnost příčiny a následku (k obecnému pojetí adekvátnosti viz výše) byla zcela zřejmá, tedy že potenciální škůdce si velmi dobře musel být vědom rizikovosti svého počínání, tedy mohl velmi dobře předvídat, že jeho jednání může vést k určitému škodlivému následku. Přeneseno do kontextu řešeného sporu, nebylo-li ani podezření na cévní mozkovou malformaci, neboť pro zdravou ženu není zvýšení tlaku kritické a život ohrožující, pak nastalá komplikace vedoucí ke smrti N. K. není obvyklým následkem daného stavu a nebyla predikovatelná. V předestřeném pojetí by tudíž nemohla případná protiprávnost jednání lékařů (tu odvolací soud zcela jednoznačně nevyslovil), která by jí nedala 50% šanci na přežití, být adekvátní příčinou ani v probabilisticko-proportionálním pojetí.

27. Tímto závěrem velkého senátu je překonán právní názor vyslovený v již citovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 41/2017](#), podle něž snížil-li zjištěný postup odborného zdravotního personálu *non lege artis* šanci postižené pacientky na přežití, šlo (bez ohledu na dovozené procentní vyjádření tohoto snížení) o zásah do jejích osobnostních práv, který ovlivnil i samotný fatální výsledek tohoto léčení, a zasáhl tak do osobnostních práv pozůstalých osob.

28. V obecné rovině však nelze vyloučit, že porušení povinnosti postupovat *lege artis* může s ohledem na provázanost poskytovaných zdravotních služeb s nanejvýš osobní sférou každého jedince vést (nehledě na to, zda ve výsledku dojde k újmě na zdraví) k nejistotě, útrapám, psychickému strádání v důsledku neúměrného znejistění apod., nepřiměřeně narušujícím soukromí či integritu tímto postupem zasažené osoby, a to nad rámec útrap spojených se samotným zdravotním problémem, jeho diagnostikou a léčbou, což by (podobně jako například nedostatečné poskytnutí informací zdravotnickým zařízením - srov. více

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4162/2017](#)) případně mohlo vést ke vzniku újmy v podobě zásahu do osobnostních práv takto dotčené osoby ve smyslu § 11 obč. zák. Tento závěr podporuje vývoj právní úpravy prohlubující autonomii pacienta a jeho specifická práva, podstatně rozšířená zejména zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, účinným od 1. 4. 2012. Právě z práva pacienta na určitý standard zacházení při provádění lékařských zákroků by bylo možno dovodit existenci specifického nároku označitelného za nárok ze ztráty šance na vyléčení, jestliže došlo k postupu *non lege artis*, avšak přesné důsledky z hlediska tradičních nároků nejsou dostatečně přesně určitelné. I když nelze spolehlivě doložit vztah příčinné souvislosti k jednotlivým dílčím nárokům vyjmenovaným v § 444 až 449 obč. zák., není vyloučen zásah do osobnostních práv pacienta tím, že mu nebyla poskytnuta odborná péče na náležité úrovni a on tím byl zasažen na nejcennější hodnotě, jíž je lidské zdraví, a musí se vnitřně vypořádat s tím, že byl zbaven možnosti dosáhnout uzdravení či dosažení předpokládaného zdravotního stavu. Jde o ryze osobnostní nárok nemajetkové povahy, odlišný od uvedených dílčích nároků. V tomto směru tedy dovolací soud akceptuje závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3416/20](#), to ovšem pouze ve vztahu k osobě pacienta, nikoliv k osobám dalším, to znamená vůči tzv. druhotným obětem, jimiž jsou v dané věci všichni žalobci. Vzhledem k tomu, že osobnostní práva tohoto typu nepodléhají podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 dědění, nemohli žalobci získat aktivní legitimaci k uplatnění takového nároku ani jinou cestou.

29. Lze uzavřít, že na zavázání poskytovatele zdravotní péče k náhradě škody bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti jednání se škodlivým následkem coby jedné z podmínek obecné odpovědnosti ve smyslu § 420 obč. zák. by bylo možné pohlížet jako na ukládání povinnosti bez náležitého zákonného podkladu (k extenzivnímu či analogickému výkladu zákonných norem přitom soud neshledal důvody), vymykající se systémové koncepci institutu náhrady škody a přesouvající jej bez náležitého opodstatnění do roviny zcela hypotetické a spekulativní. Specifický osobnostní nárok pacienta charakterizovaný v předchozím odstavci je pak vázán jen na osobu, jíž byla neodpovídajícím způsobem poskytována lékařská péče, proto k jeho uplatnění nejsou dovolatelé oprávněni. Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž ob stojí jako správné a Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

č. 87

Ukončila-li obec jednání o uzavření smlouvy vedené na základě řádně zveřejněného záměru pronajmout nemovitý obecní majetek z důvodu upřednostnění jiné nabídky nově zvoleným starostou a částí členů rady obce, má smluvní strana, která již důvodně předpokládala uzavření smlouvy, právo na náhradu škody.

Předsmluvní odpovědnost (o. z.), Obec

§ 1729 o. z., § 38, § 39, § 41 odst. 2, § 102 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb.

č. 87

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 15/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.15.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích, ze dne 25. 5. 2020, sp. zn. 18 Co 17/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Orlicí rozsudkem ze dne 2. 11. 2017, č. j. 105 C 13/2016-478, zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhala zaplacení 20.468.345 Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Neshledal opodstatněným nárok na náhradu škody způsobené neočekávaným ukončením jednání o uzavření smlouvy bez spravedlivého důvodu podle § 1729 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). Soud vyšel ze zjištění, že rada žalovaného města dne 26. 3. 2014 zveřejnila záměr na pronájem nebytových prostor v areálu vysokomýtské nemocnice, na základě toho se jako jediný zájemce přihlásila žalobkyně, rada města vzala dne 16. 4. 2014 usnesením na vědomí záměr pronajmout nemovitosti právě žalobkyni, s níž bylo zahájeno vyjednávání o obsahu nájemní smlouvy. Jelikož s nájmem muselo vyslovit souhlas Ministerstvo financí, byl pro tyto účely schválen dne 10. 9. 2014 a 15. 10. 2014 text nájemní smlouvy. V říjnu 2014 proběhly volby do zastupitelstva žalovaného města a i po nich pokračoval proces uzavírání smlouvy, dne 3. 12. 2014 byla odeslána žádost žalovaného o vynětí příslušného majetku z kategorie zdravotnických zařízení Ministerstvem zdravotnictví a žalovaný i po volbách jednal způsobem nasvědčujícím zájmu o uzavření smlouvy. Žalovaný však v březnu 2015 zveřejnil nový záměr, vedle žalobkyně se přihlásil i další uchazeč F. M. C. - DS, s. r. o., s nímž byla následně nájemní smlouva uzavřena. Soud konstatoval, že žalovaný se choval nepoctivě, neboť jednání obou stran směřovalo k odsouhlasení obsahu nájemní smlouvy, avšak nedospělo do stadia, kdy by žalobkyně mohla v dobré víře očekávat uzavření smlouvy. Účastníci se totiž neshodli na konečném znění smlouvy, i po schválení textu smlouvy pro předložení Ministerstvu financí bylo její znění oběma stranami připomínkováno a nebyla dosažena shoda, zejména ohledně uplatnění § 2000 o. z.; uzavření smlouvy tedy nebylo možné pokládat za pouze formální záležitost, žádné usnesení rady finálně schvalující nájemní smlouvu přijato nebylo. Soud dále zohlednil způsob utváření vůle obce v majetkoprávních úkonech, neboť rozhodování o nájemních smlouvách

přísluší radě obce, jejíž usnesení je podmínkou pro následný podpis smlouvy starostou obce. Třetím osobám tak musí být zřejmé, že o právním jednání musí obec nejprve kladně rozhodnout prostřednictvím příslušného orgánu. Žalobkyně alespoň zpočátku jednala pouze se starostou a právním oddělením a až několik měsíců po zahájení jednání s žalobkyní byla smlouva předložena radě. Soud měl dále za to, že je třeba přihlédnout k personálním změnám v radě města po volbách, žalobkyně nemohla důvodně očekávat automatické převzetí již zpracovaného dokumentu a byla informována o dalším postupu žalovaného. Kontraktačního procesu po přihrání dalšího zájemce se nadále účastnila, ale přednost dostala konkurenční nabídka.

č. 87

2. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 29. 3. 2018, č. j. 18 Co 47/2018-548, zrušil rozsudek okresního soudu v části, v níž byla žaloba zamítnuta co do částky 10.500.000 Kč, a řízení v tomto rozsahu zastavil pro částečné zpětvzetí žaloby, ohledně zbývajících částky rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud zdůraznil, že deliktem ve smyslu § 1729 o. z. není neuzavření smlouvy, protiprávním je výlučně ukončení jednání bez spravedlivého důvodu. Důvodem k ukončení kontraktace je pak takový, který mohla druhá strana předvídat nebo o němž byla informována. Náhradu škody podle tohoto ustanovení nelze ztotožňovat se ztrátou z neuzavřené smlouvy, jde pouze o horní hranici újmy, jež by se uplatnila, byla-li by škoda vzniklá v důsledku přerušení smluvních jednání větší než ztráta z neuzavřené smlouvy. Ztráta z neuzavřené smlouvy by měla odpovídat náhradě za ztrátu příležitosti smlouvu uzavřít, typicky může jít o náklady vynaložené na smluvní jednání nebo na přípravu plnění povinnosti. Krajský soud pak vytkl okresnímu soudu pochybení při hodnocení důkazů k okolnosti, zda žalobkyně mohla důvodně očekávat uzavření smlouvy, jakož i nedostatečné objasnění vstupu společnosti F. M. C. – DS, s. r. o. do jednání. Podstatné pro posouzení věci je, zda se žalobkyni vzhledem k postupu žalovaného jevílo uzavření smlouvy vysoce pravděpodobným, aniž by mělo význam, jakým způsobem se utváří vůle obce v majetkoprávních vztazích. Nelze totiž připustit, aby personální změny v orgánech obce obstály jako důvod zakládající nerovné právní postavení jiných subjektů, přičemž je třeba zachovat kontinuitu jednání a dodržování přijatých závazků i novou personální reprezentací obce. Závěr soudu prvního stupně, že ze strany žalovaného nedošlo k ukončení jednání bez spravedlivého důvodu, jímž byla konkurenční nabídka, měl proto odvolací soud za předčasný.

3. Okresní soud v Ústí nad Orlicí rozsudkem ze dne 18. 9. 2019, č. j. 105 C 13/2016-639, žalovanému uložil zaplatit žalobkyni částku 517.425 Kč, ve zbývajících části žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Po doplnění dokazování opětovně konstatoval, že na základě záměru pronajmout nebytové prostory v nemocnici ve V. M. pro zdravotnické účely jednal žalovaný se žalobkyní o uzavření nájemní smlouvy, byly činěny příslušné kroky (podání žádostí na příslušná ministerstva), avšak k úplné shodě na textu nájemní smlouvy nedošlo (žalovaný dne 29. 1. 2015 sdělil žalobkyni připomínky k obsahu nájemní smlouvy a ty jí byly sděleny též na zasedání rady dne 17. 2. 2015 a jednání zastupitelstva dne 25. 2. 2015), to vše za situace, kdy se po volbách do zastupitelstva obměnila část radních. Jednání mezi účastníky pokračovala i po vypsání nového výběrového řízení, jehož se žalobkyně též zúčastnila, žalovaný si však vybral společnost F. M. C. - DS, s. r. o. Soud uzavřel, že byť nedošlo ke shodě na celém textu smlouvy, jevílo se její uzavření žalobkyni jako vysoce pravděpodobné, přičemž je nevýznamné, jakým způsobem se utváří vůle obce v majetkoprávních úkonech. Personální změny v orgánech obce nemohou být před zákonem považovány za důvod,

jenž by zakládal nerovné postavení, a je třeba zachovat kontinuitu právních jednání a dodržování přijatých závazků i novou personální reprezentací obce. Na znění smlouvy, schváleném pro účely souhlasu příslušných orgánů, byla shoda, v následné době nikdo z radních nehlasoval pro neuzavření smlouvy či pro ukončení jednání o smlouvě. Ač mezi účastníky docházelo k dalším jednáním o obsahu smlouvy, žalobkyně mohla být objektivně vzato v přesvědčení, že smlouva bude s vysokou pravděpodobností uzavřena. Důvodnost přesvědčení žalobkyně v momentu schválení textu pro účely získání potřebných ministerských souhlasů byla potvrzena i svědeckými výpověďmi osob účastných na jednáních, podle nichž byl text smlouvy pojmán jako konečný, přičemž žalobkyně nebyla informována o tom, že při nedosažení souhlasu ohledně nadále projednávaných bodů smlouvy nebude smlouva uzavřena, ani o výsledcích zadané analýzy stran výhodnosti smlouvy. Zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že důvodem ukončení kontraktace se žalobkyní ze strany žalovaného byla nabídka společnosti F. M. C. - DS, s. r. o., jež vedla k vypsání nového záměru; pokud by se přitom žalobkyně nepřihlásila do nového výběrového řízení, nebylo by s ní jednáno. Takové počínání žalovaného však nemůže představovat spravedlivý důvod k ukončení kontraktace, byť žalovaný v průběhu řízení hledá další důvody (pochybnosti o výši nájemného, nesoulad rozlohy prostor, možnost výhodnější nabídky), jímž tento svůj krok chce ospravedlnit. Žalovaný tedy v dubnu 2015 jednání o smlouvě ukončil, aniž pro to měl spravedlivý důvod, a žalobkyně má podle § 1729 odst. 2 o. z. právo na náhradu škody ve výši 24.200 Kč na zbytečně vynaložených nákladech na studii využitelnosti, ve výši 77.345 Kč na nákladech právního zastoupení a ve výši 440.080 Kč na ušlém zisku za jeden rok, tedy za dobu odpovídající délce potřebné pro získání jiných vhodných prostor pro podnikatelskou činnost žalobkyně, jež v důsledku jednání žalovaného promarnila.

4. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 25. 5. 2020, č. j. 18 Co 17/2020-743, potvrdil vyjma odvoláním nenapadené zamítavé části rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i se závěrem, že uzavření smlouvy o pronájmu části nemocnice ve V. M. se muselo žalobkyni jevit jako vysoce pravděpodobné; důvodem pro ukončení jednání o uzavření smlouvy ze strany žalovaného byla nabídka společnosti F. M. C. - DS, s. r. o., jež nebyla zájemcem podle původně zveřejněného záměru, avšak získala podporu nového vedení města po volbách, což ostatně připouští i žalovaný. Z hlediska výhodnosti se přitom nabídky žalobkyně a společnosti F. M. C. - DS, s. r. o. jeví srovnatelnými. Nepoctivost lze spatřovat i v tom, že žalovaný předem žalobkyni neinformoval, co pokládá za důležité pro konečné uzavření smlouvy. Za nepřipadnou označil odvolací soud argumentaci o obci jako o slabší smluvní straně – obec disponuje svým právním oddělením a může se případně obrátit i na odborníka z řad advokátů. Předsmluvní odpovědnost je soukromoprávním institutem, každý subjekt má před zákonem rovné postavení, jiný výklad s poukazem na dopady veřejného práva by zakládal neodůvodnitelnou nerovnost před zákonem. Rovněž tak je bez významu, jakým způsobem se utváří vůle obce v majetkoprávních vztazích. V daném případně není předmětem posouzení, zda při uzavření smlouvy byl dodržen zákon, ani posouzení smlouvy z hlediska platnosti. Určujícím momentem pro projednávaný spor je přesvědčení kontrahenta, zda objektivně mohl důvodně přepokládat uzavření smlouvy, přičemž personální změny v orgánech obce nejsou spravedlivým důvodem vylučujícím odpovědnost za jednání předchozí reprezentace.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání žalovaný s tím, že napadené rozhodnutí závisí na otázkách v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu doposud neřešených, a to na otázce střetu kogentní úpravy v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (dále též jen „zákon o obcích“), a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále na otázce výkladu předsmluvní odpovědnosti v témže předpise a rovněž na otázce aktivní legitimace ve sporech plynoucích z procesu uzavírání smlouvy mezi obcí a oferentem, podléhá-li smlouva povinnosti obce zveřejnit záměr, v níž se odvolací soud měl odchýlit od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dovolatel se pak konkrétněji táže na dopady právní úpravy záměru podle zákona o obcích, totiž zda je smluvní návrh, jež se v podstatných parametrech odlišuje od zveřejněného záměru, přičemž smluvní strany o tomto nedostatku vědí, překážkou vzniku předsmluvní odpovědnosti podle § 1729 o. z. Nejvyšší soud by podle něj měl též zodpovědět, je-li dočasné přerušení jednání o smlouvě důvodem pro vznik předsmluvní odpovědnosti, jakkoliv po tomto přerušení obě strany navázaly na výsledek kontraktace a dál o smlouvě jednaly. Dále dovolatel žádá, aby se Nejvyšší soud vyslovil, zda usnesení rady obce schvalující návrh smlouvy pro potřebu jiného schvalujícího orgánu může zakládat důvodné přesvědčení protistrany, že s ní smlouva bude uzavřena, či je-li spravedlivým důvodem k ukončení jednání o návrhu smlouvy chování druhé strany (neuctivost, vytváření nátlaku, diktát, nezdravé sebevědomí) nebo výhodnější nabídka. Otázkou vyžadující posouzení Nejvyššího soudu je též, je-li k podání žaloby o zaplacení ztráty z neuzavřeného obchodu po vzniku předsmluvní odpovědnosti aktivně legitimován i ten, kdo nepředložil svoji nabídku po zveřejnění obligatorního záměru v souladu s § 39 a násl. zákona o obcích. Dovolatel zdůraznil kogentnost úpravy zákona o obcích, podle níž by odchýlení se od zveřejněného záměru vedlo k neplatnosti smlouvy, což brání tomu, aby zájemce nabyt přesvědčení, že smlouva s ním bude uzavřena; k tomu nepostačuje ani okolnost, že usnesení rady výslovně vymezilo účel schválení smlouvy pro potřeby jiného orgánu. Navrhl, aby odvolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání rozporovala opodstatněnost žalovaným vznášených otázek i přílehavost jeho argumentace k jednotlivým otázkám a navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), a lze je mít podle § 237 o. s. ř. za přípustné pro řešení otázky vlivu veřejnoprávní úpravy právních jednání týkajících se majetku obce podle zákona o obcích na tzv. předsmluvní odpovědnost obce.

IV.**Důvodnost dovolání**

8. Podle § 1728 odst. 1 o. z. každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít.

Podle § 1728 odst. 2 o. z. při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.

Podle § 1729 odst. 1 o. z. dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.

Podle § 1729 odst. 2 o. z. strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

Podle § 2 zákona o obcích je obec veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.

Podle § 38 odst. 6 zákona o obcích majetek obce musí být využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajících ze zákonem vymezené působnosti. Obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku. Porušením povinností stanovených ve větě první a druhé není takové nakládání s majetkem obce, které sleduje jiný důležitý zájem obce, který je řádně odůvodněn. Obec vede účetnictví podle zákona o účetnictví.

Podle § 39 odst. 1 zákona o obcích záměr obce prodat, směnit, darovat, pronajmout, propachtovat nebo vypůjčit hmotnou nemovitou věc nebo právo stavby anebo je přenechat jako výprosu a záměr obce smluvně zřídit právo stavby k pozemku ve vlastnictví obce obec zveřejní po dobu nejméně 15 dnů před rozhodnutím v příslušném orgánu obce vyvěšením na úřední desce obecního úřadu, aby se k němu mohli zájemci vyjádřit a předložit své nabídky. Záměr může obec též zveřejnit způsobem v místě obvyklým. Pokud obec záměr nezveřejní, je právní jednání neplatné. Nemovitá věc se v záměru označí údaji podle zvláštního zákona platnými ke dni zveřejnění záměru.

Podle § 41 odst. 2 zákona o obcích právní jednání, která vyžadují schválení zastupitelstva obce, popřípadě rady obce, jsou bez tohoto schválení neplatná.

Podle § 102 odst. 2 zákona o obcích rada obce zabezpečuje rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo obce nevyhradilo; rada obce může tyto pravomoci zcela nebo zčásti svěřit starostovi nebo obecnímu úřadu; rada obce může svěřit obecní policii zcela nebo zčásti rozhodování o právních jednáních souvisejících s činností obecní policie.

9. Právní úprava nároku na náhradu škody způsobené ukončením jednání o uzavření smlouvy bez spravedlivého důvodu vychází z obecného pravidla, že při respektování zásady smluvní volnosti lze chování jednoho z potencionálních smluvních partnerů považovat za protiprávní (porušující obecné pravidlo o povinnosti jednat v právním styku poctivě, zakotvené v § 6 odst. 1 o. z.) za předpokladu, že jednání o uzavření smlouvy dospělo do stadia, kdy jedna ze stran byla v důsledku chování druhé strany v dobré víře, že smlouva bude uzavřena (uzavření smlouvy se jí jevilo jako vysoce pravděpodobné), a druhá strana ukončila jednání o uzavření smlouvy, aniž k tomu měla spravedlivý důvod (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 856/2018](#), publikovaný v časopise Právní rozhledy č. 5, ročník 2019, str. 184). Co je oním spravedlivým důvodem pro ukončení kontraktačního procesu, nelze říci obecně, vždy bude záležet na okolnostech konkrétního jednání. Z hlediska zdůrazněného principu autonomie vůle je však zjevné, že vznik případné odpovědnosti za újmu vzniklou ukončením kontraktačního jednání bez spravedlivého důvodu má být spíše výjimkou, nikoli pravidlem, a posouzení spravedlivosti důvodu, a tudíž poctivosti či nepoctivosti jednání, nesmí být příliš přísné. Jako spravedlivý důvod by pak měla být posouzena každá racionální úvaha jednajících strany, vycházející z objektivní skutečnosti, ale i z obhajitelného subjektivního přesvědčení podloženého konkrétními okolnostmi v daném místě a čase (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. [25 Cdo 130/2020](#), či obdobně srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. [26 Cdo 2987/2019](#)).

10. Vstupuje-li do kontraktačního procesu obec, je jako veřejnoprávní korporace mající podklad v právu veřejném a podléhající zvláštní zákoně upravě nakládání s majetkem povinna dbát závazných regulativů upravujících základní podmínky pro formování její vůle a pro transparentní nakládání s majetkem. Ač je subjektem práva vstupujícím do soukromoprávních vztahů a má v těchto vztazích v zásadě rovné postavení s jinými právníky a fyzickými osobami (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [33 Cdo 4988/2009](#), či usnesení téhož soudu ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. [22 Cdo 787/2020](#)), není její pozice bez dalšího plně ztotožnitelná s postavením jednotlivce, neboť ani v takových vztazích obec nedisponuje zcela autonomní vůlí a její jednání se musí řídit zákonem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2588/14](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2020, sp. zn. [25 Cdo 165/2018](#)). Péče o majetek obce a výkon vlastnického práva k němu není nechána na volné úvaze, jako u jiných vlastníků, jelikož kvalifikovaná starost o obecní majetek je naplněním jednoho z veřejných zájmů, k jehož zabezpečení si obec musí vytvořit materiální a personální předpoklady (náleží Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. [III. ÚS 2984/09](#), publikovaný pod č. 232/2010 Sbírky nálezů Ústavního soudu, a jeho usnesení ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [II. ÚS 4225/16](#), a ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2588/14](#)). Proto také teprve usnesení příslušného orgánu obce představuje materiálně právní podmínku pro vyjádření projevu vůle obce, který se stává perfektním (formálně navenek vyjádřeným) teprve v případě podpisu příslušné smlouvy starostou, případně místostarostou (srov. § 103 odst. 1, 6, § 104 zákona o obcích), není-li v souladu se zákonem příslušná působnost zcela nebo zčásti svěřena příslušnému odboru obecního úřadu nebo příspěvkové organizaci obce (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. [30 Cdo 3049/2007](#), a usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [II. ÚS 4225/16](#), a ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [II. ÚS 2246/15](#)).

11. Od uvedeného nelze odhlížet ani při posuzování poctivosti jednání stran v procesu uzavírání smlouvy a důvodů, jež je případně vedou k ukončení jednání o zamýšlené smlouvě. Vstoupí-li určitá osoba do kontraktačního procesu s obcí, musí si být (v souladu s obecnou zásadou, že neznalost práva neomlouvá) vědoma zákonných požadavků na majetkoprávní jednání obce. Při posuzování, zda se spolukontrahentovi mohlo jevit uzavření smlouvy jako vysoce pravděpodobné a mohl mít důvodné očekávání v uzavření smlouvy, je tak možné přihlížet i k tomu, zda postup obce jako potenciálního smluvního partnera odpovídal zákonným požadavkům na nakládání s majetkem obce, včetně toho, byl-li v kontextu dané situace udělen či byl-li alespoň očekávatelný souhlas orgánů vyžadovaný k příslušné majetkové transakci (tedy zastupitelstva obce v případech podle § 85 zákona o obcích, případně rady obce podle § 102 zákona o obcích). Probíhají-li smluvní jednání způsobem vyhovujícím zákonu o obcích a vyslovení souhlasu se smlouvou lze mít za očekávatelné i z pohledu příslušných orgánů obce, pak není důvodu slevovat z ochrany druhé smluvní strany a upírat jí důvodné očekávání uzavření smlouvy, a to ani s ohledem na obměnu osob v orgánech obce v návaznosti na komunální volby. Případná výměna konkrétních osob vykonávajících příslušné funkce v orgánech obce nemá sama o sobě vliv na vázanost dosavadními jednáními - pro opačný závěr není opory v zákoně o obcích - a nelze ji tedy ani bez dalšího automaticky ztotožňovat se spravedlivým důvodem ukončení kontraktace, tj. neobstojí ani jako racionální úvaha jednajících stran vycházející z objektivní skutečnosti, ani jako obhajitelné subjektivní přesvědčení podložené konkrétními okolnostmi v daném místě a čase (viz zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 130/2020](#)). Obměna členů v příslušných orgánech je vnitřní záležitostí obce a pravidelným jevem navázaným na komunální volby, avšak pokud by bez dalšího měla zakládat spravedlivý důvod ve smyslu § 1729 odst. 1 o. z., vedlo by to k neúměrné právní nejistotě ve smluvních jednáních a mohlo by též nepřipustně ospravedlňovat případnou spekulativnost jednání kontrahentů z řad obcí, jimž by volby poskytovaly univerzální důvod pro vymanění se ze závazků vůči osobám jednajícím o uzavření smlouvy. Jestliže tedy obec jakožto účastník soukromoprávních vztahů má v zásadě rovné postavení s jinými právníky a fyzickými osobami, pak přestože je nutné respektovat specifika vyplývající ze zákonných limitů při nakládání s obecním majetkem (zejména zveřejnění záměru a jeho schválení příslušným orgánem), nelze jí ani z pohledu § 1729 o. z. přiznávat výsady nad rámec zákonem stanovených požadavků na hospodaření obcí a zbavovat ji odpovědnosti za nepoctivé jednání vůči smluvnímu protějšku (předsmuvní odpovědnost osob veřejného práva za nedůvodné přerušení kontraktace je ostatně přijímána například i německým právem, viz Emmerich V. in Münchener Kommentar zum BGB, 8. vydání, C. H Beck: München, 2019, § 311, marg. č. 180).

12. Lze tedy uzavřít, že probíhala-li v posuzované věci jednání mezi smluvními stranami na základě řádně zveřejněného záměru pronajmout nemovitý obecní majetek, souhlasný přístup k návrhu smlouvy, v níž se již řešily jen méně významné detaily, byl zřejmý i z počínání rady obce, jakožto orgánu, jehož souhlas byl pro řádné uzavření smlouvy potřebný, a změna přístupu vedoucí k ukončení smluvních jednání byla vyvolána zvolením nového starosty a některých členů rady obce, pak specifika daná pro nakládání s majetkem obce zákonem nevylučují vznik povinnosti hradit škodu podle § 1729 o. z.

13. Důvodnost dovolání nezakládají ani další námitky dovolatele. Předně dovolacímu soudu, jehož přezkum se má v souladu se zákonem týkat toliko otázek právních (případně za podmínky § 242 odst. 3 o. s. ř. procesních vad), nepřísluší přezkoumávat správnost skutkových zjištění odvolacího soudu; dovolací soud je tedy vázán skutkovými

závěry soudů nižších stupňů. V dané věci odvolací soud nedospěl na základě provedeného dokazování k závěru, že by snad smlouva nebyla uzavřena pro odchylku návrhu smlouvy od zveřejněného záměru, stejně tak se z jeho závěrů nepodává, že by se žalobkyně dopouštěla dovolatelem zmiňovaného neuctivého, panovačného či hrubě nátlakového jednání, pro něž by byl kontraktační proces ukončen, nebo že by došlo k toliko dočasnému přerušení jednání, na něž následně obě strany navázaly, případně, že by jednání o smlouvě nepředcházelo řádné zveřejnění záměru. Upíná-li dovolatel svou argumentaci k okolnostem, na nichž odvolací soud svůj úsudek zjevně nezaložil a jež postrádají oporu v učiněných skutkových zjištěních, jedná se o otázky toliko teoretické, jejichž řešení se nemůže promítnout do výsledného řešení sporu. Předmětnou argumentaci tak nelze pokládat za dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

č. 87

14. Obdobně, táže-li se dále dovolatel, zda usnesení rady města schvalující návrh smlouvy jen pro potřeby jiného schvalujícího orgánu může zakládat důvodné přesvědčení o tom, že smlouva bude uzavřena, je třeba připomenout, že z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu vyplývá, že ač této okolnosti soud přikládal značný význam, své závěry o vnímání situace žalobkyní založil též na zhodnocení dalších skutečností, z nichž v souhrnu vyplynulo, že se jí muselo jevit uzavření smlouvy vysoce pravděpodobným. Odvolací soud poukázal zejména na zápisy ze zasedání rady obce, podle nichž byla na základním znění smlouvy shoda, na okolnost, že žalobkyně se jako jediná přihlásila na zveřejněný záměr, na vyjádření bývalého starosty a dále též právníka žalovaného, majícího text za konečný a oboustranně výhodný, a rovněž zmínil nedostatečné informování žalobkyně o skutečnostech, jež měl mít žalovaný za podstatné pro uzavření smlouvy. Ani tato dovolací argumentace tedy neobstojí jako náležitý a opodstatněně uplatněný důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

15. K otázce výhodnější nabídky jako spravedlivého důvodu ukončení kontraktace je třeba připomenout, že odvolací soud zjistil, že alternativní nabídka byla srovnatelná a přednost dostala především pro podporu nově zvolenou reprezentací žalovaného. Jednoznačnou výhodností druhé nabídky tedy nelze argumentovat ve prospěch dovolacích závěrů o spravedlivém důvodu pro neuzavření smlouvy se žalobkyní.

16. Důvodnost dovolání konečně nejsou způsobilé založit ani výhrady k otázce aktivní věcné legitimace ve sporu. Věcná legitimace je stav vyplývající z hmotného práva (k tomu viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. [25 Cdo 2677/2015](#), a ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 615/2012](#)), v daném případě pak z ustanovení § 1729 o. z., zakládajícího právo na náhradu škody osobě jedající o uzavření smlouvy vůči jejímu potenciálnímu smluvnímu partneru, jenž se vůči ní dopustí nepoctivého jednání. Vyplývá-li přitom řešení otázky přímo ze zákona, nelze ji v souladu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení ze dne 19. 5. 2014, sp. zn. [32 Cdo 165/2014](#), ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. [32 Cdo 709/2014](#), a ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. [21 Cdo 713/2020](#)) pokládat za způsobilou založit přípustnost dovolání, což lze přiměřeně vztáhnout i na úsudek o důvodnosti dovolání. Na uvedeném nic nemění ani odkaz dovolatele na § 39 zákona o obcích, neboť uplatněný nárok se na daném ustanovení nezakládal, v řízení ostatně nebylo zjištěno ani to, že by smlouva se žalobkyní nebyla uzavřena pro rozpor s tímto ustanovením či že by jednání s žalobkyní probíhala bez předchozího zveřejnění záměru. Ačkoli dovolatel zmiňuje v souvislosti s otázkou věcné legitimace též odchýlení se od judikatury

Nejvyššího soudu ve sporech plynoucích z procesu uzavírání smluv s obcí podléhajících povinnosti zveřejnit záměr, tuto judikaturu blíže nespecifikuje a ani z obsahu dovolání není zřejmé, jaké, pro danou věc relevantní, právní závěry Nejvyššího soudu neměly být respektovány. Lze dodat, že v souvislosti s dovolelem zmiňovaným § 39 zákona o obcích se Nejvyšší soud opakovaně vyslovoval zejména k otázce aktivní věcné legitimace k podání žaloby na určení neplatnosti smlouvy o převodu nemovitostí obcí (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. [30 Cdo 5197/2017](#), a judikaturu v něm odkazovanou), tedy ve vztahu k nárokům odlišným.

17. Protože je rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 88

Ustanovení § 2000 odst. 1 o. z. o možnosti předčasného zrušení závazku soudem se uplatní i v nájemních vztazích.

Závazkové vztahy občanskoprávní, Nájem

§ 2000 odst. 1 o. z., § 2204 odst. 1 o. z.

Č. 88

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 26 Cdo 740/2021, ECLI:CZ:NS:2021:26.CDO.740.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti výroku I. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. 10. 2020, sp. zn. 26 Co 148/2020, jímž byl potvrzen v zamítavém výroku I. rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 20 C 303/2019; jinak dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhala, aby soud zrušil – podle § 2000 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“, resp. „nový občanský zákoník“) – (společný) nájem žalovaných k „pozemku parc. 1 o výměře 404 m², zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba D. č. p. 2, objekt bydlení, a pozemku parc. 3 o výměře 45 m², jehož součástí je stavba bez čp/če, jiná stavba, vše zapsáno v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště M., na listu vlastnictví č. 4 pro obec B. a katastrální území D.“ (dále jen „předmětné pozemky“, resp. „pozemky“ a „dům č. p. 2“). Zároveň se domáhala, aby soud určil, že žalovaní nejsou (společnými) nájemci předmětných pozemků.

2. Okresní soud v Mladé Boleslavi (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 5. 3. 2020, č. j. 20 C 303/2019-139, zamítl jak žalobu na zrušení nájmu pozemků (výrok I.), tak také určovací žalobu (výrok II.); současně rozhodl o nákladech řízení účastníků (výrok III.).

3. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 7. 10. 2020, č. j. 26 Co 148/2020-169, citovaný rozsudek soudu prvního stupně změnil v nákladovém výroku III. ohledně výše náhrady nákladů řízení a potvrdil ve zbývající části tohoto výroku a také v zamítavých výroci I. a II. (výrok I.). Zároveň rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastníků (výrok II.).

4. Z provedených důkazů učinily oba soudy zejména následující skutková zjištění. Dne 30. 6. 1999 uzavřeli M. S. (syn žalovaných a tehdejší vlastník pozemků a – v té době samostatného – domu č. p. 2) jako pronajímatel a žalovaní jako nájemci smlouvu o nájmu předmětných pozemků a domu č. p. 2 (dále jen „Nájemní smlouva“). Předmět nájmu měl být

žalovanými užíván výlučně k bydlení. Nájemní poměr byl sjednán na dobu určitou v trvání třiceti pěti let od podpisu Nájemní smlouvy, tj. do 30. 6. 2034. Nájemné činilo 6.000 Kč ročně. Úhrady za služby měli žalovaní hradit přímo jejich dodavatelům. Žalovaní za trvání nájmu investovali do domu č. p. 2 v zájmu jeho obyvatelnosti částku přesahující 200.000 Kč. Žalobkyni byl usnesením soudního exekutora JUDr. L. J. ze dne 8. 2. 2017, č. j. 203 EX-03203/2006-400, které nabylo právní moci dne 8. 3. 2017, udělen příklep, čímž se stala vydražitelkou předmětných pozemků (se všemi jejich součástmi, včetně domu č. p. 2); poté byla zapsána do katastru nemovitostí (s účinky vkladu vlastnického práva ke dni 2. 5. 2017) jako jejich vlastnice.

5. Soud prvního stupně především dovodil, že Nájemní smlouva je – z důvodů specifikovaných v odůvodnění jeho rozsudku – platným právním úkonem. Na shora popsaném skutkovém základě pak rovněž dovodil, že žalobkyně nemá naléhavý právní zájem na určení, že žalovaní nejsou (společnými) nájemci předmětných nemovitých věcí (§ 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění po novele provedené zákonem č. 296/2017 Sb. – dále jen „o. s. ř.“). Poté rovněž shledal, že strany Nájemní smlouvy měly vážný důvod ke sjednání nájemního poměru na dobu určitou delší než deset let, a že tedy – řečeno jinak – v tomto případě nebyl naplněn jeden z předpokladů, za nichž se lze po uplynutí deseti let od vzniku závazku domáhat jeho zrušení podle § 2000 odst. 1 věty první o. z. Zde zdůraznil, že vzhledem k rodinným vazbám původních smluvních stran lze pokládat za zcela pochopitelné, že prostřednictvím uvedené smlouvy se M. S. snažil zajistit svým rodičům s určitou mírou právní jistoty bydlení v domě č. p. 2, jež tehdy vlastnil. V uvedené souvislosti poukázal také na to, že první žalovaný synovi finančně přispěl na koupi pozemků a domu č. p. 2, k němuž navíc žalované pojí silné citové pouto (neboť v předmětném domě kdysi žila matka prvního žalovaného), a dodal, že v daném případě nelze opomenout ani vzájemnou dohodu původních stran nájemního poměru, že žalovaní budou na vlastní náklady financovat potřebné opravy domu č. p. 2 (resp. budou předmětný dům udržovat v obyvatelném stavu). S uvedenými právními názory a předestřenými úvahami se ztotožnil i odvolací soud, který měl – stejně jako soud prvního stupně – rovněž za to, že s ohledem na individuální okolnosti posuzovaného případu nelze považovat za nestandardní, byla-li Nájemní smlouva uzavřena na dobu určitou v trvání pětatřiceti let. Podle něj na tom nic nemění ani sjednané nájemné, které žalobkyně pokládala za nepřiměřeně nízké; relativně nízké nájemné totiž plně koresponduje s tím, že žalovaní hradili veškeré výdaje spojené s užíváním předmětu nájmu a provedli též rozsáhlou rekonstrukci domu č. p. 2. Otázkou, zda případně byly naplněny předpoklady pro zrušení nájemního poměru účastníků podle § 2000 odst. 1 věty druhé o. z., se odvolací soud již nezabýval s odůvodněním, že i když se žalobkyně původně dovolávala také podstatné změny okolností (spočívající ve změně vlastnictví předmětných pozemků), následně v průběhu řízení – konkrétně při jednání před soudem prvního stupně dne 10. 12. 2019 – uvedla, že na výhradě změny poměrů jako důvodu pro zrušení nájmu pozemků již netrvá. Proto rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích I. a II. potvrdil.

č. 88

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 237 o. s. ř. Předně nesouhlasila s názorem, že v daném případě nebyly splněny předpoklady pro zrušení nájemního poměru účastníků podle § 2000 o. z. V této souvislosti

vyjádřila přesvědčení, že nelze považovat za vážný důvod ke sjednání nájemního poměru účastníků na dobu určitou v trvání pětatřiceti let snahu předchozího vlastníka pozemků zajistit svým rodičům dlouhodobé bydlení v domě č. p. 2 (navíc za nepřiměřeně nízké nájemné). Z příčin podrobně rozvedených v dovolání měla dále také za to, že Nájemní smlouva byla uzavřena pouze tzv. „na oko“, příp. je neplatná pro obcházení zákona podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“). Navrhla, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Žalovaní ve vyjádření k dovolání vyvraceli správnost použitých dovolacích námitek a navrhli, aby dovolání bylo odmítnuto, příp. zamítnuto.

č. 88

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání žalobkyně (dovolatelky) bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.). Poté se zabýval otázkou jeho přípustnosti.

9. Směřuje-li dovolání rovněž proti výroku I. napadeného rozsudku, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku II., není v této části přípustné podle § 237 o. s. ř. Předkládala-li dovolatelka k dovolacímu přezkumu v tomto směru řešení otázek platnosti Nájemní smlouvy (otázka vážnosti projevu vůle /§ 37 odst. 1 obč. zák./ a nepřípustného obcházení zákona /§ 39 obč. zák./), nelze opomenout, že na vyřešení takto postavených otázek napadené rozhodnutí ve skutečnosti nespočívá. Své rozhodnutí o určovací žalobě totiž odvolací soud nezaložil (a – logicky vzato – ani založit nemohl) na závěru o platnosti Nájemní smlouvy, zaujal-li názor, že dovolatelka nemá naléhavý právní zájem (§ 80 o. s. ř.) na požadovaném určení, že žalovaní nejsou (společnými) nájemci předmětných nemovitých věcí. Dospěje-li totiž soud k závěru o nedostatku naléhavého právního zájmu na určení, žalobu zamítne, aniž se současně zabývá meritem věci. Nedostatek doložení naléhavého právního zájmu je samostatným a prvořadým důvodem, pro který nemůže určovací žaloba obstát a který sám o sobě bez dalšího vede k jejímu zamítnutí (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu z 27. 2. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1097/96, a z 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněné pod č. 20/1997 a 21/1997 časopisu Soudní judikatura, od jejichž závěrů nezaznamenala soudní praxe do současné doby odklon /o tom svědčí např. usnesení Nejvyššího soudu z 26. listopadu 2019, sp. zn. [26 Cdo 2978/2019](#), či z 10. února 2021, sp. zn. [26 Cdo 3502/2020](#)/).

10. Dovolací soud však dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., pokud jím byl napaden výrok I. rozsudku odvolacího soudu v části, v níž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku I. Zde totiž směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud řešena, a sice otázky předpokladů pro zrušení dlouhodobého závazku podle § 2000 odst. 1 o. z. Naproti tomu však ani v této části nedovodil přípustnost dovolání pro řešení otázky platnosti Nájemní smlouvy. Dovatelka zde náležitě nevylicila (a v převážné části ani vylicit nemohla) předpoklady přípustnosti dovolání; v této souvislosti uplatněné dovolací námítka mají totiž převážně charakter námitky skutkových, nikoli právních.

K tomu dovolací soud nad rámec uvedeného již jen dodává, že postupem podle § 2000 odst. 1 o. z. lze zrušit pouze existující závazek; závazkový vztah, který nikdy nevznikl (např. proto, že ujednání o daném závazku je absolutně neplatné) nebo který již dříve zanikl jinak (např. výpovědí, odstoupením od smlouvy či dovoláním se relativní neplatnosti smlouvy), z povahy věci zrušit nelze.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplynuly ani z obsahu spisu.

č. 88

12. Aby se mohl dovolací soud vskutku zodpovědně vyjádřit k otázce správnosti právního posouzení věci (v daném případě podle § 2000 odst. 1 o. z.), bude především zapotřebí vyřešit otázku, zda ustanovení § 2000 odst. 1 o. z. jako obecné ustanovení o závazcích je aplikovatelné rovněž ve věcech týkajících se nájmu, je-li součástí právní úpravy nájmu (§ 2201 a násl. o. z.) rovněž ustanovení § 2204 odst. 2 o. z. upravující dlouhodobý nájem a možnosti jeho předčasného ukončení výpovědí za tam stanovených podmínek.

13. Podle § 2000 odst. 1 o. z. byla-li smlouva bez vážného důvodu uzavřena na dobu určitou tak, že zavazuje člověka na dobu jeho života, anebo že zavazuje kohokoli na dobu delší než deset let, lze se po uplynutí deseti let od vzniku závazku domáhat jeho zrušení. Soud závazek zruší i tehdy, pokud se okolnosti, z nichž strany zřejmě vycházely při vzniku závazku, změnily do té míry, že na zavázané straně nelze rozumně požadovat, aby byla smlouvou dále vázána.

14. Podle § 2204 odst. 2 o. z. ujednají-li strany nájem na dobu delší než padesáti let, má se za to, že byl nájem ujednaný na dobu neurčitou s tím, že v prvních padesáti letech lze nájem vypovědět jen z ujednaných výpovědních důvodů a v ujednané výpovědní době.

15. Dovolacímu soudu je známo, že po účinnosti nového občanského zákoníku, byl – zejména vzhledem k tomu, že v našich poměrech byl nájem tradičně chápán jako dlouhodobý vztah – zastáván názor o zvláštnosti úpravy obsažené v ustanovení § 2204 o. z. a o vyloučení obecné úpravy závazkového práva obsažené v ustanovení § 2000 o. z. na nájmy. V současné době je však zastáván názor opačný, a sice že ustanovení § 2000 o. z. je aplikovatelné i v nájemních vztazích (srov. např. Švestka J., Dvořák J., Fiala J. a kol., Občanský zákoník, Komentář, Svazek V Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1074, Hulmák M. a kol., Občanský zákoník VI., Závazkové právo, zvláštní část, Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 241 až 242 /dále jen „Komentář C. H. Beck“/, Kabelková, E., Dejlová, H. Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 20).

16. V ustanovení § 2204 odst. 2 o. z. je upravena vyvratitelná právní domněnka (srov. např. Komentář C. H. Beck), podle které se má nájem ujednaný na dobu delší než padesáti let posuzovat jako nájem na dobu neurčitou (vypověditelný v prvních padesáti

letech jen z ujednaných výpovědních důvodů a v ujednané výpovědní době). Ustanovení § 2000 odst. 1 o. z. pak zakotvuje určitý (od výpovědi odlišný) způsob zrušení závazku sjednaného na dobu určitou. Právní posouzení podle § 2204 odst. 2 o. z. má tedy své místo již při úvaze, zda v konkrétním případě byl ujednan nájem na dobu určitou či na dobu neurčitou. Teprve poté, co bylo postaveno najisto, že dotčený nájemní vztah byl ujednan na dobu určitou, lze uvažovat o jeho zrušení postupem podle § 2000 odst. 1 o. z. Z toho je zřejmé, že kolize mezi pravidly obsaženými v citovaných ustanoveních vůbec nevzniká, neboť každé z nich řeší jinou právní otázku (jiné právní otázky). Nejsou-li však předmětná ustanovení ve vzájemném logickém rozporu (kolizi), nemohou být ani v poměru speciality, jenž by vyžadoval, aby na jejich vzájemný vztah byly aplikovány zásady, které řeší střet mezi ustanovením obecným a zvláštním a které mají zamezit vytváření nepoužitelných (obsoletních) ustanovení (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu z 12. 12. 2018, sp. zn. [26 Cdo 1727/2018](#)). Podle přesvědčení dovolacího soudu je tedy nyní v právní teorii správně zastáván názor, že ustanovení § 2000 o. z. je aplikovatelné i v nájemních vztazích. Takovýto názor lze pokládat za rozumný a odpovídající potřebám v oblasti nájemních vztahů mimo jiné i proto, že také zde může, byť pouze zcela výjimečně, nastat potřeba zrušení nájmu uzavřeného na dobu určitou soudem (zejména nelze-li konkrétní nájemní poměr ukončit výpovědí jedné ze smluvních stran za podmínek upravených v ustanoveních § 2204 odst. 2, § 2229, § 2287, § 2288 odst. 1 a § 2291 o. z.) a že úprava nájmu (§ 2201 a násl. o. z.) neobsahuje zvláštní ustanovení o možnosti zrušení relativně dlouhodobého nájemního poměru soudem za podmínek normovaných ustanovením § 2000 odst. 1 o. z. Navíc v souzené věci nelze ani opomenout, že i kdyby § 2204 odst. 2 o. z. přece jen byl v poměru speciality vůči posledně uvedenému ustanovení, dotklo by se to (vzhledem k hypotéze § 2204 odst. 2 o. z.) pouze nájmu sjednaných na dobu delší než padesát let; o takový nájem však v tomto případě nešlo.

17. Na tomto místě je zapotřebí připomenout, že podle § 3074 odst. 1 věty první před středníkem o. z. se nájem řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem (jako je tomu v daném případě). Odtud se podává, že ustanovení § 2000 odst. 1 o. z., v němž je upraven předčasný zánik závazku formou soudního rozhodnutí s účinky *ex nunc* (viz posléze uvedený výklad), dopadá i na nájemní vztahy vzniklé před 1. lednem 2014 (avšak s výjimkou nájmu movité věci a pachtu /§ 3074 odst. 1 věta druhá o. z./ – viz rozsudek Nejvyššího soudu z 21. 11. 2018, sp. zn. [26 Cdo 1379/2018](#)); okolnosti nastalé před 1. lednem 2014 lze pak zohlednit i při samotné úvaze o zrušení takového nájmu (srov. *mutatis mutandis* rozsudek Nejvyššího soudu ze 17. 7. 2001, sp. zn. [21 Cdo 3028/2000](#), uveřejněný pod č. 36/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

18. Ustanovení § 2000 odst. 1 o. z. se věcně týká dlouhodobých smluv, které jsou – právě vzhledem k jejich dlouhodobosti – spojené s jistou mírou rizika, neboť v době jejich uzavření nelze – objektivně vzato – předjímat škálu nejrůznějších okolností, které v průběhu doby mohou nastat. Existují zde tedy široké možnosti změn okolností v podstatě ve všech relevantních parametrech – ať již jde o osobní poměry smluvních stran, jejich způsobilost, hospodářské či společenské preference, anebo okolnosti objektivní, vnější, zejména tržní, politické, právní, sociální, přírodní apod. Vzhledem k tomu zachází právní úprava s velmi dlouhodobými smlouvami obezřetněji a nabízí stranám účinné mechanismy, jak reagovat na jinak těžko řešitelné problémy pramenící z jejich neprolomitelné závaznosti. Jeden z těchto

mechanismů, který ve své podstatě představuje výjimku ze zásady *pacta sunt servanda*, je zakotven právě v citovaném § 2000 odst. 1 o. z. V tomto ustanovení je upraven předčasný zánik závazku formou soudního rozhodnutí s účinky *ex nunc*. Výchozím předpokladem pro jeho uplatnění je existence mimořádně dlouhodobého závazku (závazku sjednaného na dobu života člověka, resp. na dobu delší než deset let). Je-li podmínka kvalifikované dlouhodobosti splněna, je možno domáhat se zrušení závazku soudem ve dvou situacích (skutkových podstatách), ve kterých je s touto dlouhodobostí spojen určitý problém, resp. možný konflikt a nadměrný zásah do smluvního postavení zavázané strany. Primárně jde o situaci, v níž mimořádná dlouhodobost závazku není podepřena dostatečně vážným důvodem (§ 2000 odst. 1 věta první o. z.). Pro tento případ platí, že po uplynutí deseti let je možno se domáhat zrušení závazku bez dalších podmínek. Otázku, zda ke sjednání dlouhodobého závazku měly strany vážný důvod, je zapotřebí posuzovat z objektivního hlediska s přihlédnutím ke všem zjištěným okolnostem. Druhým možným důvodem pro zrušení dlouhodobého závazku rozhodnutím soudu je podstatná (kvalifikovaná) změna okolností, z nichž strany zřejmě vycházely při vzniku závazku (§ 2000 odst. 1 věta druhá o. z.). Soud dlouhodobý závazek dotčený takovou změnou poměrů zruší (a to – stejně jako v případě předvídaném v § 2000 odst. 1 větě první o. z. – nejdříve po uplynutí deseti let od jeho vzniku) pouze tehdy, jestliže nově nastalé okolnosti působí takový zásah, že na zavázané straně nelze rozumně požadovat další setrvání v závazku (srov. Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část /§ 1721 – 2054/. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1181 – 1186).

19. S přihlédnutím ke specifickým okolnostem posuzovaného případu je k řečenému zapotřebí přičinit následující. Byť Nájemní smlouva, uzavřená mezi lidmi, nezavazovala žádného účastníka (člověka) na dobu jeho života, lze uvažovat o aplikaci § 2000 odst. 1 o. z. i v tomto případě, neboť citované ustanovení dopadá i na smlouvu, která „zavazuje kohokoli na dobu delší než deset let“. Termínem „kohokoli“ měl zákonodárce nepochybně na mysli kterýkoli subjekt soukromého práva (doslova „libovolná, kterákoli osoba, lhostejno kdo“), a tedy nikoli jen subjekt z kategorie právnických osob, jak by se mohlo zdát z části ustanovení § 2000 odst. 1 o. z. před druhou větnou čárkou (dikce „zavazuje člověka na dobu jeho života“ *a contrario*). Pokud by zde zákonodárce mířil pouze na právnické osoby, jistě by použil tomu odpovídající (ustálenou) formulaci („právnická osoba“), jak to ostatně učinil hned v následujícím (druhém) odstavci § 2000 o. z. Vzhledem k šíři záběru doslovného významu pojmu „kohokoli“ (viz výklad shora) by navíc jeho zúžení pouze na právnické osoby bylo možné jen za použití tzv. teleologické redukce (k soudcovskému dotváření práva za použití teleologické redukce viz v soudní praxi např. rozsudky Nejvyššího soudu ze 14. 9. 2011, sp. zn. [28 Cdo 2304/2011](#), z 25. 2. 2016, sp. zn. [32 Cdo 5685/2015](#), z 24. 4. 2018, sp. zn. [22 Cdo 4843/2017](#) /ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí odmítl Ústavní soud usnesením z 19. 3. 2019, sp. zn. [I. ÚS 2706/18](#)/, či z 22. 4. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1630/2018](#)). Teleologickou redukcí přitom mohou ospravedlnit jen argumenty objektivně teleologického výkladu, nikoli např. argumenty mimoprávní nebo argumenty subjektivního výkladového cíle (srov. Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 252 až 253). Žádné takové relevantní (teleologické) argumenty však v tomto případě nejsou zjevné. Naopak princip právní jistoty ve spojení s principem rovnosti, resp. formální spravedlnosti, zde hovoří v neprospěch zúžení pojmu „kohokoli“ pouze na právnické osoby, a tedy proti teleologické redukci § 2000 odst. 1 o. z. v naznačeném smyslu.

20. K otázce, zda ke sjednání nájemního poměru účastníků na dobu určitou v trvání pětatřiceti let byl dán vážný důvod, lze pak uvést následující.

21. Podle lidských zvyklostí, obecných zkušeností i společenských norem vsutku není ve vztazích mezi blízkými příbuznými nikterak neobvyklý (či nestandardní, jak to vyjádřil odvolací soud) výskyt rozličných projevů štedrosti a šlechtnosti, tedy volných jednání činěných toliko z dobré vůle bez vzájemné protihodnoty. Vzhledem k výrazným citovým vazbám, jež se mezi těmito osobami typicky vyskytují, přitom není výjimkou ani jednostranné poskytnutí hodnot značného rozsahu, zpravidla „formou“ darování, třebaže není vyloučeno ani poskytnutí majetkové výhody v jiné podobě. Vzhledem k řečenému tudíž není důvod bránit se tomu, aby za vážný důvod (ve smyslu § 2000 odst. 1 věty první o. z.) ke sjednání dlouhodobého nájemního poměru (tj. pouze dočasného a současně úplatného přenechání věci k užití jinému) byl považován i zájem vlastníka pronajaté věci zajistit svým rodičům (tedy blízkým příbuzným) stabilní uspokojení jejich potřeby bydlení (arg. *a maiori ad minus*). Ostatně zcela jistě jde v tomto případě o závažnější zájem, než jaký představuje „pouhý zájem na dlouhodobém stabilním užívání a pravidelném placení nájemného“, který má být pravidelně dostatečným důvodem (ve smyslu § 2000 odst. 1 o. z.) ke sjednání dlouhodobého nájmu podle odborné literatury (srov. opět Komentář C. H. Beck). I s přihlédnutím k dalším okolnostem posuzované věci (finanční příspěvek prvního žalovaného svému synovi M. S. na pořízení předmětných pozemků a domu č. p. 2, investice žalovaných vynaložené na opravy uvedeného domu), které jsou rovněž způsobilé ospravedlnit mimořádně dlouhou dobu (třicet pět let) trvání nájemního poměru účastníků (z hlediska ekonomické racionality a rentability závazku je nepochybně oprávněný požadavek žalovaných na návratnost jimi vynaložených investic), lze tudíž pokládat za správný právní názor, že strany Nájemní smlouvy měly vážný důvod ke sjednání nájemního poměru na dobu určitou delší než deset let (konkrétně na dobu třiceti pěti let), a že proto v tomto případě nebyl naplněn jeden z předpokladů, za nichž se lze po uplynutí deseti let od vzniku závazku domáhat jeho zrušení podle § 2000 odst. 1 věty první o. z.; ostatně v době nabytí nemovitých věcí dovolatelka věděla o existenci Nájemní smlouvy a tudíž i o relativně nízkém nájemném. Pro úplnost zbývá dodat, že otázkou, zda případně byly naplněny předpoklady pro zrušení nájemního poměru účastníků podle § 2000 odst. 1 věty druhé o. z., se dovolací soud již nezabýval (a ani zabývat nemohl), neboť ve vztahu k uvedené otázce nebyly v dovolání uplatněny žádné dovolací námitky (důvody).

22. Z uvedeného vyplývá, že z pohledu uplatněných dovolacích námitek obtojí výrok, jímž odvolací soud potvrdil zamítavý výrok I. rozsudku soudu prvního stupně. Dovolací soud proto – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – dovolání v tomto rozsahu rozsudkem (§ 243f odst. 4 věta před středníkem o. s. ř.) zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.). Jinak dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl pro nepřípustnost.

č. 89

Soud může uložit vlastníku, aby odstranil strom v zástavbě a v dosahu majetku jiných osob (§ 2903 odst. 2 o. z.), je-li prokázáno, že dřevina vykazuje takové konkrétní defekty či vlastnosti, jež by svou povahou mohly reálně vést ke vzniku škodní události pádem stromu, jeho větví či působením kořenového systému, a současně není jiné přiměřené řešení k odvrácení vzniku hrozící škody než strom pokácet.

Škoda

§ 1017 o. z., § 2903 o. z., § 3079 o. z.

č. 89

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 591/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.591.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 29 Co 206/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 12. 2. 2020, č. j. 47 C 100/2018-148, uložil žalovanému odstranit z jeho pozemku vzrostlý strom douglasku tisolistou a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyhověl tak požadavku žalobkyně, vlastnice sousedního pozemku, jež se obávala rizik spjatých s růstem stromu (jeho větví a kořenového systému) v současné době vysokého asi 18 metrů, nacházejícího se v patě kmene 1,5 m od oplocení a 2,5 m od jejího domu, především vyvrácení či zlomení stromu a jeho pádu na dům. Soud poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2017, sp. zn. [22 Cdo 5259/2015](#), z něž vyplývá, že nárok na pokácení stromu podle § 1017 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), nelze úspěšně uplatnit u stromů vysázených před 1. 1. 2014. Z uvedeného rozhodnutí soud dále dovodil, že v souladu s předchozí úpravou obsaženou v zákoně č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), bylo možné se aktivního jednání domáhat pouze v rámci ochrany před hrozícími škodami ve smyslu § 417 obč. zák. V projednávané věci pak bylo znaleckým dokazováním zjištěno, že strom je z hlediska podlehnutí nepřízní počasí (silnému větru) nebezpečný jako každý jiný strom, trpí však třemi defekty způsobenými větrem v koruně stromu vedoucími k vyosení kmene na vrcholu koruny. Znalci připustili možnost pádu stromu jak jeho zlomením, tak vyvrácením s tím, že pokračujícím růstem větví a kořenů se bude nebezpečí vzniku škody zvyšovat. Soud dovodil splnění podmínek pro uložení opatření ve smyslu § 417 obč. zák. k odvrácení hrozící škody a za vhodné řešení považoval žalobkyní navrhované pokácení stromu.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 9. 2020, č. j. 29 Co 206/2020-176, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů

řízení před soudy obou stupňů. Oproti soudu prvního stupně neshledal, že by požadavek žalobkyně na odstranění stromu byl opodstatněný. Odvolací soud konstatoval, že domáhá-li se žalobkyně, aby žalovanému byla uložena povinnost provést určité opatření s ohledem na hrozící závažnou škodu podle § 417 obč. zák., musí prokázat, že jí hrozí vážná škoda, a totiž ohrožení akutní a skutečně hrozící. Pro úspěch žaloby je tedy nutné zjištění, že dům žalobkyně, její zdraví a zdraví příslušníků její domácnosti jsou vážně ohroženy a dané ohrožení je v příčinné souvislosti s existencí předmětného stromu. Znalci však nastínili možnost vzniku ohrožení pádem předmětného stromu či jeho větví toliko do budoucna, nikoliv v současné době, a důvodnost jeho pokácení aktuálně vyloučili, případně připustili toliko z preventivních důvodů.

č. 89

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. dovozuje z rozporu napadeného rozhodnutí s judikaturou dovolacího soudu k § 417 odst. 2 obč. zák. Dovolatelka zdůraznila, že znalci připustili možnost pádu stromu jak zlomením, tak vyvrácením, přičemž pokračujícím růstem koruny stromů a jeho kořenů se bude riziko jen zvyšovat. Ocitovala výroky znalců o shluku větví soupeřících, která z nich se stane terminálním výhonem, a o tom, že daný druh stromu je křehký a náchylný na vylomení. Poukázala dále na nebezpečí pádu větve, jakož i na možné vichřice a letní bouřky, jež riziko zvyšují, a připomněla i zjištění znalce, že její dům je ohrožován též kořenovým systémem stromu (je tzv. poddolován). Proto podle ní neobstojí závěr odvolacího soudu, že ze závěrů znalců nevyplývá, že by žalobkyni hrozila aktuální konkrétní vážná škoda způsobená stromem (jeho pádem, či kořeny). Odkázala dále na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3164/2011](#), podle něž pro aplikaci § 417 odst. 2 obč. zák. není nutné nebezpečí bezprostředního vzniku škody, postačí, že v důsledku vážného ohrožení vznikne škoda do budoucnosti. Navrhla, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaný ve vyjádření k dovolání poukázal na nedostatečné vymezení jeho přípustnosti i nedůvodnost argumentace žalobkyně a navrhl, aby bylo dovolání odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné pro otázku přiměřené ochrany před hrozící vážnou újmou za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Soudy obou stupňů zhodnotily žalobu jako návrh na uložení opatření před hrozící škodou, přičemž jak z žaloby, tak z rozsudků se podává, že tvrzené riziko má hrozit v průběhu soudního řízení, tedy zjevně v době po 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb.

Nejedná se tak o vztah náhrady škody, který by podle § 3079 odst. 1 o. z. měl být posuzován podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., účinného do 31. 12. 2013. Odvolací soud tedy správně nepoužil pravidlo obsažené v § 1017 odst. 1 o. z. o regulaci výsadby stromů u hranic pozemku, neboť (jak vyložil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. [22 Cdo 5259/2015](#)), tomuto ustanovení nelze přiznávat zpětné účinky v situaci, kdy byl předmětný strom zjevně vysazen před účinností nového občanského zákoníku. Uvedené rozhodnutí se ovšem týkalo toliko § 1017 odst. 1 o. z. a v něm obsažený výklad ohledně nepřipustných retroaktivních účinků pak nikterak nevylučuje uplatnění jiných ustanovení občanského zákoníku, která lze zvažovat v případě, že se spor týká stromu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. [22 Cdo 1554/2018](#)), zejména pak, jde-li o účinky na okolí posuzované k datu vyhlášení rozhodnutí soudu (viz § 154 odst. 1 o. s. ř.). Konečně přímo v rozsudku sp. zn. [22 Cdo 5259/2015](#) Nejvyšší soud upozornil, že ani vyloučení aplikace § 1017 odst. 1 o. z. na stromy vysazené před 1. 1. 2014 neznamena, že by se soused vůbec nemohl domáhat jejich pokácení, přičemž podotkl, že prakticky totožný nárok dříve vyjádřený v § 417 obč. zák. je nyní vyjádřen v § 2903 o. z.

7. Podle § 2903 odst. 1 o. z. nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit.

8. Podle odst. 2 tohoto ustanovení při vážném ohrožení může ohrožený požadovat, aby soud uložil vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící újmy.

9. Citované ustanovení upravuje tzv. zakročovací povinnost (současně též oprávnění) osoby, již hrozí vznik újmy. Je na ohroženém, aby přiměřeným způsobem čelil událostem, z nichž mu může vzniknout újma, a pokud tak neučiní, přičítá se v odpovídajícím rozsahu následků jemu samému. Právním následkem jeho nečinnosti je pak stav, kdy poškozenému nevzniká nárok na náhradu újmy vůči škůdci. Vedle toho ovšem v závažnějších případech, kdy nepostačuje nebo není možné odstranit hrozbu přičiněním samotného poškozeného, dává mu zákon možnost preventivní ochrany cestou soudního rozhodnutí, jímž může být naopak potenciální škůdce nucen ke splnění aktivní povinnosti předejít vzniku hrozící újmy. Pro aplikaci § 2903 odst. 2 o. z. musí být prokázáno, že v době rozhodování soudu existuje vážné ohrožení majetku žalobce nebo jiných hodnot, přičemž není podmínkou, aby vznik škody hrozil bezprostředně; postačí, jde-li zatím jen o ohrožení, avšak natolik vážné, že je tu důvodná obava vzniku škody v budoucnu. Současně však musí být doloženo, že žalobcem navrhované opatření bude vhodné a přiměřené k naplnění preventivního účelu tohoto ustanovení (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1412/2019](#), uveřejněný pod číslem 58/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Sbírka“). Dosavadní judikatura dovolacího soudu k § 417 odst. 2 obč. zák. je pak přiměřeně použitelná i v režimu § 2903 odst. 2 o. z. Vyšel-li tedy odvolací soud i ze závěrů judikatury vyslovující se k výkladu § 417 odst. 2 obč. zák., není důvodu mu v tomto vytýkat nesprávnost.

10. Předestírá-li dovolatelka svůj vlastní pohled na hodnocení důkazů a své vnímání situace, opomíjí, že přezkum skutkových zjištění (tedy i přehodnocování zjištění učiněných ze znaleckých posudků) dovolacímu soudu nepřísluší, neboť je oprávněn zabývat se správností napadeného rozhodnutí v zásadě jen v rámci náležitě vymezeného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Odkazuje-li dovolatelka na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [25 Cdo 3164/2011](#),

jež se vyslovovalo především k rozdílným aplikačním předpokladům § 126 odst. 1 obč. zák. a § 417 odst. 2 obč. zák., neuvádí argumentaci, která by mohla vést k závěru o nesprávnosti napadeného rozhodnutí. Má-li za to, že odvolací soud v rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu vyžadoval bezprostřednost hrozby vzniku škody, pak je třeba připomenout, že odvolací soud na základě provedeného dokazování, z něž vyplynul relativně vyhovující aktuální stav stromu, shledal, že ke vzniku ohrožení jeho pádem může případně dojít až v čase příštím, jinak řečeno požadavek aktuálnosti vznesl ve vztahu k existenci rizika, nikoliv vzniku škody. Uvedené se nikterak nevymyká výkladu § 417 obč. zák., nahrazeného s účinností od 1. 1. 2014 obdobnou úpravou v § 2903 odst. 2 o. z., vyžadující jako jednu z podmínek, aby vážné ohrožení bylo dáno v době rozhodování soudu (viz již citovaný rozsudek č. [58/2020](#) Sbírky, či dále též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. [22 Cdo 1599/99](#), publikovaný pod C 383 v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. [25 Cdo 822/2008](#), publikovaný tamtéž pod C 6854) a aby šlo o újmu vážnou, aktuální a skutečnou (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. [22 Cdo 3968/2009](#), a ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [22 Cdo 2527/2018](#)).

11. Lze přisvědčit žalovanému, podpořenému i závěry znalců, že každý strom může teoreticky spadnout, může se z něj odlomit větev, jeho stabilita může být narušena vichřicí či bouřkou, a je tedy nutné se vyvarovat paušálního přístupu, který by z žaloby na odstranění hrozící škody učinil nástroj eliminace veškerých stromů nacházejících se v zástavbě a v dosahu majetku jiných osob; ostatně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2573/2019](#), označuje stromy za ekologicky významnou přírodninu i v rovině občanského práva. Jeví se proto logickým a opodstatněným požadavek, aby posuzovaná dřevina již v době rozhodování soudu vykazovala takové konkrétní defekty či vlastnosti, jež by svou povahou mohly reálně (nikoli toliko hypoteticky) vést ke vzniku škodní události, a současně není jiné cesty k zamezení vzniku hrozící škody než strom pokácet (zcela zlikvidovat). Sama občanskoprávní úprava předjímá i jiné způsoby eliminace negativního působení stromů na okolí (viz možnost ořezu větví a kořenů podle § 1016 odst. 2 o. z., působí-li škodu nebo jiné obtíže převažující nad zájmem na nedotčené zachování stromu, případně ochrana před imisemi ve smyslu § 1013 o. z.); jakékoliv problematické aspekty provázející existenci dřeviny tak není nutno ztotožňovat s rizikem ve smyslu § 2903 o. z.

12. Úsudek nalézacího soudu, zda jde o vážné ohrožení ve smyslu § 2903 odst. 2 o. z. a zda žalobou navrhané řešení je přiměřeným prostředkem k dosažení účelu sledovaného tímto ustanovením, je volnou úvahou soudu, kterou dovolací soud může zpochybnit jen při její zjevné nepřiměřenosti (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. [22 Cdo 3968/2009](#), ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [22 Cdo 3319/2010](#), a ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. [25 Cdo 1743/2016](#), a judikaturu zde odkazovanou). Aby ovšem Nejvyšší soud mohl adekvátně zhodnotit, nejedná-li se o zjevně nepřiměřenou úvahu, je třeba, aby v ní byly alespoň stručně zohledněny všechny podstatné okolnosti, z nich dotčená osoba vyvozuje existenci nebezpečí. V projednávané věci sice dovolatelka od počátku zdůrazňuje především svou obavu z pádu stromu na její dům, avšak poukazuje též na rizika spjatá s prorůstáním kořenového systému stromu k základům domu, jež byla rozebírána i v doloženém odborném stanovisku, vyhotoveném znaleckém posudku i v rámci místního šetření. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí přitom nevyplývá, že by odvolací soud do svých úvah zahrnul i tuto skutečnost, což brání zhodnocení, ob stojí-li vzhledem ke všem okolnostem a poměrům

na místě jeho závěr o nesplnění podmínek pro vydání rozhodnutí podle § 2903 odst. 2 o. z. jako přiměřený či nikoliv.

13. Uplatněný dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci byl s ohledem na tento nedostatek v úvahách odvolacího soudu naplněn, proto Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

14. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud znovu posoudí míru rizika hrozícího zdraví a majetku žalobkyně a jejím rodinným příslušníkům ze stavu a vlastností stromu, včetně působení jeho kořenového systému, a zváží přiměřenost navrhovaného opatření plným odstraněním stromu. Rozhodne pak nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 90

Při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění je výklad § 2958 o. z. založený na posouzení funkčních schopností poškozeného podle nezávazné pomůcky, označené též jako Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, způsobilým a vhodným přístupem k naplnění zákonného principu slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavku legitimního očekávání (§ 13 o. z.).

Soud k objektivizaci a medicínské klasifikaci trvalých zdravotních následků na základě znaleckého posudku zjistí procento, v němž je poškozený vyřazen ze zapojení do životních činností definovaných v upravené Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví. Tímto procentem ze čtyřsetnásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, pak vyjádří objektivizovanou náhradu, kterou do výsledné podoby upraví zvýšením či snížením podle konkrétních okolností případu a poměrů poškozeného tím, že zohlední zejména jeho věk, intenzitu předchozího zapojení do společenských aktivit nebo okolnosti vyjmenované v § 2957 o. z.

Nemajetková újma (o. z.), Bolestné

§ 2958 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1361/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1361.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 23 Co 420/2019, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 31 C 54/2018, a usnesení téhož soudu ze dne 27. 5. 2019, sp. zn. 31 C 54/2018, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 11. 5. 2020, č. j. 98 C 229/2017-503, uložil oběma žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně 464.937 Kč jako náhradu vyvažující plně vytrpěné bolesti a 840.021 Kč za ztížení společenského uplatnění a žalobu na zaplacení dalších 7.451.499 Kč zamítl. Rozhodl tak částečným rozsudkem jen o dvou z více dílčích uplatněných nároků na náhradu újmy na zdraví. Soud vyšel ze zjištění, že dne 14. 7. 2014 žalovaná 2) při řízení osobního motorového vozidla nedala přednost v jízdě a střetla se s motocyklem jedoucím po hlavní silnici a řízeným žalobcem, který při nehodě utrpěl mnohačetná zranění. Po opakovaných hospitalizacích, reoperacích a rehabilitaci má žalobce omezenou hybnost a bolestivost pravé ruky, v důsledku čehož nemůže konat drobné pohyby (např. neuřízne krajíc chleba), kloub ho bolí jak v klidu, tak při námaze, přičemž bolest se promítá do celé končetiny. Levá noha je po tříštivé zlomenině stehenní kosti výrazně

omezena v pohybu, takže žalobce nemůže rychle chodit nebo běhat, což se negativně projevuje i v ostatních nosných kloubech obou dolních končetin a v bederní páteři. Žalobce není dále schopen vykonávat soustavně jakoukoliv větší fyzickou námahu, déle sedět nebo stát a i pohyb na delší vzdálenost má omezen. Jeho pracovní schopnost klesla k červnu 2018 o 50 %. Ve volném čase hrál lední hokej ve výkonnostní krajské soutěži mužů. Dále se věnoval motorkám, provozoval opravárenskou dílnu a na motorce sám jezdil. Byl dobrovolným hasičem. V současné době je náměstkem starosty pro okrsek č. VIII sboru dobrovolných hasičů, členem zastupitelstva a místostarostou obce K. a jednatelem a jediným společníkem obchodní společnosti. Bolestné bylo doc. MUDr. P. K., CSc., znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemajetkové újmy, ohodnoceno na 1 860 bodů, tedy 467.380,80 Kč, a tuto částku soud zvýšil o 135.063 Kč, kterou žalovaná 1) již žalobci uhradila. Výši náhrady za ztížení společenského uplatnění pak soud určil podle posudku téhož znalce na základě Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (č. [63/2014](#) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „Metodika“) částkou vypočtenou znalcem na 840.021 Kč, která již zahrnuje zvýšení pro mladý věk žalobce (30 let) o 20 %. Soud pak dospěl k závěru, že s ohledem na maturitu žalobce a to, že jeho poslední zaměstnání spočívalo ve vedoucí funkci, je schopen vykonávat administrativní práci, takže není zcela vyřazen z pracovního života. Ostatně i nadále vykonává administrativní činnost pro dobrovolné hasiče a je členem zastupitelstva obce, nepřerušil živnost, je dále jednatelem společnosti a konečně soudu zaslané vyjádření bylo sepsáno jeho rukou. Rovněž je nadále schopen řídit automobil. Soud pro účely stanovení výše náhrady újmy nepřihlížel ani k tomu, že žalobce již není schopen opravovat motorky, neboť k tomu neměl potřebné živnostenské oprávnění. Nepřihlédl ani k další volnočasové aktivitě – hokeji, neboť ve dvou sezónách, které bezprostředně předcházely nehodě, se nasazování žalobce do soutěžních zápasů snižovalo, tudíž i s ohledem na věk (srovnání s průměrným věkem 28 let u vrcholových hokejistů podle diplomové práce k analýze věkové struktury družstev na mistrovství světa v ledním hokeji) se žalobce dostal v roce 2014 na konec své hokejové kariéry a dopravní nehoda jej o tento sport nepřipravila. Naopak mu zabránila ve výkonu činnosti dobrovolného hasiče a také v jízdě na motorce, která též byla jeho volnočasovou aktivitou. V rozmezí let 2015 – 2017 žalobce celkem třikrát pózoval na společenských akcích, kde očividně konzumoval pivo, na všech fotkách se směje a mimo jedné stojí na obou nohách bez opory. V současnosti žije v partnerském stavu a vykonává dvě veřejné funkce. Proto není podle soudu z běžného života vyloučen a není ani limitován tak, aby byl důvod zvýšit náhradu za ztížení společenského uplatnění nad znalcem stanovenou částku. Z uvedeného též vyplývá, že ani psychické obtíže nedosahují takové intenzity, jak se žalobce snaží tvrdit, spočívají jen v tom, že je po traumatické události pod psychickým tlakem a má narušenou psychickou stabilitu; ostatně sám považoval ohodnocení těchto obtíží za dostatečné a nenavrhoval důkaz znaleckým psychiatrickým posudkem.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 1. 2021, č. j. 11 Co 323/2020-558, k odvolání žalobce potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku. Uvedl, že soud prvního stupně dospěl ke správným skutkovým zjištěním o dopadu úrazu do života žalobce. Z ničeho nevyplývá, že by zdravotní stav žalobce nebyl šest a půl roku od nehody ustálen, a ve znaleckém posudku byly zahrnuty i položky týkající se žalobcova psychického stavu, proto není nutné vypracovávat samostatný znalecký posudek. Se závěry znaleckého posudku (včetně výpovědi) doc. MUDr. P. K., CSc., se odvolací soud ztotožnil. Ačkoliv žalobce utrpěl těžkou újmu na zdraví, není plně odkázán na péči třetí osoby. Již znalec přihlédl k tomu, že žalobce hrál hokej, byl aktivním dobrovolným hasičem, měl zálibu v motorkách, a zároveň

zohlednil žalobcův věk, proto zvýšil ohodnocení o 20 %. Částka 840.021 Kč je tak přiměřená žalobcovým omezením a všem okolnostem případu. Soud prvního stupně správně a pečlivě důkazy vyhodnotil a řádně újmu posoudil. Rovněž se správně vypořádal se všemi okolnostmi namítanými stranami. Vytýká-li žalobce odkaz na jediné srovnatelné rozhodnutí Nejvyššího soudu, měl upozornit na jinou vhodnější komparativní judikaturu, což neučinil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozhodnutí odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v otázkách hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně zda odvolací soud 1) dostatečným způsobem individualizoval a zohlednil předchozí život žalobce, stejně jako mimořádnou míru zapojení do sportovních a společenských aktivit, a zda 2) postupoval správně, pokud vycházel pouze ze znaleckého posudku, který je jen jedním z možných důkazů a není s to plně popsat a zohlednit, jak se utrpená zranění projevují v běžném životě konkrétní osoby. Podle dovolatele je při stanovení náhrady za ztížení společenského uplatnění nutno přihlédnout k tomu, zda možnosti poškozeného nejsou velmi výrazně omezeny či zcela ztraceny ve srovnání s vysokou a mimořádnou úrovní jeho kulturních, sportovních či jiných aktivit před vznikem újmy. Účelem znaleckého posudku je pak vytvořit dostatečně podrobný a strukturovaný odborný podklad pro rozhodování soudu o výši náhrady za nemajetkovou újmu. Znalci ovšem nepřísluší, aby na základě Metodiky sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť to náleží pouze soudu. Lékařská hlediska významná pro stanovení základního bodového ohodnocení jsou totiž jen východiskem pro určení výše odškodnění, pro jejíž zjištění je rozhodující, jak se poškození zdraví projevuje v životě konkrétní osoby. V projednávané věci je pak zásadní především to, že podle znalce je žalobce zcela vyloučen nejen ze sportovních aktivit, které před úrazem vykonával, ale ze sportovních aktivit jako celku, neboť jeho tělesná hybnost je natolik omezena, že není schopen běžného rychlejšího pohybu, natož pak jakéhokoliv sportu. Sport přitom hrál v životě žalobce důležitou roli a je nerozhodné, zda jej vykonával profesionálně či rekreačně, neboť byl-li úrazem ve svých 30 letech vyloučen z jakéhokoliv sportovního vyžití, jde o okolnost zcela mimořádnou, která odůvodňuje zvýšení náhrady. Nedostatečně individualizovány byly též dopady do pracovního života žalobce. Byť byla jeho pracovní schopnost snížena o 50 %, není takřka schopen používat dominantní pravou končetinu, a je tedy zcela neschopný vykonávat manuální práci a takřka neschopný pro výkon administrativní práce, neboť nevydrží psát na počítači, dlouho sedět ani chodit. Dopady psychických obtíží pak soudy nezohlednily vůbec. Provedení dokazování neodpovídá ani závěr soudu, že žalobce není odkázán plně na péči třetí osoby. Znalec uvedl řadu oblastí, kde je žalobce výrazným způsobem omezen, mimo jiné ujde pouze cca 1.500 m, nemůže chodit po nerovném terénu, není schopen vlastní péče o domácnost a nedokáže déle řídit vozidlo. Ačkoli tedy není zcela odkázán na pomoc třetí osoby, existuje řada běžných činností při vlastní péči o sebe a domácnost, které bez třetí osoby nezvládne. Zohledněno v rámci ztížení společenského uplatnění dále nebylo to, že žalobce trpí trvalými bolestmi, které se projevují jak při běžné, tak zvýšené námaze či třeba změně počasí, přitom ve znaleckém posudku jsou konstatovány. Konečně pak žalobce uvádí, že byl před nehodou velmi společenskou osobou, avšak psychické obtíže mu ve společenském životě brání. Mimo to pak podrobně rozvádí, že skutkové závěry soudů neodpovídají provedení dokazování a od toho se odvíjí i nesprávné právní posouzení. Jedná se zejména o rozpor

se závěry znaleckého posudku. Odvolací soud přitom na řadu námitek žalobce vůbec nereagoval. Provedl některé důkazy, aniž by z nich učinil jakákoliv skutková zjištění, a jde tak o tzv. opomenuté důkazy. Závěr odvolacího soudu, že bylo-li žalobci známo přílehavější rozhodnutí, než citoval soud prvního stupně, měl na ně upozornit, je pak v rozporu se zásadou *iura novit curia*. Navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaná 1) ve vyjádření k dovolání uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné a dovolání žalobce za nedůvodné. Taktéž žalovaná 2) považuje dovolání žalobce za nedůvodné. Pokud soudy vycházely především ze znaleckého posudku, bylo to dáno tím, že žalobce nepředložil důkazy pro případné zvýšení náhrady.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť závisí na řešení otázky hmotného práva, a to výkladu § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. z.“), ohledně výše náhrady za ztížení společenského uplatnění, která dosud v rozhodovací praxi občanskoprávního a obchodního kolegia dovolacího soudu nebyla řešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu uvedeného ustanovení není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud, a samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem. Argumentací části dovolání, která směřuje proti skutkovým zjištěním, se proto dovolací soud nezabýval, neboť skutkovým stavem je vázán a není oprávněn jeho správnost přezkoumávat (§ 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 o. s. ř.).

8. Podle § 2958 o. z. při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

9. Smyslem náhrady za ztížení společenského uplatnění je peněžitou částkou odčinit obtíže a útrapy spojené s trvalým zhoršením zdravotního stavu, pro něž je poškozený zcela nebo zčásti vyřazen z možnosti zapojit se do obvyklých životních činností, zejména v oblasti pracovního či studijního zapojení, rodinných vztahů, obvyklých činností při péči o svou osobu a domácnost, či rekreačních a volnočasových aktivit apod. Náhrada cílí k odčinění nemajetkové

újm vyvolané zásahem do zdraví, které je nejcennější složkou osobnostních práv každého člověka (k povaze jednotlivých nemajetkových dílčích nároků uvedených v § 2958 o. z. blíže zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2245/2017](#), publikované pod č. 7/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní, dále jen „Rc“, a ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. [6 Tdo 1309/2019](#), publikované pod č. 39/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dále jen „Rt“).

10. S účinností od 1. 1. 2014 občanský zákoník neobsahuje zmocnění k vydání prováděcího předpisu obdobné tomu, jaké obsahovalo ustanovení § 444 odst. 2 obč. zák., účinné před tímto datem, tedy se již nepočítá s podzákonnou normou, která by obsahovala pravidla, podle nichž má být výše náhrady stanovena, a určení výše náhrady se plně ponechává na úvaze soudu. Body 237 a 238 závěrečných ustanovení § 3080 o. z. byla též zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, a to se zjevným úmyslem zákonodárce odstranit systém náhrad založený na bodovém hodnocení zdravotních obtíží stanoveném podle podzákonného předpisu, slovy důvodové zprávy s cílem oprostit soudní praxi od vlivu moci výkonné, která právě prostřednictvím pravidel obsažených ve vyhlášce nepřipustně limitovala soudy v možnosti přiznat spravedlivou a dostatečnou náhradu zejména za závažné trvalé zdravotní následky. Zákon nyní stojí na požadavku, aby vytrpěné zdravotní újmy byly plně vyváženy peněžitou náhradou, avšak zjištění finančního ekvivalentu za poškození tak cenné hodnoty jako lidské zdraví je diskutabilní, neboť přesná kvantifikace nemajetkových újem je navýsost složitá, ne-li nemožná. Zřejmě i proto zákon doplňuje, že nelze-li výši náhrady určit cestou plné kompenzace, má se náhrada stanovit podle zásad slušnosti. Ani ty nejsou nikterak definovány a jejich vágnost je zcela srovnatelná s nezřetelným požadavkem plné náhrady. Je proto úlohou soudu, aby tuto právní úpravu naplnil svou úvahou. Ta však nemůže být nepodložená a libovolná, nýbrž musí být odůvodněna tak, aby bylo zřejmé, z jakých východisek soud vyšel a jaká kritéria použil. Jen tak lze vyhovět požadavku legitimního očekávání účastníků a předvídatelnosti soudních rozhodnutí, jak jej i v hmotněprávní rovině formuluje ustanovení § 13 o. z. a ve své ustálené judikatuře dovozuje Ústavní soud [viz např. nález ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [IV. ÚS 3500/18](#), body 19-22, nález ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. [II. ÚS 387/18](#), (N 138/90 SbNU 259), bod 19, nález ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. [II. ÚS 727/11](#), (N 209/63 SbNU 431), nález ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. [I. ÚS 947/09](#), (N 56/56 SbNU 593)].

11. Za tímto účelem soudní praxe od roku 2014 využívá jako jednu z možností výkladu § 2958 o. z. nezávaznou pomůcku, označenou též jako Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, jejíž základní zásady byly publikovány pod [Rc 63/2014](#). Ostatně i důvodová zpráva k § 2958 o. z. připouští, aby si soudní praxe vytvořila vlastní podrobnější pravidla, kterými eliminuje dopady odstranění relativně exaktního podzákonného předpisu. K tomu lze doplnit, že z povahy věci není soudce povinen použít právě tuto metodu výkladu, může zvolit a odůvodnit jinou, nicméně rozhodne-li se postupovat podle Metodiky, měl by jí doporučená pravidla respektovat (případně odůvodnit, v čem a proč se od ní odchyluje), aby tato pomůcka neztratila svůj význam pro sjednocování soudní i mimosoudní praxe, neboť výstupy z jednotlivých řízení, v nichž by s Metodikou bylo nakládáno odlišně, by nebyly vzájemně porovnatelné. Tento přístup je již aprobován i judikaturou trestních senátů Nejvyššího soudu v rámci tzv. adhezního řízení. Například podle usnesení ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. [6 Tdo 1791/2016](#), (publikováno v časopise Trestněprávní revue č. 2/2018), byl tento systém vypracován za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem

na zdraví. Postup popsany v Metodice má plnit zákonný princip slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavek legitimního očekávání (§ 13 o. z.). Z něj vyplývá nutnost vypracovat znalecký posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, na jehož podkladě lze rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví (§ 228 odst. 1 tr. ř.). Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [7 Tdo 1485/2019](#) (Rt 51/2020), má být podkladem pro stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění zpravidla posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví; pouze v jednoduchých případech se lze spokojit s odborným vyjádřením. Není důvod se od této judikatury odchýlovat, vždyť v občanskoprávních sporech jde o výklad téhož ustanovení občanského zákoníku jako v adhezním řízení před trestními soudy. Je třeba jen upozornit, že s účinností od 1. 1. 2021 bylo uvedené znalecké odvětví přejmenováno na hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví, a to vyhláškou č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví (k provedení zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech).

č. 90

12. Použití Metodiky jako ústavně konformní a účel zákona naplňující způsob výkladu § 2958 o. z. (nepotlačí-li ovšem prostor pro úvahu soudu a nestane-li se mechanickým přebíráním vzorců či šablon) konečně přijímá i nálezoá judikatura Ústavního soudu. Například nále z dne 16. 2. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 3122/15](#), označuje za problematickou pracovněprávní úpravu založenou na prováděcím předpisu, který přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění nerespektuje systém stanovení náhrady podle Metodiky; zároveň však varuje před pouhým následováním určitých tabulkově předvídaných bodových počtů. V návaznosti na tato východiska Ústavní soud v nálezu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. [II. ÚS 2925/2020](#), uložil soudům, aby při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění postupovaly podle Metodiky i v pracovněprávních vztazích, jestliže náhrada poskytnutá zaměstnanci poškozenému na zdraví podle prováděcího předpisu k zákoníku práce není dostatečná.

13. Předmětem dovolacího řízení je potvrzující výrok o zamítnutí části žaloby na náhradu za ztížení společenského uplatnění. U tohoto nároku přináší Metodika oproti předchozí právní úpravě a jejímu výkladu ideově zcela nový systém, který má vedle nezbytného odborného lékařského zařídění újmy lépe zohledňovat definovaný a zdravotní újmě přiřazený rozsah postižení (omezení) z pohledu všech myslitelných stránek lidského života, tj. všech oblastí, v nichž pro trvalé zdravotní následky dochází k omezení či dokonce k plnému vyřazení z možnosti se společensky uplatnit, a to jak ve vztahu k průměrnému (obvyklému) poškozenému, tak s přihlédnutím k individuálním odlišnostem každého jednotlivého případu. Nové pojetí založené na stanovení rozsahu omezení (vyřazení) pomocí procentního vyjádření odstraňuje výkladové potíže, jimiž trpěla úprava účinná do 31. 12. 2013, zejména prováděcí vyhláška č. 440/2001 Sb., jejíž etiologický charakter nebral příliš zřetel na důsledky újmy na zdraví pro život poškozeného, přičemž kritéria pro mimořádné zvýšení náhrady soudem byla postupně definována soudní judikaturou, aniž by vedla k dostatečně jednotnému rozhodování; v praxi se zpravidla omezovala jen na velmi obecně zjištěnou část společensky participačních činností, v nichž byl poškozený v důsledku újmy na zdraví omezen či z nich vyřazen. V souladu s dosavadní praxí by mělo být k hodnocení trvalých následků přistoupeno

teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí; přesné časové období nelze obecně určit, zpravidla jde o jeden rok, ve výjimečných případech lze uvažovat i o době delší.

14. Východiskem nového přístupu k hodnocení závažnosti ztížení společenského uplatnění je Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (dále též jen „MKF“), vypracovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO), dostupná v české verzi například na http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdrav_i.pdf. Jedná se o celosvětově uznávanou a používanou systematiku trvalých zdravotních újem, vycházející z rozřídění postižení podle tělesných struktur a funkcí, vystihující ovšem důsledněji dopady těchto újem na schopnosti poškozeného vykonávat běžné životní aktivity. Pro účely určení výše náhrady za trvalé zdravotní následky lze využít 3. část (komponentu) této klasifikace nazvanou Aktivity a participace.

č. 90

15. Nespornou předností MKF je propracovaná struktura a důraz na určení stupně omezení funkčních schopností postiženého, a to s přihlédnutím k jeho zhoršenému zdravotnímu stavu tak, aby byla zohledněna změna oproti předchozímu stavu. Tento systém přiřazuje jednotlivým funkčním potížím určitý stupeň závažnosti (podpořený i procentní škálou) a tím lépe než bodový systém založený na lékařských diagnózách vystihuje rozsah trvalého zdravotního postižení. Protože je velmi podrobná a promyšlená, umožňuje MKF při jejím plném využití vykreslit velmi plastický obraz nejen postižení konkrétních tělesných funkcí, nýbrž i praktický dopad těchto postižení do všech sfér života poškozeného, přehledně vyjmenovaných (kódovaných) v devíti kapitolách. S potřebou vymezit obtíže ne zcela soběstačné osoby cestou hodnocení funkčních schopností ostatně pracuje například i zákon č. 108/2006 Sb., o sociální péči, který pro účely stanovení příspěvku na péči používá řadu kritérií obsažených v MKF. Použití této terminologie a celého přístupu tedy není ani v českém právu ojedinělé.

16. Stupeň závažnosti trvalého zdravotního postižení prostřednictvím objektivní klasifikace funkčních schopností se nevyjadřuje jako dříve součtem bodového hodnocení diagnóz, násobeným peněžitou hodnotou jednoho bodu, nýbrž je pojat jako procentní vyjádření ztráty životních příležitostí (lepší budoucnosti ve smyslu § 2958 o. z.) ve škále 0 – 100 % pro jednotlivé položky (domény – označené písmenem d a trojčiferným kódem, v některých případech doplněné i o čtyřmístné podpoložky) v devíti oblastech společenského zapojení:

Kapitola 1. Učení se a aplikace znalostí, v níž jsou hodnoceny tyto činnosti: d 110 – Pozorování, d 115 – Naslouchání, d 120 – Jiné účelné vnímání, d 130 – Opisování, d 135 – Opakování, d 140 – Učení – čtení, d 145 – Učení – psaní, d 150 – Učení – počítání, d 155 – Získání dovedností, d 160 – Soustředění pozornosti, d 163 – Myšlení, d 166 – Čtení, d 170 – Psaní, d 172 – Počítání, d 175 – Řešení problémů, d 177 – Rozhodování

Kapitola 2. Všeobecné úkoly a požadavky: d 210 – Provádění jednotlivého úkolu, d 220 – Provádění mnohočetných úkolů, d 230 – Vykonávání běžné denní povinnosti, d 240 – Zvládání obtíží a jiných psychických nároků

Kapitola 3. Komunikace: d 310/d320 – Přijímání mluvených zpráv/Přijímání zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího), d 315 – Přijímání neverbálních zpráv, d 325 – Přijímání psaných zpráv, d 330/d 340 – Mluvení/ Vytváření zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího),

d 335 – Vytváření neverbálních zpráv, d 345 – Psaní zpráv, d 350 – Konverzace, d 355 – Diskuze, d 360 – Používání komunikačních pomůcek a technik

Kapitola 4. Pohyblivost: d 410 – Měnění základní pozice těla, d 415 – Udržení pozice těla, d 420 – Přemísťování, d 430 – Zvedání a nošení předmětů, d 435 – Přemísťování předmětů pomocí dolních končetin, d 440 – Využití ruky k jemným pohybům, d 445 – Využití ruky a paže, d 450 – Chůze, d 455 – Pohyb, d 460 – Pohyb po různých lokalitách, d 470 – Používání dopravy, d 475 – Řízení

Kapitola 5. Péče o sebe: d 510 – Sám se umýt, d 520 – Péče o části těla, d 530 – Používání toalety, d 540 – Oblékání, d 550 – Jídlo, d 560 – Pití, d 570 – Péče o své zdraví

Kapitola 6. Život v domácnosti: d 610 – Získání obydlí, d 620 – Získání nezbytných věcí a služeb, d 630 – Příprava jídla, d 640 – Vykonávání domácích prací, d 650 – Péče o předměty v domácnosti, d 660 – Pomoc druhým

Kapitola 7. Mezilidská jednání a vztahy: d 710 – Základní mezilidská jednání, d 720 – Složitá mezilidská jednání, d 730 – Jednání s cizími lidmi, d 740 – Formální společenské vztahy, d 750 – Neformální společenské vztahy, d 760 – Rodinné vztahy, d 770 – Intimní vztahy, d 798 – Schopnost reprodukce

Kapitola 8. Hlavní oblasti života: d 810 – Neformální výchova, d 839 – Formální vzdělávání, d 840 – Vzdělávání (příprava na práci), d 845 – Získání, udržení a ukončení zaměstnání, d 850 – Placené zaměstnání, d 860 – Základní ekonomické operace, d 865 – Složitě ekonomické operace, d 870 – Ekonomická soběstačnost

Kapitola 9. Život komunitní, sociální a občanský: d 910 – Občanský život (v komunitě), d 920 – Rekreační a volný čas, d 930 – Náboženství a duchovní život, d 950 – Politický život a občanství.

17. Z rozhodnutí ve věcech, které byly dosud předloženy s dovoláním Nejvyššímu soudu (sp. zn. [25 Cdo 3484/2019](#), [25 Cdo 1452/2019](#) a [25 Cdo 3486/2020](#), aniž v nich mohla být dovolacím soudem řešena otázka použití Metodiky), z judikatury soudů nižších stupňů monitorované Oddělením dokumentace a analýzy judikatury Nejvyššího soudu (např. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 27 Co 302/2018, Okresní soud v Písku sp. zn. 7 C 309/2015, Městský soud v Brně sp. zn. 41 C 74/2018) i z jednotlivých znaleckých posudků vytvářených většinou na webovém rozhraní www.nahradazu.cz lze vysledovat, že soudní i mimosoudní praxe je prakticky jednotná v definicích jednotlivých položek (domén) hodnocených v uvedených devíti kapitolách. Tyto definice lze nalézt na internetu [https://www.nsoud.cz/Judikatura/nsweb.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/\\$file/C%20%20Aktivity%20a%20participace%20%20Sbirka.pdf](https://www.nsoud.cz/Judikatura/nsweb.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/$file/C%20%20Aktivity%20a%20participace%20%20Sbirka.pdf), nebo <https://www.datanu.cz/download/MKF-pro-Metodiku.pdf>, v tištěné podobě pak v publikaci Žďárek, R., Těšínová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol: Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví, C. H. Beck. Praha 2015 (zde jsou ovšem některé chyby či překlepy – nesprávné číslo domény d 415 na str. 109, nesprávný název domény d 455 na str. 113 a nesprávný název domény d 475 na str. 114). V podrobnostech lze odkázat na tyto zdroje. Smyslem je vymezit u každé z činností spektrum aktivit, které má být

zkoumáno, aby bylo stupněm či procentem obtíže vyjádřeno, jak doložené zdravotní trvalé obtíže vyřazují poškozeného z různých životních činností, které jsou v lidském životě obvyklé. Tím je zajištěna objektivizace zdravotního stavu pomocí lékařsky podložené klasifikace.

18. Při posouzení obtíží poškozeného podle takto upravené komponenty Aktivita a participace (sleduje se provádění úkolů a zapojení do životních situací definovaných v jednotlivých doménách) znalci obvykle popisují zdravotní stav poškozeného též s využitím pojmů obsažených v komponentách Tělesné funkce a Tělesné struktury MKF a podle Mezinárodní klasifikace nemocí, aby bylo možné posoudit, zda uváděnému stupni poklesu aktivit odpovídá i stupeň poškození s těmito aktivitami souvisejících tělesných funkcí a struktur. Jinak ovšem se stav poškozeného hodnotí v rámci jednotlivých domén ve dvou kategoriích – tzv. kapacita a výkon. V prvním případě jde o zjištění celkové ztráty potenciálu poškozeného bez kompenzačních pomůcek (facilitátorů), a to v plném rozsahu všech domén (položek) kapacity. Nehodnotí se aktuální kapacita, nýbrž její snížení oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí). Vzhledem k tomu, že náhrada za ztížení společenského uplatnění má být odškodněním reálného vyřazení ze společenského života a že má zároveň motivovat ke znovuzачlenění poškozeného do společnosti, je namístě přihlídnout k tomu, že výkon může být ohodnocen nižším stupněm či procentem omezení, používá-li poškozený facilitátor uvedený v kapitole 1 komponenty Faktory prostředí (produkty a technologie – pomůcky, nástroje, vybavení nebo technický systém, používaný zdravotně postiženou osobou, nebo speciálně vyrobené nebo obecně dostupné, které obtížím předcházejí, kompenzují, monitorují, uvolňují nebo neutralizují – ISO 9999 – technické pomůcky pro zdravotně postižené). Kvalifikátor výkonu by měl být použit tam, kde se liší od stupně či procenta omezení kapacity, a to za pomoci uvedených pomůcek, jsou-li standardně dostupné či již byly prokazatelně poškozenému zajištěny škůdcem; tehdy se použije průměr obou kvalifikátorů. Výjimkou je použití léků a doplňků, kde se kapacita posuzuje s užívanou medikací.

19. Kvalifikátory se použijí ve stupni omezení podle škály stupňů od 0 do 4:

- stupeň 0: žádná obtíž (nepřítomná, zanedbatelná, 0–4 %) – osoba nemá a nepociťuje žádný problém,
- stupeň 1: lehká obtíž (mírná, nízká, 5–24 %) – problém je přítomen méně než 25 % času hodnocené činnosti s intenzitou, kterou může osoba tolerovat (je dobře snesitelný), a děje se zřídka během posledních 30 dní,
- stupeň 2: středně těžká obtíž (zřetelná větší, 25–49 %) – problém je přítomen méně než 50 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která zasahuje do každodenního života (je zřetelný), a děje se občas během posledních 30 dní,
- stupeň 3: těžká obtíž (vysoká, extrémní, 50–95 %) – problém je přítomen více než 50 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která částečně rozvrací každodenní život osoby (značně velký), a děje se často během posledních 30 dní,
- stupeň 4: úplná obtíž (úplná, 96–100 %) – problém je přítomen více než 95 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která zcela rozvrací každodenní život osoby (obtíže jsou nesnesitelné nebo je funkce nemožná), a děje se každý den během posledních 30 dní.

20. Tento systém umožňuje zjistit výsledné procentní omezení poškozeného ve všech oblastech společenského uplatnění, a vytvořit tak základní medicínsky podložené srovnání stavu konkrétního poškozeného účastníka s jinými osobami trpícími trvalými zdravotními následky. S určitým zjednodušením lze říci, že za stoprocentní je považováno plné vyřazení poškozeného ve všech sférách (tj. plná ztráta kognitivních a pohybových funkcí, spojená s plnou ztrátou sebeobsluhy a jakéhokoliv zapojení se do společenských aktivit) a všechny mírnější formy postižení jsou odstupňovány směrem dolů. Doposud se využívá k výpočtu vzorec založený na váženém průměru jednotlivých domén nejprve v rámci kapitoly a poté i jednotlivých kapitol v rámci celku s tím, že váha je u všech stejná. Jednotlivým doménám i kapitolám se tedy prozatím přiřazuje stejná váha (poměr), neboť přes určité teoretické náměty k posílení některých domén či kapitol (zejména těch, které se týkají pohyblivosti a potažmo soběstačnosti) nebyla dosud provedena ucelenější analýza, která by opravňovala k diferencovanému přístupu. Vzhledem k doporučujícímu charakteru Metodiky není vyloučeno, aby se na základě dostatečných podkladů uvedený poměr upravil, nicméně efektu finančního zvýraznění subjektivního vnímání určitého druhu obtíží poškozeným lze dosáhnout v rámci tzv. modifikace soudem (viz body 23 až 26 odůvodnění tohoto rozsudku).

21. Popsaný způsob určení výše náhrady se ovšem neobejde bez definování částky, která představuje pomyslnou hodnotu zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (100 %). Po zhodnocení dosavadní rozhodovací praxe v otázkách výjimečného zvyšování náhrady za ztížení společenského uplatnění podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. v případech nejzávažnějších trvalých zdravotních postižení, po komparaci s úpravami či praxí v některých evropských zemích a s přihlédnutím k tomu, že § 2960 o. z. výrazně rozšiřuje nároky poškozeného na náhradu materiálních újem spojených se zaopatřením či s vytvářením předpokladů pro jeho znovuzачlenění do společenského života a § 2962 až 2963 o. z. posilují rozsah náhrady za ztrátu na výdělku, vychází soudní praxe z tzv. výchozí rámcové částky, vyjadřující pomyslné 100% vyřazení poškozeného ze společenského života, která se v poměrech panujících v době počátku účinnosti nového občanského zákoníku pohybovala kolem 10.000.000 Kč. Aby výše této částky nemusela být opakovaně revidována a aby reflektovala vývoj ekonomických ukazatelů, vyjadřuje se pomocí 400násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady, tedy konkrétně 10.051.200 Kč, ustálil-li se zdravotní stav v roce 2014, 10.274.400 Kč pro rok 2015, 10.586.800 Kč pro rok 2016, 11.035.600 Kč pro rok 2017, 11.801.600 Kč pro rok 2018, 12.754.000 Kč pro rok 2019, 13.650.000 pro rok 2020 a 14.244.400 Kč pro rok 2021.

22. Procentní podíl (odpovídající zjištěnému stupni omezení poškozeného) z výchozí rámcové částky představuje základní ohodnocení náhrady nemateriální újmy při trvalých zdravotních následcích (zejména odčinění nemajetkové újmy vzniklé zásahem do tělesné integrity, frustrace z trvalého poškození tělesných orgánů, stresu a vypětí z překonávání nastalých obtíží, pozbytí ztráty životních příležitostí a možností, včetně abstraktní ztráty možností pracovního uplatnění a zapojení se do dalších životních činností) a je proporcionálním vyjádřením ztráty průměrného potenciálu pro určitý typ postižení; není ovšem náhradou škody (majetkové újmy), která je hrazena zejména prostřednictvím náhrady za ztrátu na výdělku či nákladů péče o zdraví, osobu či domácnost poškozeného.

23. Individuální přístup a zohlednění zvláštností každého jednotlivého případu předpokládá, že takto zjištěná částka základního ohodnocení bude modifikována některými dalšími okolnostmi, které již nemají medicínskou povahu, tedy jejich dopad do poměrů konkrétního poškozeného musí zvážit soud. Patří sem zejména věk poškozeného, intenzita jeho předchozího zapojení (ztráta skutečně výjimečně lepší budoucnosti) a důvody vyjmenované demonstrativně v § 2957 o. z. (některé z nich se týkají i poměrů škůdce).

24. Vzhledem k tomu, že vrcholu sil i intenzity společenského zapojení se obvykle dosahuje ve věku od 45 do 55 let, zvyšuje soudní praxe základní částku stanovenou shora popsáním postupem přibližně o 10 % pro poškozené ve věku 35–44 let, o 20 % ve věku 25–34 let a o 30–35 % ve věku 0–24 let. Oproti tomu lze náhradu snížit přibližně o 10 % ve věku 55–69 let a o 20 % od 70 let výše. Jedná se o poměrně jemné rozlišení, neboť nehmotné újmy na zdraví jsou vnímány přibližně stejně úkorně každou lidskou bytostí a nelze dost dobře tvrdit, že by měly být odškodněny mnohonásobně více jen proto, že je poškozený mladší nebo byl před zraněním aktivnější. Mladší člověk je jistě závažným poškozením zdraví připraven o radosti života, které si již starší člověk užil, a bude nucen se vyrovnávat se svým handicapem po delší dobu (což je zohledněno právě uvedenými procentními modifikacemi); na druhé straně mladší člověk má více sil, je adaptabilnější, dokáže se po fyzické i psychické stránce s postižením vyrovnat zpravidla lépe než člověk starší (aproto modifikace daná věkem dosahuje pouze několika desítek procent).

25. Intenzita předchozího zapojení do společenských aktivit se zpravidla zohledňuje zvýšením základní částky až do 10 %, je-li nadprůměrné, až do 20 %, je-li výjimečně intenzivní, a až do 30 %, je-li zcela mimořádné; naopak se náhrada snižuje až o 10 %, je-li zapojení podprůměrné, a až o 20 %, není-li prakticky žádné. Člověk činorodý, který se věnuje mnoha aktivitám, o něž je v důsledku poškození zdraví připraven, se jistě jeví být více poškozen než ten, kdo dosud vedl fádni a pohodlný život; avšak jen stěží lze dovodit, že trauma, stres a frustrace u prvního jsou mnohonásobně větší než u druhého, či zda tomu právě vzhledem k povahovým vlastnostem obou nemůže být právě naopak, nehledě k tomu, že dokud je druhý zdravý, závisí jen na jeho svobodném rozhodnutí, zda svůj způsob života radikálně změní, po poškození zdraví však tuto možnost natrvalo ztratí a právě ono vědomí, že natrvalo možnosti zdravého člověka ztratil, je podstatou nehmotné újmy, kterou utrpěl. Konečně například houslový virtuos světového jména, který utrpí ztrátu prstu levé ruky, je nepochybně závažně poškozen ve svém profesním uplatnění, avšak (ponecháme-li stranou ztrátu jeho výdělku, která není odškodnitelná náhradou za ztížení společenského uplatnění a která je odrazem společenského ocenění jeho práce), je problematické vyčíslit, zda a nakolik je jeho nemajetková újma větší, než újma amatérského houslisty, který se hudbě věnoval jen pro svou radost.

26. Přihlédnutí k výjimečným okolnostem vyjmenovaným v § 2957 o. z. není možné pro jejich předpokládanou šíři a variabilitu vyjádřit konkrétními pojmy ani jim přiřazenými procentními pásmy, je proto ponecháno zcela na úvaze soudu s doporučením, aby po celkovém výsledném zvýšení beroucím v úvahu všechny tři zmíněné kategorie okolností odůvodňujících modifikaci základní částky náhrady nepřesahovala konečná náhrada její dvojnásobek. Doporučené omezení modifikace základní částky maximálně na dvojnásobek má své racionální opodstatnění a nesměruje k zužování možností individuálního posouzení každého konkrétního případu. Smyslem je eliminovat subjektivismus a libovůli a přispět ke sjednocení soudní praxe

a naplnění požadavku, aby v obdobných případech bylo poskytnuto srovnatelné odškodnění (§ 13 o. z.).

27. Lze shrnout, že první fáze posouzení (popsaná pod body 16 až 20 odůvodnění tohoto rozsudku) patří do působnosti znalce, jehož úkolem je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [8 Tdo 190/2017](#), [Rt 39/2018](#)). Tento závěr má povahu objektivizující, neboť posuzuje konkrétní postižení daného poškozeného, ovšem v obecné rovině všech v úvahu přicházejících činností (viz uvedené domény a jejich definice) bez ohledu na subjektivní pocity a individuální specifika poškozeného, tedy vyjadřuje, jak zjištěné zdravotní následky připravují poškozeného o potenciál věnovat se činnostem definovaným ve všech doménách. Znalci proto nepřísluší zjišťovat, které z posuzovaných činností poškozený skutečně vykonával, v jaké intenzitě a nakolik ztrátu či omezení některých z nich pociťuje úkorně. To není odborná lékařská otázka, nýbrž úkol soudu, aby objektivní zařazení pacienta do procentní škály vyřazení ze společenského života tzv. modifikoval (subjektivizoval či personalizoval) právě již vzhledem ke konkrétním okolnostem případu a s respektem ke vnímání újmy samotným poškozeným (body 23 až 26 odůvodnění tohoto rozsudku). Stejně tak znalci nepřísluší, aby sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši. Soud je oprávněn kontrolovat, zda znalec vyčerpал při hodnocení celou definici jednotlivých domén či zda neopomenul některé z nich hodnotit, resp. může dotazem na znalce zjišťovat, jakými úvahami byl při stanovení stupně či procenta obtíží veden. Pochybení v tomto směru může totiž vést ke zkreslení výsledku. Znalci nelze samozřejmě vyčítat, že k výpočtu výsledného procenta použije webového rozhraní, které slouží i pro mimosoudní řešení nároků a které podle zadaného data ustálení zdravotního stavu automaticky přiřazuje znalcem stanovenému procentnímu vyjádření omezení aktivit poškozeného odpovídající peněžní částku a nabízí dokonce možnost její jednoduché modifikace. Je oproti tomu chybou soudu, jestliže bez dalšího takto případně doplněný posudek použije, aniž by uvedl vlastní úvahu, která přísluší jen jemu. Tak se tomu do určité míry stalo i v nyní projednávané věci.

28. Odvolací soud přejal závěry soudu prvního stupně a rozhodl se opřít svou úvahu o Metodiku k § 2958 o. z., nevyužil ovšem plně její možnosti. Soud prvního stupně se velmi podrobně zabýval zdravotním stavem žalobce a jeho dopady do možnosti zapojit se do životních činností, ohledně nichž formuloval své subjektivní stesky. V tomto ohledu však nepostupoval zcela přesně a neodlišil objektivizační lékařskou rovinu od právního posouzení, byť deklaroval, že postupuje podle Metodiky, a vyšel ze znaleckého posudku, s nímž pracoval a při výsledku znalce se snažil dobrat přesnějších závěrů. V první řadě je zřejmé, že nepracoval s procentem vyřazení žalobce (5,98 % podle znaleckého posudku), nýbrž rovnou s částkou peněžité náhrady, kterou k němu přiřadil znalec podle výchozí rámcové částky pro rok 2019, kdy se ustálil zdravotní stav žalobce, se zvýšením o 20 % s ohledem na věk poškozeného. Tím se formálně vzato rozhodnutí soudu ocitlo v rozporu s citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu [Rt 39/2018](#), a to tím spíše, že závěr o neopodstatněnosti dalšího modifikačního zvýšení pro intenzitu předchozího zapojení je zjevně nesprávný. Zde je třeba na druhou stranu upozornit, že dovolatel se mýlí, jestliže v žalobě nastavil výši požadované náhrady za ztížení společenského uplatnění na více než osmimilionovou částku odvozenou

zřejmě od 50% poklesu pracovní schopnosti zjištěné pro účely důchodového zabezpečení (invalidity). Ta totiž vyjadřuje jen poměrně úzkou výseč celkových aktivit a participací, totiž pracovní zapojení, zatímco výsledné procento (v daném případě výrazně nižší) vzešlé z devíti kapitol MKF pokrývá kompletní činnost člověka ve všech oblastech.

29. Již za účinnosti předchozího občanského zákoníku bylo ustálenou soudní praxí, že důvodem pro mimořádné zvýšení základní náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. mohla být i šíře a charakter sportovních aktivit, jež poškozený před zraněním provozoval, jestliže zhoršený zdravotní stav vedl nejen k zúžení aktivit, nýbrž i ke snížení kvality a úrovně dosahovaných výkonů, byť v rámci rekreačního sportu, a to natolik, že nešlo jen o běžný zásah do dosavadního způsobu života, nýbrž vzhledem k věku a šíři činností již o dopad vykazující rysy mimořádnosti. Například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2651/2015](#), publikovaném pod C 16766 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C. H. Beck, byl takový závěr učiněn v případě muže, který byl od svých 28 let omezen (byť ne zásadně a nebyl z nich ani zcela vyloučen) v celé řadě aktivit typu jízdy na kolečkových bruslích, na kole a lyžích, potápění, kopané a tance, tedy činností s intenzivnějším fyzickým nasazením, které nadále nemohl v plném rozsahu provozovat pro omezenou pohyblivost hrudní páteře lehkého stupně a zápěstí dominantní horní končetiny lehkého stupně a pro stav po odstranění části vnitřního menisku a rekonstrukci předního zkříženého vazů pravého kolena.

30. S touto judikaturou (jejíž závěry lze použít i za současné právní úpravy) je v rozporu závěr odvolacího soudu, že není důvod v případě žalobce modifikovat náhradu jejím zvýšením pro předchozí zapojení. Bylo-li zjištěno, že žalobce byl před škodní událostí nadprůměrně aktivní v řadě oblastí (lední hokej, dobrovolné hasičství, motorismus), není důvod neodlišit jej od jiných poškozených, kteří svůj potenciál v takové míře nevyužívali. Soud prvního stupně řadu činností provozovaných žalobcem zpochybnil poukazem na přetrvávající možnost se do nich zapojovat, což by ovšem mohl být spíše důvod k pochybnostem, zda znalcem vyčíslený stupeň obtíží odpovídá zjištěnému ustálenému zdravotnímu stavu, nikoliv důvod pro odmítnutí modifikace ve prospěch poškozeného. Pouhá okolnost, že žalobce nadále vede společenský život a účastní se akcí, jež mu jeho zdravotní stav umožňuje, nevylučuje znalcem odůvodněný závěr, že poškození dominantní horní končetiny a omezená hybnost a bolestivost dolní končetiny žalobce prakticky vylučuje z většiny pohybových činností vyžadujících rychlost a vytrvalost, tedy z fyzicky náročnějších úkonů při sebeobsluze, v práci i ve sportovním a zájmovém vyžití. Nepodložený je pak závěr, že zdravotní obtíže nepřipravily žalobce o aktivní hokejovou činnost, neboť srovnání průměrného věku špičkových hokejistů účastnících se mistrovství světa s věkem, v němž působí aktivně řada hráčů na krajské soutěžní úrovni, je nepatřičné. Lze považovat za notorietu, že v nižších neprofesionálních soutěžích, které nekladou tak vysoké nároky na trénovanost, lze působit i ve věku vyšším, než je obvyklý na úrovni zcela vrcholové. Úvaha, že počet odehraných zápasů se postupně snižoval, neopodstatňuje bez dalšího závěr, že v sezóně, která následovala po úrazu, by žalobce stejně již na led vůbec nenastupoval. Není naopak důvod nevěřit, že i bez soutěžního zapojení by se žalobce hokeji věnoval. Stejně tak soudy obou stupňů podcenily vynucenou změnu zapojení v dobrovolném hasičském sboru, kde podle jasných závěrů znalce stav žalobce vylučuje aktivní výkony při hašení či tréninku, takže se jeho účast omezuje na organizační, administrativní či společenskou činnost. Obdobné pak platí i na zálibu v motocyklech a zčásti i na pracovní zapojení. Okolnost, že se žalobce zcela nestáhl do ústraní a dění v obci se alespoň

v omezené míře účastní, není důvodem k závěru, že intenzita předchozího zapojení do společenského života byla průměrná a nemá být zohledněna zvýšením základní náhrady.

31. Odvolací soud vyšel ze zjištění podloženého znaleckým posudkem, že žalobce utrpěl při dopravní nehodě zhmoždění hrudníku, traumatický pneumothorax, kontuzní změny v pravém horním plicním laloku, zlomeniny řady kostí všech končetin, klíční kosti a lopatky a posttraumatickou stresovou poruchu. Po ukončení léčení je limitován tím, že pro těžké poškození kloubu a ztrátové poškození kosti má téměř znemožněn pohyb zápěstí pravé ruky, což je doprovázeno bolestí v klidu i v zátěži a snižuje hybnost celé končetiny. Levá noha má omezenou hybnost, zejména v nerovném terénu, žalobce nemůže rychle chodit ani běhat a má výrazně zmenšenou dochozí vzdálenost; tyto obtíže se negativně projevují i na ostatních nosných kloubech obou dolních končetin a na bederní páteři. Dovolateli je třeba přisvědčit, že některé z těchto obtíží nebyly patřičně zohledněny. Obtíže s jemnou motorikou dominantní ruky zčásti absentují vlastně již v základním znaleckém posouzení, neboť nebylo vysvětleno, proč jsou stupněm 0 (bez obtíží) hodnoceny i takové činnosti, při nichž se uplatňují úchopové a manipulační funkce ruky, zejména v kapitolách 5 a 6. Pochybnosti může vyvolat i hodnocení některých následků u dolní končetiny; nebyl vyjasněn rozdíl mezi stupněm obtíží u pohybu po různých lokalitách, zatímco u chůze a pohybu znalec žádnou obtíž neurčil, byť z popisu povahy následků vyplývá, že právě omezená hybnost a bolestivost nohy vylučuje dovolatele z fyzicky náročnějších pohybových aktivit; v obdobných případech se tedy zpravidla projevuje i v dalších doménách kapitoly 5 a 6. Nedořešena konečně zůstala otázka psychických obtíží, které znalec rovněž potvrdil stupněm 2 u zvládání obtíží a jiných psychických nároků, avšak zřejmě nezohlednil například v doménách, které provázaně s tím bývají též používány, zejména soustředění pozornosti. Soud sám vyloučil určité obtíže tohoto typu poukazem na fotografie, na nichž se dovolatel jeví veselý a spokojený ve společnosti, což je poněkud zjednodušující přístup, neboť depresivní stavy či poruchy soustředění nemusí být vždy setrvalé a mohou se střídat se stavy umožňujícími zapojit se do společenského dění; i to lze vyjádřit stupněm či procentem obtíže v jednotlivých doménách.

32. I když tedy soud prvního stupně věnoval velkou pozornost práci se znaleckým posudkem (sám dokonce označil znalecké posouzení za nikoliv strnulé, nýbrž velmi přiléhavé a objektivní), neodstranil popsane nejasnosti a ani odvolací soud v tomto směru nezjednal nápravu. Přes obsáhlé dokazování k aktuálnímu zdravotnímu stavu žalobce soudy nezohlednily dostatečně intenzitu jeho předchozího zapojení do celé řady společenských aktivit a jejich úvaha potřebná pro nastavení výše náhrady podle § 2958 o. z. zůstala neúplná, a tedy po právní stránce nesprávná. Z těchto důvodů Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.); jelikož důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud též odpovídající část rozsudku soudu prvního stupně a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 91

Soupis majetkové podstaty zveřejněný v insolvenčním rejstříku se účastníkům insolvenčního řízení nedoručuje; insolvenční zákon rovněž neukládá insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci vyrozumět dlužníka zvláště o tom, které z nemovitých věcí náležejících do výlučného vlastnictví dlužníka, nebo do společného jmění dlužníka a jeho manžela zahrnul do soupisu majetkové podstaty zveřejněného v insolvenčním rejstříku.

Insolvenční řízení, Majetková podstata, Soupis

§ 71 IZ, § 205 IZ, § 206 IZ, § 222 IZ, § 224 IZ, § 226 IZ, § 421 odst. 1 písm. c) IZ, čl. 19, čl. 22, čl. 28 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením č. 10/2010 Sb. m. s.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 28/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.28.2020.1

Nejvyšší soud změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 12. 2019, tak, že usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 9. 2019, se mění tak, že se zamítá návrh dlužnice na vynětí označené bytové jednotky z majetkové podstaty dlužnice.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 25. 9. 2019, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) zamítl návrh dlužnice (T. M.) z 1. 4. 2019 na „vyloučení“ bytové jednotky nacházející se v P. a s ní souvisejících spoluvlastnických podílů na společných částech domu a pozemku (jak jsou označeny ve výroku tohoto usnesení) [dále též jen „bytová jednotka“] z majetkové podstaty dlužnice.

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 1 písm. a/, § 207 odst. 1, § 226 odst. 1 a 5 a § 298 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 322 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl k závěru, že návrhu nelze vyhovět, neboť vyloučením bytové jednotky, na které vázne zástavní právo zřízené ve prospěch insolvenčního věřitele [Českomoravské stavební spořitelny, a. s. (dále jen „zajištěný věřitel Č“)], by právo tohoto věřitele (na uspokojení ze zajištění) zcela popřel a nenaplnil by se ani účel insolvenčního řízení.

3. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 12. 2019, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

4. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 207 odst. 1, § 226 odst. 1 a § 298 odst. 1 insolvenčního zákona a z ustanovení § 322 odst. 1 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

5. Zápis bytové jednotky do soupisu majetkové podstaty a její následné zpeněžení není v rozporu s dobrými mravy; srov. i závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. [21 Cdo 2326/2012](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu], a tedy ani s ustanovením § 207 odst. 1 insolvenčního zákona, když bytová jednotka není vyloučena z exekuce dle § 322 odst. 1 o. s. ř.

6. Z výsledku přezkumného jednání z 22. 11. 2018 je zřejmé, že společné jmění dlužnice a jejího manžela je předluženo, neboť pohledávka dlužnice vůči T. J. činí 54.271,41 Kč a obvyklá cena bytové jednotky nedosahuje 2 miliónů Kč, kdežto zajištěná pohledávka je vyšší než 3 milióny Kč (činí více než 6 miliónů Kč), což insolvenčního správce opravňuje k použití ustanovení § 274 insolvenčního zákona, tj. k zahrnutí bytové jednotky do majetkové podstaty dlužnice a k jejímu následnému zpeněžení.

č. 91

7. Tvzení dlužnice, že není schopna dohledat a předložit soudu rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu či lékařské zprávy o svém zdravotním stavu, jimiž by doložila naléhavou potřebu bydlení právě v bytové jednotce, má odvolací soud za nevěrohodné, stejně jako tvrzení, že pro údajný konflikt zájmů nemůže dlužnice požádat o pomoc manžela, přiděleného opatrovníka nebo advokáta.

8. Z průběhu insolvenčního řízení je patrné, že dlužnice využívá všech příležitostí k uplatnění námitek, protestů či opravných prostředků, avšak na zápis bytové jednotky do majetkové podstaty, o kterém se dozvěděla nejpozději 22. 11. 2018, reagovala (návrhem na vynětí bytové jednotky z majetkové podstaty) až po více než 4 měsících. Nestalo se tak tedy „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu ustanovení § 226 odst. 1 insolvenčního zákona, což by už samo o sobě vylučovalo úspěch takového návrhu. I kdyby ale dlužnice podala návrh „bez zbytečného odkladu“, neuspěla by. Právo zástavního věřitele na uspokojení splatné pohledávky z prodeje zástavy nelze zpochybňovat (ve smyslu ustálené judikatury) námitkou rozporu s dobrými mravy, je-li uplatňováno v souladu s příslušnými právními předpisy za podmínek stanovených zástavní smlouvou, jejíž vznik a obsah je nesporný. Odvolací soud též neshledal v postupu insolvenčního soudu, insolvenčního správce a zajištěného věřitele Č rozpor s články 19, 22 a 28 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (jde o Úmluvu vyhlášenou pod číslem 10/2010 Sb. m. s. – dále jen „Úmluva“).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky dovolacím soudem buď neřešené, anebo právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolatelka namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že návrhu na vynětí bytové jednotky z majetkové podstaty vyhoví.

10. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně právně posoudil podmínky pro vynětí věci z majetkové podstaty podle

§ 207 insolvenčního zákona. Dovojuje, že předpokladem pro vynětí věci z majetkové podstaty je její předchozí řádný soupis a podmínkou pro uplatnění práva na vynětí je, že insolvenční správce dlužníka o soupisu jeho věci písemně informuje. Návětí § 226 odst. 1 insolvenčního zákona je třeba vykládat v kontextu ustanovení § 217 a násl. insolvenčního zákona a ustanovení § 224 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona, tedy vždy s informační a poučovací povinností správce v písemné podobě. Ta se zjevně uplatní i v případě nevidomé účastnice s přihlédnutím k předchozím rozhodnutím v dané věci.

11. Bez ohledu na technické možnosti jinak nevidomé účastnice seznamovat se s takovými písemnostmi prostřednictvím moderní techniky, je tedy podmínkou doručit je dlužníci písemně. To platí tím spíše, když usnesení obsahuje zjevnou nesprávnost a soupis majetkové podstaty včetně bytové jednotky není obsahem tam citovaných protokolů z jednání (B-25 a B-27).

12. Insolvenční správce dlužníci o soupisu písemně neinformoval, bez ohledu na soudem přiznanou možnost nevidomé účastnice seznamovat se s listinami za podmínek § 563 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). „Přestože“ jde o osobní povinnost insolvenčního správce, nelze subsidiárně použít ani ustanovení o doručování soudem, když v uvedeném případě nebyl soupis majetkové podstaty doručován zvláštním způsobem. Insolvenční správce beztak neposkytl dlužníci odpovídající finanční prostředky na pořízení nezbytného technického vybavení, aby se mohla s písemnostmi seznamovat, tak jak mu uložil odvolací soud již v citovaném usnesení (potud má dovolatelka zjevně na mysli usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2018, takže by stejně neměla žádnou reálnou možnost se s takovou písemností seznámit.

13. Co do samotné žádosti o vynětí bytové jednotky z majetkové podstaty má dovolatelka za to, že vzhledem k jejímu handicapu by zpeněžení bytové jednotky bylo v rozporu s dobrými mravy obecně uznávanými v 21. století v České republice, a že judikatorní závěry citované v usnesení odvolacího soudu se neuplatní (jsou dané situaci zjevně nepřiléhavé), a to i v kontextu přímo závazných mezinárodních dohod, kterými je Česká republika vázána, včetně již zmíněné Úmluvy. To, že v daném případě by mělo být postupováno podle pokynu zajištěného věřitele, není podle dovolatelky významné.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním predestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

19. Z insolvenčního spisu dlužnice (jak se promítá i v obsahu údajů zveřejněných v insolvenčním rejstříku) je patrné, že:

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužnice bylo zahájeno 17. 8. 2016, insolvenčním návrhem zajištěného věřitele Č (A-1).

[2] Podáním datovaným 3. 10. 2016 (A-16) požádala dlužnice insolvenční soud o ustanovení zástupce z řad advokátů.

[3] Usnesením ze dne 17. 10. 2016, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne (v 11.12 hodin), ustanovil insolvenční soud (podle § 30 o. s. ř.) zástupcem dlužnice advokáta Mgr. K. J., LL. M. (dále jen „K. J.“).

[4] K odvolání K. J. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 1. 12. 2016, (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 6. 12. 2016, v 13.42 hodin), zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 17. 10. 2016 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

[5] Podáním datovaným „23. 11. 2017“ (správně 23. 1. 2017), došlým insolvenčnímu soudu 23. 1. 2017 (A-30), se dlužnice pro účely rozhodnutí insolvenčního soudu o její žádosti o ustanovení zástupce nebo opatrovníka z řad advokátů vyjádřila (podáním sepsaným K. J. coby jejím zástupcem) ke svým majetkovým poměrům mimo jiné tak, že jako svůj majetek označila bytovou jednotku.

[6] Usnesením ze dne 17. 5. 2017, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne (v 13.32 hodin), ve znění usnesení ze dne 15. 8. 2017, zveřejněného v insolvenčním rejstříku téhož dne (v 15.31 hodin), ustanovil insolvenční soud opatrovníci dlužnice advokátku JUDr. B. H. (dále jen „B. H.“) [body I. a II. výroku]. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 29 odst. 3 a 4 o. s. ř. – měl za prokázané, že dlužnice trpí těžkým poškozením zraku, je invalidní ve II. stupni a závislá na péči jiné osoby, a proto se nemůže ze zdravotních důvodů nikoli jen po přechodnou dobu účastnit insolvenčního řízení a aktivně vykonávat svá práva a plnit uložené povinnosti. Ustanovení B. H. odůvodnil insolvenční soud tím, že mu není známa jiná pro výkon funkce opatrovníka vhodná osoba, jelikož u manžela dlužnice G. N. Š. (dále jen

„G. N. Š.“), coby jediného společníka společnosti C. (v níž jsou jednateli G. N. Š. a dlužnice), je možný střet zájmů.

[7] K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 8. 1. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 9. 1. 2018, potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 17. 5. 2017.

[8] Usnesením ze dne 16. 5. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné):

1/ Zjistil úpadek dlužnice (bod I. výroku).

2/ Prohlásil konkurs na majetek dlužnice (bod II. výroku).

3/ Insolvenční správkyň dlužnice ustanovil JUDr. D. Ř. (dále jen „D. Ř.“) [bod IV. výroku].

[9] Soupis majetkové podstaty dlužnice, datovaný 19. 7. 2018 a obsahující též bytovou jednotku (jako jedinou nemovitou věc zahrnutou do soupisu), zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 25. 7. 2018 v 16.18 hodin (B-6).

[10] K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 17. 9. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 24. 9. 2018, potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 16. 5. 2018 v bodech I., II. a IV. výroku.

[11] Usnesením ze dne 12. 10. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 16. 10. 2018, insolvenční soud (mimo jiné) odvolal B. H. z funkce opatrovnice dlužnice, odůvodňuje tento postup tím, že při jednání před odvolacím soudem konaném dne 10. 9. 2018 (A-105) udělila dlužnice procesní plnou moc pro insolvenční řízení advokátu K. J. a že odvolání navrhla též dlužnice.

[12] Usnesením ze dne 12. 10. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 16. 10. 2018 v 9.08 hodin, a doručeným K. J. zvláště 17. 10. 2018, insolvenční soud (mimo jiné) svolal schůzi věřitelů, s tím, že se bude konat bezprostředně po skončení přezkumného jednání (22. 11. 2018) a jejím předmětem bude (mimo jiné) zpráva insolvenční správkyň o její dosavadní činnosti a o hospodářské situaci dlužnice.

[13] Na schůzi věřitelů konané 22. 11. 2018 v nepřítomnosti dlužnice, za účasti K. J. coby zástupce dlužnice s procesní plnou mocí D. Ř. odkázala na své písemné zprávy, potvrzující, že dlužnice „vlastní byt v B.“ (B-27).

[14] Usnesením ze dne 22. 11. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 23. 11. 2018, „osvědčil“ insolvenční soud usnesení, jímž schůze věřitelů konaná 22. 11. 2018 ustanovila novým insolvenčním správcem dlužnice JUDr. P. B. (dále jen „P. B.“).

[15] Dovolání dlužnice proti usnesení odvolacího soudu z 8. 1. 2018 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 10. 1. 2019, sen. zn. [29 NSČR 164/2018](#).

[16] Dovolání dlužnice proti usnesení odvolacího soudu ze 17. 9. 2018 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 30. 1. 2019, sen. zn. [29 NSČR 165/2018](#).

[17] Podáním datovaným 8. 4. 2019 (téhož dne došlým insolvenčnímu soudu), zevně označeným jako „Návrh na vydání předběžného opatření ve věci vynětí majetku z majetkové podstaty“ (B-52), dlužnice mimo jiné poukázala na to, že podáním datovaným 1. 4. 2019 (jež v kopii připojila) požádala P. B., aby bytovou jednotku vyňal z majetkové podstaty.

[18] Podáním datovaným 8. 4. 2019 (téhož dne došlým insolvenčnímu soudu), zevně označeným jako „Předložení návrhu dlužnice na vyloučení majetku z majetkové podstaty soudu k rozhodnutí“ (B-54), předložil P. B. insolvenčnímu soudu k rozhodnutí podání dlužnice z 1. 4. 2019, s tím, že požadavek dlužnice na vyloučení bytové jednotky z majetkové podstaty nemá za důvodný a že zástupce věřitelů s požadavkem dlužnice též nesouhlasil (jak plyne z připojeného podání).

č. 91

20. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a Úmluvy:

§ 71 (insolvenčního zákona)

(1) Soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze zveřejněním písemnosti v insolvenčním rejstříku (dále jen „doručení vyhláškou“), ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení.

(2) Při doručení vyhláškou se písemnost považuje za doručenou dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku; okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění.

(3) Povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhláškou různé údaje, stanovená v tomto zákoně, je splněna zveřejněním příslušné písemnosti v insolvenčním rejstříku; při zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku platí odstavec 2 obdobně.

§ 89 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení jsou účinná okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 205 (insolvenčního zákona)

Pojem a rozsah majetkové podstaty

(...)

(2) Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření,

kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí.

(3) Je-li dlužník spoluvlastníkem majetku podle odstavců 1 a 2, náleží do majetkové podstaty podíl dlužníka na tomto majetku. Majetek podle odstavců 1 a 2 náleží do majetkové podstaty i tehdy, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela.

(4) Majetek jiných osob než dlužníka náleží do majetkové podstaty, stanoví-li to zákon, zejména jde-li o plnění z neúčinných právních úkonů. Pro účely zpeněžení se na takový majetek pohlíží jako na majetek dlužníka.

č. 91

Obsah majetkové podstaty

§ 206 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, majetkovou podstatu podle § 205 tvoří zejména

(...)

b/ věci movité a nemovité,

(...)

§ 207 (insolvenčního zákona)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí; věci sloužící k podnikání dlužníka však z majetkové podstaty vyloučeny nejsou.

(...)

(3) Je-li podle ustanovení o výkonu rozhodnutí nebo exekuci posouzení otázky, který majetek nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, závislé na rozhodnutí soudu, pro účely insolvenčního řízení vydá takové rozhodnutí insolvenční soud.

§ 217 (insolvenčního zákona)

Pořízení soupisu

(1) Soupis majetkové podstaty (dále jen „soupis“) je listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem stanoveným tímto zákonem; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními. Soupis provádí a soustavně doplňuje insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení, a to podle pokynů

insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru. Tato jeho povinnost nezaniká uplynutím doby.

(2) Insolvenční správce vyřadí ze soupisu majetkové hodnoty, o kterých v průběhu insolvenčního řízení vyjde najevo, že nenáleží do majetkové podstaty; to platí bez zřetele k tomu, že v době vyřazení se již osoba, která má z vyřazení prospěch, nemůže domáhat vyloučení těchto majetkových hodnot z majetkové podstaty. Učiní tak po projednání s věřitelským výborem a poté, co vyrozumí insolvenční soud; tím není vyloučena možnost opětovného soupisu vyřazených majetkových hodnot do majetkové podstaty.

§ 220 (insolvenčního zákona)

Důvod soupisu

č. 91

Vedle označení sepsovaného majetku, jeho ocenění a uvedení dne, kdy byla příslušná položka sepsána, musí být v soupisu vždy uveden i důvod soupisu, případně den a důvod vyloučení sepsaného majetku ze soupisu. V pochybnostech se má za to, že insolvenční správce příslušnou položku sepsal nebo ji ze soupisu vyloučil v den, kdy tuto skutečnost oznámil insolvenčnímu soudu.

§ 221 (insolvenčního zákona)

Prohlášení o správnosti soupisu

Jestliže o to insolvenční správce požádá, je dlužník povinen písemně potvrdit úplnost a správnost soupisu. Prohlášení o správnosti soupisu nebo jeho části může dlužník písemně odmítnout, jen jestliže současně písemně uvede důvody, pro které soupis nebo jeho část nepovažuje za správný.

§ 222 (insolvenčního zákona)

Zveřejnění soupisu

(1) Soupis se předkládá pouze na elektronickém formuláři, jehož náležitosti a formát stanoví prováděcí právní předpis.

(2) Soupis a doplněný soupis zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku neprodleně po jeho sestavení nebo doplnění.

§ 224 (insolvenčního zákona)

Vyrozumění o soupisu

(1) Insolvenční správce, který запиše do soupisu věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nenáleží dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují, do soupisu poznamená, komu sepsovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje své právo. Tuto osobu insolvenční správce písemně vyrozumí o zahrnutí majetku do soupisu a na její žádost jí o tom vydá osvědčení. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce tento majetek sepsal.

(2) Vyrozumění podle odstavce 1 musí obsahovat i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu a o následcích zmeškání lhůty k podání vylučovací žaloby; náležitosti tohoto vyrozumění stanoví prováděcí právní předpis.

(3) Je-li do soupisu zapsána nemovitost, která podle katastru nemovitostí není ve vlastnictví dlužníka, vyrozumí o tom insolvenční správce příslušné katastrální pracoviště. Je-li do soupisu sepsána věc, která podle Rejstříku zástav není ve vlastnictví dlužníka, vyrozumí o tom insolvenční správce Notářskou komoru České republiky. Obdobně to platí o majetku uvedeném v jiných veřejných či neveřejných seznamech, jestliže podle zvláštních právních předpisů osvědčují vlastnictví nebo jiná věcná práva k tomuto majetku.

(4) Je-li do soupisu zapsána kulturní památka, sbírka muzejní povahy nebo předmět kulturní hodnoty, vyrozumí o tom insolvenční správce neprodleně Ministerstvo kultury.

§ 226 (insolvenčního zákona)

(1) Dlužník může uplatnit vynětí majetku z majetkové podstaty jen tehdy, jde-li o věc, právo, pohledávku nebo jinou majetkovou hodnotu, která do majetkové podstaty nepatří podle § 207 a 208; učiní tak vůči insolvenčnímu správci bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět, že došlo k zahrnutí takové věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu.

(2) V návrhu podle odstavce 1 musí dlužník kromě obecných náležitostí podání označit věc, právo, pohledávku nebo jinou majetkovou hodnotu, o jejíž vynětí ze soupisu žádá, a uvést skutečnosti, ze kterých vyplývá, že tento majetek neměl být sepsán. Je-li návrh neúplný nebo vadný a nelze-li jej pro tyto nedostatky projednat a rozhodnout o něm, vyzve insolvenční správce dlužníka, aby jej opravil nebo doplnil. K opravě nebo doplnění návrhu určí přiměřenou lhůtu a dlužníka poučí, jak je nutné opravu nebo doplnění provést. Poučí jej rovněž, že návrh, který nebude přes výzvu řádně opraven nebo doplněn, insolvenční soud odmítne.

(3) Nezdaří-li se insolvenčnímu správci odstranit vady a neúplnost dlužníkova návrhu nebo má-li za to, že návrh je opožděný, předloží insolvenční správce návrh se zprávou o tom insolvenčnímu soudu. Pokládá-li to insolvenční soud za potřebné, může usnesením výzvu k odstranění vad návrhu zopakovat nebo vydat výzvu novou.

(4) Nejde-li o případy uvedené v odstavci 3, insolvenční správce vyzve věřitelský výbor, aby se k návrhu v určené lhůtě vyjádřil; dospěje-li po uplynutí této lhůty k závěru, že návrhu nelze vyhovět, předloží jej s případným vyjádřením věřitelského výboru a se zprávou o důvodech, pro které majetek nevyloučil, insolvenčnímu soudu; dlužník má právo se k těmto důvodům vyjádřit.

(5) O návrhu podle odstavce 1 rozhoduje insolvenční soud v rámci své dohlédací činnosti. Rozhodnutí, proti kterému je odvolání přípustné, se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. V době od podání tohoto návrhu

do rozhodnutí o něm nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, jehož se návrh týká; § 225 odst. 4 a 5 platí obdobně.

§ 421 (insolvenčního zákona)

(1) V insolvenčním rejstříku insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení tyto písemnosti a informace:

a/ rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech,

b/ veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li tento zákon jinak,

c/ další informace, o kterých tak stanoví tento zákon nebo insolvenční soud.

(...)

§ 563 (o. z.)

(1) Pokud v písemné formě právně jedná ten, kdo nemůže číst a psát, ale je schopen seznámit se s obsahem právního jednání pomocí přístrojů či speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, opatří listinu podpisem; není-li s to se podepsat, učiní namísto podpisu před alespoň dvěma svědky na listině rukou nebo jinak vlastní znamení, ke kterému jeden ze svědků připíše jméno jednajícího.

(...)

Článek 13 (Úmluvy) Přístup ke spravedlnosti

1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zajistí osobám se zdravotním postižením účinný přístup ke spravedlnosti na rovnoprávném základě s ostatními, mimo jiné i prostřednictvím procedurálních a věku odpovídacích úprav, s cílem usnadnit jim účinné plnění jejich role jako přímých nebo nepřímých účastníků a svědků při všech soudních řízeních, a to i ve fázi vyšetřování a předběžného řízení.

2. S cílem napomoci zajištění účinného přístupu osob se zdravotním postižením ke spravedlnosti, budou státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, podporovat odpovídající proškolení osob, které pracují v oblasti justiční správy, včetně pracovníků policie a vězeňské služby.

Článek 19 (Úmluvy) Nezávislý způsob života a zapojení do společnosti

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají rovné právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními, a přijmou účinná a odpovídající opatření,

aby osobám se zdravotním postižením usnadnily plné užívání tohoto práva a jejich plné začlenění a zapojení do společnosti, mimo jiné tím, že zajistí, aby:

a/ osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí;

b/ osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro nezávislý způsob života a začlenění do společnosti a zabraňuje izolaci nebo segregaci;

c/ komunitní služby a zařízení určená široké veřejnosti byly přístupné, na rovnoprávném základě s ostatními, i osobám se zdravotním postižením a braly v úvahu jejich potřeby.

č. 91

Článek 22 (Úmluvy) Respektování soukromí

1. Žádná osoba se zdravotním postižením, bez ohledu na místo svého pobytu nebo prostředí, ve kterém žije, nesmí být vystavena svévolnému nebo nezákonnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, či jiných typů komunikace, ani nezákonným útokům na svou čest a pověst. Osoby se zdravotním postižením mají právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

2. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zachovávají důvěrnost osobních informací a informací týkajících se zdravotní a rehabilitační péče o osoby se zdravotním postižením, na rovnoprávném základě s ostatními.

Článek 28 (Úmluvy) Přiměřená životní úroveň a sociální ochrana

1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají právo osob se zdravotním postižením na přiměřenou životní úroveň pro ně a jejich rodiny, zahrnující v to dostatečnou výživu, ošacení a bydlení, a na neustálé zlepšování životních podmínek, a podniknou odpovídající kroky, aby zabezpečily a podpořily realizaci tohoto práva bez diskriminace na základě zdravotního postižení.

2. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají právo osob se zdravotním postižením na sociální ochranu a na užívání tohoto práva bez diskriminace na základě zdravotního postižení a podniknou odpovídající kroky, aby zabezpečily a podpořily realizaci tohoto práva, včetně opatření:

a/ na zajištění rovného přístupu osob se zdravotním postižením k nezávadné vodě a vhodným a dostupným službám, kompenzačním pomůckám a další pomoci související s uspokojováním potřeb vztahujících se ke zdravotnímu postižení;

b/ na zajištění přístupu osob se zdravotním postižením, a zejména žen, dívek a starších osob se zdravotním postižením, k programům sociální ochrany a snížení chudoby;

c/ na zajištění přístupu osob se zdravotním postižením a jejich rodin žijících v podmínkách chudoby k pomoci od státu s úhradou výdajů souvisejících se zdravotním postižením, včetně odpovídajícího proškolení, poradenství, finanční pomoci a respitní péče;

d/ na zajištění přístupu osob se zdravotním postižením k programům sociálního bydlení;

e/ na zajištění rovného přístupu osob se zdravotním postižením k důchodovým dávkám a programům.

č. 91

21. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 222 insolvenčního zákona již v době pořízení soupisu majetkové podstaty (19. 7. 2018) a později nedoznalo změn. Další ustanovení insolvenčního zákona, § 563 o. z. a ustanovení Úmluvy platí v nezměněné podobě ode dne zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice (od 17. 8. 2016).

22. Ve shora popsaném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

1) K vyrozumění o soupisu bytové jednotky.

23. Vyrozumění o soupisu určitého majetku do majetkové podstaty dlužníka ve smyslu ustanovení § 224 insolvenčního zákona, k němuž je povolán insolvenční správce, je institutem, jenž pro insolvenční poměry upravené insolvenčním zákonem nahrazuje (upravuje jinak) povinnost konkursního soudu uložit třetí osobě (jiné osobě než úpadci), která uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být zařazena do soupisu konkursní podstaty, aby podala vylučovací žalobu, upravenou pro konkursní poměry ustanovením § 19 odst. 2 věta první zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále též jen „ZKV“); srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. [29 Cdo 4034/2011](#), uveřejněný pod číslem 127/2012 Sb. rozh. obč. Jde tedy o institut, který se váže k vylučovací žalobě, jež ani dříve (podle konkursní úpravy obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání) nebyla nástrojem použitelným dlužníkem (coby žalobcem-vylučovatelem). K požadavku (předpokladu), aby vylučovací žalobu podala osoba odlišná od úpadce, srov. např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2002, sp. zn. [29 Cdo 2086/2000](#), uveřejněný pod číslem 27/2003 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 604/2001](#), uveřejněný pod číslem 9/2005 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. [29 Cdo 1390/2007](#), uveřejněný pod číslem 86/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 86/2010“), jenž potud obsahuje i odkazy na příslušné literární zdroje. V poměrech upravených insolvenčním zákonem [jehož ustanovení (jak dále rozebráno) deklarují, že vylučovací žaloba není nástrojem dlužníka, zřetelněji než zákon o konkursu a vyrovnání] tyž předpoklad úspěšnosti vylučovací žaloby (že vylučovací žalobu podala osoba odlišná od dlužníka) formuluje např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 683/2011](#), uveřejněný pod číslem 116/2016 Sb. rozh. obč.

24. V [R 86/2010](#) Nejvyšší soud též vysvětlil, že vznikne-li při správě úpadcova majetku v konkursní podstatě a při správě příjmů, jež konkursní podstata nabyla za trvání konkursu, spor (úpadce se správcem jeho konkursní podstaty) o to, zda příslušný majetek nebo příslušná část takových příjmů náleží do konkursní podstaty (zda ve smyslu § 6 odst. 2 věty druhé ZKV nejde o majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí), rozhoduje o něm v rámci výkonu své dohlédací činnosti konkursní soud podle § 12 ZKV usnesením, proti němuž není odvolání přípustné (§ 66b odst. 2 ZKV). V insolvenčních poměrech upravených insolvenčním zákonem pak zákonodárce tento postup podrobně upravil (v § 226 insolvenčního zákona) formou institutu vynětí majetku z majetkové podstaty dlužníka; srov. též zvláštní část důvodové zprávy (K § 226 a 227) k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120. To, že o návrhu dlužníka na vynětí určitého majetku z majetkové podstaty dlužníka rozhoduje insolvenční soud v rámci své dohlédací činnosti (§ 10 písm. b/, § 11 odst. 1 insolvenčního zákona), potvrzuje přímo dikce § 226 odst. 5 věty první insolvenčního zákona, přičemž s přihlédnutím k významu, jež takové rozhodnutí má (může mít) pro majetkové poměry dlužníka (nebo pro možnost jeho věřitelů uspokojit své pohledávky z majetku náležejícího do majetkové podstaty), připustil zákonodárce (oproti poměrům upraveným zákonem o konkursu a vyrovnání) proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání.

25. Institut vyloučení majetku z majetkové podstaty, jenž je vyhrazen osobám odlišným od dlužníka a jehož součástí je i povinnost insolvenčního správce vyrozumět „třetí osobu“ o soupisu (§ 224 odst. 1 insolvenčního zákona), tedy nelze směšovat s institutem vynětí majetku z majetkové podstaty upraveným v § 226 insolvenčního zákona a vyhrazeným pro případy předjímané ustanovením § 226 odst. 1 insolvenčního zákona (tedy pro případy, kdy sepsaná věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nepatří do majetkové podstaty podle § 207 a 208 insolvenčního zákona) pouze dlužníku [srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. [29 NSČR 50/2011](#), uveřejněné pod číslem 97/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 97/2013“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 33/2016](#), uveřejněné pod číslem 39/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/2017“)].

26. Není-li vyrozumění o soupisu součástí nástroje (institutu) použitelného dlužníkem, pak z něj neplyne ani povinnost insolvenčního správce vyrozumívat o sepsaném majetku dlužníka. To se ostatně podává též z toho, že adresátem takového vyrozumění je (má být) „třetí osoba“, kterou dlužník není (k jeho postavení v insolvenčním řízení srov. též definici obsaženou v § 9 a v § 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

27. Insolvenční zákon definuje majetkovou podstatu dlužníka a vymezuje její rozsah v § 205 tak, že jde o majetek patřící dlužníku v určité době (podle odstavců 1 a 2 podle toho, kdo je insolvenčním navrhovatelem) [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sen. zn. [29 ICdo 37/2012](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2015, pod číslem 46]. V této věci (v insolvenčním řízení zahájeném věřitelským insolvenčním návrhem) tak při absenci předběžného opatření, kterým by insolvenční soud před rozhodnutím o úpadku zcela nebo zčásti omezil právo dlužnice nakládat s jejím majetkem, podle zákonné definice obsažené v § 205 odst. 2 insolvenčního zákona náleží do majetkové podstaty dlužnice majetek, který dlužnici patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o jejím úpadku (16. května 2018), a majetek, který dlužnice nabyla v průběhu insolvenčního

řízení poté, co nastaly účinky rozhodnutí o jejím úpadku. Přitom není pochyb o tom, že takový majetek náleží do majetkové podstaty i tehdy, není-li ve výlučném vlastnictví dlužnice, nýbrž ve společném jmění dlužnice a jejího manžela (§ 205 odst. 3 insolvenčního zákona). Také ustanovení o obsahu majetkové podstaty (§ 206 insolvenčního zákona) nevyvolává žádné pochybnosti v tom směru, že z majetku dlužnice, jehož rozsah definuje § 205 insolvenčního zákona, náleží (spadají) do majetkové podstaty i její nemovité věci.

28. Soupisem majetkové podstaty, pořízeným o majetku dlužníka postupem podle § 217 a násl. insolvenčního zákona, insolvenční správce zejména deklaruje navenek své přesvědčení, že tento majetek náleží do majetkové podstaty dlužníka, že s ním může nakládat osoba s dispozičním oprávněním (§ 229 insolvenčního zákona) a že jej podřizuje účinkům insolvenčního zákona (při řešení úpadku konkursem srov. i § 280 insolvenčního zákona). Tam, kde vlastnickému právu dlužníka k takovému majetku nekonkuruje tvrzené silnější právo jiné osoby a kde není zpochybňováno dispoziční oprávnění osoby takový majetek zpeněžující, není (nemusí být) samotné zahrnutí onoho majetku do majetkové podstaty dlužníka ani předpokladem (podmínkou) platnosti zpeněžení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sen. zn. [29 ICdo 8/2018](#)). Soupis majetkové podstaty se účastníkům insolvenčního řízení (tedy ani dlužníku) nedoručuje; opačné tvrzení dovolatelky nemá oporu ani v textu insolvenčního zákona, ani v literatuře nebo ustálené judikatuře. Z ustanovení § 222 odst. 2 insolvenčního zákona se naopak podává, že insolvenční soud je povinen insolvenčním správcem předložený soupis (nebo doplněný soupis) majetkové podstaty neprodleně „zveřejnit“ v insolvenčním rejstříku, přičemž okamžikem „zveřejnění“ se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 71 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona). Zveřejněním soupisu majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku plní insolvenční soud svou oznamovací povinnost ve smyslu ustanovení § 421 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona (ve spojení s ustanovením § 71 odst. 3 insolvenčního zákona), nikoli povinnost směřující k doručení tohoto soupisu (ve smyslu § 71 odst. 1 insolvenčního zákona). Odstranění možných pochybností o některých položkách soupisu majetkové podstaty prostřednictvím součinnosti dlužníka neřeší insolvenční zákon tím, že by insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci ukládal doručit takový soupis dlužníku, nýbrž postupem podle § 221 insolvenčního zákona (tedy tak, že na žádost insolvenčního správce je dlužník povinen písemně potvrdit úplnost a správnost soupisu, přičemž prohlášení o správnosti soupisu nebo jeho části bude moci písemně odmítnout, jen jestliže současně písemně uvede důvody, pro které soupis nebo jeho část nepovažuje za správný). Jinak řečeno, insolvenční zákon vychází z toho, že po zjištění úpadku musí být dlužníku bez dalšího zřejmé, že do majetkové podstaty (jejíž rozsah a obsah definují ustanovení § 205 a § 206 insolvenčního zákona) bude zahrnut (sepsán) veškerý jeho zpeněžitelný majetek, zvláště a zejména nemovité věci vlastněné dlužníkem. Vědomost všech procesních subjektů (§ 9 insolvenčního zákona), především pak účastníků insolvenčního řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona) o tom, jaký konkrétní majetek dlužníka zahrnul insolvenční správce do soupisu majetkové podstaty, dostatečným způsobem zajišťuje zveřejnění takového soupisu v insolvenčním rejstříku. Postup podle § 224 insolvenčního zákona je vyhrazen pouze „třetím osobám“ a má logické opodstatnění v tom, že soupisu může být při splnění zákonem stanovených předpokladů podroben (s tím důsledkem, že se na něj pohlíží jako na majetek dlužníka) i majetek jiných osob než dlužníka (§ 205 odst. 4 insolvenčního zákona). O takový případ však ve vztahu k bytové jednotce nešlo.

29. K jinému závěru nevede ani argumentace dovolatelky o poučovací povinnosti. Nejvyšší soud předesílá, že již v usnesení ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3582/2010](#), uveřejněném pod číslem 97/2011 Sb. rozh. obč., uzavřel, že § 5 o. s. ř. je podpůrně (přiměřeně) aplikovatelný (i) v insolvenčním řízení. Přitom platí, že poučovací povinnost soudu je koncipována tak, aby bylo vždy bez pochybností zřejmé, kdy a o čem mají být účastníci poučeni. Vzájemný vztah úpravy v § 5 o. s. ř. a úpravy poučovací povinnosti v jednotlivých ustanoveních občanského soudního řádu je vztahem principu a jeho konkrétního promítnutí. Jakého poučení se má dostat účastníkům v konkrétní procesní situaci nestanoví § 5 o. s. ř., ale jednotlivá (další) ustanovení občanského soudního řádu; srov. např. usnesení ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. [29 ICdo 6/2014](#), uveřejněné pod číslem 51/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 51/2017“).

č. 91

30. Je na místě doplnit, že součástí poučovací povinnosti soudu není návod či pomoc účastníku spočívající v tom, co by měl nebo mohl v daném okamžiku učinit, ale jen taková pomoc, aby mohl zákonem stanoveným způsobem vyjádřit, co v řízení sám hodlá učinit (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. [21 Cdo 890/2003](#), uveřejněný pod číslem 89/2006 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 51/2017](#)). Insolvenční zákon přitom ani ve spojení s § 5 o. s. ř. nepředjímá, že by měl být dlužník zvlášť (tedy nad rámec zveřejnění soupisu majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku) „poučen“ (lhostejno, zda insolvenčním soudem nebo insolvenčním správcem) o tom, jaký dlužníkův majetek zahrnul insolvenční správce do majetkové podstaty. Ostatně, před možnou újmou způsobenou tím, že insolvenční správce zahrne do soupisu majetkové podstaty i dlužníkův majetek, který do majetkové podstaty nepatří podle § 207 a 208 insolvenčního zákona, chrání dlužníka právě úprava obsažená v § 226 insolvenčního zákona, která v odstavci prvním dovoluje dlužníku žádat o vynětí dotčeného majetku z majetkové podstaty ve lhůtě (bez zbytečného odkladu) navázané až na okamžik, kdy se dlužník dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět, že došlo k zahrnutí takového majetku do soupisu majetkové podstaty.

31. Nejvyšší soud tudíž uzavírá (shrnuje) že soupis majetkové podstaty zveřejněný v insolvenčním rejstříku se účastníkům insolvenčního řízení nedoručuje; insolvenční zákon rovněž neukládá insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci vyrozumět dlužníka zvlášť o tom, které z nemovitých věcí náležejících do výlučného vlastnictví dlužníka, nebo do společného jmění dlužníka a jeho manžela, zahrnul do soupisu majetkové podstaty zveřejněného v insolvenčním rejstříku.

32. Dovolání proto potud není důvodné.

2) Ke včasnosti návrhu na vynětí bytové jednotky.

33. Ze skutečností shrnutých v odstavci 19. výše je především patrné, že poté, co dlužnice dne 3. 10. 2016 požádala vzhledem ke svému zdravotnímu omezení (těžkému poškození zraku) o ustanovení zástupce nebo opatrovníka z řad advokátů, insolvenční soud již 17. 10. 2016 ustanovil zástupcem dlužnice advokáta K. J. Vzhledem k tomu, že usnesení o ustanovení zástupce bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku dne 17. 10. 2016 v 11.12 hodin, stalo se v souladu s § 89 odst. 1 insolvenčního zákona tímto okamžikem i účinným. Advokát K. J. tak zastupoval dlužnici až do 6. 12. 2016 do 13.42 hodin, tedy do okamžiku, kdy bylo v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení, jímž odvolací soud zrušil usnesení o ustanovení K. J. zástupcem dlužnice. Usnesení ze dne 17. 5. 2017, jímž insolvenční soud ustanovil

opatrovníci dlužnice advokátku B. H., se v souladu s § 89 odst. 1 insolvenčního zákona stalo též účinným okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku (17. 5. 2017 v 13.32 hodin), přičemž toto zastoupení trvalo do 10. 9. 2018. Insolvenční soud sice odvolal B. H. z funkce opatrovnice dlužnice až usnesením ze dne 12. 10. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 16. 10. 2018), již v usnesení ze dne 16. 2. 2017, sen. zn. [29 NSČR 220/2016](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 5, ročník 2018, pod číslem 61, však Nejvyšší soud (v návaznosti na závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2850/99](#), uveřejněném pod číslem 10/2003 Sb. rozh. obč.) vysvětlil, že je-li účastníku řízení ustanoven opatrovník proto, že se ze zdravotních důvodů nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení (§ 29 odst. 3 o. s. ř.), trvá takto založený vztah mezi zástupcem (opatrovníkem) a zastoupeným (účastníkem řízení) jen do té doby, než pominou zdravotní důvody, pro které se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, respektive do doby, než přestane platit, že taková osoba potřebuje „zastoupení“ (tím, že si sama zvolí zástupce s procesní plnou mocí). K tomu budiž dodáno, že v usnesení ze dne 31. 5. 2021, sen. zn. [29 NSČR 125/2019](#), Nejvyšší soud připomněl, že ustanovení § 29 o. s. ř., které upravuje zastoupení účastníka řízení na základě soudního rozhodnutí, platí pro insolvenční řízení (a incidenční spory) „obdobně“ (§ 20 odst. 1 insolvenčního zákona), nikoli jen „přiměřeně“ (§ 7 insolvenčního zákona).

34. Ze shrnutí podaného v předchozím odstavci především plyne, že insolvenční soud v souladu s článkem 13 Úmluvy od okamžiku, kdy tato skutečnost vyšla v insolvenčním řízení najevo, věnoval pozornost zdravotnímu omezení dlužnice a ve shodě s žádostí dlužnice vždy přikročil k tomu, že jí svým rozhodnutím poskytl (přiznal) zastoupení advokátem (v případě K. J. podle § 30 o. s. ř., v případě B. H. podle § 29 o. s. ř.), a že pozdější zastoupení dlužnice na základě soudního rozhodnutí zaniklo až tím, že si dlužnice sama zvolila advokáta (K. J.) k ochraně svých zájmů v insolvenčním řízení. Obsah insolvenčního spisu rovněž dokládá, že poté, co dlužnice požádala o ustanovení zástupce nebo opatrovníka (po 3. říjnu 2016), pokračoval insolvenční soud ve věcném projednávání insolvenčního návrhu zajištěného věřitele Č až poté, co bylo postaveno najisto, že dlužnice je (bude) v insolvenčním řízení řádně zastoupena advokátem (opatrovníci B. H.).

35. Dále budiž připomenuto, že v době po zrušení usnesení o ustanovení K. J. zástupcem dlužnice a před ustanovením B. H. opatrovníci dlužnice sama dlužnice charakterizovala své majetkové poměry [podáním z 23. 1. 2017, sepsaným K. J. jako jejím zástupcem (srov. odstavec 19. bod [5] výše)] tak, že jako svůj majetek označila bytovou jednotku. Soupis majetkové podstaty (zahrnující bytovou jednotku coby jedinou nemovitou věc ve vlastnictví dlužnice a jedinou sepsanou nemovitou věc) zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku 25. 7. 2018 v 16.18 hodin, tedy v době, kdy byla dlužnice řádně zastoupena advokátkou B. H. Oproti mínění dovolatelky pak Nejvyšší soud má rovněž za to, že prohlášení D. Ř., zaznamenané na schůzi věřitelů konané 22. 11. 2018, které se zúčastnil K. J. coby dlužnicí zvolený zástupce s procesní plnou mocí (srov. odstavec 19. bod [13] výše), jednoznačně směřovalo k identifikaci bytové jednotky coby sepsaného majetku dlužnice předurčeného ke zpeněžení.

36. V usnesení ze dne 29. 11. 2018, sen. zn. [29 NSČR 11/2017](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročníku 2020, pod číslem 41, Nejvyšší soud vysvětlil, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ obsažená v § 226 odst. 1 insolvenčního zákona počíná běžet vždy

od okamžiku, kdy se dlužník dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět, že majetek, jež navrhuje vyjmout z majetkové podstaty, byl zahrnut do soupisu majetkové podstaty, nejpozději však ode dne, kdy insolvenční soud zveřejnil soupis takového majetku v insolvenčním rejstříku (§ 222 odst. 2 insolvenčního zákona). Zmešká-li dlužník lhůtu „bez zbytečného odkladu“, určenou ustanovením § 226 odst. 1 insolvenčního zákona, zamítne insolvenční soud návrh na vynětí majetku z majetkové podstaty jako opožděný.

37. V rozsudku ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2484/2012](#), Nejvyšší soud (s odkazem na dříve vydaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu) formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož z časového určení „bez zbytečného odkladu“ je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního jednání či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. V každém konkrétním případě je třeba vždy zkoumat, zda dlužník bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění této povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily. Zásadně jde o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétních okolností případu v závislosti na účelu, který chce zákonodárce konkrétním ustanovením za pomoci takto určené lhůty dosáhnout. K závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v rozsudku ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. [27 Cdo 4593/2017](#), uveřejněném pod číslem 37/2020 Sb. rozh. obč., nebo v rozsudku ze dne 30. června 2021, sen. zn. [29 ICdo 82/2019](#).

38. V daném skutkovém rámci se úvahy o počátku běhu uvedené lhůty neodvíjejí od okamžiku, kdy se dlužnice dozvěděla, že bytová jednotka byla zahrnuta do soupisu majetkové podstaty, nýbrž od okamžiku, kdy se o zahrnutí bytové jednotky do soupisu majetkové podstaty měla dozvědět „při náležité pečlivosti“. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že má-li určitá osoba dostát požadavku náležité pečlivosti, je povinna vyvinout ke zjištění rozhodných skutečností takové úsilí, které by v obdobné situaci vyvinula jiná rozumně pečlivá osoba. Je-li však nadána odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, lze z požadavku náležité péče dovodit, že je povinností takové osoby své znalosti, schopnosti či dovednosti (v rámci svých možností) využít; srov. *mutatis mutandis* např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 149/2017](#), uveřejněný pod číslem 50/2020 Sb. rozh. obč.

39. Lze připustit, že je-li dlužník osobou se zdravotním postižením, jehož povaha mu významně ztěžuje možnost seznamovat se s písemnostmi zveřejňovanými v insolvenčním rejstříku, může okamžik, k němuž se váže počátek běhu lhůty stanovené v § 226 odst. 1 insolvenčního zákona, tedy okamžik, kdy se „při náležité pečlivosti“ měl dozvědět o zahrnutí majetku, který navrhuje vyjmout z majetkové podstaty, do soupisu majetkové podstaty, výjimečně nastat (v návaznosti na povahu postižení a konkrétní okolnosti té které věci) i později než k okamžiku, kdy insolvenční soud zveřejnil soupis takového majetku v insolvenčním rejstříku. Stejně tak lze připustit, že je-li dlužník osobou se zdravotním postižením, jehož povaha mu významně ztěžuje písemnou komunikaci se soudem, bude lhůta „bez zbytečného odkladu“ posuzována (její délka zvažována) v návaznosti na toto dlužníkové omezení (tolerance co do délky této lhůty bude větší).

40. Ve výše shrnutém skutkovém rámci dané věci je pro posouzení počátku běhu předmětné lhůty u dlužnice určující, že v době, kdy by podle pravidelného chodu věcí začala tato lhůta

běžet u dlužníka bez zdravotního omezení (25. 7. 2018, kdy insolvenční soud zveřejnil v insolvenčním rejstříku soupis majetkové podstaty zahrnující bytovou jednotku), již dlužnice byla v insolvenčním řízení zastoupena opatrovníci (B. H.), přičemž účelem ustanovení opatrovnice bylo právě zajistit, aby dlužnice neutrpěla újmu na svých právech v důsledku zdravotního postižení. Vzhledem k tomu, že opatrovníci dlužnice byla advokátka, tedy osoba nadaná odbornými znalostmi, které byla povinna využít ve prospěch zastoupené osoby, neshledává Nejvyšší soud důvody, pro které by lhůta „bez zbytečného odkladu“ v dané věci měla začít běžet ve spojení s jinou (pozdější) skutečností, než s okamžikem zveřejnění soupisu majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku. Jestliže dlužnice uplatnila vynětí bytové jednotky ze soupisu majetkové podstaty vůči insolvenčnímu správci až 1. 4. 2019, nestalo se tak (poměřeno 25. 7. 2018) „bez zbytečného odkladu“ (srov. odstavec 37. výše). S přihlédnutím k tomu, že po celou dobu běhu této lhůty byla dlužnice kvalifikovaně zastoupena (nejprve opatrovníci, advokátkou B. H., posléze zástupcem na základě plné moci, advokátem K. J.), neshledal Nejvyšší soud ani důvod uvažovat v mezích pojmu „bez zbytečného odkladu“ o delší lhůtě než o lhůtě v řádu týdnů (srov. opět odstavec 37. výše). Dozajista není (v poměrech dané věci) lhůtou „bez zbytečného odkladu“ lhůta přesahující 8 měsíců.

41. Lze dodat, že ponechá-li se stranou okamžik zveřejnění soupisu majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku, pak vyvinutí „náležitě pečlivosti“ dlužnicí ve vztahu k vědomosti o sepsaném majetku, bylo lze očekávat i k 17. 10. 2018, kdy insolvenční soud doručil zástupci dlužnice (K. J.) usnesení, jímž svolal schůzi věřitelů s programem zahrnujícím zkoumání hospodářské situace dlužnice, nebo k 22. 11. 2018, kdy se hospodářská situace dlužnice zkoumala (za účasti zástupce dlužnice K. J.) na předmětné schůzi. Ani s přihlédnutím k těmto datům pak návrh na vynětí bytové jednotky ze soupisu majetkové podstaty z 1. 4. 2019 nelze mít za včasný (učiněný ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“).

42. Poukaz dovolatelky na ustanovení § 563 o. z. je v dotčených souvislostech nepřipadný; předmětné ustanovení danou materii neřeší a práva dlužnice garantovaná Úmluvou byla v rozhodném období chráněna (dokud se dlužnice nerozhodla řešit své zastoupení zástupcem na základě procesní plné moci) prostřednictvím zastoupení dlužnice advokáty na základě soudního rozhodnutí [nejprve ustanovením zástupce (K. J.), posléze ustanovením opatrovnice (B. H.)].

43. Dovolání tak ani potud není důvodné.

3) K důvodnosti návrhu na vynětí bytové jednotky.

44. Účelem institutu vynětí majetku z majetkové podstaty dle § 226 insolvenčního zákona je prověřit, zda do majetkové podstaty nebyl nesprávně zahrnut majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 207 insolvenčního zákona), nebo majetek, se kterým lze podle zvláštního právního předpisu naložit pouze způsobem, k němuž byl určen (§ 208 insolvenčního zákona). V [R 39/2017](#) Nejvyšší soud uzavřel, že postup podle § 226 insolvenčního zákona může dlužník, jehož úpadek se řeší oddlužením, využít též pro řešení otázky, zda majetek náležející do majetkové podstaty, k němuž by jinak získal zpět dispoziční oprávnění právní mocí usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, podléhá režimu ustanovení § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. Argumentaci ve prospěch závěru, že jde o některý z těchto případů, dovolání neobsahuje. O případ rozebraný v [R 39/2017](#) nejde (úpadek dlužnice se neřeší oddlužením,

nýbrž konkursem) a Nejvyššímu soudu nejsou známy žádné skutečnosti, na jejichž základě by bylo možné uzavřít, že bytovou jednotku nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (srov. i R [97/2013](#)), nebo že bytová jednotka je majetkem, se kterým lze podle zvláštního právního předpisu naložit pouze způsobem, k němuž byl určen.

45. Ani v těch případech, kdy insolvenční zákon předjímá ochranu dlužníkovy obydli před zpeněžením, se tak neděje mimo rámec řešení úpadku oddlužením ve formě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, a ochrana samotná je limitována hodnotou obydli (srov. § 398 insolvenčního zákona i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. [29 NSČR 42/2021](#)). Zákaz zpeněžení bytové jednotky, kterou dlužnice užívá jako své obydli, v insolvenčním řízení, v němž je úpadek dlužnice řešen konkursem, se z Úmluvy nepodává (ochrana poskytovaná Úmluvou osobám se zdravotním postižením nespočívá v požadavku, aby taková osoba své obydli vlastnila). Jakkoli v dotčeném ohledu dovolání předbíhá sled událostí (rozhodnutím o návrhu na vynětí majetku z majetkové podstaty se řeší příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě, nikoli okolnosti jeho zpeněžování), nejde v rovině připravenosti takový majetek zpeněžit ani o postup rozporný s dobrými mravy. Zpeněžením majetku náležejícího do majetkové podstaty je v insolvenčním řízení, v němž se dlužníkův úpadek řeší konkursem, naplňován účel insolvenčního zákona (k němu srov. podrobněji např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 154/2020](#)) a důvod takový majetek nezpeněžit (zpeněžení odepřít pro rozpor s dobrými mravy) nezakládá pouhá skutečnost, že jde o obydli (bytovou jednotku) dlužníka se zdravotním postižením. Může však jít o skutečnost, jež se případně projeví při rozhodování o míře použitelnosti pravidla formulovaného v § 285 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona.

46. Dovolání tak ani v tomto rozsahu není opodstatněné.

47. Jestliže Nejvyšší soud přes výše uvedené přikročil ke změně dovoláním napadeného usnesení, učinil tak vzhledem k tomu, že u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti též k vadám řízení, které mohou mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). V dané věci insolvenční soud, ač si byl vědom toho, že rozhoduje o návrhu na vynětí majetku z majetkové podstaty podle § 226 insolvenčního zákona, formuloval výrokovou část svého usnesení tím způsobem, že zamítá návrh dlužnice na „vyloučení“ bytové jednotky z majetkové podstaty. Odvolací soud tuto terminologickou nepřesnost (srov. odstavec 23. a násl. výše) výrokem svého usnesení nenapravil. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), u vědomí, že pro takový postup jsou splněny podmínky formulované v § 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř., tento nedostatek napravit tak, že napadené usnesení změnil v tom duchu, že se zamítá návrh dlužnice na „vynětí“ bytové jednotky z majetkové podstaty.

č. 92

I v poměrech insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. června 2019 platí, že je na uvážení věřitele, zda bude svou pohledávku v oddlužení uplatňovat jako zajištěnou, nebo ji přihlásí bez práva na „přednostní“ uspokojení, neboť je pro něj z ekonomického hlediska výhodnější být uspokojen jako věřitel nezajištěný; oba způsoby uspokojení kombinovat nelze.

Insolvency, Oddlužení, Nepoctivý záměr

§ 104 IZ, § 395 odst. 1 písm. a) IZ, § 398 odst. 2 IZ, § 398 odst. 4 IZ, § 412 odst. 1 písm. b) IZ

č. 92

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2021, sen. zn. 29 NSČR 125/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.125.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele T. s. r. o. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 10. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 9. 7. 2020, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné:

[1] Rozhodl, že dlužnice (L. Š.) je oprávněna podat návrh na povolení oddlužení (bod I. výroku).

[2] Schválil zprávy o přezkumu (bod II. výroku).

[3] Zamítl námitky věřitele T. s. r. o. (dále jen „věřitel T“) [body III. a IV. výroku].

[4] Schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod V. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Dlužnice podala dne 18. 11. 2019 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, zveřejněný v insolvenčním rejstříku dne 19. 11. 2019.

[2] Usnesením ze dne 22. 11. 2019, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, mimo jiné zjistil úpadek dlužnice, povolil jeho řešení oddlužením a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. V. T.

[3] Podáním ze dne 6. 4. 2020, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 15. 4. 2020 (B-15), uplatnil věřitel T námitky „proti zprávě o přezkumu a zprávě pro oddlužení“ a navrhl neschválit oddlužení, neboť dlužnice podle něj podáním návrhu na povolení oddlužení sledovala nepoctivý záměr. Věřitel T zejména namítal, že dlužnice v insolvenčním návrhu „zamlčela“ probíhající řízení o pozůstalosti po jejím zemřelém otci (T. H.) a že záměrně neuhradila dluh vůči své právní zástupkyni (JUDr. K. D. K., Ph.D.) ve výši 10 000 Kč (pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení přihláškou pohledávky P1-1) za účelem vytvoření mnohosti věřitelů.

[4] Věřitel T nabídl dlužnici, že převezme její dluhy vůči věřitelům (pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení přihláškami pohledávek P1-1 a P5-1) se slevou a splátkami, což dlužnice nepřijala.

[5] Dne 15. 6. 2020 se konala schůze věřitelů, na níž žádný ze způsobů oddlužení nezískal potřebnou většinu hlasujících věřitelů.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 389, § 395 odst. 1, § 397 odst. 2, § 398a odst. 4 a 6, § 402 odst. 3 a 5, § 403 odst. 1 a 2, § 404, § 405, § 406 a § 411 zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům.

4. Nabyde-li dlužnice majetek v pozůstalostním („dědickém“) řízení, „případně“ tento majetek do majetkové podstaty k uspokojení věřitelů dlužnice a věřitelé tudíž nebudou na svých právech zkráceni.

5. Nepoctivý záměr dlužnice nelze dovozovat pouze ze skutečnosti, že podala návrh na povolení oddlužení a hodlá docílit osvobození od placení zbytku pohledávek, neboť to je „sama podstata“ insolvenčního řízení.

6. Nepoctivý záměr nelze dovozovat ani z nepřijetí nabídky věřitele T spočívající v převzetí dluhu vůči ostatním věřitelům dlužnice. Tvzení věřitele T, že si dlužnice úpadek přivodila záměrným nezaplacením pohledávky P1, je nepodložené a spekulativní. Dlužnice podala „legitimní“ návrh na povolení oddlužení a v insolvenčním řízení lze předpokládat plné uspokojení přihlášených pohledávek.

7. Insolvenční soud nezjistil žádné skutečnosti odůvodňující odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, a proto oddlužení schválil plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

8. K odvolání věřitele T Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 2. 10. 2020, potvrdil usnesení insolvenčního soudu v napadeném bodu V. výroku.

9. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 395 odst. 1 písm. a/ a b/, § 405 odst. 1 a § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona a odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k následujícím závěrům.

10. Nabyde-li dlužnice jako dědička „část aktiv“ po svém zemřelém otci, budou tato aktiva v insolvenčním řízení zpeněžena a použita k uspokojení insolvenčních věřitelů.

Dlužnice probíhající řízení o pozůstalosti „nezamlčela“, neboť je „zmínila“ v seznamu majetku „ze dne 12. 11. 2019“ [jde o přílohu č. 1 k insolvenčnímu návrhu zveřejněnou v insolvenčním rejstříku dne 19. 11. 2019 (A-2)].

11. Odvolací soud shodně s insolvenčním soudem neshledal skutečnosti, které by bránily řešení úpadku dlužnice oddlužením, zejména, že by dlužnice byla při podání návrhu na povolení oddlužení vedena nepoctivým záměrem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel T dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která doposud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

č. 92

13. Dovolatel namítá, že odvolací soud nesprávně zhodnotil otázku poctivosti dlužnice při podání návrhu na povolení oddlužení. Nepoctivý záměr dlužnice shledává v tom, že uspokojení jeho zajištěných pohledávek „bude kráceno“, neboť „aktiva z dědictví“ nelze k uspokojení jeho pohledávek použít, zatímco nezajištění věřitelé budou uspokojeni zcela. Tento „hrubý nepoměr“ uspokojení zajištěných a nezajištěných pohledávek odporuje principu poměrného uspokojení věřitelů a návrh, který tento nepoměr „sleduje“, je veden nepoctivým záměrem.

14. Dlužnice považuje argumentaci dovolatele za „naprosto bezpředmětnou“, jelikož z ní nijak neplyne, na základě jakých konkrétních okolností lze důvodně předpokládat, že je oddlužením sledován nepoctivý záměr. Podotýká, že dovolatel měl způsob uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení (jako zajištěné) plně ve své dispozici; uvádí též, že řízení o pozůstalosti po svém otci nezamlčela.

15. Nejvyšší soud nepřehlédl, že dovolatel doplnil dovolání podáním datovaným dne 17. 5. 2021 (B-64), zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 20. 5. 2021, jakož i podáním datovaným dne 3. 6. 2021 (B-65), zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne. Argumenty, jež dovolatel danými podáními (případně) uplatnil coby obsahově nové, však jsou pro dovolací přezkum právně bezvýznamné. Měnit dovolací důvody totiž lze jen v době trvání lhůty k dovolání (srov. 242 odst. 4 o. s. ř.) a doplňující podání tuto podmínku nesplňují (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. [29 Cdo 601/2008](#), uveřejněného pod číslem 148/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

III.

Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon

č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem v poměrech insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019 dosud neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 92

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

20. Pro další úvahy Nejvyššího soudu je podstatné, že podle obsahu insolvenčního spisu věřitel T přihlásil do insolvenčního řízení vedeného vůči dlužnici zajištěnou pohledávku ve výši 7 504 712,95 Kč (4 731 600,93 Kč jistina, 2 773 112,02 Kč příslušenství) přihláškou pohledávky P2-1 (přičemž co do částky 1 796 442,38 Kč jde o pohledávku vykonatelnou) a nezajištěnou pohledávku ve výši 31 556,80 Kč přihláškou pohledávky P3-1. Podle zprávy o přezkumu a seznamu přihlášených pohledávek datovaných dne 20. 2. 2020 a zveřejněných v insolvenčním rejstříku dne 24. 2. 2020 (B-5) dlužnice a insolvenční správce popřeli pravost obou přihlášených pohledávek věřitele T.

21. Insolvenční soud rozsudkem ze dne 22. 9. 2020, jenž nabyl právní moci dne 21. 10. 2020, částečně odmítl a ve zbytku zamítl žalobu dlužnice a insolvenčního správce na určení pravosti zajištěné pohledávky (P2) věřitele T (body I. a II. výroku rozsudku). Insolvenční soud dále pod bodem I. výroku rozsudku ze dne 2. 10. 2020, jenž nabyl právní moci dne 3. 11. 2020, určil, že nezajištěná pohledávka (P3) věřitele T není po právu.

22. V návaznosti na výsledek incidenčního sporu o pravost zajištěné pohledávky (P2) věřitele T dlužnice a insolvenční správce vzali zpět své popření pohledávky v rozsahu, v němž jde o pohledávku nevykonatelnou (B-47, B-48); pohledávka P2 věřitele T tak je v plném rozsahu zjištěna jako zajištěná [§ 201 odst. 1 písm. c/ a d/, § 410 odst. 1 insolvenčního zákona, srov. též upravený seznam přihlášených pohledávek (B-49)].

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. června 2019 (pro věc rozhodném):

§ 104

(1) Podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit

a) seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků (dále jen „seznam majetku“),

(...)

(2) V seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí.

č. 92

§ 395

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

(...)

§ 398

(1) Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(2) Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojují jen z výtěžku zpeněžení zajištění.

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

(4) Nestačí-li částka podle odstavce 3 k uspokojení všech pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň, uspokojí se nejdříve odměna a hotové výdaje insolvenčního správce, poté pohledávky věřitelů na výživném ze zákona, jestliže vznikly po rozhodnutí o úpadku, poté pohledávka podle § 390a

odst. 5, poté záloha na úhradu odměny a hotových výdajů insolvenčního správce, poté ostatní pohledávky věřitelů na výživném ze zákona, poté pohledávky státu za náhradní výživné podle jiného zákona a poté náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty. Ostatní pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň se uspokojí poměrně. Po uspokojení těchto pohledávek rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce částku podle odstavce 3 mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

(...)

č. 92

§ 412

Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení

(1) Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen

(...)

b) hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře; za mimořádný příjem se nepovažují plnění z pojistných smluv o škodovém pojištění a plnění z titulu práva na náhradu majetkové a nemajetkové újmy,

(...)

25. V této podobě platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice (19. 11. 2019) a od té doby změn nedoznala.

26. Judikatura Nejvyššího soudu se ohledně posuzování poctivosti záměru dlužníka při podání návrhu na povolení oddlužení ustálila v závěrech, podle kterých:

[1] Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#), uveřejněné pod číslem 14/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

[2] Jednou z nejdůležitějších povinností dlužníka podávajícího insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je připojit k insolvenčnímu návrhu seznam svého majetku (§ 104 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) obsahující všechny

předepsané náležitosti (§ 104 odst. 2 insolvenčního zákona). Význam, jaký má splnění této povinnosti pro insolvenční řízení, je zdůrazněn i požadavkem, aby se dlužník tzv. „osobně zaručil“ za správnost a úplnost takového seznamu tím, že jej podepíše a výslovně uvede, že seznam majetku je správný a úplný (§ 104 odst. 4 insolvenčního zákona). Neuvede-li dlužník v seznamu svého majetku podstatnou část svého majetku (čímž popře pravdivost jím podepsaného prohlášení o správnosti a úplnosti seznamu majetku), je to (ve shodě se závěry obsaženými především v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#), uveřejněným pod číslem 86/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) podkladem pro závěr, že dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (§ 395 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013, nyní § 395 odst. 2 insolvenčního zákona). Kdyby se prokázalo, že se tak stalo úmyslně, bylo by již na tomto základě možné důvodně předpokládat, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), uveřejněné pod číslem 24/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

[3] V samotném podání insolvenčního návrhu bez dalšího nepoctivost shledávat nelze a insolvenční zákon v žádném ze svých ustanovení s tím ani nepočítá. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. [29 NSČR 37/2017](#).

27. V usnesení ze dne 30. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 43/2019](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2021, pod číslem 43, Nejvyšší soud dále vysvětlil, že podle ustanovení § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona je dlužník povinen použít ve své podstatě jakékoli mimořádné majetkové hodnoty legálně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. [29 NSČR 227/2016](#)) získané či „navrácené“ do majetkové podstaty po schválení oddlužení (nebo následně zjištěné a dříve dlužníkem neuvedené) [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 33/2016](#), uveřejněné pod číslem 39/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 39/2017“)] nad rámec pravidelných splátek dle splátkového kalendáře k uspokojení nezajištěných věřitelů, a to prostřednictvím insolvenčního správce (srov. [R 39/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. [29 NSČR 162/2017](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 49/2016](#)). Tyto mimořádné majetkové hodnoty pak mohou představovat jak přímo finanční prostředky, které lze použít na mimořádné splátky bez dalšího, tak mohou mít i podobu jiného majetku, který je třeba teprve „převést“ na finanční ekvivalent, tedy jej zpeněžit. Mezi takové hodnoty přitom patří i aktiva získaná v dědictví (opětovně srov. [R 39/2017](#)).

28. Z výše ustaveného judikатурního rámce se podává, že nepoctivý záměr dlužníka je třeba vždy zkoumat v každém konkrétním případě samostatně při zohlednění všech skutečností, které v insolvenčním řízení vyjdou najevo; okruh okolností přitom není předem omezen. Nepoctivý záměr dlužníka přitom není možné shledat pouze na základě skutečnosti, že dlužník podal insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o správnosti závěru soudů nižších stupňů, že dlužnice nesledovala návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr, když v seznamu majetku (A-2) o probíhajícím řízení o pozůstalosti pravdivě informovala. Správný je i závěr, že hodnoty (případně) získané v dědictví budou použity k mimořádné splátce nad rámec splátkového kalendáře.

29. Judikatura Nejvyššího soudu se v poměrech insolvenčního zákona ve znění před účinností zákona č. 31/2019 Sb. ohledně způsobu uplatnění zajištěné pohledávky a jejím uspokojení v insolvenčním řízení ustálila v závěrech, podle kterých:

[1] I zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněné pod číslem 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“), a ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. [29 NSČR 39/2014](#), uveřejněné pod číslem 39/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek].

[2] Je zcela na věřiteli (v souladu s dispoziční zásadou), zda vůbec v insolvenčním řízení uplatní právo na uspokojení své pohledávky ze zajištění. Je-li pro věřitele výhodnější (posuzováno z ekonomického hlediska) neuplatnit právo na uspokojení ze zajištění, nemůže být jen v takovém způsobu jednání věřitele spatřována jakákoli spekulace či dokonce šikana dlužníka. Zástavní věřitel se tedy může rozhodnout, že právo na uspokojení ze zajištění neuplatní (nepřihlásí) v insolvenčním řízení vůbec, bez zřetele k tomu, že mu zástavní právo náleží (trvá) podle předpisů, podle kterých bylo zřízeno. K tomu srov. [R 54/2012](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 32/2011](#), uveřejněné pod číslem 112/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. [29 NSČR 34/2016](#), uveřejněné pod číslem 90/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 90/2019“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sen. zn. [29 NSČR 150/2016](#), uveřejněné pod číslem 91/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 91/2019“).

[3] Je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení plnění splátkového kalendáře, pak věřitel, který v insolvenčním řízení uplatnil vůči dlužníku, jenž je jeho osobním i zástavním dlužníkem, pohledávku s právem na uspokojení ze zpeněžení zástavy (zajištění), se uspokojí (může uspokojit) jen z výtěžku zpeněžení zástavy (zajištění); to platí bez zřetele k tomu, že výtěžek zpeněžení zástavy (zajištění) nepostačuje k plnému uspokojení pohledávky takového zajištěného věřitele. Jen tehdy, je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení zpeněžení majetkové podstaty, se ta část pohledávky zajištěného věřitele, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zajištění, uspokojí (z výtěžku zpeněžení ostatního majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) stejně jako ostatní nezajištěné pohledávky; je tomu tak proto, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu (§ 398 odst. 2 věta první insolvenčního zákona) [srov. [R 91/2019](#)].

[4] Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, se i v průběhu insolvenčního řízení může vzdát zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno). Může rovněž kdykoli v průběhu insolvenčního řízení „vzít zpět“ právo na „přednostní“ uspokojení pohledávky ze zajištění (ze zpeněžení zástavy), a to bez zřetele k tomu, že se současně nevzdal zástavního práva. Věřiteli, jehož pohledávka byla (již) zjištěna jako zajištěná,

při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nevzniká po zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění právo na uspokojení pohledávky s ostatními nezajištěnými věřiteli. Zajištěný věřitel, který vzal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání o této pohledávce, se při oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojuje s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel (srov. [R 90/2019](#)).

30. Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že uvedené závěry ohledně způsobu uplatnění a uspokojení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení platí i v poměrech insolvenčního zákona ve znění od 1. června 2019 s tou podstatnou odchylkou, že insolvenční zákon výslovně stanovil pro oba (nově modifikované) způsoby oddlužení ve smyslu ustanovení § 398 odst. 1 insolvenčního zákona (oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty), že zajištění věřitelé se uspokojují jen z výtěžku zpeněžení zajištění (§ 398 odst. 2 věta poslední a odst. 4 věta poslední insolvenčního zákona). Již ze samotného znění insolvenčního zákona se tak nyní jednoznačně podává, že zajištění věřitelé nemohou být v oddlužení uspokojeni jiným způsobem; zejména se v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neúčastní splátkového kalendáře a nemohou tak být uspokojeni spolu s nezajištěnými věřiteli (ani) v rámci mimořádné splátky nad rámec splátkového kalendáře (§ 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona).

č. 92

31. Jinak řečeno, i v poměrech insolvenčního zákona účinného od 1. 6. 2019 platí, že je na uvážení věřitele, zda bude svou pohledávku v oddlužení uplatňovat jako zajištěnou, nebo ji přihlásí bez práva na „přednostní“ uspokojení, neboť je pro něj z ekonomického hlediska výhodnější být uspokojen jako věřitel nezajištěný; oba způsoby uspokojení kombinovat nelze. Volba, zda svou pohledávku P2 dovolatel přihlásí jako zajištěnou (popřípadě zda vezme právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání, čímž se rozumí skončení osobního jednání insolvenčního správce s dlužníkem, srov. § 410 odst. 2 větu druhou insolvenčního zákona), tak byla pouze na něm a jím zvolený postup při uplatnění pohledávky (který vede k menší míře uspokojení) nelze přičítat k tíži dlužnice.

32. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

č. 93

I. Pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníka obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem.

II. Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb. se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou uvedeny v tomto nařízení.

Insolvenční řízení, Insolvenční řízení (zásady), Oddlužení, Majetková podstata, Zpeněžování

§ 1 IZ, § 5 písm. a) IZ, § 398 odst. 1, odst. 3, odst. 6 IZ ve znění od 1. 6. 2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. 29 NSČR 42/2021, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.42.2021.3

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 3. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 5. 2. 2021, Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) krom jiného uložil dlužníku J. Š., aby vydal insolvenčnímu správci ke zpeněžení ve výroku specifikované nemovité věci (dále jen „nemovité věci“) [bod I. písm. c/ výroku].

2. Šlo přitom o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o uložení této povinnosti dlužníku, neboť Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. 1. 2021, zrušil bod VI. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 21. 12. 2020, jímž bylo mimo jiné uloženo dlužníku vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení nemovité věci.

3. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

1/ Dne 1. 7. 2020, insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení oddlužení, bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka.

2/ Usnesením ze dne 3. 7. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil mu oddlužení a ustanovil insolvenčního správce.

3/ Insolvenční správce zahrnul nemovité věci do soupisu majetkové podstaty a ocenil je částkou 4 480 000 Kč, což byla obvyklá cena stanovená znaleckým posudkem č. 885-33/2020 ze dne 8. 10. 2020 zpracovaným znalcem Ing. I. L. (dále jen „první znalecký posudek“). Nemovité věci nebyly předmětem zajištění (B-19 a B-23).

4/ Dlužník podáním ze dne 16. 12. 2020 přeložil znalecký posudek č. 2609/28 ze dne 11. 12. 2020 zpracovaný znalcem Ing. A. M., jenž stanovil obvyklou cenu nemovitých věcí na 3 724 000 Kč (B-30) [dále jen „druhý znalecký posudek“].

5/ V bodě III. výroku usnesení ze dne 21. 12. 2020, insolvenční soud mimo jiné schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

6/ Nemovité věci dlužník užíval k zajištění svých bytových potřeb a v domě s dlužníkem nežila ve společné domácnosti osoba, které byl povinen poskytovat výživné.

č. 93

4. Insolvenční soud – cituje § 398 odst. 1, 3 a 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném od 1. 6. 2019, a § 3 odst. 2 a 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, a shrnuje část důvodové zprávy k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, týkající se § 398 odst. 1, 3 a 6 insolvenčního zákona – nejprve vysvětlil, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty má dlužník podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona pravidelnou povinnost vydat majetek náležející do majetkové podstaty insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nevyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo žádného uspokojení věřitelů. K tomu doplnil, že dlužníkovi nelze uložit povinnost podle § 406 odst. 3 písm. e/ insolvenčního zákona vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení majetek náležející do majetkové podstaty, vyjde-li najevo, že jeho celková hodnota stanovená ve zprávě pro oddlužení (§ 398a odst. 2 insolvenčního zákona) je nižší než minimální výše odměny insolvenčního správce určená podle § 3 odst. 4 části věty první před středníkem vyhlášky č. 313/2007 Sb. (s eventuálním zvýšením o částku odpovídající dani z přidané hodnoty podle § 38 odst. 1 insolvenčního zákona).

5. Na shora uvedeném základě pak insolvenční soud uvedl, že při uložení povinnosti vydat majetek, který se zpeněžuje způsoby podle § 286 insolvenčního zákona vycházel na jedné straně z nesporné (minimální) ceny nemovitých věcí ve výši 3 724 000 Kč a z toho, že nejde o věci vyloučené z exekuce. Na druhé straně vyšel z předpokládaných nákladů na správu a zpeněžení, z odměny insolvenčního správce včetně daně z přidané hodnoty (jíž je insolvenční správce plátcem). Celkový čistý výtěžek zpeněžení určený k vydání nezajištěným věřitelům tak podle insolvenčního soudu bylo lze očekávat ve výši 2 738 206,72 Kč.

6. Dále se insolvenční soud zabýval tím, zda nemovitě věci ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona představují tzv. chráněné obydlí, které dlužník není povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení. K tomu vzal v úvahu relevantní údaje dle § 1 odst. 1, § 3 odst. 1, § 4 odst. 1, § 6 odst. 1, § 7 odst. 1 a § 8 odst. 1 a § 9 odst. 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, a podle tohoto předpisu provedl výpočet (odstavce 14. a 15. odůvodnění). Přitom dospěl k závěru, že hodnotu chráněného obydlí vztahující se k nemovitým věcem v projednávaném případě představuje částka 2 975 870 Kč.

7. Z těchto důvodů dle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona uložil dlužníku vydat nemovitě věci insolvenčnímu správci ke zpeněžení, neboť obvyklá cena nemovitých věcí přesahuje hodnotu chráněného obydlí.

8. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

9. Odvolací soud – cituje § 398 odst. 1, 3 a 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, a § 1 odst. 1, 2 a 3, § 3 odst. 1 a 2 a § 4 až § 9 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. – nejprve ozřejmil, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty má dlužník podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona obvyklou povinnost vydat majetek náležející do majetkové podstaty insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nevyplyvá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo žádného uspokojení věřitelů. Výjimka ve vztahu k obydlí konstruovaná v § 398 odst. 6 insolvenčního zákona se týká majetku, který by dlužník jinak byl povinen vydat ke zpeněžení podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona a je spojena s výpočtem hodnoty určené podle prováděcího právního předpisu, dle zmocňovacího ustanovení (§ 431 písm. h/ insolvenčního zákona) vyhláškou vydanou k tomu příslušným exekutivním orgánem, tj. Ministerstvem spravedlnosti. Namísto vyhlášky vydané k tomu příslušným exekutivním orgánem bylo vydáno nařízení vlády. Odvolací soud uvedl, že si je vědom toho, že jakkoliv mělo dojít k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona podle § 431 písm. h/ insolvenčního zákona vyhláškou, lze nařízení vlády, vydané v souladu s čl. 78 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), jež zmocňuje vládu v rámci plnění jejích exekutivních funkcí k podzákoné normotvorbě a v těchto mezích k vydávání nařízení, považovat za podzákonný předpis souladný s čl. 78 Ústavy a vydaný k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, jenž stanoví způsob výpočtu chráněného obydlí dlužníka. Uzavřel tedy, že nařízení vlády č. 189/2019 Sb., vydané k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, není v rozporu s § 431 písm. h/ insolvenčního zákona.

10. Odvolací soud dále považoval za správné závěry insolvenčního soudu ohledně výpočtu hodnoty chráněného obydlí v místě bydliště dlužníka ve výši 2 975 870 Kč a vzal v úvahu ocenění nemovitých věcí podle prvního i druhého znaleckého posudku. Na tomto základě uzavřel, že je zřejmé, že hodnota obydlí dlužníka přesahuje hodnotu určenou nařízením vlády č. 189/2019 Sb. a nejde tedy ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona o chráněné obydlí, protože má dlužník povinnost vydat nemovitosti správci ke zpeněžení.

11. K dlužníkově argumentaci spočívající v tvrzení, že je osobou vyššího věku, které by nutnost opustit nemovitosti způsobila, i s ohledem na jeho zdravotní stav, závažné negativní důsledky, odvolací soud dodal, že v dané situaci nejsou tato tvrzení relevantní, neboť vodítkem

pro určení povinnosti dlužníka vydat obydlí (nemovité věci) správci ke zpeněžení je toliko zjištění, že jeho hodnota (tj. výtěžek zpeněžení, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkovu obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává) nepřesahuje hodnotu určenou podle nařízení vlády č. 189/2019 Sb.; přičemž přesahuje-li jeho hodnota zjištěnou částku, musí být takové obydlí ke zpeněžení vydáno vždy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též je „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení otázky hmotného práva, jež nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu řešena, tvrdí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 93

13. Dovolatel formuluje tuto otázku:

Má se soud zabývat při posouzení, zda dlužníku uloží, aby insolvenčnímu správci vydal ke zpeněžení své obydlí, dlužníkovými osobními poměry, včetně důvodů, pro něž se dlužník dostal do úpadku, a může se soud případně odchýlit od znění § 398 odst. 3 insolvenčního zákona, shledá-li, že by uložení takové povinnosti bylo pro dlužníka nepřiměřeně tvrdé?

14. Dovolatel považuje závěr odvolacího soudu při řešení této otázky za nesprávný a odporující úpravě § 3 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Současně je přesvědčen, že v jeho případě, kdy očekávaný výtěžek zpeněžení (pokud dojde k vydražení rodinného domu za vyšší, než vyvolávací cenu, která dle dražební vyhlášky má činit toliko 2 986 667 Kč) přesahuje nařízením vlády č. 189/2019 Sb. stanovený limit jen nevýznamně, nelze odhlížet od jeho osobních poměrů, včetně důvodů, pro něž se dostal do úpadku, a je třeba se těmito důvody řádně zabývat.

15. K dovolání se společně vyjádřili všichni věřitelé (č. 1 J. G., č. 2 H. V., č. 3 M. M. a č. 4 P. K.), majíce je za nepřipustné a nedůvodné. Především namítají, že úprava § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona neumožňuje se od daného ustanovení odchýlit. Míní, že dlužníkovy osobní poměry jsou předmětem přezkumu soudem ze zákona a od počátku řízení a k nepřiměřené tvrdosti, resp. jejímu předcházení, uvádějí, že to zohledňuje právě § 398 odst. 6 insolvenčního zákona ve spojení s § 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. Věřitelé namítají, že dovolatel se dožaduje rozšiřujícího výkladu, který by vedl k popření základních principů a podstaty insolvenčního řízení. Konečně poznamenávají, že nelze opětovně přezkoumávat důvody úpadku dovolatele; o tom již bylo pravomocně rozhodnuto.

III.

Přípustnost dovolání

16. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

17. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním přdestřené otázky, neboť se jí dosud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

21. Pro výsledek dovolacího řízení je určující odpověď na otázku, zda při posuzování výjimky z povinnosti dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty vydat ke zpeněžení obydlí lze vzít v úvahu i další okolnosti než ty, které zákon výslovně uvádí v § 398 odst. 6 větě druhé insolvenčního zákona.

22. Podle § 398 insolvenčního zákona oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (odstavec 1). Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (odstavec 3). Dlužník není povinen vydat majetek ke zpeněžení podle odstavce 3, vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Není-li dále stanoveno jinak, pro účely zpeněžení podle odstavce 3 do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 4 není dotčeno (odstavec 6).

V této podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení v době zahájení insolvenčního řízení a později nedoznalo změn.

23. Smysl úpravy § 398 insolvenčního zákona v rozhodném znění ozřejmuje důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 31/2019 Sb., který projednávala Poslanecká Sněmovna

Parlamentu České republiky ve svém 8. volebním období od roku 2017 jako tisk č. 71, ve své Zvláštní části [K bodům 7, 11, 17, 18, 19, 20, 21, 23 až 33, 34, 35, 37, 38, 39 a 40 (ust. § 391 odst. 2, § 394a, § 398 odst. 1, 3, 4, 5 a 6, § 399, § 400, § 401, § 402, § 406, § 407, § 409, § 412)] na str. 29 až 31, takto:

„Navrhuje se, aby oddlužení bylo možné provést buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (první způsob) je možné pouze v případě, že o tom rozhodnou věřitelé. Nerozhodnou-li věřitelé o způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, rozhodne insolvenční soud o oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Třebaže se společným jmenovatelem obou způsobů oddlužení uvedených v § 398 odst. 1 stává zpeněžování majetkové podstaty, stále lze mezi oběma způsoby spatřovat zásadní odlišnosti. Základním atributem splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je jeho dlouhodobé plnění a průběžné ověřování, zda nejsou naplněny podmínky splnění oddlužení (§ 412a odst. 1). Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty naproti tomu trvá zpravidla kratší dobu, a to pouze do okamžiku vydání rozvrhového usnesení a vzetí na vědomí splnění oddlužení. Věřitelům dlužníka se ponechává ke zvážení, zda se nepřikloní k oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jako rychlejšímu a eventuálně pro věřitele výnosnějšímu způsobu oddlužení.

Další základní odlišností je skutečnost, že oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty zásadně vylučuje možnost nezajištěných věřitelů uspokojovat se ze zpeněžení obydlí dlužníka (§ 398 odst. 6 věta druhá). Zájem věřitelů na co možná nejvyšším uspokojení pohledávek je zde vyvážen zájmem dlužníka i společnosti na navrácení dlužníka do běžných socioekonomických vztahů. Důsledek takové úvahy ústí v záměr zachovat dlužníkovi během oddlužení určité materiální zázemí – buď přijde dlužník o své obydlí a bude nucen obstarat si náhradní obydlí, anebo dojde k dlouhodobému postihování příjmů. Dispozice vlastní nemovitostí (obydlím) snižuje fixní měsíční náklady na udržení minimální životní úrovně, přičemž příjmy dlužníka nad tyto náklady mohou být distribuovány mezi nezajištěné věřitele.

Výjimku z výše uvedeného navrhovaného pravidla představuje případ, v němž hodnota obydlí dlužníka přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu (vyhlášky provádějící insolvenční zákon) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Ani v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty tak není ochrana obydlí dlužníka absolutní.

Rovněž se navrhuje upustit od zpeněžování majetkové podstaty v případě, že ze zprávy pro oddlužení plyne, že by se zpeněžením takového majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Zpeněžování majetku nízké hodnoty není vzhledem ke vzniku nákladů řízení efektivní (např. minimální výše odměny insolvenčního správce se stanoví na 45 000 Kč podle § 3 písm. a/ vyhlášky č. 313/2007 Sb.) a není důvodné zavádět úpravu, jejímž efektem by mohlo být, že dlužník bude zbaven svého majetku, státu vzniknou

náklady na vyplacené náhradě odměny insolvenčního správce, a přitom nedojde k žádnému uspokojení pohledávek věřitelů.

Při stanovení ceny majetku dlužníka se použijí ustanovení upravující oceňování majetkové podstaty, tzn. zejména § 219. Pokud jde o oceňování majetku insolvenčním správcem, platí, že výsledek ocenění je součástí zprávy pro oddlužení, a to ve formě soupisu majetkových hodnot po jednotlivých položkách. V zájmu transparentnosti a efektivního informování věřitelů i insolvenčního soudu o dostupných hodnotách se navrhuje povinnost insolvenčního správce ocenění každé položky alespoň stručně, ale výstižně odůvodnit.

č. 93

Navrhovaná právní úprava omezení rozsahu zpeněžování majetkové podstaty v oddlužení nedopadá na zajištěné věřitele. Majetek, který slouží k zajištění, bude i nadále zpeněžován insolvenčním správcem (pokud bude k jeho zpeněžení v konkrétním řízení přikročeno) nezávisle na způsobu oddlužení (srov. § 409 odst. 3, které upravuje dispoziční oprávnění insolvenčního správce). Výjimka ve vztahu k obydlí konstruovaná v § 398 odst. 6 se totiž týká jen majetku, který je dlužník povinen vydat ke zpeněžení podle odstavce 3. Povinnost podle § 398 odst. 3 však na obydlí, které slouží k zajištění, vůbec nedopadá (neboť dispoziční oprávnění k němu má insolvenční správce, a dlužník je tak nemůže vydat), dopadat na ně tedy nemůže ani výjimka z této povinnosti.“

24. Předmětná důvodová zpráva pak ještě ve své Zvláštní části [K bodu 38 (ust. § 412 odst. 1 písm. b/)] na str. 38 a 39 uvádí, že:

„Příjmy vyloučené z institutu mimořádného příjmu nejsou, pokud jde o plnění z pojistných smluv o škodovém pojištění a o plnění z titulu práva na náhradu škody, omezeny jen na případy obydlí dlužníka, které nebude vydané ke zpeněžení a na věci, které tvoří součást jeho vybavení. Lze však předpokládat, že v aplikační praxi půjde o nejčastější případy. Obnova poškozených či zničených věcí sleduje především zájem na zachování obydlí dlužníka a věcí, které jsou součástí vybavení jeho domácnosti. Jestliže je dlužník povinen dlouhodobě poukazovat převážnou část svých příjmů na úhradu pohledávek svých věřitelů mimo jiné i z důvodu, aby si tím zachoval své obydlí a tím i perspektivu další budoucnosti, nepovažuje se za vhodné jej o tyto prostředky připravit.

...

Navrhované ustanovení respektuje smysl pojištění, resp. náhrady škody, který spočívá pouze v nahrazení určité újmy, dále se zohledňuje určitý sociální aspekt daného problému. Nadto v poměrech oddlužení lze předpokládat, že půjde často o případy majetkové újmy na obydlí dlužníka, přičemž zachování obydlí dlužníka sleduje zvýšení míry pravděpodobnosti úspěšného oddlužení.“

25. Nejvyšší soud předepisuje, že prováděcím právním předpisem dle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona je nařízení vlády č. 189/2019 Sb. Jak správně uvádí odvolací soud, po formální stránce je v souladu se zákonem i ústavním pořádkem, jestliže oproti § 431 písm. h/ insolvenčního

zákona došlo k provedení příslušného ustanovení podzákoným právním předpisem vyšší právní síly formou nařízení vlády dle čl. 78 Ústavy.

26. Vycházejí z takto ustaveného legislativního rámce uvádí Nejvyšší soud k dovoláním předešlé otázky následující.

27. Jak výslovně plyne z § 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona a z citované důvodové zprávy, je při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (vedle pravidelného splácení pohledávek věřitelů z příjmů dlužníka) základní povinností dlužníka vydat insolvenčnímu správci veškerý majetek náležející do majetkové podstaty k jeho zpeněžení. Touto úpravou je naplňován účel insolvenčního zákona. Ten je vymezen zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásadu vyjádřenou v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSČR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení insolvenčního zákona, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu). Oddlužení však sleduje i další cíle a zájmy. Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona). Oddlužení může navrhnout jedině dlužník a rozhodování insolvenčního soudu o takovém návrhu je dvoufázové. V případě, že insolvenční soud oddlužení povolí (a ve smyslu § 4 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona tak přijme kladné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku oddlužením), nastupuje další (druhá) fáze projednání takového způsobu řešení dlužníkového úpadku, která končí rozhodnutím insolvenčního soudu o tom, zda oddlužení schvaluje, tedy (zjednodušeně řečeno) rozhodnutím o věcné opodstatněnosti oddlužení. Reorganizace či oddlužení patří k tzv. sanačním způsobům řešení dlužníkového úpadku a základní odlišností mezi nimi je, že dlužník nemá možnost prosadit reorganizaci (rozhodnutí o povolení reorganizace) proti vůli svých věřitelů, kdežto prosadit oddlužení (rozhodnutí o povolení oddlužení) proti vůli svých věřitel může. „Spotřebitelský“ rozměr oddlužení (s výraznějšími ochrannými prvky na straně dlužníka a tedy i silnější rolí insolvenčního soudu) je dán též jistými sociálními ohledy, jež se tu menší tu větší měrou projevují i ve srovnatelných zahraničních úpravách. Osvobození od placení zbytku dluhů se může při oddlužení týkat významné části dlužníkových dluhů, bez zřetele k tomu, zda s tím věřitel souhlasí, a k tomu, zda se věřitel nachází ve stejném nebo dokonce horším sociálním a majetkovém postavení než sám dlužník. Srov. k tomu (*mutatis mutandis*, se zohledněním toho, že šlo o výklad insolvenčního zákona v jiném znění) např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSČR 53/2012](#), uveřejněné pod číslem 10/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2015“).

28. Jedním z nástrojů, který insolvenční zákon od 1. 6. 2019 využívá pro naplnění tohoto dalšího účelu při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, je i ochrana dlužníkovy obydli, což podrobně rozebírá výše citovaná pasáž důvodové

zprávy k pozdějšímu zákonu č. 31/2019 Sb. Jak je totiž zřejmé z § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona, z obecné povinnosti dlužníka vydat veškerý svůj majetek ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty existují dvě výjimky. Vedle situace, kdy majetek dlužníka má nízkou hodnotu a jeho zpeněžením by nebylo dosaženo žádného výtěžku použitelného k uspokojení věřitelů, je upravena výjimka v podobě ochrany obydlí dlužníka.

29. Tato výjimka je konstruována tak, že není-li hodnota obydlí dlužníka vyšší, než je hodnota určená prováděcím právním předpisem (nařízením vlády č. 189/2019 Sb.) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti, toto obydlí nebude zpeněžováno a neposlouží k uspokojení pohledávek věřitelů. Jinak řečeno, pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníkovy obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem.

č. 93

30. Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb. se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou uvedeny v tomto nařízení.

31. Ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona coby výjimka z pravidla formulovaného v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona dále posiluje ochranné prvky na straně dlužníka (srov. opět [R 10/2015](#)) tím, že do určité míry (vytyčené na základě zákonného zmocnění prováděcím právním předpisem) upřednostňuje (z příčin popsanych v důvodové zprávě k pozdějšímu zákonu č. 31/2019 Sb., jak je citována výše) právo dlužníka na zachování majetku sloužícího k uspokojování jeho bytových potřeb před právy věřitelů dlužníka na uspokojení řádně zjištěných pohledávek z výtěžku zpeněžení tohoto majetku.

32. Vzhledem k primárnímu účelu insolvenčního zákona dle jeho § 1 písm. a/ a § 5 písm. a/ a řízení podle tohoto zákona vedeného, pak dává smysl i to, že obydlí dlužníka není chráněno neomezeně. Proto je zkoumaná výjimka limitována. Ve své podstatě daná úprava konstruuje kompromis ve vztahu k účelu oddlužení tím, že stanoví maximální hodnotu, do které je to které konkrétní obydlí dlužníka touto výjimkou chráněno před zpeněžením po dobu trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

33. Pro naplnění smyslu předmětné výjimky je nezbytné zdůraznit, že je třeba ji vykládat restriktivně a v žádném případě není přípustné ji vykládat širěji za limity nastavené smyslem a účelem dané normy, jak se snaží nastínit dovolatel [k restriktivnímu výkladu výjimek srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 77/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2018, pod číslem 53 (ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 2. 2018, sp.zn. [IV. ÚS 1498/17](#)), a tam uvedený rozsáhlý přehled judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu].

34. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů plyne, že nemovité věci nebyly předmětem zajištění a že hodnota obydlí dlužníka byla dle ocenění (i toho předloženého dovolatelem)

o statisíce korun vyšší, než hodnota stanovená prováděcím právním předpisem. Proto soudy postupovaly správně, když uložily dovolateli povinnost vydat obydlí (nemovité věci) ke zpeněžení za účelem uspokojení pohledávek jeho věřitelů dle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona.

35. Odvolací soud přiléhavě zdůraznil, že při ukládání dané povinnosti nemělo být přihlíženo k dalším faktorům, které zmiňuje dovolatel. Není žádného důvodu, aby byly zohledňovány osobní poměry dovolatele či důvody vzniku jeho úpadku. Tyto faktory mohou být rozhodné při zkoumání poctivosti či lehkomyšlnosti nebo nedbalosti dlužníka v oddlužení (§ 395 odst. 1 písm. a/ a odst. 2, § 405 odst. 1 a § 418 odst. 3 insolvenčního zákona), nikoli při zkoumání naplnění podmínek výjimky dle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona.

36. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. zamítl.

č. 93